

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (2566) : กันยายน-ธันวาคม • Vol. 8 No. 3 (2023) : September–December

» ISSN 2651-1150 (Print)
ISSN 2985-010X (Online)

AMBJ

MCU

BR

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Approved by TCI during 2020 - 2024

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน - ธันวาคม 2566
Vol. 8 No. 3 (September– December 2023)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
- ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสารอย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 06 4946 1595, 08 97102920
E-mail: ambj.mcu@gmail.com
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระธรรมวชิรสุตาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระมหาสมบุญ วุฑฒิภิกโร, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย,
พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาถนอม อานนโท, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาไสว สิริปัญญา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ภักขวัชร สุขเสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจจานาภรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ดร.พิสุทธ์พงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
	วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้จัดการวารสาร (Journal Manager)

ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลง (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.
พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชาบุดรบุญตริก
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์ ชันแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง
ดร.ภูษวัชร สุขแสน
ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม
ดร.ลำพอง กลมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดี
รองศาสตราจารย์ นพดล จันทรเพ็ญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภมร ชันธหัตถ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพล เนื้อไม้หอม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาทสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกัญจนารักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ณ พัทลุง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนต์นภัส มโนการณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรวัส อินทวิ
ดร.สิวะกรณ์ กฤษสุวรรณ
ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู

ดร. วิมลพร สุวรรณแสนทวี
ดร.ชัชชนพงษ์ จันวงศ์เดือน

มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: มงคล สอนไธสง

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพริ้นท์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถ.จิระ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยของนิสิตนักศึกษา และนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอก ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัย ในระดับชาติและนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาของคุุณประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้ การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการ วิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน คณาจารย์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และภายนอก รวมถึงนักวิชาการ ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ ทำให้การขับเคลื่อนงานวิชาการ เดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน พร้อมนี้ขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความ ไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน
บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้
ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- ผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย 1
The Results of the Open-Ended Storytelling Activities with the R-C-A Question
Techniques to enhance Problem-Solving Skills of Preschool Children
หทัยนันท์ สิงห์แก้ว, จิตรา ชนะกุล, เยาวนุช ทานาม, กิตติศักดิ์ เกตุนุติ, เตือนใจ ผางคำ
Hatainun Singkaew, Chittra Chanagul, Yaowanuch Tanam, Kittisak Ketnuti, Tuenjai Phangkham
- การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 14
Developing of Learning on Trisikkha Principles to Enhance the Characteristics of Good Citizenship for Vocational Certificate Students
พระมหาจิตติพัฒน์ สิริชัย (ศรีชัย), สายฝน ทองเรือง
Phramaha Kittipat Sirichayo (Srichai), Saifon Thongruang
- แนวคิดคู่ขัดแย้งกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท 27
A Concept of the Pair of Conflicting Couple and the Process of Solving the Conflict Problem in the Story of Monks of Kosambi in the Pairs Chapter of Dhammapada Commentary
อภิญฺวพัฒน์ โพธิ์सान
Apinyawat Phosan
- การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม 48
Development of Analytical Thinking Ability in Fun Stories for Grade 1 Students using Questions based on Bloom's Revised Taxonomy
นพปฎล พิมพ์นนท์, ศิริพร พึ่งเพชร
Noppadol Pimnon, Siriporn Puengpetch
- ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนต่อความสามารถ ในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 62
Effect of Using PWIM Learning Management in Combination with Peer-Assisted Learning on The Ability to Read Chinese Vocabulary of Grade 7 Students
พนิดา ใจกล้า, ศิริพร พึ่งเพชร
Panida Jaikla, Siriporn Phungphent

- การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 76

โรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

The Development of English Lessons on Local Culture for Prathomsuksa Students in Rimkhongwittaya School, Rimkhong Sub-district, Chiang Khong District, Chiang Rai Province

เสกสรรค์ พันธสืบ, สมลักษณ์ เลี้ยงประยูร, ปทุมวดี พันธสืบ

Seksan Phansuep, Somlak Liangprayoon, Pathumwadee Phansuep
- การพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับ 88

ผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

The Development of English Vocabulary Learning Materials for Non-Major Teachers to Enhance the English Learning Achievement: A Case Study of Pratomsuksa 4-6 Students at Rimkhongwittaya School, Chiang Rai Province

สมลักษณ์ จันทรมาศ, วรณทิwa เชียงตุง, อภิญญา จิตมโนวรรณ, รัตน์ติกุล บัวจันทร์

Somlak Chantaramard, Wanthiwa Chiangtung, Apinya Jitmanowan, Rattikun Buachan
- ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ต่อความสามารถในการอ่าน 104

และการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Effect of Implementing Picture Word Inductive Model on Grade 3 Student's Reading and Writing English Ability on Animal Unit

พลอยวรินทร์ พงษ์วาปี, ศิริพร พึ่งเพชร

Ploywarin Pongwapee, Siriporn Phungphet
- การสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์ 118

Supporting of Intellectual Well-being of Five Precept Observing in Buriram Province

พระศรีปริยัตติธาดา, พระอัศวินท์ อภิชาโต

Phra Sripariyattidhada, Pra Akkawin Abhichato
- การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา 131

An Analitical Study of the Vinayasamgahatthakatha

เสฐียร ทังทองมะดัน

Sathien Thangthongmadan
- ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา 141

An Analytical Study of The Role of King Sakka on Buddhism

พระอังคาร จารุธมโม (วังบุญคง), สิทธิโชค ปาณะศรี

Phra Angkarn Jarudhammo (Wangboonkong), Sitthichok Panasree

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, จักรกฤษ เลิศลัภ, พระครูวิจิตรรัตนวัตร

PhrakruKositwattananukul, Chakkrit Loeslap, Phrakruwijitrattanawat

- การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่
เขตปะดังเตอรร์ป รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย 149

The Application of Sārāṇiyadhamma for Promoting the Unity in Daily Life of the
People in Wat Pradu Community, Padang Terrup District, Kedah, Malaysia

พระครูสมุห์สุภาพ ฐิตสาโร, สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, จักรกฤษ เลิศล้ำ
PhrakrusamuSuphap Thitasaro, Sitthichok Panasree, PhrakruKositwattananukul,
Chakkrit Loeslap
- การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย 160
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

The Development of Mathematical Skills and Processes Learning Unit Greatest
Common Divisor and Least Common Multiple of Grade 6 Students Using Polya's
Problem-Solving Process with Think-Pair-Share Technique

ปวีณนุช กุลวรพิสิษฐ์, ศิริพร พึ่งเพ็ชร
Paweenuch Kulworapisit, Siriporn Puengpetch
- ผลการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิด 173
อย่างมีวิจารณ์ญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Results of Learning Management using Choice-Based Art Education on Visual
Elements towards Critical Thinking Skills to Create Works of Mathayom Suksa 1 Students

พิทักษ์ มีดี, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, จรุง คุณมี
Pitak meedee, Charoenwit Sompongdam, Jaroon Khoonmee
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม 189
จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์

The Development of Teaching and Learning Achievements using Mind Mapping Moral,
Ethical, Ethical and Spiritual Subjects as a Teacher of Education Students

ภัทริยาкул แก่นแก้ว, โชติอนันต์ เชาวนสุจริต, ปิยนันท์ พูลโสภา
Pattariyakul Kankaew, Chotanan Chaosutjarit, Piyanun Phulsopha
- อารยธรรมลุ่มน้ำชี : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในจังหวัดมหาสารคาม 201

Chi Valley Civilization: History, Culture and Wisdom in Maha Sarakham Province

ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, พระมหาพจน์ สุวโจ, ปัญญา คล้ายเดช, อุดุลย์ หลานวงศ์
Chayaporn Sukprasert, PhrakruSripayavikrom, Phramaha Phocana Suvaco,
Panya Klaydesh, Adun Lanwong

- การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชนเทศบาลตำบลวังหิน
อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

Promotion of Citizenship Regarding the Principles of Dharma 6 of the People, Wang Hin
Subdistrict Municipality, Wang Hin District, Sisaket Province

พระอานนท์ ธรรมครูโก, เวชสุวรรณ อาจวิชัย

Phra Ananda Dhammakrugo, Wedsuwan Ardwichai

215
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid -19 ตามหลักสัมมัตตปธาน 4
ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์

Public's Participation in Preventing the Spread of Covid-19 Based on The Four Great
Efforts (Sammappadhana) at Sanom District, Surin Province

พระเชษฐา สุวรรณปุตโต (ชมวัน), พระครูกิตติวราทร

PhraChettha Suwannapoodtho (Chomwan), Phrakrukittiwathorn

225
- การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

The Application of Buddhadhamma Principles for the Management of
Surin Organic Agricultural cooperative Ltd

พระประเมศร์ ปญญาวุฒโฒ, ภัฏขวัชร์ สุขเสน, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโธ

Poramet Panyawutto, Patchavat Suksen, Phrakrubaidika Weang Kitiwannon

237
- การจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 Steps

Learning Management on Culture and Changes for 6th-Grade Students in Social Studies,
Religion, and Culture Classroom Using 5-Step Learning Technique

พิมพ์พลอย วงสมัย, ชาตรี เกษโพหนอง, สิริพัฒน์ ลาภจิตร

Pimphloi Wongsamai, Chatree Ketphontong, Siriphat Lapjit

254
- ศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

An Analytical study of Mindfulness of Death of according to Theravada Buddhism

พระวีรยุทธ วีรยุทธิ, พระมหาสุพร รกขิตธมโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

Phraweerayut Weerayuttho, Phramaha Suporn Rakkhitadhammo,
Benjamas Suwannawong

267
- การพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการกีฬา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
การกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

Developing Business Administration Program in Sports Management Faculty of Liberal
Arts National Sports University Chiangmai

อรณพร สุริโย

Annaporn Suriyo

281

- สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ในจังหวัดบุรีรัมย์

Intellectual Well-being Effect to Learning Achievement of Senior High School
Student of Buriram Province

พระครูสุนทรวิจิตรบัณฑิต

Phrakhrusunthonveerabundit

295

- การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Learning Management Good Citizens for Democratic Regime Learning Area of Social
Studies, Religion and Culture Grade 5 Students with Cooperative Learning

ธิดาชนก ไชยวงศ์, ชาตรี เกษโพหนอง, อัคราพร สุขทอง

Tidachanok Chaiyawong, Chatree Ketphontong, Atcharapron Suktong

308

- การจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์

Management of learning about Cultural Differences Among Local People Social
Studies, Religion, and Culture Learning Group, Grade 4, using the Cooperative
Method using the Jigsaw Technique

ปิยะวรรณ ศิลาเลิศ, ธงไชย สุขแสง, สิริพัฒน์ ลาภจิตร

Piyawan Silalerd, Thongchai Suksawang, Siriphat Lapjit

320

- การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

Learning Management on the Application of the Concept of Sufficiency Economy
Philosophy Social Studies, Religion and Culture Learning Group, Grade 5 by Means of
Cooperative Teaching

ศิริรัตน์ ยศศิริ, สิริพัฒน์ ลาภจิตร, อธิวิทย์ ศรีสมบัติ

Sirirat Yotsiri, Siripat Labjit, Ittiwat Srisombat

331

- การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

Learning Management of Religion and Way of Life of Vocational Certificate Students by
Using Case Study Method Teaching with Integration

ศรินาถ ดวงใจ, ชาตรี เกษโพหนอง, สิริพัฒน์ ลาภจิตร

Sirinath Duangjai, Chatree Ketphontong, Siriphat Lapjit

345

- การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส
ในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
An Evaluation of the Student Support System Project of Education Expansion Schools in
Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2
สุพรรณิใจ เขียว, ทศนีย์ ชาติไทย, สัจจวรรณ ังดกระโทก
Supannee Jaikheaiw, Tassanee Chatthai, Sungworn Ngudgratoke

359
- Applying Cognitive Strategies to Enhance English Major
Students' Listening and Speaking Skills
Pawanrat Buochareon, Parichat Buacharoen

374

บทความวิชาการ: Academic Article

- พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัยคัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาเขมร: คุณค่าในเชิงวรรณกรรม
และต่อพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้
Teachings of Unahissavijaya in the Khmer-language-Palm Leaf Scripture: Values for the
Literature and Exorcision and Life Extension of South Isaan Community
ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, ธนู ศรีทอง, ภัฏฐวัชร สุขเสน, พระครูศรีปริชากร
Taweesak Tongtip, Thanoo Srithong, Patchavat Suksen, Phrakrusiprichakorn

388
- แนวทางควบคุมตนเองเชิงพุทธเพื่อลดการพนัน
A Buddhist Self-Control Approach to Reduce Gambling
พระอัศวินท์ อภิชาติ (หิรัญยาภางค์), ฌริศา ไชอำเอี่ยม
Phra Akkharawin Hiranyaphaphong, Karisa Sai-am-eam

403
- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมประเพณีชักพระ และการทอดผ้าป่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Cultural Tourism to Promote the Chak Phra Tradition and Thod Pha-Pa Festival
Surat Thani Province
พระมหาโยธิน มาศสุข, พระมหาประทีน เขมจารี, พระมหาอดิศักดิ์ ฉีดอิม, พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา,
ทิพมาศ เสวตวรโชติ, แสงสุรีย์ ทองขาว
Phramaha Yothin Massuk, Phramaha Pratin Kemmajaree, Phramaha Adisak Cheed-im,
Phramaha Ahipong Khamhongsa, Tippamas Sawetvorachot, Saengsuri Thongkhao

415

ภาคผนวก

- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

431
- คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

432

ผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
The Results of the Open-Ended Storytelling Activities with the R-C-A
Question Techniques to enhance Problem-Solving Skills of
Preschool Children

หทัยนันท์ สิงห์แก้ว, จิตรา ชนะกุล, Yeawanuch Tanam
Hatainun Singkaew, Chittra Chanagul, Yaowanuch Tanam
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Faculty of Education, Mahasarakham University
E-mail: 63010870005@msu.ac.th, Chittrachanagul@gmail.com,
t-yaowanuch@hotmail.com
กิตติศักดิ์ เกตุญาติ
Kittisak Ketnuti
คณะการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
Faculty of Early Childhood Education, University of the Thai Chamber of Commerce
E-mail: kittisak@utcc.ac.th
เตือนใจ ผางคำ
Tuenjai Phangkhram
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University
E-mail: tuenjai.pha@pcru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3/1 จำนวน 26 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนหนองขามวิทยาคาร อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัด

กิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A จำนวน 24 แผน
2) แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ จำนวน 10 สถานการณ์ สถิติที่ใช้ใน
การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่ แบบไม่
อิสระ (Dependent Samples t-test) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A
มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม 4.77 อยู่ในระดับมากที่สุด
2. ทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3/1 หลังได้รับการจัด
กิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: นิทานปลายเปิด, เทคนิคคำถาม R-C-A, ทักษะการคิดแก้ปัญหา

Abstract

The purpose of this research were: 1) develop open-ended activity plan with the R-C-A question technique to enhance problem-solving skills in preschool children, and 2) compare the problem-solving skills of preschool children before and after participating in the open-ended storytelling activity with the R-C-A question technique. The sample consisted of 26 student, aged 5-6 years, studying in Kindergarten 3/1, the first semester of the academic year 2022, at Nongkham Witthayakarn School, Chum Phae District, Khon Kaen Province, under the jurisdiction of the Khon Kaen Primary Education Service Area Office, District 5. Which is obtained by cluster random sampling. The research tools used in this study include: 1) 24 open-ended storytelling activity plans combined with the R-C-A question technique, and 2) a situational problem-solving skills assessment comprising 10 situations. The statistical analysis of the data involved calculating the mean, standard deviation, and using the Dependent Samples t-test. The data analysis was conducted using pre-existing software.

The research result found that:

1. The average appropriateness score of the open-ended storytelling activity plan combined with the R-C-A question technique is 4.77, indicating the highest level of suitability.

2. The problem-solving skills of preschool children in Kindergarten 3/1 significantly improved after participating in the open-ended storytelling activity along with the R-C-A question technique, compared to before the activity, at a statistical significance level of .05.

Keywords: Open-Ended Storytelling, R-C-A Question Technique, Problem-Solving Skills

1. บทนำ

สังคมปัจจุบันอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงและมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ประชากรในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงและสร้างทักษะให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการจัดการศึกษาในปัจจุบันควรมุ่งเน้นให้เด็กมีทักษะในศตวรรษที่ 21 คือมีทั้งทักษะความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ คือ 3Rs + 8 Cs ซึ่งทักษะหนึ่งใน 8 Cs นั้น คือทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 16) สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ให้ความสำคัญกับการคิดแก้ปัญหาในเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในมาตรฐานที่ 10 ด้านสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ โดยระบุสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 5 - 6 ปี ว่าควรมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ สามารถระบุปัญหาสร้างทางเลือกและเลือกวิธีแก้ปัญหาได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 33) แต่จากผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2563 ของนักเรียนในระดับประเทศ ในระยะเวลา 1 ปีผ่านพบว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2563 ของเด็กในระดับประเทศ มีระดับพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ในระดับดีสูงสุด ร้อยละ 95.92 รองลงมาคือ ด้านสังคม ร้อยละ 95.71 ด้านร่างกาย ร้อยละ 82.52 และด้านสติปัญญา ร้อยละ 77.30 ตามลำดับ ซึ่งผลการประเมินในโรงเรียนทั่วไปเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 84) และจากผลการรายงาน การประเมินพัฒนาการเด็กที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนหนองขาม วิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีผลการประเมินด้านสติปัญญา สภาพที่พึงประสงค์ข้อ 10.3.2 การระบุปัญหา สร้างทางเลือกและเลือกวิธีแก้ปัญหา ระดับดีต่ำสุด ร้อยละ 81.62 ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมพัฒนาการด้าน

สติปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะทักษะในการคิดแก้ปัญหา แสวงหาความรู้แนวทางแก้ปัญหา รู้จักเลือกรับปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมและแก้ไขปัญหาดได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้การแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่อิสระ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 62) โดยครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหาและจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตัวเอง สอดคล้องกับ อัญชัน เพ็งสุข (2564: 9) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองมุ่งให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพคล้ายความเป็นจริงฝึกการใช้ทักษะในการแก้ปัญหาและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สถานการณ์จริง ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยของ ชลธิดา ณ ลำพูน และบุญยณัฐ บัวราช (2562: 7) พบว่า การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยนั้นครูผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกตัดสินใจและหาเหตุผล ทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายทั้งในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ปัญหาในนิทาน ซึ่งครูสามารถเล่านิทานไม่จบเรื่องหรือนิทานปลายเปิดที่ทิ้งประเด็นปัญหาไว้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกคิดแก้ปัญหาร่วมกับการใช้คำถามกระตุ้นคิด ดังที่ อาบิร บิลสุลต่าน (2565: 30) การใช้คำถามเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาความคิดใหม่ ๆ กระบวนการถามจะช่วยขยายทักษะการคิด ทำความเข้าใจให้กระจ่าง ได้ข้อมูลย้อนกลับทั้งด้านการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการทบทวน การเชื่อมโยงระหว่างความคิดต่าง ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความท้าทายอีกด้วย ซึ่งเทคนิคการใช้คำถามที่ดีในการช่วยกระตุ้นการคิดของเด็กได้ดี คือ การใช้ คำถาม R - C - A ซึ่ง R ย่อมาจาก (Reflect) สะท้อนความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการทำกิจกรรม C ย่อมาจาก (Connect) เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาหรือที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้วเป็นองค์ความรู้ใหม่ แล้วนำมาปรับใช้ และ A ย่อมาจาก (Apply) ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาจต้องเผชิญในชีวิตประจำวันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 18) ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องเลือกใช้คำถามและเทคนิคการใช้คำถามที่กระตุ้นการคิดของเด็ก คือ การใช้คำถาม R-C-A ซึ่งการใช้คำถามสะท้อนความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการทำกิจกรรม ให้เชื่อมโยงเหตุผลและเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ผ่านมาหรือที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้วเป็นองค์ความรู้ใหม่ และถามเพื่อการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

จากความสำคัญ ปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ดำเนินการวัดผลก่อนและหลังการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Group Design

กลุ่ม	Pretest	Treatment	Posttest
ทดลอง	T_1	X	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์

T_1 Pretest	แทน	การประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหา ก่อนการทดลอง
X Treatment	แทน	การจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A
T_2 Posttest	แทน	การประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหา หลังการทดลอง

3.1 ประชากรกลุ่มและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนหนองขามวิทยาคาร อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีจำนวน 5 ห้องเรียน ซึ่งมีกระบวนการแก้ปัญหาคล้ายคลึงกัน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนหนองขามวิทยาคาร อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยจับรายชื่อห้องเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน จากจำนวนทั้งหมด 5 ห้องเรียน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A จำนวน 24 แผน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาและการใช้คำถาม R-C-A ประเมินแผนการจัดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาคุณภาพของแผนกิจกรรมซึ่งมีค่าความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.74 - 4.77 ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด จากนั้นนำแผนกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับคุณภาพของแผนกิจกรรมก่อนนำไปใช้กับตัวอย่างจริง

2. แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ของเด็กปฐมวัย ที่เด็กต้องแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสถานการณ์การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กจำนวน 10 สถานการณ์ มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จากนั้นนำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try Out) แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .07

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลก่อนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A (Pre-test) โดยใช้แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์

2. จัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ ละ 4 ครั้ง ครั้ง ละ 35 นาที รวมทั้งสิ้น 24 แผน

3. ประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A (Post-test) โดยใช้แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ ชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินก่อนจัดกิจกรรม

4. รวบรวมคะแนนที่ได้จากการประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหา ทั้งก่อนและหลังจัดกิจกรรมไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลคะแนนของทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม

R-C-A โดยใช้การทดสอบที่ แบบไม่อิสระ (Dependent Samples t-test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ผลจากการวิจัยพบว่า

4.1 คุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A มีค่าความเหมาะสม เท่ากับ 4.77 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ ระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์คุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A จำนวน 24 แผน จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการ	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน					รวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5				
แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A	4.76	4.77	4.77	4.77	4.77	23.83	4.77	0.31	มากที่สุด

4.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหา หลังการทดลองพบว่าหลังจากจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง
จัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A

ทักษะการคิด แก้ปัญหา	ก่อน		หลัง		t	d	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
ทักษะการคิด แก้ปัญหา	0.82	0.45	1.63	0.35	18.9 7	25	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 2 พบว่า ทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 หลังได้รับการจัดกิจกรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.63 ค่าความแตกต่างเฉลี่ยเท่ากับ 0.8 และมีค่า $t = 18.97$ แสดงว่าหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เด็กปฐมวัยมีคะแนนทักษะการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เพื่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A มีคุณภาพและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ 4.77

เนื่องจาก แผนการจัดกิจกรรมได้ผ่านกระบวนการศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างและพัฒนาโดยเนื้อหาของนิทานจะเป็นเรื่องราวที่ไม่จบเรื่องและทิ้งประเด็นปัญหาให้เด็กได้คิดแก้ปัญหา ซึ่งการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมครูใช้เทคนิคคำถาม R-C-A (Refect–Connect–Apply) ประกอบการเล่านิทานเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึกที่ได้ฟังจากนิทาน แล้วเชื่อมโยงเหตุผลเพื่อนำไปแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ สอดคล้องกับ นเรศ ทองอินทร์ (2560: 37) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการใช้คำถาม R-C-A เป็นการส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา

ซึ่งเป็นการคิดขั้นสูงเพราะทำให้เด็กมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้และพฤติกรรมกรเรียนรู้กับกิจกรรมให้ชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กได้เกิดแนวความคิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ นอกจากนี้แผนการจัดกิจกรรมยังได้ผ่านการตรวจสอบประเมินคุณภาพและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัยจำนวน 5 ท่านเพื่อให้

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข อีกทั้งมีการนำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกันเพื่อศึกษาคุณภาพของแผนนำผลมาพัฒนาปรับปรุงทั้งด้านกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมและการใช้คำถาม R-C-A กระตุ้นการคิดแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับช่วงวัยและธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น โดยดำเนินการทดลองใช้เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นจำนวน 2 ครั้งเพื่อให้แผนการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น

จึงสรุปได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เป็นแผนที่มีคุณภาพสามารถนำไปส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้

5.2 การเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A พบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการของตนเองโดยครูใช้เทคนิคคำถาม R-C-A กระตุ้นการคิดการแก้ปัญหาสอดคล้องกับ สุพรรณิภา สายทองเย็น (2560: 37) กล่าวว่าไว้ว่าเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความสนใจ รู้จักคิดหาคำตอบ คำถามจึงเป็นสิ่งที่ช่วยจุดประกายคำตอบ กระตุ้นการคิดแล้วสื่อสารออกมา

โดยเฉพาะการเรียนรู้ปลายเปิดประกอบคำถาม R-C-A ที่ให้เด็กสะท้อนความรู้สึกหรือมุมมองของตนจากนิทานที่ได้ฟัง ได้คิดเชื่อมโยงเหตุผล เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่มาคิดแก้ปัญหาและมีการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เด็กอาจจะต้องเผชิญในอนาคต และจากการใช้คำถาม R-C-A กระตุ้นการคิดแก้ปัญหา เด็กสามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย สามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาซึ่งการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยนั้นจะเป็นการแก้ปัญหาในลักษณะของการลองถูกลองผิดจนสำเร็จ แต่ถ้าทางเลือกนั้นไม่สามารถใช้ได้ก็จะเริ่มกระตุ้นหรือช่วยเหลือด้วยการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A

ดังนั้นการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เป็นตัวช่วยกระตุ้นการคิดจะทำให้เด็กมองเห็นความสัมพันธ์และเชื่อมโยงสาเหตุผลของปัญหา ได้ชัดเจนขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีทางสติปัญญาของ เพียเจต์ (Piaget) กรชนก วุฒิชัยภูมิ (2561: 47) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เด็ก ๆ จะซึมซับประสบการณ์ที่เขาได้รับแล้วมารวมเข้าด้วยกันเพื่อทำให้เกิดกระบวนการคิด มีการเชื่อมโยงระหว่างเรื่องเก่าที่เคยเรียนรู้มาผสมกับเรื่องใหม่เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดและความเข้าใจของเด็ก

จากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A ยังพบว่าเด็กสามารถคิดวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างคล่องแคล่วและหลากหลายวิธี ร่วมกันแบ่งปันความคิดเห็นและเกิดความรู้คิดหรือประสบการณ์ใหม่ในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับทฤษฎีทางสติปัญญาของ ไวท์ฮอตสกี ได้กล่าวว่า การช่วยเหลือและชี้แนะจากผู้ที่มีความชำนาญมากกว่าจะทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่ได้จากการแก้ปัญหานั้น จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหานั้นได้ด้วยตนเองในเวลาต่อมาจะประสบผลสำเร็จ(Vygotsky, 1987 as cited in Driscoll, 1994, 224-239) อ้างถึงใน ญัฐวิวัฒน์ อนันตะสุข (2565: 26) อีกทั้งหลังการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A แล้ว ผู้วิจัยยังได้กำหนดสถานการณ์ปัญหาใหม่ที่สอดคล้องกับนิทาน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการปรับใช้ความรู้ที่ได้รับจากเรื่องเล่าในนิทานมาฝึกปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตัวเอง จึงส่งผลให้เด็กมีทักษะในการคิดแก้ปัญหาที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ พิสิฐ โมกขาว (2561: 17) ได้กล่าวไว้ว่า สถานการณ์ที่เป็นปัญหา หากเด็กประสบกับปัญหาที่ยากเกินไปและเด็กไม่มีความรู้ หรือแรงจูงใจพอ ก็จะส่งผลให้เด็กไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ แต่หากเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกับปัญหาเดิมที่เคยพบและเคยแก้ไขมาแล้ว ก็จะสามารถคิดและหาแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A จึงส่งผลให้ทักษะการคิดแก้ปัญหาที่สูงขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ครูต้องให้อิสระเด็กได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาย่างอิสระ และเข้าใจความพร้อมของเด็ก 5-6 ปี สิ่งที่สำคัญควรสร้างกำลังใจให้เด็กกล้าคิดและกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงออกในการคิดแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงความพร้อมของเด็กไม่บังคับกดดันให้เด็กเกิดความเครียด ยกย่องชมเชย แสดงความเป็นมิตรกับเด็กให้เด็กเกิดความมั่นใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกเต็มที่
2. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A ควรมีความยืดหยุ่นเวลาให้เด็กได้คิดจินตนาการ และให้เด็กได้ดำเนินกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรม
3. ควรจัดสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับบริบทของเด็กมากที่สุด ในกรณีที่มีเด็กต่างวัฒนธรรมครูควรพิจารณาและเลือกกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมของเด็ก

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A
3. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่การจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A
4. ควรศึกษาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัย การจัดกิจกรรมการเล่นิทานปลายเปิด ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถาม R-C-A ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เรื่องราวที่นำมาเล่า มีเนื้อเรื่องไม่ตายตัวมีเนื้อหาไม่จบเรื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่าเรื่องแสดงความคิดเห็น คิดแก้ปัญหาในเรื่องราวที่ได้ฟัง ซึ่งมีสถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องในนิทาน ให้เด็กได้เชื่อมโยงความคิดและประยุกต์แนวคิดวิธีการแก้ปัญหา โดยการลงมือแก้ปัญหาจริงในสถานการณ์ใหม่ จากที่เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมนั้น เพราะเด็กได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาด้วยตนเอง และการที่เด็กคิดแก้ปัญหาได้ดี คือ การตั้งคำถามซึ่งคำถามเป็นตัวกระตุ้นความคิด ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ในการค้นหาเหตุผล วิธีการ ในการแก้ไขปัญหา ช่วยจุดประกายคำตอบ กระตุ้นการคิดแล้วสื่อสารออกมา โดยเฉพาะการใช้คำถาม R-C-A ที่ให้เด็กสะท้อนความรู้สึกหรือมุมมองของตน ได้คิดเชื่อมโยงเหตุผล เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้ ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ การซึมซับหรือการดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลต่าง ๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวโกตสกี (Vygotsky) สภาวะที่เด็กเผชิญปัญหาที่ทำหยาแต่ไม่สามารถคิดได้โดยลำพัง เมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้

ขั้นนำเสนอประสบการณ์หรือประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยผ่านนิทานปลายเปิดและคำถาม RCA เพื่อให้เด็กนำข้อมูลหรือประสบการณ์เดิมมาคิดวิเคราะห์ปัญหา เชื่อมโยงเหตุผลหาแนวทางแก้ปัญหา

ขั้นสรุป ผู้เรียนนำความคิดรวบยอดไปสู่การประยุกต์ใช้ (Application) โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ร่วมกับใช้คำถาม RCA

ขั้นปฏิบัติการ ผู้เรียนปฏิบัติการแก้ปัญหาตามแนวทางที่เลือก โดยครูมีบทบาทในการกระตุ้นคิดด้วยคำถาม RCA

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรชนก วุฒิชัยภูมิ. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ แผนผังความคิด. **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย: สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2563**. สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชลธิดา ณ ลำพูน และบุญยณัฐ บัวรา. (2562). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็ก ปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**, 8(3), 235-246.
- นเรศ ทองอินทร์. (2560). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีตอบสนองผู้อ่าน ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถามแบบ RCA**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิสิฐ โมกขาว. (2561). **การส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้วยบทเรียนแสวงรู้บน เว็บที่มีการเสริมศักยภาพทางการเรียนวิชาการเขียนโปรแกรมเบื้องต้นสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรบือ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุพรรณิภา สายทองเย็น. (2562). **ผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาประกอบการใช้ คำถามที่มีต่อความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยโรงเรียน บ้านหลักด่าน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- อาบิร บิลสุลต่าน. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยการตั้งคำถามจากเรื่องเล่า สาระการเรียนรู้อัลลัคลาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. **หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อัญชัน เฟื่องสุข. (2564). การพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้สถานการณ์จำลอง.ทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2564. **รายงานวิจัย**. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ณัฐวิวัฒน์ อนันตะสุข. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐาน ร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. **การศึกษาคุษฐ์บัณฑิตหลักสูตรและการสอน**. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ
ของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ
Developing of Learning on Trisikkha Principles to Enhance
the Characteristics of Good Citizenship
for Vocational Certificate Students

พระมหากิตติพัฒน์ สิริชัย (ศรีชัย), สายฝน ทองเรือง
Phramaha Kittipat Sirichayo (Srichai), Saifon Thongruang
วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์
Buriram Industrial and Community Education College
E-mail: kittipatsrichai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) สอบถามนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ประชากรได้แก่ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ลงทะเบียนเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม 20000-1501 จำนวน 131 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 29 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ค่าเฉลี่ย 3.90 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ค่าเฉลี่ย 3.99 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, หลักไตรสิกขา, คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี

Abstract

This purpose of this research were: 1) evaluate the characteristics of good citizenship 2) for comparison Academic achievement before and after study and 3) inquire students are satisfied with the learning management according to the Trisikkha principles. The population includes vocational certificate students registered to study civic duties and morals 20000-1501, totaling 131 people. The sample group includes diploma student Business computer department, 29 people by group random sampling. The tools used in the research are learning management plan good citizenship assessment pre-study and post-study tests and a satisfaction survey questionnaire statistics used in data analysis include percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1. Learning management according to the Trisikkha principle the characteristics of good citizenship with an average of 3.90, overall at a high level.
2. There was a higher academic achievement after studying than before studying, with statistical significance at the .05 level.
3. Students were satisfied with the learning management according to the Trisikkha principles, with an average of 3.99, overall at a high level.

Keywords: Learning Management, Trisikkha Principles, Characteristics of Good Citizenship

1. บทนำ

การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและการจัดการศึกษาจำเป็นที่จะต้องสร้างการเรียนรู้องค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสมดุลถึงพร้อมด้วยปัญญา ภายในและปัญญาภายนอก (วิเชียร ไชยบัง 2561: 4) การจัดการเรียนการสอนเพียงให้เกิดความรู้ระดับความจำ จำเรื่องที่ฟัง จำสิ่งที่อ่านตามที่เคยเน้นไว้ในหลักสูตรดั้งเดิมที่อิงเนื้อหา ไม่เพียงพอในการพัฒนาคนในยุคนี้ เพราะเนื้อหาทั้งหลายหรือข้อมูล ในปัจจุบันเพิ่มขึ้นอยู่ทุกวันซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สิ่งที่สำคัญ คือ ทำอย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนมีกระบวนการสร้างความรู้ที่สามารถเปลี่ยนข้อมูลมาเป็น

ความรู้ของตนเองได้อย่างรวดเร็วและเป็นเครื่องมือติดตัวไปใช้เผชิญปัญหา พัฒนาตนเอง สร้างนวัตกรรม พัฒนาอาชีพและร่วมพัฒนาสังคม (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2562: 33)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ตามความรู้ที่ได้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการฝึกปฏิบัติให้มีความคิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง เป็นแนวการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการฝึกทักษะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่ได้เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาให้เป็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามความเป็นจริง ซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ ขั้นศีล เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย ทางวาจา ขั้นกำหนดสมาธิ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความงามความดีและขั้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาวะที่เป็นจริง โดยเน้นการมองเห็นอย่างแท้จริง ไม่ใช่การคาดคำนวณเอาเองแล้วกำหนดหลักความประพฤติของตน ให้ดำรงความดีไม่เป็นภัยต่อตนเอง และผู้อื่น (สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ, 2553: 170) การจัดการเรียนการสอนที่นำปรัชญาพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาและกระบวนการฝึกอบรมพัฒนามนุษย์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ เป็นการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ฝึกฝนอบรมตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจและสติปัญญาแล้วพิจารณาผลการปฏิบัติของตนต่อสถานการณ์นั้น จนกำหนดและควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ใจของตนเองได้ และนำมาซึ่งการพัฒนาปัญญาตามลำดับ (แพรวนภา แพงวาปี, 2557: 65-66)

การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้รับการศึกษาจึงเป็นหน้าที่หลักของสถาบันการศึกษาอันเป็นปัจจัยที่ทำให้การศึกษามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ โดยจะเห็นได้จากการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มีใจความสำคัญ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 79) นอกจากนี้พฤติกรรมยังเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นความเป็นปัจเจกบุคคล ในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงลักษณะที่ส่งผลสู่การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ ความรู้สึกลับถือตนเอง ความสามารถ แรงจูงใจ ปฏิบัติการในการเกิดอารมณ์และลักษณะนิสัยที่สะสมจากประสบการณ์ชีวิต (Hilgard, 2004: 28) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจจะมีส่วนร่วมต่อการกำหนดพฤติกรรม แนวคิดหรือทัศนคติของบุคคล

ปัจจัยแนวทางการศึกษาลักษณะของความเป็นพลเมืองดีโดยการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลและการสนับสนุนทางสังคมร่วมด้วยจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและอาจจะทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่จะหาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของชาติได้ (วรรณกร พลพิชัย และจันทรา อ้อยเอ็ง, 2561: 9-18)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ เป็นแนวทางในการที่จะปลูกฝังและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม โดยให้มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อมั่นในตนเองและความมีวินัย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ
2. เพื่อการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์ ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม 20000-1501 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ได้แก่ กลุ่มเรียนช่างยนต์ กลุ่มเรียนช่างเชื่อมโลหะ กลุ่มเรียนบัญชี กลุ่มเรียนช่างไฟฟ้ากำลัง กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ กลุ่มเรียนอาหารและโภชนาการ และกลุ่มเรียนช่างกล จำนวน 131 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์ ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม 20000-1501 ภาคเรียนที่ 1 ปี

การศึกษา 2566 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) การสุ่มแบบกลุ่มด้วยวิธีการจับฉลาก ได้ห้องเรียนกลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 29 คน

3.2 ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตัวแปรตาม คือ 1) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบ (2) ความซื่อสัตย์สุจริต (3) ความเชื่อมั่นในตนเอง และ (4) ความมีวินัย 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อการวิจัยในครั้งนี้เป็นรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 20000-1501 จำนวน 2 หน่วยกิต ใช้เวลาในการเรียน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวม 24 ชั่วโมง ใน 12 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้ออกแบบการสอนโดยยึดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 มีหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 4 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 เรื่อง แสดงผลตาราง

ตารางที่ 1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

หน่วยที่	เนื้อหา	จำนวนแผน
1	สถาบันสังคมและสถาบันครอบครัว	2
2	วิถีไทย	2
3	พลเมืองดีในสังคมไทย	4
4	พระพุทธศาสนา	4
	รวม	12

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา 20000-1501 กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์ จำนวน 1 ชุด เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยเลือกคำตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) และหลังการจัดการเรียนรู้ (Post-test)

3. แบบประเมินนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3.4 วิธีการเก็บข้อมูล

1. การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม รหัสวิชา

20000-1501 กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จากนั้นนำแบบประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมาตรวจและบันทึกประเมินค่าเก็บไว้เพื่อทำการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่มีคุณภาพและความเหมาะสม ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560:67)

4.51 – 5.00	คะแนน	มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	คะแนน	มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	คะแนน	มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	คะแนน	มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	คะแนน	มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมน้อยที่สุด

2. แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) มีการใช้แบบทดสอบชนิดปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ลงทะเบียนเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 29 คน จากนั้นนำแบบทดสอบของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมาตรวจและบันทึกคะแนนเก็บไว้เพื่อดูคะแนนพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน

3. ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจนครบทั้ง 12 แผน จำนวน 24 ชั่วโมง ไม่นับรวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4. หลังจากการจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้แล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมชุดเดิมและตรวจคะแนนพร้อมเก็บข้อมูล

5. ประเมินนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี หลังจากการจัดการเรียนรู้แล้วประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

5. นำข้อมูลที่ได้จากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการศึกษาตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์

หลังจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยการอาชีพบุรีรัมย์ หลังจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent Sample ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การวิเคราะห์นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้คำนวณค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การประเมินการแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 67)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนที่เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ แสดงผลตาราง

ตารางที่ 2 การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนที่เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ข้อ	คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	ความรับผิดชอบ	3.91	.73	มาก
2	ความซื่อสัตย์สุจริต	3.94	.93	มาก
3	ความเชื่อมั่นในตนเอง	3.86	.85	มาก
4	ความมีวินัย	3.88	.75	มาก
ค่าเฉลี่ย		3.90	.81	มาก

การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.90 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) .81 มีการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 ความซื่อสัตย์สุจริต และเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ข้อที่ 1 ความรับผิดชอบและข้อที่ 4 ความมีวินัย ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 3 ความเชื่อมั่นในตนเอง

4.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงผลดังตาราง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนนทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	40	28.17	1.26	32.143*	.05
หลังเรียน	40	35.93	1.31		

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จำนวน 29 คน ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ แสดงผลดังตาราง

ตารางที่ 4 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านบรรยากาศห้องเรียน	4.00	.83	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	3.99	.85	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน	3.99	.85	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.99	.84	มาก

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.99 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) .84 แสดงว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านบรรยากาศห้องเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

5.1 การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนที่มีการแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดหรือเจตคติและการปฏิบัติตนในทางที่พึงงามต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมเป็นพลเมืองดีตามความต้องการของสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง สังคมและประเทศชาติ มีคุณธรรมและจริยธรรม ยึดมั่นในศีลธรรมของศาสนาที่ตนนับถือและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม ดังนั้นผู้วิจัยได้ประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มีค่าเฉลี่ย 3.90 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .81 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 7) กล่าวว่า คุณลักษณะของพลเมืองดีตามโครงสร้างของแนวคิดด้านจริยธรรม เป็นคุณลักษณะที่แสดงลักษณะเฉพาะ เพื่อให้เห็นเด่นชัดในด้านหนึ่งและมีความแตกต่างจากจริยธรรมด้านอื่น ๆ ทั้งนี้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการศึกษาหลายหน่วยงานได้กำหนดโครงสร้างจริยธรรม พร้อมทั้งกำหนดคุณลักษณะของพลเมืองดี ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความมีเหตุผล 4) ความกตัญญู 5) ความอดทน 6) ความสามัคคี 7) ความมีระเบียบวินัย และ 8) ความเสียสละ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2560: 3-5) กล่าวว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ตามแนวคิดด้านจริยธรรม คุณธรรม ซึ่งมาจากคำสอนทางศาสนา มีทั้งหมด 15 ด้าน ประกอบด้วย 1) มีมนุษยสัมพันธ์ 2) ความมีวินัย 3) ความรับผิดชอบ 4) ความซื่อสัตย์สุจริต 5) ความเชื่อมั่นในตนเอง 6) การประหยัด 7) ความสนใจใฝ่รู้ 8) การละเว้นสิ่งเสียดและการพนัน 9) ความรักสามัคคี 10) ความกตัญญู 11) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 12) การพึ่งตนเอง 13) ความอดกลั้น 14) มารยาทไทย และ 15) อื่น ๆ ที่เหมาะสมและส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดีและมีความสุข และสอดคล้องกับ Tupper and Cappello (2012: 37-59) กล่าวว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีจะต้องแสดงออกมาในรูปแบบของความภาคภูมิใจในชาติของตน ต้องมีการเคารพเชื่อฟังต่อบทบาทหน้าที่รวมถึงการกระทำที่ถูกกำหนดขึ้นภายในกลุ่มตน ปฏิบัติตัวด้วยความกังวลต่อประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและต้องปฏิบัติตัวที่แสดงถึงการยอมรับและตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ 2) ความซื่อสัตย์สุจริต 3) ความเชื่อมั่นในตนเอง และ 4) ความมีวินัย

5.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่

ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา หลังเรียน ($\bar{X} = 35.93$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 28.17$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 2 ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ประกอบไปด้วย ขั้นศีล ขั้นสมาธิ และขั้นปัญญา ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ดังที่สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2553: 130) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริง แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามความเป็นจริง คือ 1) ขั้นศีล ให้ผู้เรียนเลือกกระทำถูกหรือผิด ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติ 2) ขั้นกำหนดสมาธิ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความงามความดี โดยทั่วไปบุคคลมีจิตสมาธิอยู่แล้วโดยธรรมชาติ และบุคคลควรฝึกให้เป็นสมาธิด้วย 3) ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสถานะที่เป็นจริง โดยเน้นการมองเห็นอย่างนั้นจริง ไม่ใช่การคาดคำนวณเอาเองแล้วกำหนดหลักความประพฤติของตน ให้ดำรงความดีไม่เป็นภัยต่อตนเองและผู้อื่น ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและกรมการศาสนา (2548: 242) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นวิธีการสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นศีล (ศีลสิกขา) การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกายและทางวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติพร้อมที่จะเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ ออกจากความคิดและจิตใจ และขั้นที่ 3 ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) นักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจแน่วแน่ทำความเข้าใจในการแก้ไขปัญหา การหาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาก็ได้ เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาญาณในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ดังผลงานวิจัยของ บุญเลิศ จิรภัทร์ (2559: 141-148) การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เรียนห้องที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นมากกว่าห้องที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยของ สุจินตนิท หนูชูสีห์สกุล และคณะ (2564: 1614-1626) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสงฆ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลงานวิจัยของ พระชาญชัย รตโน (ชำนานูบึงแก) และวสันต์ เกษงาม (2566: 19-32) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้

แบบไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 การประเมิน ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ความพึงพอใจของนักเรียนเป็นความรู้สึกของผู้เรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปฏิบัติ ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นได้จากการตั้งใจให้เกิดการเรียนรู้ รักการเรียนรู้ พึงพอใจในกิจกรรมที่ปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และคิดค้นหาวิธีการเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพได้และความพึงพอใจดังกล่าวจะนำไปสู่การมีผลการเรียนที่ดีและบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ได้ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่ามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.99 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระเกรียงศักดิ์ โชคดีและเกศพรพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ ได้วิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาโดยการจัดการกิจกรรมเรียนรู้แบบ WBI สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินตนิพนธ์ หนูชูสีห์สกุล และคณะ (2564: 1614-1626) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสำหรับพระภิกษุ novice ผลการวิจัยพบว่าพระภิกษุ novice มีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.22) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชาญชัย รตโน (ชำนานูบึงแก) และวสันต์ เกษงาม (2566: 19-32) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาโดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

1. การจัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีระดับที่ดีขึ้น สามารถปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน
2. เนื้อหาในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีตามการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การสร้างกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและความ

หลากหลายน่าสนใจของกิจกรรม และพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองดีให้เป็นการสร้างนิสัยของนักเรียนที่ดีขึ้นได้

3. ครูควรศึกษาคู่มือการใช้ของการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ มีการเตรียมเนื้อหา สื่อการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อมและทำความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

4. พฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี ครูควรศึกษาให้ตรงตามลักษณะอุปนิสัยของผู้เรียนที่จะแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้และนักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาตามความสามารถของผู้เรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาทดลองใช้กับกลุ่มรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปของผลการวิจัยที่กว้างมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาในการติดตามผลของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในระยะยาว สำหรับนักเรียนเพื่อจะติดตามและศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี

3. ควรศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ที่เป็นองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสมกับสภาพภาพของการเป็นผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา บ่งบอกถึงพฤติกรรมในส่วนที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2548). แผนปฏิบัติการ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ประจำปี 2549. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- บุญเลิศ จีรภัทร์. (2559). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในการเรียนรู้สาระคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 12(2), 141-148.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระเกรียงศักดิ์ โชคดี และเกศราพรพน พันธ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2563). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารศิลปการจัดการ, 4(1), 152-165.

- พระชาญชัย รตโน (ชำนาญบึงแก)และวสันต์ เกษงาม. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 โรงเรียนน้ำพองศึกษา. **วารสารสันตยาภิวัฒน์ วัดหนองนกกด**, 1(2), 19-32.
- แพรวนภา แพงวาปี. (2557). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการกับ DLP (ทักษะ 7 ส.) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการดำเนินชีวิต แบบพอเพียงและเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สารเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย.
- วรรณกร พลพิชัยและจันทรา อัยเอ็ง. (2561). การศึกษาความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง. **วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 10(25), 9-18.
- วิเชียร ไชยบัง. (2561). **จิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายใน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. บุรีรัมย์: โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2562). **DIARY 2020 Active Learning ยุกระดับคุณภาพผู้เรียนเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: พัฒนาการคุณภาพวิชาการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ พ.ศ. 2560**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). **แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- สุจินตนิท หนูชูสีห์สกุล ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และไสว พักขาว. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสำหรับพระภิกษุnovกะ. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, 9(4), 1614-1626.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2553). **21 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาระบบความคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- Hilgard, R. (2004). **Emergency Psychiatry** Randy Hilgard. New York: McGraw-Hill.
- Tupper, J. A., & Cappello, M. P. (2012). (Re) creating citizenship: Saskatchewan high school students' understandings of the good citizen. **Journal of Curriculum Studies**, 44(1), 37-59.

แนวคิดคู่ขัดแย้งกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในเรื่องเล่าพระภิกษุ
ชาวเมืองโกสัมพีในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท

A Concept of the Pair of Conflicting Couple and the Process of
Solving the Conflict Problem in the Story of Monks of Kosambi
in the Pairs Chapter of Dhammapada Commentary

อภิญวัฒน์ โพธิ์सान

Apinyawat Phosan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

E-mail: apinphos@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดคู่ขัดแย้งกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี (โกสัมพีกตฺต) ในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นทำการวิเคราะห์และตีความข้อมูลที่รวบรวมแล้วนั้นเพื่อนำเสนอประเด็นในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

คู่ขัดแย้ง คือความขัดแย้งกันของบุคคล 2 ฝ่าย ระหว่างพระธรรมกถึกและพระวินัยธรในวัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี แคว้นวังสะ อันเนื่องมาจากสาเหตุของการเลื่อนน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระ นำไปสู่การทะเลาะกันโดยการปรับอาบัติอีกฝ่ายในฐานะไม่รู้แล้วขึ้นทำการกล่าวหาและดูหมิ่นได้กลับอีกฝ่ายว่าพูดเท็จ และการอ้างช่องทางพระวินัยได้กลับในการลงโทษอีกฝ่ายในฐานะต้องอาบัติแล้วไม่แสดงคืน จึงทำให้ต่างฝ่ายไม่พอใจต่อกันและกันจนกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นครั้งใหญ่

แนวคิดคู่ขัดแย้งนี้เป็นแนวคิดที่มีลักษณะจะต้องนำไปสู่การทำให้สองฝ่ายของคู่ขัดแย้งมาปรองดองสามัคคีและคืนดีกัน เพื่อการต่างอิงอาศัยกันและกันเป็นไปอย่างสมดุลขณะอยู่ร่วมวัดโฆสิตารามเดียวกัน พระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสัมพีมีแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องนี้อย่างเป็นกระบวนการ คือ พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีแก้ปัญหาใน 3 ขั้นตอนได้แก่ แก้ปัญหาแบบธรรมดา แก้ปัญหาเชิงรุก และแก้ปัญหาโดยหยุดและถอยออกมาเพื่อให้มีผลกระทบต่อชาวเมืองโกสัมพี ซึ่งจะนำไปสู่การใช้วิธีการลงโทษทางสังคม และชาวเมืองโกสัมพี มีวิธีแก้ปัญหาใน 2 ขั้นตอนอย่างพร้อมเพรียงกัน คือ การลงโทษทางสังคมที่ถูกมาใช้กับพระภิกษุที่เป็นคู่ขัดแย้งกัน และการให้พระภิกษุที่เป็นคู่ขัดแย้งกันที่คืนดีกันแล้วนั้นไปขอขมาโทษต่อพระพุทธเจ้า ซึ่งพวกภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายก็จะถูกทำให้ละอายใจ สำนึกรู้ตนและตรัสสอนธรรม เพื่อการปรองดองสามัคคีกันอย่างแท้จริงต่อไป

ได้รับบทความ: 7 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 3 ตุลาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 9 ตุลาคม 2566

Received: September 7, 2023; Revised: October 3, 2023; Accepted: October 9, 2023

คำสำคัญ: แนวคิดคู่ขัดแย้ง, กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, เรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี, ยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท

Abstract

The purpose of this research article is to study the concept of the pair of conflicting couple and the Process of solving the conflict problem in the story of monks of Kosambi in the pairs chapter of Dhammapada Commentary. The form of research is that of qualitative research, by using methods of gathering the data from the story of monks of Kosambi (Kosambikavatthu) in the Pairs Chapter of Dhammapada Commentary and the related documentaries and research works, and then analyzing, and interpreting, the gathered data to present the findings in the form of analytical description.

The research results found that:

The pair of conflicting couple is a conflict of two sides of persons between a Dhamakathika monk and a Vinayathara monk in Ghositaram temple, Kosambi City, Vansa State, because of remaining the purification water in the ladle. This leads to making a quarrel by fining the other party's offense on the grounds of not knowing and then committing it, accusing and insulting the other person for telling lie, and referring to the Vinaya retort in punishing the other party on the grounds of committing an offense and not showing it back. Hence, this quarrel in these matters caused each other to be dissatisfied with each other until it became a big conflict between them.

This concept of the pair of conflicting couple is the idea that must lead to making the two sides of the conflict come to reconcile with each other in order to balance the differences while living together in the same Ghositaram temple. The Buddha and the people of Kosambi came up with a methodical to resolve this conflict. That is that, the Buddha used to solve problems in 3 steps : simple problem solving, proactive problem solving, and solving the problem by stopping and retreating to affect the people of Kosambi. The last will lead to the use of social sanction. And the people of Kosambi came up with a two-step solution to the problem : social sanction to the conflicting monks and the use of reconciliation to ask the Buddha for forgiveness, by which the two sides of monks would be humiliated, realized and preached for further reconciliation and unity.

Keywords: Concept of the Pair of Conflicting Couple, Process of Solving the Conflict Problem, Story of Monks of Kosambi, Pairs Chapter of Dhammapada Commentary

1. บทนำ

อรรถกถาธรรมบท เป็นมรดกทางคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งแต่งขึ้นแบบเรียบเรียงจากภาษาสิงหลเป็นบาลีโดยพระพุทธโฆสาจารย์ นักปราชญ์พุทธฝ่ายนิยมาลีย์ผู้ยิ่งใหญ่ (อภินิวรณ์ โพธิ์สาน, 2564: 30, 80) คัมภีร์อรรถกถาธรรมบทนี้จัดเป็นคัมภีร์ที่มีส่วนหนึ่งได้รวบรวมเนื้อหาว่าด้วย “คู่ตรงข้าม” (ยมกะ) เอาไว้ในวรรคที่ 1 จากจำนวนเนื้อหา คัมภีร์ทั้งหมด 26 วรรค ที่ซึ่งถูกแต่งขึ้นเพื่ออธิบายขยายความพระคาถาธรรมบทหรือธรรมภาษิตที่ถูกบันทึกไว้เป็นบทกวีหรือคาถา (คำร้อยกรองบาลี) อยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 25 ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แบบสั้น ๆ ไม่มีเรื่องราวที่เป็นร้อยแก้วประกอบอยู่เลย แต่ทว่าเนื้อหาของพระคาถาธรรมบทนั้น ๆ ก็มี “เนื้อหาเกินใจ สั้น ลุ่มลึก คมคาย” ยิ่งนัก (สมิทธิพล เนตรนิมิตร, 2559: 37)

ยมกวรรค ถือเป็นวรรค ๆ หนึ่งของเนื้อหาทั้งหมดของอรรถกถาธรรมบท ซึ่งเป็นเรื่องราวด้วยคู่ตรงข้ามหรือสิ่งที่ถูกพูดถึงเพื่อสื่อสารแบบเป็นคู่กัน ซึ่งในยมกวรรคของอรรถกถาธรรมบทนี้ ก็จะมีเรื่องเล่าที่ขยายความพระคาถาธรรมบทอยู่จำนวน 14 เรื่อง แต่ก็มีเรื่องเล่าเพียง 1 เรื่อง คือ โกสัมพิกวัตถุ (เรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี) เท่านั้น ที่ได้เล่าเรื่องสื่อสารว่าด้วย “คู่ขัดแย้ง” ระหว่างพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายที่อาศัยอยู่ในวัดโฆสิตาราม คือ ฝ่ายพระวินัยธรกับฝ่ายพระธรรมกถึก ที่ทะเลาะกัน อันเนื่องมาจากสาเหตุการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระในห้องน้ำเป็นจุดเริ่มต้น จนขยายประเด็นและเกิดเป็นความขัดแย้งกันขึ้นครั้งใหญ่ ซึ่งความขัดแย้งเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาเพื่อให้พระภิกษุที่ขัดแย้งกัน 2 ฝ่ายกลับมาปรองดองสามัคคีกันดังเดิมอย่างเป็นกระบวนการ โดยพระพุทธเจ้าในฐานะพระศาสดาของพระพุทธศาสนา และชาวเมืองโกสัมพีในฐานะเจ้าของพื้นที่ซึ่งสถานการณ์ของความขัดแย้งครั้งนั้นเกิดขึ้น

การศึกษาวิจัยเรื่องโกสัมพิกวัตถุหรือเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้ง 2 ฝ่าย โดยตรงผ่านการวิเคราะห์และตีความ จะทำให้มองเห็นแนวคิดคู่ขัดแย้งได้ว่า คู่ตรงข้ามแบบ “คู่ขัดแย้ง” ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าดังที่กล่าวในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทนั้น มีความหมายว่าอย่างไร และสะท้อนถึงแนวคิดที่ว่าด้วย “คู่ขัดแย้ง” ที่มีลักษณะเชิงมนทัศน์ตามแนวพระพุทธศาสนาอย่างไร และพระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสัมพีมีกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายพระวินัยธรและฝ่ายพระธรรมกถึกที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้นให้กลับมาสู่ความปรองดองกันดังเดิมได้อย่างไร จึงนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการทำการศึกษาให้เห็นประเด็นและเขียนออกมาเป็นบทความวิจัย

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ “แนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี” ตามที่ปรากฏในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท (ธัมมปทัฏฐกถา) เพื่อค้นหาความหมาย แนวคิดคู่ขัดแย้ง และกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเชิงมนทัศน์ จากนั้นจึงเขียนนำเสนอผลการศึกษา

ออกมาเป็นบทความวิจัยอย่างเป็นระบบ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวិชาธรรมบทศึกษา (Dhammapada Studies) การเห็นบทเรียน และการปรับประยุกต์กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบคู่ขัดแย้งนี้ในบางแง่มุมไปใช้ในอนาคตต่อไปได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนายมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ มีขอบเขตอยู่ 2 ขอบเขตสำคัญ คือ **1) ขอบเขตด้านข้อมูล** เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ที่มีขอบเขตจำกัดด้านข้อมูลอยู่เฉพาะแต่ในมวกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทเท่านั้น ซึ่งมีเรื่องหนึ่งที่ได้พูดถึงคู่ขัดแย้ง คือ เรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี (โกสัมพีกวตถุ) ที่ได้ทะเลาะกัน อันมีมูลเหตุมาจากการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระในห้องน้ำระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกกับฝ่ายพระวินัยธร ซึ่งเมื่อวิเคราะห์และตีความประเด็นคู่ขัดแย้งนี้แล้ว ก็จะได้พบเห็นแนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การปรองดองระหว่าง 2 ฝ่ายได้ในที่สุด โดยในการอ้างอิงที่มาของข้อมูลหลัก คัมภีร์ “ธมมปทฎฐกถา (ปฐม ภาค)” ฉบับบาลีอักษรไทยของมหาวิทยาลัย จะถูกนำมาใช้เป็นหลักอ้างอิงสำคัญ และใช้ “พระธมมปทฎฐกถาแปล ภาค 1” ของมหาวิทยาลัย มาประกอบการแปลบาลีออกเป็นภาษาไทย และ **2) ขอบเขตด้านเนื้อหา** เน้นไปที่ “แนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเชิงแนวคิดพุทธ” ที่อาจวิเคราะห์และตีความได้จากเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่ปรากฏในมวกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทดังกล่าวแล้วนั้น

3.2 ขั้นตอนของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง “การศึกษาวเคราะห์แนวคิดคู่ตรงข้ามในมวกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท” เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและวิเคราะห์ด้วยบทที่เน้นไปที่เรื่องเล่าในมวกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท ที่ว่าด้วยคู่ขัดแย้งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและกระบวนการแก้ปัญหาผ่านวิธีการวิเคราะห์และตีความ โดยมีขั้นตอนของการวิจัยประกอบด้วย : **1) ขั้นรวบรวมข้อมูล** เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการอ่านข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) คือ เรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีในมวกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท เพื่อหาประเด็นที่ต้องการ ซึ่งว่าด้วย “แนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง” และการอ่านข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์และตีความแนวคิดและกระบวนการแก้ปัญหาที่ต้องการให้มีรายละเอียดและมีเหตุผลยิ่งขึ้นไป **2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** เป็นการจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการอ่านสำรวจข้อมูลดังกล่าวแล้วนั้น ๆ มาทำการแยกประเภทตามเนื้อหาที่ได้กำหนดเป็นประเด็นไว้ และทำการวิเคราะห์และตีความข้อมูลที่ว่าด้วย “แนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง” ตามที่ปรากฏในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี

(โกสมพิทวตฺถ) ในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท ตามจุดประสงค์ และ 3) **ชั้นนำเสนอข้อมูล** เป็นการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบแล้วมาเขียนเป็นบทความในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการอ่านสำรวจเชิงวิเคราะห์ประเด็นในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทเป็นหลัก ใช้ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาช่วยสนับสนุนและตีความประเด็นที่ต้องการนำเสนอเท่าที่จำเป็น

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในประเด็น “แนวคิดคู่ขัดแย้งและกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท” ผู้เขียนได้พบข้อค้นพบที่สามารถนำมาเสนอเป็นมติค้นเชิงพุทธได้ ดังนี้

4.1 ความหมายและแนวคิดคู่ขัดแย้งตามนัยในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี

“คู่ขัดแย้ง” เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงบุคคล 2 ฝ่ายที่ขัดแย้งกัน ที่มีความจำเป็นต้องนำไปสู่การทำให้กลับมาปรองดองสามัคคีกันให้ได้ดังเดิมอีกครั้ง ซึ่งประเด็นของความขัดแย้งระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายนี้ ปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าภิกษุชาวเมืองโกสัมพี (โกสมพิทวตฺถ) ในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท พระคาถาธรรมบทอันเป็นที่มาของเรื่องเล่าอธิบายขยายความพระคาถานี้ สืบให้เข้าใจแนวคิดคู่ตรงข้ามของการเป็นเช่นนี้เป็นสาระว่า มีฝ่ายที่ไม่รู้ตัวและฝ่ายที่รู้ตัวเกี่ยวกับความย่อยยับในหมู่สงฆ์ ซึ่งมาจากโทษในเพราะทำการทะเลาะวิวาทกันของพวกตนเป็นต้นเหตุ ความทะเลาะวิวาทกันนี้จะสงบระงับได้ ก็ด้วยการปฏิบัติของฝ่ายที่รู้ตัวแล้วนั้นเท่านั้น (พระพุทธโฆสาจารย์, 2541: 60) โดยคำกล่าวนี้ทำให้ตีความเป็นนัยสำคัญให้เห็นได้ว่า การทะเลาะวิวาทกันจนกลายเป็น “คู่ขัดแย้ง” ขึ้นระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกกับฝ่ายพระวินัยธร อันเกิดมาจาก “ทิฐิ คือความเห็นอันขัดแย้งกัน” รวมทั้งตัณหา (ความอยากเอาชนะกัน) และมานะ (การถือตัวว่าเป็นอาจารย์ของกลุ่มลูกศิษย์และคนผู้สนับสนุนจำนวนมาก) ด้วย ของพระภิกษุ 2 ฝ่ายนี้ที่อยู่ในวัดโฆสิตารามเดียวกันเป็นต้นเหตุ (วคิน อินทสระ, 2555: 74) และเมื่อการทะเลาะวิวาทกันดังนี้เกิดขึ้นแล้ว ทั้ง 2 ฝ่ายของคู่ขัดแย้งกัน ก็ต้องพลอยย่อยยับลงด้วยกัน ทั้งฝ่ายรุกและฝ่ายรับ หรือฝ่ายแพ้อะฝ่ายชนะ ที่ต้องเสียย่อยยับ ได้ไม่คุ้มกับที่ต้องเสียไป ในสายตาชาวเมืองโกสัมพีและคนภายนอกอื่น ๆ ที่รู้ความจริงเข้า เป็นเหตุให้ชาวบ้านแตกแยกกันออกเป็น 2 ฝ่ายที่พวกตนสนับสนุน และยังเป็นที่มาของการดูหมิ่นของคฤหัสถ์ที่รับรู้เรื่องการทะเลาะวิวาทกันของคู่ขัดแย้ง 2 ฝ่ายเข้าอีกด้วย ดังนั้น ภิกษุฝ่ายที่รู้สึกสำนึกตัวและได้เห็นโทษของการทะเลาะวิวาทกันดังกล่าวด้วยตัวเองได้ หรือมีคนอื่นหรือสังคมมาทำให้ได้เกิดความรู้สึกสำนึกตนและเห็นโทษขึ้นได้ อุบายวิธีปฏิบัติที่จะทำให้การทะเลาะวิวาทกันเช่นนั้นของภิกษุ 2 ฝ่ายนี้สงบระงับลงหรือปรองดองกันในที่สุดได้ จึงควรถูกคิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการหรือเป็นขั้นตอนไปตามลำดับ จนเกิดผลที่ต้องการ คือ การที่พระภิกษุ 2 ฝ่ายที่ขัดแย้งกันนั้นกลับมาคืนดีกันหรือปรองดองสามัคคีกันดังเดิมอีกครั้งได้

“พระธรรมกถึกกับพระวินัยธร” ที่ทะเลาะกันอยู่ในวัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี แคว้นวังสะนั้น ได้เริ่มต้นปัญหาจากการเป็นผู้ขัดแย้งกันในระดับปัจเจกก่อน ต่อมาจึงขยายลามไปถึงกลุ่มผู้สนับสนุนของแต่ละฝ่ายในสังคม ทั้งกลุ่มลูกศิษย์และกลุ่มฆราวาสชาวเมือง

โกสัมพี รวมทั้งกลุ่มเทวดาอีกด้วย ส่งผลให้เกิดเป็น “คู่ขัดแย้ง” ที่ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกันขึ้นในวัด พร้อมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนในสังคมชาวดัตถ์ที่แนวคิดคู่ตรงข้ามที่มีลักษณะต้องการให้กลับมาคืนดินดังเดิมอีกครั้งนี้สามารถถูกเล่าประกอบให้เห็นภาพได้ ดังนี้

พระธรรมกถึกกับพระวินัยธร ผู้เป็นพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี เคยอยู่ร่วมวัดโฆสิตารามเดียวกันด้วยความปรองดองกันมานาน แต่ว่าได้กลายเป็น “คู่ขัดแย้ง” ในทางความคิดและการปฏิบัติระหว่างกัน และกลุ่มผู้สนับสนุนของแต่ละฝ่ายขึ้น คือ กลุ่มลูกศิษย์กลุ่มภิกษุณีที่รับโอวาท และกลุ่มฆราวาสที่อุปถัมภ์ปัจจัย 4 แก่คู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายนั้น มาจากเหตุการณ์ที่ว่า วันหนึ่ง พระธรรมกถึกเข้าไปทำการขับถ่ายในห้องน้ำ และทำการชำระล้างด้วยน้ำแล้ว ได้เหลือน้ำล้างชำระเอาไว้ในกระบวยชำระเพียงเล็กน้อย แล้วออกมาจากห้องน้ำ พระวินัยธรเข้าไปที่หลัง ได้เห็นน้ำเหลืออยู่ในกระบวยชำระในห้องน้ำเข้า ก็จึงออกมาสอบถามดู จนรู้ว่า เป็นพระธรรมกถึกเหลือน้ำชำระทิ้งไว้ และได้สอบถามท่านถึงการรู้โทษทางพระวินัยสงฆ์ในแง่ว่า ท่านรู้การทำอย่างนี้เป็นอาบัติไหม? พระธรรมกถึกบอกว่า ท่านไม่รู้ จึงแสดงท่าทีว่า ตนพร้อมจะแสดงคืนอาบัติหรือปลงอาบัติในเพราะการเหลือน้ำล้างชำระในกระบวยชำระอย่างนั้น แต่พระวินัยธรก็กลับบอกท่านในตอนนั้นว่า การที่ท่านไม่ได้แก้งทำน้ำเหลือไว้ แต่ทำไปเพราะไม่มีสตินึกคิด จึงไม่เป็นอาบัติ ซึ่งคำพูดเช่นนี้ของพระวินัยธร ได้ทำให้พระธรรมกถึกไม่คิดปลงอาบัติในเพราะการเป็นอาบัติดังกล่าว แต่ทว่าพระวินัยธรก็มีได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น กลับนำเอาเรื่องเป็นอาบัติของพระธรรมกถึกไปบอกแก่ลูกศิษย์ของตน ๆ ว่า “พระธรรมกถึก แม้ต้องอาบัติอยู่ ก็ไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ” ทำให้พวกลูกศิษย์ของท่านนำเรื่องที่อาจารย์บอก ไปพูดกับลูกศิษย์ของพระธรรมกถึกในเชิงดูหมิ่นว่า “อุปัชฌาย์ของพวกท่านต้องอาบัติอยู่ก็รู้ว่าเป็นอาบัติ” (พระวินัยปิฎก จุฬวรรค ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิ.จุพ. (ไทย) 7/373-374/241-243) ข้อที่ว่าด้วยวิัจจกฏีวัตตกถา ได้กำหนดไว้โดยใจความว่า ภิกษุเข้าห้องน้ำถ่ายอุจจาระ เมื่อน้ำมีอยู่ จะไม่ล้างชำระไม่ได้ และจะต้องเทน้ำล้างชำระในกระบวยชำระให้หมด จะให้น้ำล้างชำระเหลืออยู่ในกระบวยชำระมิได้ ภิกษุรูปที่ถ่ายอุจจาระในห้องน้ำแล้วไม่ล้างชำระและเทน้ำในกระบวยชำระไม่หมด ให้น้ำล้างชำระเหลือไว้ในกระบวยชำระ จะต้องอาบัติทุกกฏ ซึ่งข้อปฏิบัติเช่นนี้ถือเป็นวัตรในห้องน้ำที่ภิกษุทั้งหลายผู้เข้าห้องน้ำจะต้องถือปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด มิเช่นนั้น ก็จะมีโทษตามที่วิัจจกฏีวัตตกถากำหนดไว้ - ผู้เขียน) พวกลูกศิษย์ของพระธรรมกถึกจึงนำเรื่องไปสอบถามอุปัชฌาย์ของตน ๆ ซึ่งก็ได้รับคำบอกว่า “พระวินัยธร ที่แรกพูดกับท่านว่าไม่เป็นอาบัติ มาบัดนี้เฉฉจึงพูดว่า ตนเป็นอาบัติ พระวินัยธรพูดเท็จ” ดังนั้น เมื่อพบพวกลูกศิษย์ของพระวินัยธร ก็จึงพูดเชิงดูหมิ่นใส่เชิงโต้กลับบ้างว่า “อุปัชฌาย์ของพวกท่านก็พูดเท็จ” ทั้งสองฝ่ายได้พูดทิ่มแทงกันและกันด้วยหอกปากอย่างนั้น จึงทำให้เกิดเรื่องความทะเลาะกันขึ้นในหมู่ลูกศิษย์ของพระอาจารย์ทั้งสองฝ่ายนั้นขึ้นซ้ำเข้าไปอีก

พระวินัยธรได้ยินได้ฟังจากลูกศิษย์ของตนดังที่กล่าวข้างต้น ก็ยิ่งทำให้ไม่พอใจ ดังนั้น เมื่อได้โอกาสได้กลับในเชิงลงโทษก่อน จึงได้ลงโทษพระธรรมกถึกนั้นด้วยการลงอุกเขปนิยกรรม (วิธีลงโทษภิกษุที่ต้องอาบัติแล้วไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติหรือไม่ทำคืนอาบัติ) ในเพราะโทษของการไม่เห็นอาบัติเรื่องเหลือน้ำไว้ในกระบวยชำระดังกล่าว ฝ่ายพระธรรมกถึกและลูกศิษย์เห็นการที่พระวินัยธรได้ทำการลงโทษอย่างนั้น มองว่าฝ่ายตนและ

พระอุปัชฌาย์ไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงไม่พอใจต่อฝ่ายพระวินัยธรนั้นเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์ในวัดโฆสิตารามจึงได้แตกกันในฐานะเป็น “คู่ขัดแย้ง” ที่ไม่ปรองดองกัน ไม่มองหน้ากัน และไม่ทำอะไรร่วมกันในวัดโฆสิตารามอย่างชัดเจน อีกทั้งอุบาสกและอุบาสิกา ผู้ที่สนับสนุนแต่ละฝ่ายด้วย ก็ได้แตกกันเป็น 2 ฝ่ายในทางแนวคิดและแนวปฏิบัติเช่นกัน คือ มองฝ่ายที่สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามว่า เป็นคู่ขัดแย้งที่จะไม่มองหน้า ไม่คบค้าสมาคม และไม่ทำกิจกรรมร่วมด้วย

ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกและฝ่ายพระวินัยธรนี้ สะท้อนถึงความเป็นคู่ตรงข้ามที่มีลักษณะเป็นคู่ขัดแย้งกัน ด้วยมีรากฐานมาจากคัมภีร์ (ความอยากจะเอาชนะกัน) ทิฎฐิ (ความเห็นว่าฝ่ายตนเป็นฝ่ายถูกต้องหรือเป็นฝ่ายถูกต้องกว่าก่อน จึงยอมไม่ได้) และมานะ (ความถือตัวว่าเป็นอาจารย์ผู้มีพวกมาก มีลูกศิษย์มาก และมีผู้สนับสนุนมาก) ระหว่างพระภิกษุ 2 ฝ่ายในวัดเดียวกัน อันเนื่องมาจากแต่ละฝ่ายกลัวการเสียหน้าและต่างถือว่าฝ่ายตนมีผู้สนับสนุนมากในฐานะเป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายพระวินัยหรือฝ่ายพระธรรม ที่ซึ่งมีกลุ่มลูกศิษย์และผู้คนนับถือสนับสนุนอยู่เป็นจำนวนมาก คือ กลุ่มลูกศิษย์พวกอุปัชฌาภิกษุ 4 และพวกภิกษุณีผู้รับโอวาท ของพระภิกษุคู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายนั้น ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก (พระพุทธโฆสาจารย์, 2541: 50) จึงทำให้แต่ละฝ่ายไม่ยอมกัน ต่างฝ่ายจะเอาชนะคะคานกันในเรื่องแนวคิดและแนวปฏิบัติของความเป็นคู่ขัดแย้ง ฝ่ายพระธรรมกถึก ซึ่งเป็นผู้ที่พระพุทธศาสนากำหนดให้มีคุณสมบัติที่ดีในตน คือ “ไม่ยกตน ไม่ข่มคนอื่น ไม่มองด้วยความเหยียดหยาม มีปัญญาเฉลียวฉลาด ประพฤติตนอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่เสมอ ปฏิบัติตามศีลของพระพุทธเจ้าเป็นอาจณ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ขุ.เถร. (ไทย) 26/209-210/370) และฝ่ายพระวินัยธร ซึ่งเป็นผู้ที่พระพุทธศาสนากำหนดมีคุณสมบัติที่ดีในตนเช่นกัน คือ “รู้จักอาบัติ รู้จักอนาบัติ รู้จักลหุภาบัติ รู้จักครุภาบัติ มีศีล สำรวมในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อัง.สัตตก. (ไทย) 23/75/171) กลับ “ใส่ร้ายกัน” ด้วยหมายจะยกตนและกดขี่คนอื่น เหมือนอย่างปณิธานที่เกิดขึ้นแล้วนั้น จึงนับว่าไม่เหมาะสมในบางแง่ตามคุณสมบัติ การกระทำการโต้กลับกันแล้วนั้นที่สะท้อนว่าพระธรรมกถึกไม่อยู่ในคุณสมบัติข้อ “ไม่ข่มผู้อื่น ไม่มองผู้อื่นด้วยความเหยียดหยาม ประพฤติตนอ่อนน้อมถ่อมตน และประพฤติตามศีลของพระพุทธเจ้าเป็นอาจณ” ขณะที่พระวินัยธรก็ไม่อยู่ในคุณสมบัติข้อ “รู้จักอาบัติ รู้จักอนาบัติ รู้จักลหุภาบัติ รู้จักครุภาบัติ มีปกติเห็นโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย” เพราะพูดกลับไปกลับมาว่าไม่เป็นอาบัติในตอนแรกและเป็นอาบัติในตอนต่อมา และยังใช้ช่องทางพระวินัยลงโทษพระธรรมกถึกอีกด้วย จึงทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้กลายเป็นคู่ขัดแย้งที่พระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสัมพี ต้องการให้ทั้ง 2 ฝ่ายกลับมาปรองดองสามัคคีกันดังเดิมอีกครั้ง เพราะการทะเลาะวิวาทกันจนก่อให้เกิดความแตกแยกและเสียการปรองดองสามัคคีกันดังนั้น ย่อมไม่เป็นที่พึงแห่งความเจริญตามนัยแห่ง “หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม 7” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ม. (ไทย) 10/136/82-83) แต่ว่าการพึ่งพาอาศัยกันเป็นไปอย่างสมดุล ที่ตั้งอยู่บนฐานความปรองดองสามัคคีกันของคณะสงฆ์ในวัดเดียวกันต่างหากจึงจะนับว่าดี เหมาะสม เป็นที่ตั้งแห่งความเจริญแบบไม่มีเสื่อมได้ ดังนั้น พระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสัมพีจึงมีกระบวนการแก้ปัญหา

ความขัดแย้งในแบบคู่ขัดแย้งกันของพระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายในวัดโสมสitarาม ในหลายวิธีการด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้พระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้น พร้อมทั้งฝ่ายผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายด้วย กลับมาคืนดีกัน ทำสังฆกรรมร่วมกัน และได้รับอุปถัมภ์ และก็ได้รับการทำสมาธิกรรมจากชาวเมืองโกสุมพิติงเดิมอีกครั้ง ดังจะวิเคราะห์และตีความให้เห็นในหัวข้อต่อไปด้านล่าง

4.2 กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบคู่ขัดแย้งตามที่ปรากฏในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิติ

กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในที่นี้ มุ่งหมายถึง “กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 45-46) โดยกระบวนการที่ว่าเป็นถือเป็นการดำเนินการแก้ปัญหาความขัดแย้งในแบบเป็นคู่ขัดแย้งอย่างมีขั้นตอน ซึ่งถูกกำหนดวางไว้เป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้โดยบุคคลที่คิดแก้ปัญหาความขัดแย้งของคู่ขัดแย้งดังนี้ให้กลับมาปรองดองสามัคคีและคืนดีกันได้ โดยขั้นตอนดังกล่าวก็จะช่วยให้การดำเนินการนั้น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจนสำเร็จลงตามจุดประสงค์และเป้าหมายในระดับต่ำจนถึงระดับสูงในที่สุด

ความทะเลาะกันเพราะการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระเพียงนิดหน่อยที่เป็นต้นเรื่อง จนนำไปสู่การปรับโทษผิดในพระวินัยโดยไม่สอบสวน การกล่าวถ่มคำต่อยต่อยกันในการกระทำเพื่อการหยามเหยียดหรือดูหมิ่นกัน และการถือโอกาสลงโทษทางพระวินัยของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการโต้กลับให้กันนั้น ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง จนสถานการณ์นำไปสู่การกลายเป็น “คู่ขัดแย้ง” ระหว่างพระธรรมกถึกและพระวินัยธร รวมทั้งฝ่ายผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายขึ้นนั้นด้วย มีรากฐานมาจากตัณหา ทิณฐิ และมานะของทั้ง 2 ฝ่าย จนก่อเกิดการแตกแยก เสียการปรองดองสามัคคี ระหว่างพระภิกษุที่อยู่ในวัดเดียวกันครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดียสมัยพุทธกาล เหตุการณ์ทะเลาะกันจนกลายเป็นคู่ขัดแย้งกันของฝ่ายพระธรรมกถึกและฝ่ายพระวินัยธรครั้งนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระพุทธเจ้าในฐานะพระศาสดาของพระพุทธศาสนาและอุบาสก-อุบาสิกาชาวเมืองโกสุมพิติจะต้องมีกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพระภิกษุ 2 ฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้งนั้นร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้คู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายรู้สำนึกตน จนกลับมาคืนดีกัน ขอขมาโทษพระพุทธเจ้า และกลับมาทำสังฆกรรมร่วมกันในวัดเดียวกันได้ดังเดิม และจากการวิเคราะห์และตีความเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิติในมกวรรคแห่งอรุณกถาธรรมบท ก็ได้พบว่ากระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งครั้งนั้นสามารถแยกเป็นประเด็นๆ ได้ตามที่กล่าวด้านล่าง

4.2.1 กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของพระพุทธเจ้า

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกกับฝ่ายพระวินัยธรที่เป็นคู่ขัดแย้งกัน อันเนื่องมาจากสาเหตุการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยน้ำในห้องน้ำเป็นจุดเริ่มต้น ดังนั้น ถือเป็นเรื่องใหญ่และซับซ้อน ซึ่งมีตัณหา ทิณฐิ มานะ เป็นรากเหง้าหนุนเสริมความขัดแย้ง และต่างฝ่ายต่างก็มีกลุ่มผู้สนับสนุนฝ่ายตนหนุนหลังอยู่ อีกทั้งเป็นเรื่องที่มีลักษณะของการ “ให้ร้ายกัน” โดยกล่าวหาและถ่มคำต่อยต่อยกันในท่าที่ “ไม่รู้อาบัติ” และ “พูดเท็จ” จากอีกฝ่ายที่ได้ตอบ จนนำไปสู่การทำให้พระวินัยธรยกข้ออ้างทางพระวินัยมาลงโทษพระธรรมกถึก หลักนิคหกรรม ที่ว่าด้วยวิธีการลงโทษพระภิกษุตามพระวินัย จึงไม่

สามารถถูกนำเอามาใช้กับฝ่ายพระธรรมกถึกและฝ่ายพระวินัยธรที่ขัดแย้งกันในครั้งนั้นได้ ทั้งนี้ก็เพราะทั้งสองฝ่ายมองว่า การกระทำของฝ่ายพระวินัยธรหรือฝ่ายพระธรรมกถึก นั้นไม่ยุติธรรมกับฝ่ายตนและทำให้ฝ่ายตนเสียชื่อเสียงและเสียหน้า กระบวนการของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 3 แบบใน 3 ขั้นตอน คือ แก้ปัญหาแบบธรรมดา แก้ปัญหาเชิงรุก และแก้ปัญหาโดยหยุดและถอยออกมา จึงถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหา

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้า เมื่อทรงทราบข่าวว่า คณะสงฆ์ของวัดโฆสิตารามนั้นทะเลาะกันและแตกกันเป็น 2 ฝ่าย อันเนื่องมาจากปัญหาการทะเลาะกันระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธร ในเพราะการเหลือน้ำล้างชำระไว้ในกระบวยน้ำเป็นจุดเริ่มต้น ด้วยต่างฝ่ายต่างก็มีตัณหา ทิฐิ และมานะกล้าและไม่ยอมกัน การที่จะแก้ปัญหาการทะเลาะกันระหว่าง 2 ฝ่ายที่เป็น “คู่ขัดแย้งกัน” อย่างนั้นได้ จะสามารถแก้ได้ก็โดยการสร้างสรรค์ให้ทั้ง 2 ฝ่ายหยุดการทะเลาะกัน แล้วกลับมาคืนดีกันหรือปรองดองสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเดิมในวัดโฆสิตารามนั้นอีกครั้งเท่านั้น ดังนั้น พระพุทธองค์จึงทรงจัดการปัญหาความขัดแย้งอย่างเป็นทางการไปตามลำดับในฐานะเป็นคนกลาง ที่ซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเพื่อระงับความขัดแย้ง (พระพุทธโฆสาจารย์, 2541: 50 เป็นต้นไป) ดังนี้

1) พระพุทธเจ้ากับการทรงทำหน้าที่เป็นคนกลางระงับความขัดแย้ง:

พระพุทธเจ้า เมื่อทรงทราบว่า ภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายทะเลาะกันจากการมีพระภิกษุมาทูลบอกให้ทรงทราบแล้ว ทรงกระทำหน้าที่สำคัญในฐานะเป็นพระศาสดาของพุทธศาสนา คือเป็นคนกลางที่ไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ทะเลาะกันเพื่อบอกกล่าวและไกล่เกลี่ยพระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายให้สามัคคีพร้อมเพรียงกัน โดยทรงใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

(1) การทรงฝากพระโอวาทกับพระภิกษุให้ไปบอกกล่าวคู่ขัดแย้ง :

เมื่อทรงได้ทรงสดับข่าวจากพระภิกษุว่า พระธรรมกถึกกับพระวินัยธรทะเลาะกัน พระพุทธเจ้าก็ทรงเริ่มกระบวนการแรกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งครั้งนี้ในแบบธรรมดา โดยทรงส่งพระโอวาทฝากให้พระภิกษุไปบอกกล่าวแก่ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้ง 2 ฝ่ายนั้นให้ปรองดองสามัคคีถึงกัน 2 ครั้ง แต่ข่าวที่มีกลับมาถึงพระองค์ ก็คือข่าวว่า ภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้น ไม่ประสงค์จะปรองดองสามัคคีกัน เนื่องจากความอยากจะเอาชนะกัน (ตัณหา) ความเห็นว่าเป็นฝ่ายตนเป็นฝ่ายถูกต้องหรือถูกกระทำก่อน (ทิฐิ) และความถือตัวว่าเป็นอาจารย์ผู้มีพวมาก (มานะ) จึงได้ส่งพระโอวาทฝากพระภิกษุไปอีกเป็นครั้งที่ 3 แต่ว่าก็ทรงสดับข่าวกลับมาอีกว่า “ภิกษุสงฆ์แตกกันแล้ว ภิกษุสงฆ์แตกกันแล้ว”

(2) การเสด็จไปพบและกล่าวสอนคู่ขัดแย้งกันในเชิงรุก :

เมื่อทรงเห็นว่า พระองค์ไม่อาจใช้วิธีการส่งข่าวฝากภิกษุให้ไปบอกอย่างนั้นได้อีกแล้ว หลังจากได้ทรงสดับข่าวว่า “ภิกษุสงฆ์แตกกันแล้ว” จำเป็นที่จะต้องเสด็จไปด้วยพระองค์เองแล้ว พระพุทธเจ้าจึงเสด็จไปยังวัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี จากวัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ถึงที่อยู่ของภิกษุเหล่านั้นแล้ว ก็ตรัสเรียกพระภิกษุ 2 ฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้นมา และได้ตรัสแสดงถึงโทษในการทำอุกเขปนียกรรมของฝ่ายภิกษุผู้ทำอุกเขปนียกรรม (พระวินัยธร) และตรัสแสดงถึงโทษของการไม่เห็นอาบัติแล้วแสดงคินอาบัติ (ปลงอาบัติ) ของพระธรรมกถึก รวมทั้งการตรัสบอกให้ภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้นกระทำสังฆกรรมในสีมาเดียวกันในวัดโฆสิตารามร่วมกัน

และตรัสบอกให้นั่งฉันร่วมกันในแถวอาสนะหนึ่ง ๆ กับภิกษุทั้ง 2 ฝ่าย ผู้ที่เป็นคู่ขัดแย้งกันในที่หลายแห่ง เช่น ที่หอดฉัน เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นนัยบ่งบอกถึงการให้กลับมาคืนดีกันและมีการสามัคคีร่วมกันได้อีกครั้งตามที่ทรงประสงค์ แต่ก็ไม่สามารถประยोज्ञตามตามที่ทรงพระประสงค์ได้ ภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายยังคงพอใจที่จะอยู่กันแบบแตกแยกและไม่สามารถปรองดองสามัคคีกันได้ใน วัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี แห่งนั้นต่อไป

การทรงพยายามตรัสห้ามพระภิกษุคู่ขัดแย้งกันมิให้ยินดีในการแตกกันในสงฆ์ : เมื่อทรงประทับอยู่ที่วัดโฆสิตารามนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงพยายามตรัสห้ามมิให้พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้นกระทำการแตกร้างกันในสงฆ์ด้วยพระดำรัสต่าง ๆ มากมาย แต่ว่าภิกษุ 2 ฝ่ายนั้นก็ไม่เชื่อฟังและไม่ทำตามพระดำรัสตรัสห้ามของพระพุทธองค์ที่ทรงพยายามกระทำแล้วดั่งนั้น ๆ เลย

การทรงพยายามตรัสยกชاذกต่าง ๆ มาสอนพระภิกษุที่เป็นคู่ขัดแย้งกันเพื่อให้เห็นโทษของความขัดแย้งกัน : ขณะทรงประทับอยู่ที่วัดโฆสิตารามหลายวัน พระพุทธเจ้าได้ทรงกระทำความพยายามอย่างหนักด้วยวิธีการตรัสสอนพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้ง 2 ฝ่ายนั้นด้วยชاذกต่าง ๆ หลายชاذกเพื่อให้พวกท่านพร้อมเพียงกัน ไม่ทะเลาะวิวาทแตกแยกกัน เช่นว่า “ภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าการแตกร้าง การทะเลาะ การแตกแยก และการวิวาทกันนั้น นำมาแต่ความพินาศ แม้นางนกไข่ อาศัยการทะเลาะกัน ยังอาจทำพระยาช้างให้ถึงความสิ้นชีวิตได้” แล้วจึงตรัสยกชاذก และตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย...แม้กระเจาตั้งหลายพัน อาศัยการวิวาทกัน ก็ได้ถึงความสิ้นชีวิตแล้ว” แล้วตรัสวิญญูชاذก แต่ก็ยังไม่อาจทำให้พระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายนั้นกลับมาปรองดองกันได้เลย

การทรงใช้ความพยายามอย่างที่สุดด้วยการตรัสยกที่ฆาตุกรรมชاذกมาสอน แม้ว่าผลตามมาจะไม่ทรงสมหวัง : เมื่อทรงมีพระกรุณาต่อพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้ง 2 ฝ่ายถึงปานนั้นแล้ว พระภิกษุผู้เป็นธรรมวาทีรูปหนึ่งที่ไม่ประสงค์ให้พระพุทธองค์ทรงลำบากพระทัยกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์ทรงชวนขวายน้อย จงเป็นอยู่เป็นสุขในปัจจุบันเถิด ข้าพระองค์ทั้งหลายจะปรากฏด้วยกรรมของตนเอง” พระพุทธเจ้ายังตรัสเล่าเรื่องพระเจ้าที่ขีติโกศล ซึ่งได้ถูกพระเจ้าพรหมทัตรับสั่งให้ปลงพระชนม์พร้อมอัक्रमเหสีเพื่อชิงราชบัลลังก์ แต่ต่อมาที่ฆาตุกรรมผู้เป็นโอรสของพระเจ้าที่ขีติโกศลนั้น แม้จะได้จับพระเจ้าพรหมทัตได้ ประสงค์จะปลงพระชนม์เสียเพื่อแก้แค้น แต่ก็กลับคิดเปลี่ยนใจมาเป็นมิตรต่อกัน มีความพร้อมเพียงกันได้ และเพราะเหตุที่ที่ฆาตุกรรมได้ยกพระชนม์ให้แก่พระเจ้าพรหมทัตนั้นด้วยการให้อภัยและไม่คิดแก้แค้นตอบ ทั้ง 2 จึงได้สมครสมานสามัคคีกันได้ด้วยดี โดยได้ตรัสย้ำในเรื่องนี้อย่างหนักแน่นไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย กษัตริย์ 2 พระองค์ คือ ที่ฆาตุกรรม และพระเจ้าพรหมทัต เป็นผู้มีความสามารถในมือ (ของตน ๆ) ยังมีความอดกลั้นและความสงบเสงี่ยมให้อภัยแก่กันได้ ทำไมเล่าเธอทั้งหลายจึงจักปรองดองสามัคคีกันไม่ได้ ภิกษุทั้งหลายจัดเป็นความงามหาใช่น้อยไม่ หากว่าเธอทั้งหลายผู้บวชในธรรมวินัยอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว จะพึงเป็นผู้อดกลั้นและสงบเสงี่ยมเรียบร้อย (วคิน อินทสระ, 2555: 78)

แต่การตรัสมาทั้งหมดของพระพุทธเจ้าดังที่กล่าว ก็ไม่สามารถทำให้พระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายที่ทะเลาะและแตกสามัคคีกันดังนั้น ได้หันกลับมาคืนดีและพร้อมเพรียงกันได้เลย

3) พระพุทธเจ้ากับวิธีการ “ทรงหยุด” การใช้ความพยายามเป็นคนกลางในเชิงรุก และ “ทรงถอยออกมา” โดยไม่ทรงตั้งต้นพยายามต่อไปอีก : พระพุทธเจ้าเมื่อได้ทรงพยายามอย่างถึงที่สุดโดยวิธีการเชิงรุกมีอย่างต่างๆ ดังได้กล่าวข้างต้นแล้ว แต่ก็ยังทำให้ภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้นหันมาปรองดองสามัคคีกันไม่ได้ จึงทรงใช้วิธีการ “ทรงหยุดการพยายามแก้ปัญหา” ในฐานะเป็นคนกลางทั้งแบบธรรมดาและแบบเชิงรุก และเสด็จหนีไปอยู่ในป่าปาลิไลยกะกับช้างและลิงเพื่อหวังให้เกิดผลกระทบตามมาต่อมวลชนส่วนใหญ่ในเมืองโกสัมพี คือ กลุ่มชาวพุทธผู้ให้การสนับสนุนพระธรรมกถึกและพระวินัยธรทั้ง 2 ฝ่ายนั้น การหยุดแล้วถอยออกมาและเสด็จหนีไปอยู่ ณ ที่อื่นอย่างนั้นของพระพุทธเจ้า มิใช่แปลว่า “ทรงยอมแพ้” ในเพราะทรงแก้ปัญหาไม่สำเร็จ แต่นั่นกลับถือว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท จนนำไปสู่การแตกแยกกัน ของพวกพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีได้อย่างหนึ่ง โดยแท้ เหตุเพราะการ “ทรงหยุดแก้ปัญหาและเสด็จหนีไปที่อื่น” ของพระพุทธองค์นั้น เป็นวิธีการที่อาจส่งผลทำให้เกิดการแก้ปัญหาโดยวิธีการอย่างอื่นที่ดีกว่าก็ได้ คือ แรงอัด-แรงบีบ บางประการในเรื่องนี้ อาจนำไปสู่การคิดหาวิธีการแก้ปัญหาโดยฝ่ายผู้ให้การสนับสนุนแก่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้น เหตุว่าถ้าพวกเขายังให้การสนับสนุนภิกษุ 2 ฝ่ายอยู่ต่อไป พวกพระภิกษุก็จะเกิดการได้ใจและกระทำการทะเลาะวิวาทและแตกแยกกันเป็นฝักฝ่ายอยู่อย่างต่อเนื่องโดยไม่คิด “หยุดการเป็นคู่ขัดแย้ง” และกลับมาคืนดีกันหรือปรองดองสามัคคีกันดังเดิมอีกได้

4.2.2 กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของชาวเมืองโกสัมพี

ปกติแล้ว ชาวบ้าน คืออุบาสกและอุบาสิกา จะเข้ามาร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ในแง่เป็นอธิการหรือคฤหัสถ์ในพระสงฆ์ ในฐานะเป็นผู้พินทนาหรือผู้ไต่สวนขึ้นเท่านั้น แต่ในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายพระธรรมกถึก กับ ฝ่ายพระวินัยธร นี้ อุบาสกและอุบาสิกาใช้อำนาจของตน ๆ ในแง่ของชาววัดผู้ให้การอุปถัมภ์บำรุงวัดโฆสิตารามและเป็นผู้ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่อยู่ในวัดโฆสิตารามให้เป็นอยู่สบายตามอัตภาพ แต่เมื่อพบว่า ฝ่ายพระธรรมกถึกและฝ่ายพระวินัยธรทะเลาะกันอันเนื่องมาจากเรื่องเล็กน้อยของการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระในห้องน้ำเป็นจุดเริ่มต้นเท่านั้นจนขยายลามไปเป็นความขัดแย้งกันครั้งใหญ่ ทั้งยังมีส่วนทำให้พระพุทธเจ้าทรงหลีกเลี่ยงหนีไปอยู่ที่ป่าปาลิไลยกะกับช้างและลิงอีกด้วย ทำให้พวกตนไม่ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและฟังธรรม จึงวางแผนลงโทษพวกพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้นด้วยวิธี “Social sanction” ตามกระบวนการที่ผู้เขียนจะแสดงให้เห็นด้านล่าง ดังนี้

1) อุบาสก-อุบาสิกาชาวเมืองโกสัมพีกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยวิธีการลงโทษทางสังคม : การเสด็จไปอยู่ในป่าปาลิไลยกะกับช้างและลิงของพระพุทธเจ้าส่งผลกระทบต่อชาวเมืองโกสัมพีโดยตรง คือ ทำให้พวกอุบาสก (และอุบาสิกา) ผู้อยู่ในเมืองโกสัมพี ที่ต่างมุ่งหวังพากันมาสู่วัดโฆสิตารามเพื่อจะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและฟังธรรม แต่พบพระพุทธเจ้าว่า ไม่ทรงอยู่ในวัดโฆสิตารามแล้ว จึงสอบถามภิกษุทั้งหลายดู

ก็ได้รับรู้ความจริงว่า พระพุทธรองค์เสด็จหนีไปอยู่ที่ป่าปาลิไลยกะหรือรักขิตวันเสียแล้ว และยังได้รับรู้ถึงสาเหตุของการเสด็จหนีไปของพระพุทธรองค์นั้นอีกด้วย ก็จึงพูดกันขึ้นว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลายจะมาในสำนักของพระศาสดา เมื่อพระองค์ทรงพยายามทำให้พวกท่านสามัคคีกัน ก็ยังไม่เป็นผู้สามัคคีกันอีกหรือ?” ซึ่งทำให้ต่างก็คิดกันว่า “ภิกษุพวกนี้บวชในสำนักของพระศาสดา เมื่อพระองค์ทรงพยายามทำให้สามัคคีกันอยู่ ก็ยังไม่สามัคคีกัน การที่พวกเราไม่ได้พบพระพุทเจ้า ก็เป็นเพราะภิกษุพวกนี้แหละเป็นต้นเหตุ พวกเราจัก (ทำการลงโทษทางสังคมโดยการ) ไม่ถวายอาสนะ(และ)ไม่ทำสามัคคีกรรม มีการกราบไหว้เป็นต้น แก่ภิกษุพวกนี้ (อีกต่อไป)”

ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พวกอุบาสกและอุบาสิกาชาวเมืองโกสัมพีจึงตกลงร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงในการกระทำ “Social sanction” คือการลงโทษทางสังคมแก่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้งหลาย โดยการไม่ถวายการอุปถัมภ์ด้านอาหารการขบฉันและไม่ทำสามัคคีกรรมแก่พวกท่าน การทำดังนี้ก็จึงส่งผลกระทบต่อพระภิกษุผู้ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายอย่างแรง คือทำให้ท่านทั้งหลายมีอาหารการขบฉันน้อยตามมา จึงทำให้ซูบผอมลงในเวลาไม่นาน ก็จึงปรึกษากันในสาเหตุที่ชาวเมืองโกสัมพีกระทำการ “Social sanction” ต่อพวกท่าน ดังนั้น เมื่อได้เห็นความจริงโดยการตระหนักรู้ตัวได้แล้ว ก็จึงพากันกลับมาเป็นคนตรง คินติกัน แสดงโทษที่ล่วงเกินแก่กันและกัน ทั้งต่างรูปต่างก็ขอมาโทษต่อกันและกันใน 2-3 วันเท่านั้น (พระพุทโธมหาราช, 2541: 52-53) ครั้นทำดังนี้แล้ว ก็บอกแจ้งแก่ชาวเมืองโกสัมพีให้ได้รับรู้ว่า “อุบาสก (และอุบาสิกา) ทั้งหลาย พวกเราพร้อมเพรียงกันแล้ว แม้พวกท่านก็ขอได้กลับมาเป็นพวกเราตามเดิมเถิด” ซึ่งพวกอุบาสกและอุบาสิกาก็ยังไม่ให้อภัยง่าย ๆ แต่บอกแก่พระภิกษุเหล่านั้นเป็นเงื่อนไขว่า “ให้พวกท่านไปขอมาพระพุทเจ้าเสียก่อน พวกโยมจึงจะกลับมาเป็นพวกท่านตามเดิมครับ/ค่ะ”

2) พระภิกษุ 2 ฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้งกันต้องไปขอโทษพระพุทเจ้าตามเงื่อนไขของชาวเมืองโกสัมพีและถูกทำให้รู้สึกละอายใจยิ่งเพื่อการสำนึกตนเห็นธรรมอย่างสมบูรณ์ในที่สุด: พวกพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้น แม้กลับมาคินติกันแล้ว แต่ก็ต้องอยู่จำพรรษาในวัดโฆสิตารามด้วยความยากลำบากในเพราะเรื่องอาหารการขบฉันมีน้อยตลอดพรรษา และเมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว จึงได้พากันเดินทางไปสู่วัดเชตวันเมืองสาวัตถี เพื่อมุ่งหมายที่จะไปเข้าเฝ้าพระพุทเจ้าและขอมาพระพุทเจ้าตามความประสงค์ของชาวเมืองโกสัมพีดังที่กล่าว

พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงเห็นพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่าย ที่เคยเป็นคู่ขัดแย้งกัน กำลังเดินทางเข้าเขตแคว้น ก็ไม่ทรงประสงค์จะให้พวกท่านเข้ามาสู่แคว้นของพระองค์ และท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีก็ไม่อยากจะให้พวกท่านเข้ามาในวัดเชตวันของท่าน แต่พระพุทเจ้าก็ทรงมีพระกรุณารับสั่งให้พระภิกษุเหล่านั้นได้เข้ามายังวัดเชตวันได้ และตรัสให้ประธานที่พักแก่พวกท่านด้วยความกรุณา ทว่าพระภิกษุบางรูปในวัดเชตวันก็ยังนึกรังเกียจพวกท่านเป็นอย่างมาก ถึงกับไม่ยอมนั่งและยืนร่วมกับพวกท่านในวัดเชตวันแห่งนั้น เลยก็มี พุทธศาสนิกชนผู้เข้ามาในวัดเชตวันด้วย ต่างก็พูดกัน และชี้นิ้วไปที่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนั้น ๆ ว่า “นั่นเป็นพวกภิกษุชาวเมืองโกสัมพีผู้ก่อการแตกร้างกัน”

กิริยาท่าทีทั้งหมดที่กล่าวแล้วนั้น ๆ เป็นกิริยาท่าทีของ “การลงโทษทางสังคม” (Social sanction) ต่อพวกพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่เคยเป็นคู่ขัดแย้งกันโดยผ่านกิริยาทางกายและทางวาจา ทำให้พวกท่านรู้สึกละอายแก่ใจอย่างมาก ๆ จนไม่อาจจะเงยศีรษะขึ้นอย่างสง่างามขณะนั่งเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ จึงพบลงแทบพระบาทของพระพุทธเจ้ามาแล้ว ต่างก็พากันกล่าวคำทูลขอมาโทษ ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงให้อภัยโทษแก่พวกท่านทุกรูปพร้อมกับได้ตรัสสอนว่า “ท่านทั้งหลายได้ทำกรรมหนักแล้ว” เหตุเพราะว่าท่านทั้งหลายบวชเข้ามาในสำนักของพระพุทธเจ้าเช่นพระองค์ เมื่อทรงพยายามจะทำให้ปรองดองสามัคคีกันอยู่ ก็หาได้ทำตามพระดำรัสที่ตรัสแนะนำแล้วไม่ บัณฑิตในปางก่อน (ทิฆาฎกุมาร) เพียงได้สดับโอวาทของพระบิดาและพระมารดาผู้ต้องโทษประหารชีวิตเท่านั้น ก็ยังไม่คิดล่วงละเมิดต่อพระโอวาทนั้นของพวกท่านเลย จนทำให้ต่อมาจึงได้พระธิดาของพระเจ้าพรหมทัตมาเป็นพระชายา และได้ครองราชสมบัติถึง 2 แคว้นแคว้นพร้อมกันได้ คือ แคว้นกาสิ กับ แคว้นโกศล ส่วนท่านทั้งหลายไม่ทำตามพระดำรัสของพระพุทธเจ้าเช่นพระองค์เลย จึงนับว่าได้ทำกรรมหนักตามที่ตรัสแล้วโดยแท้ (พระพุทธโฆสาจารย์, 2541: 58-59) ซึ่งส่งผลทำให้พวกพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนั้นได้ตระหนกสำนึกรู้ตน จนรู้ชัดถึงธรรมะข้อนี้ และได้บรรลุดุธรรมเป็นโสดาบันเป็นต้น เพราะการตรัสอย่างนั้นของพระพุทธองค์ จากนั้นพระพุทธองค์ทรงให้พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่เคยเป็นคู่ขัดแย้งกันนั้นได้ทำสังกรรมร่วมกันแบบอุโบสถสามัคคีที่วัดเชตวันเป็นขั้นตอนสุดท้าย

5. สรุปเชิงวิเคราะห์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สรุปเชิงวิเคราะห์ประเด็นทั้งหมดได้ว่า

1. คู่ขัดแย้ง คือบุคคล 2 ฝ่ายที่ขัดแย้งกัน โดยในบทความงานวิจัยนี้ หมายถึงพระธรรมกถึกกับพระวินัยธรที่ทะเลาะกันด้วยเรื่องการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระเมื่อออกจากห้องน้ำ จนมีการปรับอาบัติและกล่าวกตตำอีกฝ่ายในเพราะไม่รู้ว่าเป็นอาบัติแล้วทำลง การตำหนิและกล่าวหาได้กลับอีกฝ่ายว่าพูดเท็จ และการลงโทษอีกฝ่ายในเพราะการทำผิดและไม่แสดงคืนอาบัติ (ปลงอาบัติ) จึงทำให้ต่างฝ่ายต่างไม่พอใจต่อกันอย่างมาก จนกลายเป็น “คู่ขัดแย้ง” ระหว่างกันด้วยทฤษฎีและมานะกล้า ขยายลามไปถึงกลุ่มลูกศิษย์และพวกอุบาสก-อุบาสิกาที่สนับสนุนแต่ละฝ่าย แนวคิดคู่ขัดแย้งนี้ถือเป็นแนวคิดที่มีลักษณะจะต้องทำให้เกิดความปรองดองสามัคคีกันให้ได้โดยพระพุทธเจ้าและอุบาสก-อุบาสิกาชาวเมืองโกสัมพี ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จนกระทั่งว่าพระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายที่ขัดแย้งกันนั้นได้กลับมาปรองดองสามัคคีกันได้อีกครั้งในที่สุด

2. ปัญหาประเด็นหลักของการทะเลาะกันจนนำไปสู่การขัดแย้งกันระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธร รวมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนของพระเถระผู้เป็นพระชั้นผู้ใหญ่และมีชื่อทั้ง 2 ฝ่ายนั้นด้วย แรกเริ่มมาจากเรื่องของ “ทิฎฐิ” (ความเห็น) เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของพระวินัยในช่วงแรกว่า คืออะไร เป็นอาบัติหรือไม่เป็นอาบัติ ถ้าเป็นอาบัติแล้ว จะต้องทำหรือไม่ต้องทำคืนอย่างไรในเรื่องที่เหลือน้ำล้างชำระไว้ในกระบวยชำระในห้องน้ำอย่างนั้น แต่ต่อมาได้กลายเป็นประเด็นรอง ซึ่งเป็นเรื่องของ “ตัณหา” (ความอยาก) ในเรื่องอยากเอาชนะกัน เรื่องของ “มานะ” (การถือตนว่าเป็นอาจารย์) ในปัญหาเรื่องเกียรติ ศักดิ์ศรี และ

ก็เรื่องของ “ทิฎฐิ” (ความเห็น) ที่เป็นเรื่องความเห็นระหว่างคนและกลุ่มคน เหตุเพราะทั้งพระธรรมกถึกและพระวินัยธรต่างก็เป็นพระเถระที่มีความเชี่ยวชาญคนละด้านและมีลูกศิษย์จำนวนมาก ทั้งในส่วนที่เป็นพระภิกษุ พระภิกษุณี และประชาชนในเมืองโกสัมพี ประเด็นปัญหาที่สามารถหาทางออกร่วมกันอย่างสมานฉันท์ได้ ก็ได้กลายเป็นประเด็นที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้อาศัยช่องว่างของหลักพระวินัยไปลงโทษหรือเล่นงานอีกฝ่ายหนึ่ง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 336, 338) เริ่มต้นจากการที่พระวินัยธรที่รู้ว่า พระธรรมกถึกเป็นคนเหลือน้ำล้างชำระไว้ในกระบวยชำระแล้ว ก็ได้บอกพระธรรมกถึกว่า ไม่เป็นอาบัติ เพราะไม่รู้และไม่ได้แก้งเหลือน้ำอย่างนั้น ซึ่งทำให้พระธรรมกถึกที่ต้องการจะแสดงคตินอาบัติในตอนแรกนั้นเกิดการเข้าใจผิด จึงไม่แสดงคตินอาบัติ แต่ทว่าพระวินัยธรนั้นก็กลับนำเรื่องไปบอกแก่ลูกศิษย์ของตนว่า พระธรรมกถึกเป็นอาบัติแล้วก็ไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ ซึ่งพวกลูกศิษย์ของท่านก็ได้นำไปพูดจาเยาะเย้ยถึงพระอุปัชฌาย์ให้ลูกศิษย์ของพระธรรมกถึกได้รับฟัง และก็ที่ได้นำไปเล่าต่อให้พระอุปัชฌาย์ของตนได้รับรู้ด้วย พระธรรมกถึกจึงบอกกับพวกลูกศิษย์ของตนเป็นการโต้กลับบ้างว่า พระวินัยธรนั้นในตอนแรกบอกว่าไม่เป็นอาบัติ แล้วกลับมาบอกว่าเป็นอาบัติในเวลาต่อมา พระวินัยธรพูดเท็จในเรื่องนี้ ซึ่งพวกศิษย์ของพระธรรมกถึกก็ได้นำไปพูดกับพวกลูกศิษย์ของพระวินัยธรโต้กลับบ้าง คือ พระธรรมกถึกเกิดความรู้สึกว่า พระวินัยธรได้ประจานและใส่ความตัวท่านในความเป็นอาบัติ ทั้ง ๆ ที่ก็ได้พูดคุยกันแล้วว่า ไม่เป็นอาบัติ ทำให้เกิดแรงเหวี่ยงทางอารมณ์เกิดขึ้นกับท่าน จึงได้บอกความจริงแก่ลูกศิษย์ในทุกประเด็นที่เกิดขึ้น และกลับย้อนไปตั้งข้อกล่าวหาทางพระวินัยแก่พระวินัยธรว่า “พูดมุสา” จึงทำให้เกิดการทะเลาะกันขึ้นในสงฆ์ 2 ฝ่ายนั้น พระวินัยธรเองก็เกิดความไม่พอใจและได้โอกาสใช้ข้ออ้างทางวินัยโต้กลับ จึงได้ลงอุกเขปนียกรรมในเพราะการไม่แสดงคตินอาบัติ พระธรรมกถึกมองว่า ตนเองถูกลงอุกเขปนียกรรมอย่างไม่ยุติธรรม จึงทำให้เกิดความขัดแย้งและทะเลาะกันเกิดขึ้นครั้งใหญ่ในวัดโฆสิตาราม ถ้ากล่าวอย่างยุติธรรม ก็ต้องถือว่า พระวินัยธรเป็น “ผู้จุดชนวน” ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งครั้งนี้ขึ้น เนื่องจากว่าเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่ท่านจะนำเรื่องไปบอกแก่ลูกศิษย์ของท่าน เพราะจะทำให้เกิดการโต้กลับคืนบ้าง โดยพระธรรมกถึกในการพูดกลับไปกลับมาของพระวินัยธรเอง และ “ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่ท่านจะไปลงอุกเขปนียกรรมแก่พระธรรมกถึก เพราะจะทำให้เกิด ‘ภาวะสูญญากาศทางความสัมพันธ์’ แก่สังคมสงฆ์ในเมืองโกสัมพี (คือเกิดภาวะที่คณะสงฆ์ในวัดโฆสิตารามนั้นต้องสูญเสียความสมดุลระหว่างกัน จนไม่ปรองดองสามัคคีกันทางกาย วาจา ใจเกิดขึ้น-ผู้เขียน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ว่าด้วย ‘นानาสังวาส’ อันจะมีผลทำให้ไม่สามารถลงอุโบสถและปวารณาร่วมกัน (ในวัดโฆสิตาราม) ได้” (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญญกร), 2554: 336)

3. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพระธรรมกถึกและพระวินัยธรในวัดโฆสิตารามนั้น ได้ถูกพยายามแก้ปัญหาใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยพระพุทเจ้า คือ

1) เมื่อปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างพระภิกษุ 2 ฝ่ายนั้นยังไม่เป็นไปแบบรุนแรงนัก พระพุทเจ้าทรงใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบธรรมดา โดยวิธีการทรงส่งพระโอวาทฝากให้พระภิกษุไปบอกกล่าวแก่คู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นว่า มิให้ทะเลาะกันเท่านั้น ยังไม่ได้ทรงเข้ามาชี้ผิดชี้ถูกเชิงรุกโดยตรง

2) แต่เมื่อปัญหาความขัดแย้งกันรุนแรงขึ้นถึงขั้นที่พระภิกษุ 2 ฝ่าย ไม่ยอมฉันท่วมกันในหอนันและไม่ยอมทำสังฆกรรมในอุโบสถร่วมกันในวัดโฆสิตารามแล้ว พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากพระภิกษุที่เข้ามาทูลรายงาน จึงทรงใช้วิธีการแก้ปัญหาเชิงรุกโดยการเสด็จเข้าไปพบคู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นในฐานะ “นักไกล่เกลี่ย” อย่างเต็มรูปแบบเริ่มต้นจากทรงดำเนินโทษของการลงอุกเขปนียกรรมโดยพระวินัยธรให้แก่พระธรรมกถึกทรงดำเนินโทษของการไม่เห็นและแสดงคตินาบัติของพระธรรมกถึก และทรงพยายามตักเตือน แนะนำ และกล่าวสอนธรรมโดยใช้วิธีการตรัสชาดกต่าง ๆ เป็น “แนวทางโน้มน้าว” เพื่อให้คู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นเห็นโทษของการขัดแย้งกัน เห็นคุณค่าของการให้อภัยและปรองดองสามัคคีกัน และกลับมาปรองดองสามัคคีหรือคืนดีกันดังเดิม แต่หาได้เกิดผลในทางปฏิบัติไม่ พระภิกษุคู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นยังคงไม่ยอมคืนดีและปรองดองสามัคคีกันตามคำตักเตือน คำแนะนำ และการตรัสสอนธรรมของพระพุทธเจ้าที่ถือเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่สามารถจะทรงกระทำได้ในขณะนั้น เพราะแต่ละฝ่ายของคู่ขัดแย้งทั้ง 2 นั้นต่างก็มีทิฐิและมานะที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจล้ำลึกมาก การแก้ปัญหาในกรณีนี้จำต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งภายในของแต่ละฝ่ายให้คลี่คลายลงไป โดยให้สังคมส่วนใหญ่มาเป็นมาตรวัดจัดการแก้ปัญหาด้วย จึงจะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในครั้งนี้ได้

3) เมื่อทรงเห็นว่า พระองค์ทรงใช้ความพยายามแก้ปัญหาเชิงรุกอย่างถึงที่สุดแล้ว แต่พระภิกษุที่เป็นคู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นก็ยังไม่ยอมคืนดีและกลับมาปรองดองสามัคคีกันดังเดิมได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบที่ 3 คือ การทรงหยุดและถอยออกมาจากการแก้ปัญหาเชิงรุกนั้น และเสด็จหนีออกจากวัดโฆสิตาราม ไปอยู่เพียงลำพังกับช้างและลิงในป่าปาลิไลยกะ เพื่อให้เกิดผลกระทบตามมาต่อชาวเมืองโกสัมพี ที่ไม่ได้เห็นพระองค์และไม่ได้ฟังธรรมจากพระองค์ในวัดโฆสิตารามนั้น เพราะมีพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่เป็นคู่ขัดแย้งกันตั้งนั้นเป็นต้นเหตุสำคัญ ซึ่งพากันคิดและตกลงร่วมกันที่จะกระทำ “Social sanction” (การลงโทษทางสังคม) แก่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้ง 2 ฝ่ายในเวลาต่อมา โดยการไม่แสดงความเคารพนับไหว้ ไม่ถวายอาสนะให้นั่ง และไม่ถวายอาหารบิณฑบาตให้ขบฉัน เป็นแนวทางแก้ปัญหาแบบ “หลีกเลี่ยง” ที่พระพุทธเจ้าทรงคิดเตรียมการนำมาใช้ให้บังเกิดผลตามมา โดยเป็นไปสอดคล้องกับที่พระองค์ตรัสไว้ว่า “การเที่ยวไปคนเดียวประเสริฐกว่า” ดูประหนึ่งว่าเป็นการ “ยอมแพ้” ต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งครั้งนั้น แต่ในความจริงแล้วเป็นอุบายวิธีที่เป็นการแสดงถึงการแสดงออกให้ดูประหนึ่งว่า “พ่ายแพ้เชิงกลยุทธ์ แต่ว่าชนะเชิงยุทธศาสตร์” ด้วยเหตุนี้ การหนีปัญหาอย่างนั้นจึงถือเป็นวิธีการแก้ปัญหาวิธีการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ในกรณีความขัดแย้งของคู่ขัดแย้งที่ซับซ้อนระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธรในวัดโฆสิตาราม ดังนั้น จึงถือได้ว่า การทรงหยุดและหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาเชิงรุกของพระพุทธเจ้ามิใช่ “การหนีปัญหา” แต่ว่าเป็น “กระบวนการแก้ปัญหาวิธีการหนึ่ง (ที่ทรง) ให้สังคมลงโทษแทน” (ณกมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล, 2558: 153) ถือเป็น “วิธีการหนึ่งที่นักสันติวิธีมักนำมาใช้ในกรณีที่สถานการณ์กำลังวุ่นวายจนยากที่จะควบคุมได้” ในแง่ว่า “วิธีการที่ดีที่สุด ก็คือ การไม่ควบคุม” (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร), 2554: 353) นั่นเอง

4. มวลชนที่ไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดของคู่ขัดแย้ง ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธรนั้น ที่ต่างก็มีมวลชนสนับสนุนทั้ง 2 ฝ่าย เหตุเพราะปัญหานี้ที่ขยายใหญ่ขึ้นมาจากพื้นฐานมวลชนสนับสนุนด้วย จึงต้องแก้ด้วยมวลชน คือชาวเมืองโกสุมพิ ที่กว้างกว่าที่เคยสนับสนุนคู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายนั้น มาก่อน หรือมวลชนกลุ่มเล็ก คือ พระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิ 2 ฝ่าย ต้องพึ่งพาอาศัยกัน แล้วต่อมามวลชนกลุ่มใหญ่นั้นก็ได้เห็นถึงเหตุที่ทำให้พระพุทเจ้าเสด็จลี้หนีจากวัดโฆสิตาราม ไปอยู่เพียงพระองค์เดียวในป่าปาลิไลยกะกับช้างและลิงอย่างนั้น ได้เห็นเหตุที่ทำให้พวกเขา ไม่ได้เข้าเฝ้าพระพุทเจ้าและฟังธรรมจากพระองค์ ดังนั้น ก็มาจากพระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิ 2 ฝ่ายที่ทะเลาะกันและไม่ยอมคืนดีกันตามที่ทรงพยายามแนะนำและตรัสสอนให้คืนดีกันเป็นต้นเหตุสำคัญ และด้วยพื้นฐานการดำเนินชีวิตประกอบด้วยธรรมมีสัมมาทิฐิ จึงพากันคิดและตกลงกันอย่างพร้อมเพรียงกันโดยใช้แนวทางแบบ “Social sanction” (การลงโทษทางสังคม) โดยการไม่แสดงความเคารพกราบไหว้ ทำสามีจิกรรม ไม่ถวายอาสนะให้นั่ง และไม่ถวายอาหารบิณฑบาตให้ขบฉัน ถือเป็นการ “กตัญญูอย่างสันติวิธี” ต่อพระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิทั้ง 2 ฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันนั้น ให้ต้องยุติความขัดแย้งระหว่างกันลงและกลับมาปรองดองสามัคคีหรือคืนดีกันดังเดิมได้ (ณณมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล, 2558: 213)

การถือตัวว่ามีคุณค่าในฐานะเป็นอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงและการเยอหยิ่งในฐานะเป็นอาจารย์ที่มีลูกศิษย์และกลุ่มผู้สนับสนุนมากในเมืองโกสุมพิครั้งนี้ด้วย ก็เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้พระธรรมกถึกและพระวินัยธร รวมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนพระภิกษุที่เป็นคู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายนั้น ปรารถนาที่จะเอาชนะสิ่งที่มาคุกคามชีวิตที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ของพวกตนเช่นนั้น ก็เนื่องมาจากพวกท่านถือตนเองว่ามีศักดิ์ เป็นอาจารย์ของลูกศิษย์และชาวเมืองโกสุมพิเป็นจำนวนมาก ความรู้สึกเยอหยิ่งและความต้องการจะเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งดังนั้น จะลดทอนลงได้ก็ด้วยการทำให้ตระหนักรู้ได้ว่า พวกเขามีสถานะอย่างไรในชุมชนที่อาศัยอยู่ดังนั้น ผ่านการทำให้พบกับความจริงที่ว่า การสำคัญตนเองว่าเหนือคนอื่นหรือไม่ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น ๆ ในสังคมเลยนั้น เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง เหตุว่าพอไม่มีผู้อื่นที่เป็นกัลยาณมิตรในการคบหาและสนับสนุน พวกเขาก็อาจมีชีวิตรอยู่ด้วยดีไม่ได้ ดังที่พระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิ 2 ฝ่าย ถูกโดดเดี่ยวจากสังคม-ชุมชนชาวเมืองโกสุมพิที่ตนเองอาศัยอยู่แล้วนั้น ก็ทำให้ต้องลำบากเรื่องการเป็นอยู่ การได้รับเกียรติ และอาหารการขบฉัน จึงได้ตระหนักรู้ต่อกันว่า การไม่มีชุมชนหรือกัลยาณมิตรคบหาและสนับสนุนตนเช่นนั้น ทำให้ชีวิตของพวกท่านประสบกับความทุกข์ยากและอยู่ลำบากเพียงใด (ชาญณรงค์ บุญหนุน, 2554: 114-115) จึงกลับมาคืนดีกันหรือปรองดองสามัคคีกันเองดังเดิมในที่สุด

5. ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกและพระวินัยธร พร้อมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนแต่ละฝ่าย ในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิ (โกสุมพิทวตฺ) ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในวัดวัดโฆสิตารามที่สำคัญไม่น้อย ก็คือการเจรจาไกล่เกลี่ยผ่านคนกลาง โดยมีพระพุทเจ้าที่ทรงเข้าไปทำหน้าที่ในฐานะบุคคลที่ 3 (Third side) เพื่อสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้คู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นเห็นทางเลือกเพิ่มมากขึ้น โดยมีใช้เป็นการ “เกลี้ยกล่อม” เพื่อให้คู่กรณีของความขัดแย้งมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่ว่าเป็นการเริ่มการเจรจาด้วยการการส่งโอวาทไปบอกให้หยุด

ขัดแย้งกัน แต่หันมาปรองดองสามัคคีกันเสียก่อน เมื่อไม่ได้ผลทางปฏิบัติเสียไป จึงค่อยเข้าไป “เผชิญหน้า” กับคู่ขัดแย้งเพื่อจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นในเชิงรุก จากนั้นจึงให้คู่ขัดแย้งกันนั้นทำการ “ประนีประนอม” เพื่อ “ยอมความต่อกัน” โดยใช้การ “โน้มน้าว” ด้วยวิธีการชี้ให้เห็นถึง “จุดอ่อน” (weakness) ที่จะเกิดมีในคู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายจากการขัดแย้งกันที่เกิดขึ้นแล้วนั้น แต่เมื่อทรงพบทางตันอันเนื่องมาจากรากฐานความขัดแย้งกันนั้นใหญ่และซับซ้อน ที่ครอบคลุมแง่มุมทั้งทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยา ที่ยากจะทำการแก้ปัญหาในเชิงรุกได้แล้ว พระพุทธองค์จึงทรงเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาสุดท้ายแบบ “ทรงหยุดและหลีกเลี่ยง” เพื่อขอให้เวลาของความขัดแย้งนั้นสงบผ่านการใช้ “กระบวนการกดดันทางสังคม” หรือ “การลงโทษทางสังคม” หรือ “สงครามมวลชน” จากชาวเมืองโกสัมพีทั้งหลายเข้ามาจัดการในฐานะเป็น “ตัวกระตุ้น” เพื่อให้เกิดการสร้างทางเลือกใหม่โดยการสร้างเวที “สังฆเสวนา” (Sanga dialogue) (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญาร), 2554: 353) ระหว่างคู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่ายนั้นขึ้นในวัดโฆสิตาราม จนนำไปสู่การประนีประนอม คินติหรือปรองดองสามัคคีกันของพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้นได้ในที่สุด

6. ในการจัดการความรู้สึกรู้สึกที่ต้องการเอาชนะ อันนำไปสู่ความหายนะทั้ง 2 ฝ่ายของคู่ขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธร รวมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนแต่ละฝ่ายด้วย เพื่อให้คินติหรือปรองดองสามัคคีกันได้ในที่สุดนั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและมาตรการทางสังคมเข้ามาช่วยให้เกิดการจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คือ ในขั้นแรกนั้น พระองค์ทรงใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าไปใกล้ชิดขอขัดแย้งกับพระภิกษุที่เป็นคู่ขัดแย้งทั้ง 2 ฝ่าย แต่เมื่อไม่ได้ผล จึงทรงใช้มาตรการทางสังคมเพื่อการลงโทษโดยชาวเมืองโกสัมพี ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีพระองค์ทรงเป็นตัวแปรหลัก (ชาญณรงค์ บุญหนุน, 2554: 112-113) ในการนำไปสู่การใช้มาตรการทางสังคมลงโทษโดยชาวเมืองโกสัมพี และสามารถทำให้พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่เป็นคู่ขัดแย้งระหว่างกันนั้นได้รับผลกระทบ และสามารถกลับมาคืนดีกันดังเดิมได้ในที่สุด

7. ประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกและฝ่ายพระวินัยธรตามเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทนั้น มิใช่ปัญหาพระวินัย แต่ต้นตอของปัญหาจริง ๆ คือการ “สื่อสารกัน” ที่ไม่จบเมื่อพูดจบ แต่ยังถูกนำไปขยายความต่อ จึงทำให้มีการโต้ตอบที่หมายจะหยามหมิ่นหรือกดต่ำด้วยคำอีกฝ่ายตามมานั่นก็คือ ถ้าฝ่ายพระวินัยธรพูดกับฝ่ายพระธรรมกถึกในครั้งแรกแล้วจบตรงนั้น ไม่นำไปบอกต่อกับพวกลูกศิษย์ของตนว่า พระธรรมกถึกไม่รู้ว่าเป็นอาบัติไซ้ร้ ปัญหาก็คงไม่เกิดขึ้น คือไม่ถูกฝ่ายพระธรรมกถึกโต้ตอบกลับว่า พระวินัยธรพูดเท็จในการบอกกับพระธรรมกถึกในตอนแรกว่า “ไม่เป็นอาบัติ” แต่กลับไปพูดบอกกับพวกลูกศิษย์ตนต่อมาว่า “เป็นอาบัติ” อันทำให้เห็นได้ว่า ต่างฝ่ายของคู่ขัดแย้งต่างนำประเด็นที่เกิดขึ้นไปขยายความต่อกับพวกลูกศิษย์ของตน ๆ ให้รับรู้และนำไปพูดโต้ตอบกัน เมื่อต่างฝ่ายต่างโต้ตอบกัน จึงทำให้ฝ่ายพระวินัยธรรมที่เป็นผู้รู้ของพระวินัยตนนั้นดีไม่พอใจ ได้อ้างแนวทางพระวินัยลงโทษพระธรรมกถึกด้วยการลงอุกเขปนียกรรม ก็จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายพระธรรมกถึกและหมู่ลูกศิษย์ของท่านยิ่งขึ้นไปว่า ฝ่ายตนและอุปนิสัยของตน ๆ ถูกลงอุกเขปนียกรรมอย่างไม่ยุติธรรม

ปัญหาความขัดแย้งจึงก่อตัวรุนแรงขึ้นไป กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างนี้ ถือเป็นบทเรียนในเรื่องการสื่อสารระหว่างกันและการหยุดขยายความขัดแย้งต่อ ถ้าไม่ต้องการให้ปัญหาที่เกิดขึ้นจบลงและเกิดความปรองดองสามัคคีในหมู่คณะต่อไปได้โดยแท้

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยประเด็น “แนวคิดคู่ขัดแย้งกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนายมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท” ผู้ศึกษาวิจัยได้พบผลการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับผลงานอื่นที่ผู้ศึกษาไว้ก่อนแล้ว ดังนี้

1. พระธรรมกถึกและพระวินัยธรรมในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี (โกสมพิทวตฺถ) ในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทนั้น จัดเป็นคู่ขัดแย้งเชิงมโนทัศน์ ที่เป็นคู่ตรงข้ามกัน ที่ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานตรงข้ามกันในเชิงแนวคิด มีลักษณะสัมพันธ์กัน และพึ่งพาอาศัยกันเป็นอยู่และเป็นไปในขณะที่อยู่ในวัดโฆสิตารามเดียวกัน แต่ว่าต่อมาเกิดทะเลาะกันอย่างรุนแรงในวัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี จนกลายเป็นคู่ขัดแย้งระหว่างกันเพราะสาเหตุแห่งการเหลือน้ำชำระไว้ในกระบวยชำระในห้องน้ำเป็นเหตุเริ่มต้นและก่อให้เกิดเป็นกระชัดแย้งกันครั้งใหญ่ขึ้น แต่กระนั้นคู่ขัดแย้งระหว่างพระภิกษุทั้ง 2 ฝ่ายนี้ ก็ถูกต้องการให้กลับมาสามัคคีปรองดองกันดังเดิม ผ่านกระบวนการการไกล่เกลี่ยทั้งในแบบธรรมดาและแบบเชิงรุก จนทรงหยุดและถอยออกมา ของพระพุทธเจ้า เพื่อให้เกิดกระบวนการลงโทษทางสังคมจากชาวเมืองโกสัมพี จนสามารถทำให้คู่ขัดแย้งนั้นกลับมาคืนดีกันดังเดิมได้ในที่สุด ดังนั้น ความขัดแย้งกันระหว่างพระธรรมกถึกและพระวินัยธรมจึงมีลักษณะสลับกันไปมาเชิงเปลี่ยนแปลงสถานะหรือสภาพได้ คือจากสามัคคีปรองดองกันก็มาขัดแย้งกัน และจากความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงก็กลับมาคืนดีหรือสามัคคีปรองดองกันดังเดิมได้อีกครั้ง ระบบคิดของคู่ขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกและพระวินัยธรมดังที่กล่าวมา สอดคล้องกับที่ โกวิท คัมภีรภาพ (2549: 15-18) ผู้ได้ศึกษา “ทฤษฎีพื้นฐานการแพทย์แผนจีน” ได้กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของสิ่งคู่ตรงข้ามกัน คือ หยิน-หยาง ในทางการแพทย์แผนจีน ในตอนที่ว่าด้วยทฤษฎีหยิน-หยางเอาไว้ว่า สิ่งคู่ตรงข้ามกันมีลักษณะพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) มีลักษณะตรงข้ามกัน 2) มีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและใช้ประโยชน์กัน 3) มีลักษณะเปลี่ยนแปลงขึ้นลง และ 4) มีลักษณะหมุนเปลี่ยนแปลงเป็นกันไปมาได้ เหมือนเช่นความร้อนกับความเย็น

2. การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธรม รวมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนแต่ละฝ่าย ที่เกิดขึ้นในวัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี แคว้นวังสะ ของพระพุทธเจ้า และชาวเมืองโกสัมพีนัน ตามที่ปรากฏในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท พบว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบธรรมดาและเชิงรุกโดยทรงใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในฐานะพระศาสดาและกัลยาณมิตรใน 2 ครั้งแรก แต่เมื่อทรงเห็นว่า สองวิธีการแรกทรงใช้ไม่ได้ผล จึงใช้วิธีการแก้ปัญหาในครั้งที่ 3 โดยวิธีการเชิงถอยกลับ ซึ่งดูเหมือนเป็นการทรงยอมแพ้ต่อการแก้ปัญหาของพระองค์อย่างนั้น แต่แท้ที่จริงแล้ว “ไม่ใช่การหนีปัญหา” เพราะวิธีการถอยกลับอย่างนั้นถือว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาอย่างหนึ่งของพระพุทธองค์ เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบตามมาต่อชาวเมืองโกสัมพี ซึ่งจะนำไปสู่การใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบ “Social sanction” (การลงโทษทางสังคม) เพื่อลงโทษแก่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทั้ง 2 ฝ่าย

ที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้น โดยการไม่ให้ความเคารพกราบไหว้ ไม่ถวายอาสนะให้นั่ง และไม่ถวายอาหารบิณฑบาตให้ขบฉัน ซึ่งก็ปรากฏว่า มาตรการทางสังคมโดยชาวเมืองโกสัมพีดังนี้ ปรากฏผลอย่างเป็นที่น่าพอใจยิ่ง เพราะทำให้พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่ายนั้นได้รับผลกระทบมาก จึงหันมาพูดคุยกัน มาขอมาโทษต่อกัน และก็คืนดีกันได้ในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้มาตรการทางสังคมโดยทางอ้อมแก่ภิกษุชาวเมืองโกสัมพี 2 ฝ่าย ที่ขัดแย้งกันนั้นเพื่อให้กลับมาคืนดีกัน แนวทางแก้ปัญหาดังที่กล่าว ก็สอดคล้องกับ สุวรรณสาธานันท์ (2554: 10) ผู้ได้กล่าวเป็นบทนำของ “อารมณกับจริยศาสตร์” ไว้ในหัวข้อที่ว่าด้วย “บทนำ : จากอารมณสู่จริยศาสตร์ จากจริยศาสตร์สู่อารมณ” ตอนหนึ่งว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งใน 3 ลักษณะ คือ 1) ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นเครื่องมือในการจัดการ 2) ใช้ความสัมพันธ์เชิงสังคมหรือมาตรการทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการ และ 3) ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวและมาตรการทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการกับ “กรณีภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ที่ในขั้นแรก พระพุทธองค์ทรงใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง เมื่อไม่ได้ผล จึงทรงใช้มาตรการทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีพระองค์ทรงเป็นตัวแปรหลัก...”

ประเด็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธรดังที่กล่าวข้างต้น ยังสอดคล้องกับที่ ชาญณรงค์ บุญหนุน (2554: 80-81) ผู้ได้ศึกษา “พุทธศาสนากับอารมณ” ได้กล่าวถึงเรื่องการแก้ปัญหาคาทะละกันของพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีไว้ ตอนหนึ่งว่า เมื่อการแก้ปัญหาเชิงรุกพบทางตันในเพราะรากฐานของ ข้อพิพาทนั้นเป็นเรื่องใหญ่ พระพุทธองค์ก็ทรงเลือกใช้วิธี “หลีกหนี” เพื่อรอให้ข้อพิพาทนั้นสงบลง โดยใช้กระบวนการกดดันทางสังคมโดยชาวเมืองโกสัมพีเอง คือ ชาวเมืองที่อุปถัมภ์พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่ขัดแย้งกัน 2 ฝ่ายนั้น เดินทางมาที่วัดโฆสิตารามแล้วไม่เห็นพระพุทธเจ้าในวัด และได้รู้ถึงมูลเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าเสด็จหลีกหนีไปอยู่ในป่าปาลิไลยกะกับช้างและลิงแล้ว ก็รู้สึกว่ พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่ดื้อรั้นเกินไป จึงใช้มาตรการทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนอารมณและพฤติกรรมของพวกท่านมาใช้แก้ปัญหาโดยการเลิกใส่บาตรและระงับการอุปถัมภ์บำรุงเสียทั้งหมด มาตรการทางสังคมดังนี้ได้สร้างความลำบากด้านอาหารบิณฑบาตและการดำรงอยู่ให้แก่พระภิกษุเหล่านั้นเป็นอย่างมาก ก็จึงหันหน้าเข้ามาคืนดีกันและยอมรับความผิดพลาดข้อบกพร่องของกันและกัน และนำไปสู่การปรองดองสามัคคีกันได้ในที่สุด ซึ่งจากที่กล่าวมาด้วย ก็ทำให้เห็นได้ว่า มาตรการทางสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ผ่านชาวเมืองโกสัมพีนั้นมีลักษณะจัดการลงโทษเพื่อให้เกิดสำนึกเท่านั้น เมื่อผู้กระทำผิดนั้นเกิดความสำนึกในโทษที่ได้กระทำได้แล้ว ก็พร้อมที่จะรับเข้าสู่ชุมชนสงฆ์เดิมอีกครั้ง

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยประเด็น “แนวคิดคู่ขัดแย้งกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีในมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบท” ทำให้เห็นแนวคิดคู่ขัดแย้งระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกกับฝ่ายพระวินัยธร ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีลักษณะต้องการให้ทั้ง 2 ฝ่าย ขัดแย้งกันนั้นกลับมาปรองดองสามัคคีหรือคืนดีกันดังเดิมโดยพระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสัมพี ดังนั้น จึงสามารถเห็นกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพระภิกษุ

ชาวเมืองโกสุมพิสัยทั้ง 2 ฝ่าย โดยพระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสุมพิสัย จนสามารถทำให้ความขัดแย้งกลับมาสู่ความปรองดองสามัคคีหรือคืนดีกันดังเดิมได้ ที่อาจศึกษาเป็นกรณีตัวอย่างเป็นบทเรียน และนำไปปรับใช้กับความขัดแย้งอื่น ๆ ได้ในสังคมในบางแง่มุมได้

ประเด็นที่ศึกษาวิจัย จากแนวคิดคู่ขัดแย้งระหว่างพระธรรมกถึกกับพระวินัยธรที่เป็นประเด็นว่าด้วยคู่ตรงข้ามกันครั้งนี้ ยังสามารถมีข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาเป็นบทความอื่น ๆ ได้ด้วย ดังนี้

1. การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดคู่ตรงข้ามในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรมบทกับยมกวรรคตามที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก
2. การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดคู่ตรงข้ามตามที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบท
3. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาตามแนวคิดคู่ตรงข้ามที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบท

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาค้นคว้าประเด็น “แนวคิดคู่ตรงข้ามกับกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเล่าพระภิกษุชาวเมืองโกสุมพิสัยในยมกวรรคแห่งอรรถกถาธรรม” ครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ที่สนับสนุนต่อธรรมบทศึกษา (Dhammapada studies) อย่างมีนัยสำคัญ ก็คือ ความหมาย ลักษณะ และแนวคิดคู่ขัดแย้ง รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายพระธรรมกถึกกับฝ่ายพระวินัยธรที่เกิดขึ้นครั้งใหญ่ในวัดโฆสิตาราม เมืองโกสุมพิสัยแคว้นวัชชี ที่พระพุทธเจ้าและชาวเมืองโกสุมพิสัย นำมาใช้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และก็ทำให้สำเร็จผลได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ คือ ฝ่ายพระธรรมกถึกกับฝ่ายพระวินัยธรที่ขัดแย้งกันนั้นได้กลับมาปรองดองสามัคคีหรือคืนดีกันดังเดิมอีกครั้ง และยังได้บทเรียนในแง่ว่า การสื่อสารระหว่างกันที่ไม่จบหรือขยายความต่อไปนั้นมีความสำคัญในการก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งหรือหยุดความขัดแย้งอย่างไรได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท คัมภีรภาพ. (2549). **ทฤษฎีพื้นฐานการแพทย์แผนจีน**. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2554). พุทธศาสนากับอารมณ์. ใน **อารมณ์กับจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิชา.
- ณกมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล. (2558). **พุทธศาสนากับความปรองดอง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พระพุทธโฆสาจารย์. (2541). **ธัมมปทฎฐกถา (ปฐโม ภาค)**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร). (2554). **พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่มที่ 7, 10, 23, 26**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วศิน อินทสระ. (2555). **ธรรมบท ทางแห่งความดี 1**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- สมิทธิพล เนตรนิมิตร. (2559). อรรถกถาธรรมบทในสังคมไทย. **วารสารมหาจุฬาริชาการ**, 3(1), 36-51.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2554). บทนำ : จากอารมณ์สู่จริยศาสตร์ จากจริยศาสตร์สู่อารมณ์. ใน **อารมณ์กับจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิภาษา.
- อภิญญาวัฒน์ โพธิ์सान. (2564). **ชีวิตและผลงานนักปราชญ์พุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: พิมพ์ทันใจ.

การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนุก
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม
Development of Analytical Thinking Ability in Fun Stories for
Grade 1 Students using Questions based on Bloom's
Revised Taxonomy

นพปฎล พิมพ์นนท์, ศิริพร พึ่งเพ็ชร
Noppadol Pimnon, Siriporn Puengpetch
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University
E-mail: noppadol_pim@vu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนุก ก่อนและหลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม 2) เปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม กับเกณฑ์ร้อยละ 60 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 1 ห้องเรียน จำนวน 15 คน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน แบบทดสอบปรนัยวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ (ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.76) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบการแจกแจงแบบโค้งปกติโดยใช้ Kolmogorov-Smirnov พบว่าการแจกแจงเป็นโค้งปกติ จึงทดสอบที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Group) และแบบกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (One Sample)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนุก โดยใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังจากเรียน โดยใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม คิดเป็นร้อยละ 71.66 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the analytical thinking ability of Grade 1 students in fun stories before and after using Questions based on Bloom's Revised Taxonomy 2) to compare the analytical thinking ability of Grade 1 students after using Questions based on Bloom's Revised Taxonomy with the 60 percent criterion. The sample was cluster randomly assigned to a group of 15 students of Grade 1 students in Ban Si Phum Samakkhi School, Krasang District, Buriram Province in the first semester of 2023 academic year. The instruments were the 3 lessons and the achievement test (reliability = 0.76). The statistical procedures used for data analysis were arithmetic mean, percentage, standard deviation, the normal curve distribution was also tested. the test, therefore, was performed using t-test dependent group and one-sample.

The research results found that:

1. The average score of analytical thinking ability of grade 1 students in fun stories after learning using Questions based on Bloom's Revised Taxonomy was significantly higher than the one before learning at the .05 level of significance.
2. The average score of the analytical thinking ability of grade 1 students in fun stories after learning using Questions based on Bloom's Revised Taxonomy, in term of percentage was 71.66 which was significantly higher than the 60 percent of the criterion at the .05 level of significance.

Keywords: Analytical Thinking Ability, Question Based on Bloom's Revised Taxonomy

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร เพื่อถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อและวิถีชีวิตคน การสื่อสารจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องมีภาษาเป็นองค์ประกอบ ความคิดที่กลั่นออกมาเป็นเรื่องราวไม่สามารถถ่ายทอดได้หากไม่มีภาษา ภาษาจึงเป็นสื่อกลางไปยังผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจ (อวยพร พานิช และคณะ, 2553: 1) เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกคนอีกรุ่นหนึ่ง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548: 1) ภาษาไทยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคม จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาษาไทยจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายความสำคัญใน

การเรียนการสอน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะการสื่อสารทางภาษา สามารถใช้ทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน (อรุณี วิริยะจิตรา, 2555: 1-2) ภาษาไทยมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และติดต่อสื่อสารกันระหว่างมนุษย์เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ภาษายังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ ประสพการณ์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย สร้างสรรค์ และเสริมสร้างทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับอนาคตเพื่อให้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิตที่มีความมั่นคงทางสังคม และสามารถจัดการปัญหาที่เผชิญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคิดวิเคราะห์ เป็นหนึ่งในทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 หรือ 3R8C ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหา ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแพร่หลายกระจายของข้อมูลข่าวสารทั่วโลก เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาได้ มีความช่างสังเกต เห็นปัญหา ตั้งคำถามเป็น ประเมิน และตัดสินใจจากสิ่งที่สังเกตเห็น หาข้อมูลและหลักฐานเพื่อพิสูจน์และแก้ไขปัญหา มีมุมมองที่หลากหลายและมองภาพรวมเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย สามารถประยุกต์การแก้ไขปัญหาเดิมกับเรื่องใหม่ได้ สามารถตอบทบทวนรู้ ข้อเสนอแนะ และสิ่งที่ควรพัฒนาจากประสบการณ์ (Geniusschool thailand, 2565: 1) นำไปสู่ความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล ระบุปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่พบเจอได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ แอนเดอร์สันและแครทวอลล์ (Anderson and Krathwohl, 2001: 213) ที่ได้นำทฤษฎีของบลูม “Bloom’s Taxonomy” มาปรับปรุงกระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 แต่ยังคงจุดมุ่งหมายทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัย ในระดับคิดวิเคราะห์ไว้เช่นเดิม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ที่ยังมีความจำเป็นต่อทุกยุคทุกสมัย

จากการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (RT) ปีการศึกษา 2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ผู้เรียนโรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีค่าเฉลี่ยด้านการอ่านรู้เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.22 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านรู้เรื่อง ที่โรงเรียนได้กำหนดเกณฑ์ไว้ที่ร้อยละ 60 ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ และไม่ตอบสนองต่อการคิดวิเคราะห์ (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี, 2564: 24) การใช้คำถามเป็นเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ และมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้หรือเร้าความสนใจ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556: 244) และหากนำเทคนิคการใช้คำถามมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy) ด้านพุทธิพิสัยที่มีจุดมุ่งหมายพัฒนาความคิดตามระดับความรู้จากต่ำไปสูง 6 ระดับ ได้แก่

ระดับความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล โดยผู้วิจัยได้เลือกนำทฤษฎีของบลูมที่มีจุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัยระดับการวิเคราะห์ มาพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ประกอบด้วยการใช้คำถาม 3 ลักษณะ อย่างแรกคำถามระบุเรื่องราว ประเด็นสาระสำคัญ ความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งเหล่านั้น อย่างถัดมาคำถามระบุความเชื่อมโยง ความต่อเนื่องของเรื่องราว หรือเหตุการณ์ และการใช้เหตุผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งนั้น และอย่างสุดท้ายคำถามระบุแนวคิด เจตนา หรือสิ่งที่ซ่อนอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์เรื่องราว ความสำคัญ วิเคราะห์ความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ และวิเคราะห์หลักการ อันนำไปสู่การใช้เหตุผลและการตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยต้องการศึกษาและพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม เพื่อเป็นพื้นฐานการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้เกิดประสิทธิภาพ และยังเป็นพื้นฐานสำคัญทางการเรียนรู้ การสื่อสาร และการอยู่ร่วมกันกับสังคม ที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์และพัฒนาความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

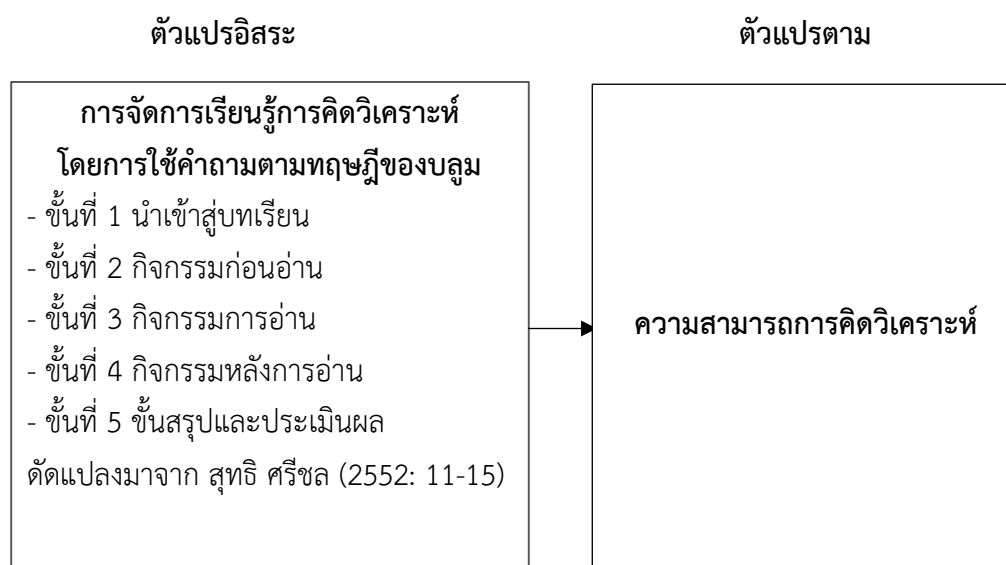
1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ก่อนและหลังการเรียนรู้โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข หลังการเรียนรู้โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม กับเกณฑ์ร้อยละ 60

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบ One Group Pretest-Posttest Design โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ มาเป็นแนวทางในการวิจัย ประกอบด้วย หลักเกณฑ์การเลือกนิทานที่เด็กสนใจตามแนวคิดของเกริก ยุ้นพันธ์ (2543: 58-60) หลักการจัดกิจกรรมการสอนอ่านเพื่อการวิเคราะห์ 3 ขั้น (กิจกรรมนำเข้าสู่การอ่าน กิจกรรมการอ่าน และกิจกรรมหลังการอ่าน) ของสุทธิ ศรีชล (2552: 11-15) และ การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม ด้านการคิด

วิเคราะห์ 3 ลักษณะ (การระบุลักษณะสำคัญความเหมือนแตกต่าง การจัดระบบความสัมพันธ์ และการระบุคุณสมบัติภายในหรือการให้เหตุผล) แอนเดอร์สันและแครทวอลล์ (Anderson and Krathwohl, 2001: 213 อ้างถึงใน ทิพย์เกสร กำปนาท และคณะ, 2563: 3-9) สามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของศูนย์เครือข่ายกระสัง 1 อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 14 โรงเรียน ทั้งหมด 14 ห้องเรียน รวมผู้เรียนทั้งสิ้น 191 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของศูนย์เครือข่ายโรงเรียนที่ 1 อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ได้จากวิธีการสุ่มแบบกลุ่มมา 1 โรงเรียน (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ได้แก่ โรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี จำนวน 1 ห้องเรียน รวมผู้เรียนทั้งสิ้น 15 คน เนื่องจากผู้เรียนมีระดับความสามารถไม่แตกต่างจากโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายกระสัง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม สารการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชา ภาษาไทย (ท11101) สำหรับผู้เรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี พุทธศักราช 2562 จำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม รายวิชา ภาษาไทย (ท11101) สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบปรนัย ชนิด 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ เพื่อวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ถัดมาจึง สร้างแผนการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูมจำนวน 3 แผน รวม 9 ชั่วโมง จากนั้น นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขการใช้ภาษา การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และขอคำแนะนำในเบื้องต้น จากนั้นนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีคุณสมบัติด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนภาษาไทย และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 126) ซึ่งผลการประเมินระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) จึงจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี เครือข่ายกระสัง 1 อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีการสร้างและการพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ และวิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์ เนื้อหา จุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี พุทธศักราช 2562 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ และกำหนดจำนวนข้อของแบบทดสอบการพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ สามารถสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ซึ่งจะทำการสร้างแบบทดสอบ จำนวน 28 ข้อ แต่ต้องการเพียง 20 ข้อ ต่อมา

นำแบบทดสอบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงการใช้ข้อความคำถามและตัวเลือกของคำตอบ หลังจากนั้นนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีคุณสมบัติตามคุณสมบัติข้อ 1 เพื่อทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบทดสอบโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ของแบบทดสอบ แล้วเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินระดับคุณภาพแบบทดสอบการพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 จำนวน 28 ข้อ จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ ไปทดลองใช้ (try out) กับผู้เรียนกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาแล้ว รวมจำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำผลการทดลองใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ มาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ แล้วคัดเลือกข้อสอบไว้ 20 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก หรือ (r) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.50 ส่วนค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อสอบ โดยใช้สูตร Kuder-Richardson (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 เมื่อได้ข้อสอบที่ผ่านการคัดเลือกคุณภาพแล้ว นำมาจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 การดำเนินการทดลองและการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูมกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เริ่มเก็บในปีการศึกษา 1/2566 ใช้เวลาในการทดลอง 9 ชั่วโมง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์คะแนนความสามารถในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียน และหลังเรียนการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และค่าร้อยละ

2. ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov พบว่าการแจกแจงของคะแนนเป็นโค้งปกติ

1) วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Group)

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่าง (One Sample)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม สรุปได้ ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ก่อนและหลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม

ผลจากการทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ก่อนและหลังโดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ก่อนและหลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	15	7.60	2.02	18.140*	.000
หลังเรียน	15	14.33	1.39		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข หลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม ก่อนเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.02 และหลังเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.39 โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 เปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข หลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม กับเกณฑ์ร้อยละ 60

ผลจากการทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ จำนวนผู้เรียน 15 คน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของผลเฉลี่ยทางการเรียนของคะแนนความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้นิทานพาสนุก หลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม กับเกณฑ์ร้อยละ 60

ผลการเรียนรู้	n	คะแนนเกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	15	12	14.33	1.39	6.468*	.000

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนของความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนุก โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.33 คิดเป็นร้อยละ 71.66 จากคะแนนเต็ม 20 คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อเทียบกับคะแนนเกณฑ์ 12 คิดเป็นร้อยละ 60 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนุก ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนุก ก่อนและหลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 7.60 คะแนน และหลังเรียนเท่ากับ 14.33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน พบว่า คะแนนความสามารถการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผลการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น

การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน ใช้คำถามกระตุ้นการคิดจากการปริศนาคำทายและการสังเกตรูปภาพ สามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในการตอบคำถามในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและมีส่วนร่วมทุกคน ขั้นที่ 2 กิจกรรมก่อน

อ่าน ผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ โดยผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของคำศัพท์ใหม่ ขั้นที่ 3 กิจกรรมการอ่าน ผู้เรียนฝึกอ่านนิทานจากใบความรู้ และครูใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์จากเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 4 กิจกรรมหลังการอ่าน ผู้เรียนตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผลสรุปข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูมมีจุดมุ่งหมายในการใช้พัฒนาความสามารถทางการคิดในระดับวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) คำถามระบุเรื่องราวประเด็นสาระสำคัญ ความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งเหล่านั้น 2) คำถามระบุความเชื่อมโยง ความต่อเนื่องของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ และการใช้เหตุผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งนั้น ๆ 3) คำถามระบุแนวคิด เจตนา หรือสิ่งที่ซ่อนอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิด

การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูมจึงสามารถกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์สามารถตีความจากข้อมูลหลักไปยังองค์ประกอบย่อย พิจารณาแยกแยะเรื่องราว ลักษณะสำคัญ ความเหมือนแตกต่าง ความเชื่อมโยง ความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ และข้อคิดหลักการ เจตนา คุณสมบัตินั้นหรือสิ่งที่ซ่อนอยู่ในเหตุการณ์ ของเรื่องได้อย่างถูกต้องช่วยให้สามารถแก้ปัญหาหรือตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล พัฒนาความสามารถการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและได้งานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วาสนา อามาตย์ (2557: 104) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความ โดยการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันเพ็ญ กลิ่นอ่อน (2559: 115) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปรียา บุษผามะตะนัง (2560: 68) ได้ศึกษาพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชร ลอยเด่น (2563: 90) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปา ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข หลังการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม

สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 คะแนนความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนการเรียนรู้ที่ใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสามารถการคิดวิเคราะห์ สามารถตีความจากข้อมูลหลักไปยังองค์ประกอบย่อย พิจารณาเรื่องราว แยกแยะลักษณะสำคัญ ความเหมือนแตกต่าง การเชื่อมโยงความต่อเนื่องของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ การใช้เหตุผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และคุณสมบัติภายใน ข้อคิด เจตนาหรือการใช้เหตุผลของเรื่องได้อย่างถูกต้อง และแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ย 71.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัชร ลอยเด่น (2563: 90) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปา ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ รุ่งนภา วังโย (2565: 70) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ควรใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม ทั้ง 3 ลักษณะ
2. ก่อนสอนควรเตรียมคำถามให้เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้นของผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์
3. การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และผู้เรียนสามารถนำความคิดที่ได้มาใช้อตอบคำถามอย่างมีเหตุผล

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

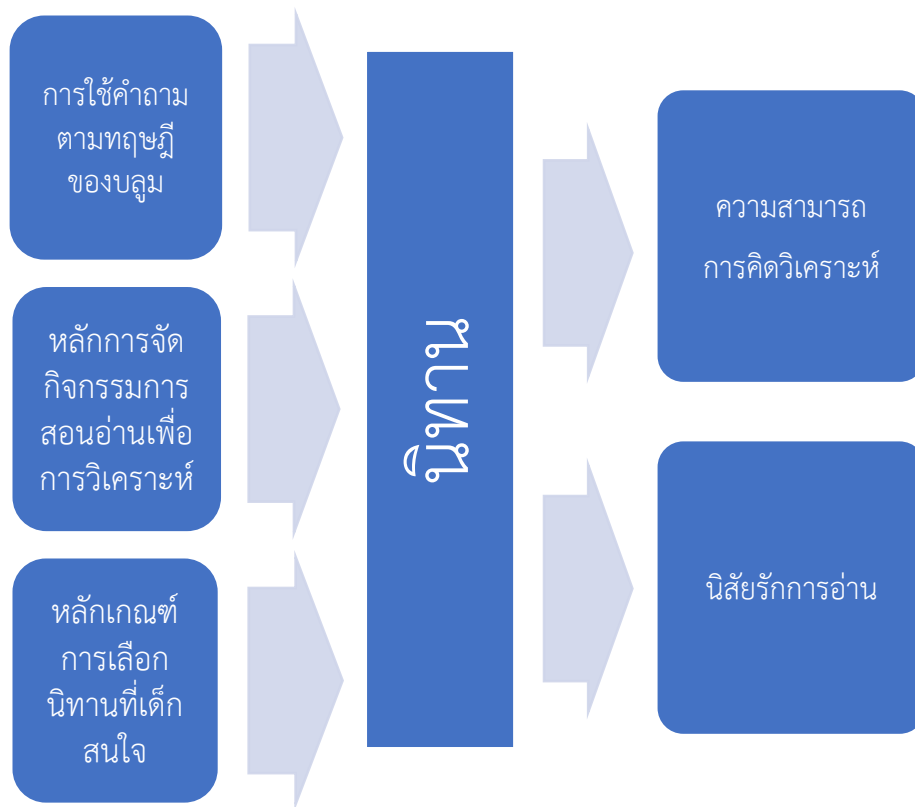
1. ควรมีการวิจัยการพัฒนาความสามารถการคิดของผู้เรียนโดยการใช้คำถาม ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ หรือระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้สมองเป็นฐาน การใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น

3. ควรมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูมในการพัฒนาตัวแปรที่เป็นความสามารถในการคิดอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดสังเคราะห์ ความสามารถในการคิดประเมินผล ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสุนัข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม พบว่า การใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม เป็นการใช้คำถามที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการคิด และความสนใจที่จะแสวงหาความรู้หรือค้นคว้าหาคำตอบเชิงเหตุผลด้วยการใช้คำถาม 3 ลักษณะ คือ คำถามระบุเรื่องราว คำถามระบุความเชื่อมโยง และคำถามระบุแนวคิด หากนำไปใช้ควบคู่กับการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์หรือเรื่องราว ส่งผลให้สามารถตอบคำถาม แก้ปัญหา และสรุปหลักการของเรื่องนั้น ๆ อย่างมีเหตุผล ส่วนหลักการจัดกิจกรรมการสอนอ่านเพื่อการวิเคราะห์ เป็นกิจกรรมการสอนอ่าน ที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 กิจกรรมนำเข้าสู่การอ่าน เป็นขั้นที่ครูและผู้เรียนโต้ตอบหรือถามตอบ เกี่ยวกับเรื่องที่จะได้อ่าน รวมไปถึงการทบทวนความรู้เดิมและเตรียมรับความรู้ใหม่ ขั้นที่ 2 กิจกรรมการอ่าน เป็นขั้นที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการอ่านจับใจความสำคัญของเรื่อง และขั้นที่ 3 กิจกรรมหลังการอ่าน เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น จากเรื่องที่อ่าน ส่วนหลักเกณฑ์การเลือกนิทานที่เด็กสนใจ ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการคัดเลือกนิทานให้เหมาะสมกับวัย นิทานสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาควรเป็นนิทานที่เป็นภาษาง่าย ๆ สั้น ๆ ดำเนินเรื่องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ตัวละครเป็นเด็กหรือสัตว์พูดได้ ส่งเสริมพัฒนาการทางความคิด และเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต จึงจะสามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กได้ หากว่าเด็กขาดความสนใจในเรื่องที่อ่าน อาจส่งผลกระทบให้เด็กมีการตอบสนองของพัฒนาการทางความคิดได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ฉะนั้น ควรเลือกนิทานให้เหมาะสมกับช่วงอายุและความสนใจ เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์จากนิทานอย่างแท้จริง และหากนำกิจกรรมการสอนอ่านเพื่อการวิเคราะห์ มาใช้ร่วมกับคำถามตามทฤษฎีของบลูมในการอ่านนิทาน สามารถช่วยพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากนิทานที่ใช้อยู่มีความเหมาะสมกับช่วงอายุและความสนใจของผู้เรียน จึงสามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจในการทำกิจกรรมการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ และการค้นคว้าหาคำตอบ อีกทั้งนิทานยังเป็นส่วน

สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนรู้ให้กับเด็กได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ภาพที่ 2 แผนผังการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ นิทานพาสนก
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้คำถามตามทฤษฎีของบลูม

เอกสารอ้างอิง

- เกริก ยूनพันธ์. (2543). การเล่านิทาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ทิพย์เกสร กำปนาท และคณะ. (2563). พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูมที่ปรับใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย Journal of Graduate Research, 11(2), 1-9.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). การพัฒนาการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์ติง.
- พัชร ลอยเด่น. (2564). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา

- ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รุ่งนภา วังโย. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- โรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี ฝ่ายบริหารงานวิชาการ. (2564). รายงานผลการทดสอบการประเมินความสามารถในการอ่าน (Reading Test: RT) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564. บุรีรัมย์: โรงเรียนบ้านศรีภูมิสามัคคี.
- วันเพ็ญ กลิ่นอ่อน. (2559). ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วาสนา อามาตย์. (2557). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุปรียา บุบผามะตะนัง. (2560). การพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุทธิ ศรีชล. (2552). การสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย : ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณี วิริยะจิตรา. (2555). เทลิวหลังแลหน้า การสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- อวยพร พานิช และคณะ. (2553). ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). **A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives**. New York: Addison Wesley Longman.
- Geniusschool thailand. (2565). 3R x 8C ทักษะที่นักเรียนต้องมีในศตวรรษที่ 21. เข้าถึงได้จาก <https://geniusschoolthailand.com/3r-x-8c> (สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2565).

ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน
ต่อความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
Effect of Using PWIM Learning Management in Combination with
Peer-Assisted Learning on the Ability to Read Chinese
Vocabulary of Grade 7 Students

พนิดา ใจกล้า, ศิริพร พึ่งเพ็ชร

Panida Jaikla, Siriporn Phungphent

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Faculty of Education, Vongchavhlitkul University

E-mail: panida_jai@vu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนทุ่งมนวิทยาการ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยสุ่มมา 1 ห้องเรียน จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาเพิ่มเติมภาษาจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) ทั้งหมด 6 ชั่วโมง แบบประเมินความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน ก่อนเรียนและหลังเรียนแบบทดสอบภาคปฏิบัติ จำนวน 10 คำ และการอ่านประโยค 5 ประโยค ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 1.00 และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test Dependent Group และ t-test One Sample Group

ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วย

ได้รับบทความ: 17 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 5 สิงหาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 6 สิงหาคม 2566

Received: July 17, 2023; Revised: August 5, 2023; Accepted: August 6, 2023

การเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้การอ่านคำศัพท์ภาษาจีนแบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดตามลำดับดังนี้ บทเรียนมีภาพประกอบที่ชัดเจน สวยงามและน่าสนใจ นักเรียนชอบที่ครูให้จับคู่ในการสะกดศัพท์อื่น และนักเรียนสนุกสนานเมื่อทบทวนคำศัพท์ด้วยการเล่นเกมส์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM, การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน, ความสามารถในการอ่านคำศัพท์, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were: 1) Comparison of reading proficiency in Chinese vocabulary of grade 7/2 students before and after learning using PWIM and peer learning management. 2) To study the satisfaction of grade 7/2 students who studied by using PWIM and peer learning management. The samples group consisted of 22 the grade 7/2 student's at Thungmon Wittayakarn School. The research instruments included 1) Lesson plan to learning PWIM and peer learning management. 2) The evaluation from the reading word abilities. 3) Satisfaction to investigate the opinion of the grade 7/2 student's taught by learning PWIM and learning management. The statistical data analysis were mean, standard deviation and t-test dependent sample.

The research results found that:

1. student's learning achievement in the reading word abilities after taught by learning PWIM and learning management was higher than the one before using it with a level of significance at 0.05.

2. Satisfaction the opinion of grade 7/2 student's taught by learning PWIM and learning management was at the high level. Especially the lessons have clear illustrations. beautiful and interesting the students liked that the teacher gave them matching pinyin spellings. And students have fun when reviewing vocabulary by playing games.

Keywords: Picture Word Inductive Model, Peer-assisted Learning, The Ability to Read Words, Satisfaction

1. บทนำ

ประเทศจีนเป็นประเทศมหาอำนาจในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการขยายตัวทางการค้าและระบบเศรษฐกิจโลก ทำให้ประเทศจีนดำเนินการการลงทุนและติดต่อ สร้างความสัมพันธ์กับนานาประเทศได้อย่างรวดเร็ว การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอันรวดเร็วของประเทศจีนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำให้มีความเจริญขึ้นอย่างมาก จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศจีนกำลังเข้ามามีอิทธิพลในด้านการค้าและการลงทุนในยุคปัจจุบันหรือในอนาคตกับคนทั่วโลก แนวโน้มการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องทำให้คนส่วนใหญ่มองประเทศจีนเป็นประเทศที่มีโอกาสทางธุรกิจสูงและเป็นหนึ่งในตลาดการค้าที่ใหญ่เป็นอันดับต้นๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557: 1) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาษาจีนเป็นหนึ่งในภาษาที่คนทั่วโลกใช้มากเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ

ภาษาจีน จึงเป็นอีกหนึ่งภาษาที่มีอิทธิพลสำคัญในด้านการติดต่อสื่อสาร เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และการแสวงหาความรู้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้บรรจุภาษาจีนกลางไว้ในหลักสูตร ทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาที่คนไทยจำนวนมากต้องการที่จะศึกษา เพื่อให้ทันการณ์กับการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเพื่อให้การสื่อสารภาษาจีนของคนไทยมีให้มีประสิทธิภาพ จึงมีการจัดทำมาตรฐานสาระการเรียนรู้ภาษาจีน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยกำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนเป็นขั้นปี เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียนและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1)

เนื่องด้วยโรงเรียนทุ่งมนวิทยาคารได้กำหนดให้วิชาภาษาจีนเป็นรายวิชาเพิ่มเติม พบว่าในหนึ่งชั้นเรียนนักเรียนสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ นักเรียนที่มีความสนใจในการเรียนภาษาจีน และนักเรียนที่ไม่สนใจในการเรียนภาษาจีน จากการประเมินผลการเรียนเรียนรู้ในรายวิชาภาษาจีนเพิ่มเติม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนทุ่งมนวิทยาคาร ในด้านการอ่าน คำศัพท์ กลุ่มคำ ประโยคและบทสนทนา ที่มีการกำกับการออกเสียงในระบบสัทอักษรภาษาจีน (พินอิน) และตัวอักษรพบว่า มีคะแนนการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ อ้างอิง แบบสรุปผลการเรียน รายวิชาภาษาจีนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 (กลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนทุ่งมนวิทยาคาร, 2564: 63) จากสภาพปัญหาที่พบของนักเรียน

คือ นักเรียนจำสัทอักษรภาษาจีน (พินอิน) สลับกัน ได้แก่ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ จึงส่งผลให้อ่านภาษาจีนไม่ถูกต้อง และทำให้ไม่สามารถแปลอักษรจีนที่อ่านได้

จากสภาพปัญหา ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหา ที่กล่าวมาในข้างต้น จึงเล็งเห็นว่าหนึ่งแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวและพัฒนาการอ่าน คำศัพท์ภาษาจีนได้ คือการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวและการเขียนได้ โดยมีขั้นตอนการจัดการ เรียนการสอน 4 ขั้นตอนคือขั้นที่ 1 เลือกและระบุคำศัพท์จากภาพ(select picture and identify words) ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงคำศัพท์ (linking words) ขั้นที่ 3 จัดกลุ่มคำศัพท์ (classify words) และขั้นที่ 4 ประยุกต์ใช้คำศัพท์ (applied words) การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอน ดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่อันจะเป็นพื้นฐาน ในการสร้างความเข้าใจคำศัพท์จากรูปภาพ โดยใช้ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียนและทักษะ การเรียนรู้คำศัพท์ การแต่งประโยคและการเขียนข้อความพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1998 PWIM ซึ่งเป็นการสอนที่พัฒนาทักษะการคิด โดยใช้รูปภาพ เชื่อมโยงไปสู่คำ ข้อความ ความคิดรวบ ยอดรวมกับการใช้ความคิดเชิงอุปนัย (Calhoun, 2017: 23) ซึ่งในการนำมาประยุกต์ใช้ใน รายวิชาภาษาจีนนั้น ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกตรูปภาพที่เห็นเชื่อมโยงมาเป็นคำศัพท์ และให้ นักเรียนแยกแยะและจำกลุ่มคำศัพท์ตามหลักสัทอักษรภาษาจีน ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่จะ ไปต่อยอดในการเรียนรู้ในด้านการอ่าน การเขียนคำ และการสร้างประโยคลำดับต่อไป ซึ่งเป็นการเรียนที่จดจำง่ายและคงทนถาวร แต่เนื่องด้วยในชั้นเรียนมีทั้งผู้ที่สนใจเรียน ภาษาจีนและไม่สนใจเรียนภาษาจีน ผู้วิจัยจึงได้นำการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเข้า มาร่วมด้วย การเรียนแบบเพื่อช่วยเพื่อนเป็นวิธีการสอนที่ตรงกับปรัชญาการศึกษาที่ว่า Learning by Doing ตามทฤษฎีของ John Dewey ซึ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียน การสอนและได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สุริยะ หาญพิชัย, 2562: 54) โดยในกิจกรรมการเรียน การสอนนี้จะให้ผู้เรียนได้จับคู่กันหรือจับกลุ่มย่อยในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จึงสนใจการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทุ่งมนวิทยาการ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อ แก้ปัญหาด้านการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนที่ตกต่ำในปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 ที่ผ่านมา และเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน โดยมีความรู้ เกี่ยวกับสัทอักษรที่เชื่อมโยงกับรูปภาพ สามารถแยกแยะและประสมคำ จนสามารถอ่านคำศัพท์ ภาษาจีนได้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ที่สูงขึ้นและมีความพึงพอใจ ในการเรียนภาษาจีนที่ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

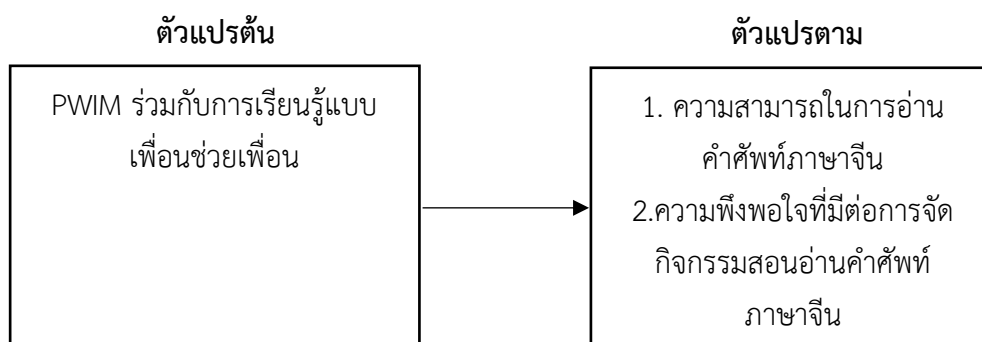
1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักการและงานวิจัยต่าง ๆ ทฤษฎีในการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนของ วัชรรา เล่าเรียนดี (2556: 69) สง่า วงศ์ไชย (2562: 1120-1121) อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร (2558: 20-21) และ Calhoun (1999: 23) ดังแผนภาพต่อไปนี้ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

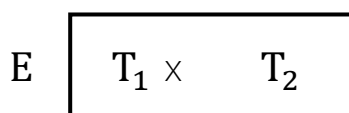
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทุ่งมนวิทยาการ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 92 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบหาความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนทุ่งมนวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3.3 แผนแบบการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest (ไพศาล หวังพานิช, 2563: 113) เป็นการวิจัยที่ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียง 1 กลุ่ม ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังภาพประกอบ 2

แผนภาพที่ 2 แบบแผนการทดลอง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มทดลอง

T₁ แทน การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

X แทน การใช้การจัดการเรียนรู้การอ่านออกเสียงแบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

T₂ แทน การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน รายวิชาเพิ่มเติมภาษาจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) ทั้งหมด 6 ชั่วโมง

2. แบบประเมินความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน ก่อนเรียนและหลังเรียนแบบทดสอบภาคปฏิบัติ จำนวน 10 คำ และการอ่านประโยค 5 ประโยค

3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาภาษาจีน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ประกอบด้วยความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การใช้สื่อ การวัดและประเมินผล เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3.5. การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน 2) แบบประเมินความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านออกเสียงแบบPWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ศึกษาแนวคิด รูปแบบ และขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) วิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหา
- 4) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้
- 5) นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้
- 6) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้
- 7) หาค่าความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมิน 5 ระดับ ซึ่งต้องมีค่าเฉลี่ย

ระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$)

2. การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน

เป็นแบบประเมินความสามารถปฏิบัติการใช้โดยวัดความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน จำนวน 10 คำ และการอ่านประโยค 5 ประโยค มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

- 1) ศึกษาวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา
- 2) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจำนวน 10 คำ และการอ่านประโยค 5 ประโยค

3) ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบ

4) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต้องมีค่า 1.00

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบPWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ดำเนินการโดยศึกษาหลักการและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ และกำหนดรูปแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

- 1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 2) สร้างข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ
- 3) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม

4) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ย 1.00

3.5 การเก็บข้อมูล

การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำบทเรียนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ไปทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนทุ่งมนวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 32 คน ดังนี้

1. ชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองและนักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการสอน และบทบาทของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้อ่านคำศัพท์ภาษาจีนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เรื่อง 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการวิจัยและขอความยินยอมให้นักเรียนอาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัย โดยมีหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. ผู้วิจัยแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และแนะนำขั้นตอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

3. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นเวลา 6 ชั่วโมง

5. ให้นักเรียนทำแบบประเมินการอ่านคำศัพท์หลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน ชุดเดียวกับแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนก่อนเรียน จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วยการอ่านคำศัพท์ 10 คำ และการอ่านประโยค 5 ข้อ

6. ตรวจสอบคะแนนและนำผลที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีน มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีสถิติด้วยโปรแกรมทดสอบสมมติฐาน

7. รายงานผลการวิจัย และสรุป อภิปรายผลการวิจัย

3.6 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน เรื่อง 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน เรื่อง 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test for dependent)

3. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว แบบ One Group Pretest-Posttest Design ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลจากการวิจัย พบว่า

4.1 เปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

จากการทดสอบความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติซึ่งมีจำนวน คำศัพท์ภาษาจีน 10 คำ และประโยคสั้นๆ 5 ประโยค รวม 15 ข้อ จำนวนนักเรียน 32 คน ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ)

ผลการจัดการเรียนรู้	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	32	2.38	2.57	22.32*	.000
หลังเรียน	32	19.94	3.03		

**มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

พบว่าคะแนนความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) มีค่าเฉลี่ย 2.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.57 คิดเป็นร้อยละ 7.91 คะแนนความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) มีค่าเฉลี่ย 19.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.03 คิดเป็นร้อยละ 74.41 โดยมีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ย 19.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.03 คิดเป็นร้อยละ 66.18

โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และค่าเฉลี่ยความสามารถการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

จากแบบประเมินความพึงพอใจ หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้การอ่านคำศัพท์ภาษาจีนแบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.33 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดตามลำดับดังนี้ บทเรียนมีภาพประกอบที่ชัดเจน สวยงามและน่าสนใจ นักเรียนชอบที่ครูให้จับคู่ในการสะกดศัพท์จีน และนักเรียนสนุกสนานเมื่อทบทวนคำศัพท์ด้วยการเล่นเกมส์

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน หน่วยการเรียนรู้ 我喜欢的动物 (สัตว์ที่ฉันชอบ) จากการดำเนินการศึกษาในครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ความสามารถในการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนหลังการจัดการเรียนรู้การอ่านคำศัพท์ภาษาจีนหลังการจัดการเรียนแบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของ Calhoun (1999: 23) มีขั้นตอนกระบวนการในการอ่านคำศัพท์ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมเข้าสู่บทเรียนด้วยการฟังเพลงเกี่ยวกับสัตว์และการเล่นเกมส์ทบทวนคำศัพท์ เป็นขั้นตอนที่ช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นช่วงวัยที่ชอบความสนุกสนาน ชอบความท้าทายและการแข่งขัน จึงทำให้นักเรียนชอบและมีความพร้อมที่จะเรียนอ่านคำศัพท์ภาษาจีน ขั้นที่ 2 สังเกตรูปภาพและระบุสิ่งที่เห็นในรูปภาพ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้พูดและแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่ตนเองเห็น เกิดความกระตือรือร้นในการที่จะตอบคำถามจากภาพที่เห็น ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนสนุกสนานและผ่อนคลาย ขั้นที่ 3 โยงภาพกับคำศัพท์และอ่านออกเสียงพร้อมกัน เป็นขั้นที่ครูผู้สอนให้อิสระนักเรียนในการโยงภาพกับคำศัพท์ที่เห็น

จากนั้นร่วมกันเฉลยหน้าชั้นเรียน โดยสุ่มตัวแทนออกมาโยงคำศัพท์พร้อมอ่านออกเสียงไปพร้อม ๆ กัน ขั้นที่ 4 อ่านและสะกดคำในการทบทวนคำศัพท์ ขั้นตอนนี้ นักเรียนจะอ่านสะกดคำทีละตัวเพื่อเป็นการฝึกฝนและทบทวนคำศัพท์ที่เรียนมา เป็นการฝึกซ้ำ ๆ เพื่อเกิดทักษะการสะกดคำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร (2558: 17) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสะกดคำซ้ำ ๆ หลายครั้งจะช่วยให้ นักเรียนจดจำ และรู้ความหมายของคำศัพท์ได้มากขึ้นจากการที่นักเรียนได้ฟัง ได้อ่านซ้ำ ๆ ขั้นที่ 5 ช่วยกันจับกลุ่มคำ ที่ระบุจากภาพ เป็นการฝึกทักษะการคิด ขั้นตอนที่ครูจะจับคู่ให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนเก่งคู่กับนักเรียนอ่อน ซึ่งตรงกับแนวคิดเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนในรูปแบบที่ 1 ของ Miller, Barbetta and Heron (1994: 21-28) ซึ่งเป็นการสอนโดยเพื่อนร่วมชั้น ช่วยกันจัดกลุ่มคำศัพท์อักษรจีน การสะกดคำและองค์ประกอบของคำศัพท์ ขั้นที่ 6 อ่านและสะกดทบทวนคำศัพท์ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้สะกดคำศัพท์และทบทวนคำศัพท์อีกครั้ง ซึ่งทำให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้แม่นยำและออกเสียงได้ถูกต้องมากขึ้น ขั้นที่ 7 ร่วมกันเพิ่มคำศัพท์ที่ต้องการ จัดประเภทระบุศัพท์อักษรจีน ในขั้นตอนนี้ครูและนักเรียนจะร่วมกันหาคำศัพท์ใหม่ ๆ นอกเหนือจากบทเรียนและร่วมกันจัดประเภทของคำศัพท์ เป็นการให้อิสระนักเรียนในการเลือก ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าคำศัพท์ที่แปลกใหม่ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวัชร เล่าเรียนดี (2556: 68) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากนักเรียนโดยตรงและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น จากการร่วมสืบเสาะหาคำศัพท์ใหม่ ๆ ขั้นที่ 8 บรรยายเกี่ยวกับสิ่งที่ปรากฏในแผนภูมิรูปภาพ ครูนำรูปภาพมาให้ นักเรียน จากนั้นให้นักเรียนบรรยายสั้น ๆ 5 ประโยคจากภาพที่เห็น เป็นการฝึกนักเรียนให้สามารถนำคำศัพท์ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ขั้นที่ 9 เขียนประโยคและข้อความที่เกี่ยวกับคำศัพท์ในแผนภูมิรูปภาพ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้ ฝึกทักษะการเขียนจากภาพที่เห็น ขั้นที่ 10 อ่านทบทวนประโยคและข้อความที่นักเรียนสร้างขึ้น เป็นการทบทวนประโยคหรือข้อความจากงานเขียนของนักเรียน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำศัพท์ ดังผลวิจัยของ สุนิสา มามีสุข (2564: 20-23) ที่ทำวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนจากรูปภาพได้อย่างรวดเร็ว สามารถทำให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดความคงทนในการเรียนรู้ยังสามารถเชื่อมโยงคำศัพท์ไปสู่รูปแบบข้อความ ประโยคสั้น ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ นักเรียน ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wahyuni (2016: 27) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค Picture Word Inductive Model ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คำศัพท์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านคำศัพท์ภาษาจีนด้วยรูปแบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านคำศัพท์ภาษาจีนด้วยรูปแบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมาก ตามลำดับดังนี้ 1) บทเรียนมีภาพประกอบที่ชัดเจน สวยงามและน่าสนใจ จึงดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งตรงกับแนวคิดของ อีสเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร (2558: 20) ที่กล่าวว่า ภาพที่น่าสนใจสามารถดึงดูดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้ดี และสามารถเปิดประเด็นการเรียนรู้หรือเป็นหัวข้อในการอภิปรายได้ 2) นักเรียนชอบที่ครูให้จับคู่ในการสะกดศัพท์ขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้ช่วยกันเรียนรู้ ซึ่งตรงกับปรัชญาการศึกษาที่ว่า Learning by doing ของ John Dewey ซึ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนและได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3) นักเรียนสนุกสนานเมื่อทบทวนคำศัพท์ด้วยการเล่นเกมส์ ทำให้นักเรียนไม่ตึงเครียดกับการทบทวนคำศัพท์และการเรียนรู้ รู้สึกอยากเอาชนะจึงเป็นแรงผลักดันในการเรียนรู้ได้อย่างดี ทั้งนี้เนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วย ทำให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน สนุกสนานและเพลิดเพลิน ไม่น่าเบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา มามีสุข (2563: 96-99) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PICTURE WORD INDUCTIVE MODEL ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเมื่อมีรูปภาพ กล้าแสดงออก ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม สามารถออกเสียงคำศัพท์และสะกดคำได้อย่างถูกต้องเมื่อเห็นรูปภาพ เขียนวลีหรือแต่งประโยคสั้น ๆ ทบทวนประโยคและคำศัพท์โดยใช้แผนภูมิรูปภาพได้ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM นักเรียนต้องเรียนรู้เรื่องสัทอักษรภาษาจีนก่อนการอ่านคำศัพท์ ซึ่งนักเรียนจะสามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้ดี และสามารถนำหลักการอ่านออกเสียงไปใช้กับคำศัพท์ใหม่ได้

2. การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน
ครูผู้สอนควรจัดให้นักเรียนเก่งคู่กับนักเรียนอ่อน

6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบPWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วย
เพื่อนไปใช้เพื่อพัฒนาการอ่านคำศัพท์ภาษาจีนกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลาย

2. การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน
ควรวิจัยเปรียบเทียบกับจัดการเรียนรู้แบบ active learning

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551**.
กรุงเทพมหานคร: สกสศ. ลาตพรวัว.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2557). **จีน : มหาอำนาจทางเศรษฐกิจในคริสต์ศตวรรษที่ 21**,
เข้าถึงได้จาก <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/01-01-03.html> (สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2566).
- กลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนทุ่งมนวิทยาการ. (2564). **รายงานสรุปผลการเรียนโรงเรียนทุ่ง
มนวิทยาการ ปีการศึกษา 2564**. สุรินทร์: โรงเรียนทุ่งมนวิทยาการ.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด**.
พิมพ์ครั้งที่ 10. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนิสา มามีสุข. (2564). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การ
จัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3. **วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร**, 5(2), 20–23.
- สง่า วงศ์ไชย. (2562). Picture Word Inductive Model: รูปแบบการสอนอ่านและเขียน
สำหรับเด็กไทย. **Veridian E-Journal Silpakorn University**, 12(2), 1120-1121.
- สุริยะ หาญพิชัย. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาท้องถิ่นศึกษาโดยใช้
การเรียนรู้แบบลงมือทำ. **Lawarath Social E-Journal**, 1(3), 54.
- สุพัตรา ศรีธรรมมา. (2562). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผัง
ความคิด. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

- อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบพิกเจอร์เวิร์ด. วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(1), 17.
- Calhoun, E. (2017). **Teaching Beginning Reading and Writing with the Picture WordInductive Model**. Retrieved from https://books.google.co.th/books?id=mHBC95WB7TIC&dq=PWIM&hl=th&source=gbs_navlinks_s (Accessed 16 December 2022).
- Miller, A.B., Barbetta, P.M. & Heron, T.E. (1994). **General procedures of peer tutoring**. Retrieved from <http://www.ohiostage.edu/urbaninitiative/peertutoring.theory.htm> (Accessed 6 January 2023).
- Wahyuni, E. F. (2016). **The Picture Word Inductive Model and Improve Student's Vocabulary Achievement at MTs ASSYAFI'YAH GONDANG Vocabulary Acquisition**. The faculty of the Graduate School: Wichita State University.

การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

The Development of English Lessons on Local Culture for
Prathomsuksa Students in Rimkhongwittaya School, Rimkhong
Sub-district, Chiang Khong District, Chiang Rai Province

เสกสรรค์ พันธสืบ, สมลักษณ์ เลี้ยงประยูร, ปทุมวดี พันธสืบ
Seksan Phansuep, Somlak Liangprayoon, Pathumwadee Phansuep
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
E-mail: hm_saeksan@crru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาที่มีต่อบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง คือครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาประจำปีการศึกษา 2565 ทั้งหมดจำนวน 5 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย บทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และแบบสอบถามความพึงพอใจของครูสอนภาษาอังกฤษที่มีต่อบทเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยบทเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มไทลื้อ ได้แก่ เรื่องอาหาร การทอผ้า และการแต่งกาย โดยในแต่ละบทมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่มีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะการฟังและการพูดเพื่อสื่อสาร ผลการประเมินคุณภาพบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยภาพรวม อยู่ในระดับดี โดยผลการ

ประเมิน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ และด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านกิจกรรมในบทเรียน อยู่ในระดับดีตามลำดับ

2. ความพึงพอใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีผลความพึงพอใจด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน และด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจด้านภาษาอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษ, บทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น, วัฒนธรรมไทลื้อ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop English lessons on local culture for Prathomsuksa 4 students in Rimkhongwittaya School, Rimkhong Sub-district, Chiang Khong District, Chiang Rai Province and 2) to investigate the satisfaction of English teachers in the school towards the English lessons on local culture. This survey research studied the whole population which were 5 English teachers in Rimkhongwittaya School in 2022. The research instruments included English lessons on local culture for Prathomsuksa 4 students and the questionnaire on the satisfaction of English teachers towards the English lessons. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation.

The research results found that:

1. The English lessons on local culture for Prathomsuksa 4 students were created, comprising the contents of Tai Lue culture; food, cloth weaving and costumes. Each of the lessons integrates listening, speaking reading and writing skill development with the emphasis on verbal communication. The overall quality of the lessons was at a good level. The quality assessment for the benefits of lessons and the pictures and instructional media in the lessons were at a very good level. The quality of the content, the language and the activities in the lessons were at a good level, respectively.

2. The overall satisfaction of English teachers in Rimkhongwittaya School towards the English lessons was at the highest level. The satisfaction

towards the pictures and instructional media in the lessons and the content were at the highest level while the language was at a good level.

Keywords: English Lesson Development, English Lessons on Local Culture, Tai Lue Culture

1. บทนำ

อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอันเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวแบบสะพายเป้ (Backpackers) เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมชนเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนของอำเภอเชียงของ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความสงบ สวยงามด้วยธรรมชาติ ตลอดจนมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งผู้ที่มีความสนใจในแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมของชนเผ่าสามารถเดินทางไปยังพื้นที่ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ประกอบหน่วยงานภาครัฐยังมีการวางแผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อตอบรับความเจริญทางเศรษฐกิจที่ผ่านเข้ามาในพื้นที่นี้ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563: 4) จึงถือได้ว่าอำเภอเชียงของ เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชนเผ่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย

จากคำขวัญของตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายที่ว่า “ผ้าทอลือเลื่อง เมืองในหุบเขา วัฒนธรรมชนเผ่า จุดชมวิวห้วยทรายงาม” แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมทั้งในแง่ของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นแหล่งการเรียนรู้ การถ่ายทอด และการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมชนเผ่าไทลื้อที่มีชื่อเสียงทางด้านผ้าทอไทลื้อจนเป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป (องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง, 2563) โดยในปี พ.ศ. 2562 ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ(องค์การมหาชน) หรือ SACICT ได้เลือกให้บ้านศรีดอนชัย หมู่ 7 ตำบลศรีดอนชัย และบ้านหาดบ้าย หมู่ 1 ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนเรียนรู้หัตถกรรม จำนวน 2 แห่ง ใน 13 แห่งทั่วประเทศ โดยนางอัมพวัน พิชาลัย ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ กล่าวว่าการเปิดศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญางานหัตถกรรมทั้ง 2 แห่งดังกล่าวเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดและถ่ายทอดองค์ความรู้งานศิลปหัตถกรรมไทย พร้อมขับเคลื่อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยภูมิปัญญาอันแสดงถึงอัตลักษณ์ในชุมชนที่มีเสน่ห์ในด้านชาติพันธุ์ และชนเผ่าต่าง ๆ โดยที่ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ เป็นชุมชนไทลื้อที่มีจุดเด่นคือมีครูช่างทอผ้าไทลื้อที่มีฝีมือถึง 2 คน คือแม่ดอกแก้วของบ้านศรีดอนชัย และแม่สุชาวดีของบ้านหาดบ้าย ซึ่งนอกจากงานทอผ้าชาวไทลื้อชุมชนในตำบลริมโขงยังมีหัตถกรรมอื่น ๆ อีกหลาย

แขนงไม่ว่าจะเป็นงานจักสาน งานเครื่องเงิน และงานลูกปัด เป็นต้น จึงควรมีการสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว (สราวุธ คำพูนบุตร, 2562)

ด้วยความเหมาะสมของพื้นที่ตำบลริมโขงในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่าไทลื้อจึงควรได้รับการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่และสืบสานไม่ให้สูญหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มักจะให้ความสนใจในการเรียนรู้วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ตนได้เข้าไปท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยและการสอบถามผู้อำนวยการโรงเรียนริมโขงวิทยาซึ่งเป็นโรงเรียนในพื้นที่พบว่า ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเยาวชนในชุมชนที่จะเป็นผู้สืบสานสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่นั้นยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะสื่อสารให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเพื่อรองรับชาวต่างชาติที่ต้องการเข้ามาศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมได้ อีกทั้งในโรงเรียนยังไม่มีบทเรียนหรือหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นภาษาอังกฤษที่จะส่งเสริมให้เยาวชนสามารถถ่ายทอดข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนตั้งแต่ในระดับต้น ๆ เพื่อให้มีศักยภาพในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ รวมทั้งยังเป็นการปลูกฝังความรักความหวงแหนต่ออัตลักษณ์ของชุมชนตนเองอีกด้วย

สำหรับบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมนี้เป็นบทเรียนที่มีเนื้อหาที่สอดแทรกข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน รวมทั้งคำศัพท์ สำนวนภาษาอังกฤษที่ครูผู้สอนสามารถนำไปฝึกทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน และนักเรียนยังสามารถนำไปฝึกด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยขั้นตอนในการพัฒนาบทเรียนประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษามาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) การวางแผนโครงร่างเนื้อหาและองค์ประกอบของบทเรียน 3) การเรียบเรียงเนื้อหา 4) การตรวจสอบความถูกต้องของบทเรียน และ 5) การจัดทำรูปเล่มสมบูรณ์ (ปราณี ปราบริปู และคณะ, 2560: 350-351)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาที่มีต่อบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาดำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทุกระดับชั้นในปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งหมด 5 คน

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และสำรวจความต้องการของครูผู้สอนภาษาอังกฤษและผู้เกี่ยวข้องในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียน จากนั้นพัฒนาจากโครงร่างของบทเรียนที่จัดทำร่วมกับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มท้องถิ่น 3 หัวข้อได้แก่ เรื่องอาหาร การทอผ้า และการแต่งกาย และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะการฟังและการพูดเพื่อการสื่อสาร ก่อนที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพบทเรียน

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบเพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อความของแบบสอบถาม (Index of Item-Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC เท่ากับ 0.78 โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปเก็บข้อมูล

3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้บทเรียนและแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้นำบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพและความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับ ดี แล้วจึงได้ปรับปรุงเนื้อหาในบทเรียนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. ผู้วิจัยได้นำบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นจึงได้ปรับปรุงเนื้อหาในบทเรียนตามความคิดเห็นของครู และจัดทำเป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์เพื่อมอบให้โรงเรียนนำไปใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณภาพของบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนริมโขงวิทยา ต.ริมโขง อ.เชียงของ จ.เชียงราย มีการสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเมินคุณภาพบทเรียน เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทลื้อในตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยบทเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มไทลื้อ ได้แก่ เรื่องอาหาร การทอผ้า และการแต่งกาย โดยในแต่ละบทมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะการฟังและการพูดเพื่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทลื้อในชุมชนของตนได้ ซึ่งผลประเมินคุณภาพบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลค่าเฉลี่ยการประเมินคุณภาพของบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านเนื้อหา	4.40	0.46	ดี
2. ด้านภาษา	4.40	0.29	ดี
3. ด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน	4.67	0.23	ดีมาก
4. ด้านกิจกรรมบทเรียน	4.33	0.14	ดี
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	5.00	0.00	ดีมาก
ผลรวม	4.49	0.33	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.49$) และเมื่อพิจารณาผลประเมินในแต่ละด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 5.00$) และด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน ($\bar{X} = 4.67$) อยู่ในระดับดีมากตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยผลการประเมินด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.40$) ด้านภาษา ($\bar{X} = 4.40$) และด้านการประเมินด้านกิจกรรมในบทเรียน ($\bar{X} = 4.33$) อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาคมที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาทุกคน รวมเป็นจำนวน 5 คนซึ่งเป็นประชากรทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	4.56	0.50	มากที่สุด
2. ด้านภาษา	4.30	0.37	มาก
3. ด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน	4.53	0.55	มากที่สุด
ผลค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	.46	.47	มากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยาที่มีต่อบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจของครูผู้สอนในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน ($\bar{X} = 4.53$) และด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.56$) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจด้านภาษาอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.30$)

นอกจากนี้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องของภาพประกอบสื่อว่ายังสามารถปรับแต่งหนังสือให้สวยงามมากขึ้นได้ เพื่อดึงดูดความสนใจผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น และการสอดแทรกคำศัพท์เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยให้นักเรียนสามารถฝึกฝนภาษาอังกฤษได้ทุกวันเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยให้นักเรียนสามารถฝึกฝนภาษาอังกฤษได้ทุกวัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า

5.1 บทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนริมโขงวิทยา ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นหลังจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทลื้อในตำบลริมโขงแล้วนั้น ประกอบด้วยบทเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มไทลื้อ ได้แก่ เรื่องอาหาร การทอผ้า และการแต่งกาย โดยในแต่ละบทมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะการฟังและการพูดเพื่อสื่อสารมีคุณภาพอยู่ในระดับ ดี ถึง ดีมาก ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพของบทเรียนในด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งการประเมินด้านประโยชน์ที่ได้รับนี้มีค่าเฉลี่ยการประเมินที่สูงที่สุด โดยเป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยและกระตุ้นการรับรู้และอนุรักษ์อัตลักษณ์ของผู้เรียน เนื่องจากโรงเรียนริมโขงวิทยาเป็นโรงเรียนที่อยู่ใจกลางชุมชนไทลื้อ ทำให้ทั้งครูและนักเรียนต่างก็ได้รับรู้และซึมซับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของจงกิจ วงษ์พินิจและคณะ (2559: 1-2) และ สุนททิพย์ บุญสมบัติ (2554: 84) ที่กล่าวว่าความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดและคุณค่าต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญสร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน เช่นเดียวกับกับ Thinley & Maxwell (2013) ที่กล่าวถึงบทบาทของภาษาอังกฤษในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมในภูมิลำเนาว่าภาษาอังกฤษสามารถใช้เพื่อสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษในบริบทที่คุ้นเคยทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียน และเพื่อให้แน่ใจว่าวัฒนธรรมภูมิลำเนามีความต่อเนื่องระหว่างรุ่น อีกทั้งยังเป็น

การส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความต่อเนื่องในการเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ เนื่องจากสิ่งนี้ทำให้ผู้คนในวงกว้างสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมภูมูาน และช่วยรักษาวัฒนธรรมภูมูานท่ามกลางกระแสโลกได้

นอกจากนี้ ประโยชน์ที่ได้รับจากบทเรียนภาษาอังกฤษยังจะส่งผลให้เยาวชนและชุมชนตำบลริมโขงสามารถนำไปใช้ส่งเสริมชุมชนให้มีศักยภาพและมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยชุมชนเองมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และแสดงขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตามวิสัยทัศน์ของชุมชนอีกด้วย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา, 2562) อีกทั้งยังสามารถพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางชุมชนร่วมกับวัดตามหลัก “บวร” ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 สืบไป (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2562)

5.2 เมื่อพิจารณาผลของความพึงพอใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา โดยภาพรวมสรุปได้ว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษมีความพึงพอใจต่อบทเรียนวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นตามหลักการ 3W1H (WHY? WHO? WHAT? HOW?) (ดุสิต ขาวเหลือง, 2561: 11) อันเป็นพื้นฐานของการวางแผนผลิตสื่อการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์อะไร เพื่อใคร เรื่องอะไร และนำเสนออย่างไหน ทำให้บทเรียนที่ถูกผลิตขึ้นมาตรงกับความต้องการของครูผู้สอนและก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน อันจะก่อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอนและการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกทั้งการพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การการวางแผนโครงสร้างของบทเรียนร่วมกับครูผู้สอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนริมโขงวิทยา การเรียบเรียงเนื้อหาและกิจกรรมในบทเรียนจากข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทลื้อที่ได้เก็บรวบรวมมา รวมทั้งการจัดวางรูปเล่มและภาพประกอบในบทเรียน และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนประเมินคุณภาพบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของปราณี ปราบริปู และคณะ (2560: 346-359) ที่กล่าวว่า ความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และความสอดคล้องกับหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการสร้างหนังสือหรือแบบเรียน

อย่างไรก็ตาม จากการสนทนากับครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา เกี่ยวกับด้านภาพและสื่อประกอบบทเรียนในประเด็นของสื่อประกอบการเรียนง่ายต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งได้รับค่าความพึงใจน้อยกว่าประเด็นอื่น คืออยู่ในระดับ ดี

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าทางโรงเรียนยังขาดแคลนทรัพยากรและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะในห้องเรียน ซึ่งทำให้การประยุกต์ใช้บทเรียนในห้องเรียนนั้นเป็นไปได้ยาก จึงทำได้เพียงใช้บทเรียนแบบหนังสือเรียนปกติ ทั้งนี้ หากทางโรงเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านดังกล่าว ครูผู้สอนน่าจะสามารถประยุกต์ใช้สื่อประกอบบทเรียนนี้ได้ และพัฒนาการเรียนการสอนด้านอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ชญานิศ พุประทับศิริ (2563: 7) กล่าวว่า ผู้สอนควรวางแผนในการเลือกใช้สื่อและจัดหาสื่อที่เหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ด้านการอื่นอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้วัตถุประสงค์การเรียนการเลือกและใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะกับลีลา การเรียนจึงเป็นบทบาทสำคัญของผู้สอนและทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาระบบการศึกษา ก็จะมีคุณภาพมากขึ้น ตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้เช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การนำบทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ในการเรียนการสอน ควรเป็นไปตามคู่มือการจัดการเรียนการสอน คือ ให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ระบุในคู่มือ เช่น ควรเปิดลิ้งค์การออกเสียงคำศัพท์ควบคู่กับการนำเสนอคำศัพท์ในบทเรียน หรือ ควรเปิดลิ้งค์วิดีโอก่อนให้ผู้เรียนตอบคำถาม เป็นต้น ทั้งนี้ควรใช้บทเรียนร่วมกับอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการประยุกต์ใช้

2. บทเรียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่น ๆ ที่มีผู้เรียนซึ่งมาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับไทลื้อหรือผู้ที่สนใจได้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น ๆ และสร้างบทเรียนเพื่อการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ตามหลัก “บวร”

2. ในการผลิตสื่อหรือบทเรียนสำหรับผู้เรียนทในครั้งต่อไป ควรมีการตรวจสอบและคำนึงถึงสภาพห้องเรียนจริงว่ามีความพร้อมในการใช้สื่อประเภทเทคโนโลยีหรือไม่เพียงพอ เช่น ควรผลิตเฉพาะสื่อที่สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ต้องอาศัยอินเทอร์เน็ตหรือเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). แผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงของ. เข้าถึงได้จาก <https://>

- multi.dopa.go.th/inspector/news/download/439 (สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2564).
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2562). **พช. ยึดหลัก บวร (บ้าน วัด ราชการ) ร่วมขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน สร้างสังคมแห่งความสุข**. เข้าถึงได้จาก <https://www.cdd.go.th/content/621207?fbclid=IwAR32xZBTJ7f17YWdXR6fKHFMzTOYrVO9oOiFP1GwxtbJdHrU799aqaq-Hi4> (สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2565).
- จงกิจ วงษ์พิณิจ และคณะ. (2559). การพัฒนาสื่อเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้ นิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเขตอีสานใต้. **รายงานการวิจัย**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ชญาณิศ พุประทับศิริ. (2563). การเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ สีลาการเรียน. **รายงานการวิจัย**. วารสารวิจัยและนวัตกรรม ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563). กรุงเทพมหานคร: สถาบันการอาชีวศึกษา.
- ดุสิต ขาวเหลือง และอภิชาติ อนุกุลเวช. (2561). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามมิติแบบมี ปฏิสัมพันธ์เสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาอาชีวศึกษาที่มีระดับการคิดอย่างมี วิจัยรณญาณต่างกัน. **รายงานการวิจัย**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปราณี ปราบรูป และคณะ. (2560). แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ**, 10(2), 346-359.
- สรารุศ คำพุบุตร. (2562). **สัมผัสนวัตกรรมสื่อเชิงของหนู 2 ชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้หลักสูตร สร้างรายได้และท่องเที่ยว**. เข้าถึงได้จาก <https://www.77kaoded.com/news/big/741390> (สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2564).
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส. (2562). **แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน**. เข้าถึงได้จาก https://mocbackend.m-culture.go.th/province/ewt/maharakham/ewt_news.php?nid=2157&filename=index (สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2565).
- สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. (2554). **ประวัติศาสตร์ในวิชาสังคมศึกษา: เอกสารการสอนชุดวิชา สังคมศึกษา 2 ประวัติศาสตร์สำหรับครู หน่วยที่ 1**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง. (2563). **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**. เข้าถึงได้จาก <https://www.rimkhong.go.th/?page=downloaddetail&tb=main&id=40> (สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2564).

อรุณี หรดาล. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย. **สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)**, 25(2), 1-11.

Thinley, D., & Maxwell, T. (2013). The Role of English in Culture Preservation in Bhutan. **Journal of Bhutan Studies**, 28, 1-29. Available from <https://doi.org/June 2021>

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชา
ภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับ
ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย
The Development of English Vocabulary Learning Materials for Non-Major
Teachers to Enhance the English Learning Achievement: A Case Study
of Pratomsuksa 4-6 Students at Rimkhongwittaya School,
Chiang Rai Province

สมลักษณ์ จันทรมาศ, วรณทิพา เชียงตุง, อภิญญา จิตมโนวรรณ, รัตน์ติกุล บัวจันทร์
Somlak Chantaramard, Wanthiwa Chiangtung, Apinya Jitmanowan,
Rattikun Buachan
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
E-mail: somlak.cha@crru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย 2) พัฒนาคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย และ 3) ศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการวิจัยแบบเฉพาะกรณี (Case Study) ปีการศึกษา 2564 ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนริมโขงวิทยา ทั้งหมดรวม 14 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจุดมุ่งหมายเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ แบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ แบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีผลสัมฤทธิ์ที่ดี สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมก่อนเรียนเท่ากับ 8.86 และมีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมหลังเรียนเท่ากับ 14.46
2. ผลการประเมินคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6

โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.91 มีความสอดคล้องกับประเด็นการประเมิน

3. ผลประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.27 อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การพัฒนาสื่อ, คำศัพท์ภาษาอังกฤษ, ครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop English vocabulary learning media for non - major teachers to improve the English language learning outcomes of students in grades 4-6 at Rimkhongwittaya School, Chiang Rai Province 2) to develop a teaching handbook for English vocabulary for non- major teachers in the case of studying students in grades 4-6 at Rimkhongwittaya School, Chiang Rai Province and 3) to study the opinions and satisfaction of non-major teachers towards the English vocabulary learning media for students in grades 4-6 at Rimkhongwittaya School, Chiang Rai Province. This research was a case study with a sample population consisting of 14 teachers from Rimkhongwittaya School, selected through purposive sampling. The instruments included English vocabulary learning media, an assessment form to evaluate the quality of the learning media, a questionnaire to gather the opinions and satisfaction of teachers towards the learning media, and pre- and post-learning tests. The statistical analyses used to analyze the data were mean and standard deviation.

The research results found that:

1. The results of the pre- and post-learning tests on the use of English vocabulary learning media for students in grades 4-6 at Rimkhongwittaya School, Chiang Rai Province, showed significant improvement. The average score before learning was 8.86, and the average score after learning was 14.46.

2. The evaluation of the quality of the teaching handbook for non - major teachers studying students in grades 4-6 at Rimkhongwittaya School, Chiang Rai Province, yielded an overall congruence index of 0.91, indicating good congruence with the evaluation criteria.

3. The average overall satisfaction and opinion of non - major teachers towards the English vocabulary learning media for students in grades 4-6 at Rimkhonwittaya School, Chiang Rai Province, was 4.27 which is at a good level.

Keywords: Media Development, English Vocabulary, Teachers With no English Major

1. บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก ภาษาต่างประเทศช่วยให้ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดียิ่งขึ้น รู้จักความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม และเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น การศึกษาภาษาต่างประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาทั้ง 4 ด้าน: การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การเรียนรู้ทักษะเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาภาษาของผู้เรียน การพัฒนาคำศัพท์ก็ยังเป็นส่วนสำคัญอีกด้วย เนื่องจากช่วยส่งเสริมและพัฒนาการอ่านและการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในภาษาอังกฤษ ความสามารถและความเข้าใจคำศัพท์มีผลต่อกระบวนการอ่านและการใช้ภาษาโดยทั่วไปของผู้เรียน การเรียนระดับเริ่มต้นเน้นการฟังเสียง พยางค์ คำศัพท์ และวลี ที่ออกเสียงถูกต้อง ผู้ที่มีทักษะการฟังและพูดที่ดีต้องมีความรู้พื้นฐานในคำศัพท์ภาษาอังกฤษอย่างเพียงพอ (สำเนา ศรีประมงค์, 2547: 6) การสอนคำศัพท์มีความสำคัญมากกว่าการสอนโครงสร้างไวยากรณ์ เนื่องจากคำศัพท์เป็นพื้นฐานของการเรียนภาษาและสิ่งที่มีมนุษย์ใช้ในการสื่อความหมาย ความรู้สึก ความคิด และความต้องการ การมีความรู้และความสามารถในการใช้คำศัพท์เป็นปัจจัยหลักที่บ่งบอกว่าบุคคลสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนภาษาอังกฤษต้องเน้นทราบความหมายของคำศัพท์เพื่อเข้าใจความหมายของประโยคหรือข้อความได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งการเรียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญในการฝึกทั้งสี่ด้าน: การอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์มีบทบาทสำคัญในด้านเหล่านี้ (Russell, 1961: 164) คำศัพท์ช่วยให้เข้าใจและใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรู้ความหมายของคำศัพท์เป็นปัจจัยที่สำคัญในความสำเร็จของทักษะการเรียนรู้ทางภาษาทั้ง 4 ด้าน การรู้ความหมายและการใช้คำศัพท์ในสถานการณ์ต่าง ๆ เสริมความมั่นใจในการใช้ภาษา (สิริลักษณ์, 2531: 62) การรู้คำศัพท์ในภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทาย ดูจากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึง 2559 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศในวิชาภาษาอังกฤษคือ 36.02, 40.31, 34.59, และ 36.34 ตามลำดับ คะแนนเหล่านี้ต่ำกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของประเทศ แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดความชำนาญในทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะคือ การฟัง, การพูด, การอ่าน, และการเขียน รวมถึงคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วย (ธนันท์ ธนารัตตะภูมิ, 2563: 63-82) หนึ่งในปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือการขาดแคลนครูภาษาอังกฤษที่มีความเชี่ยวชาญในโรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย จาก 14 ครูที่สอน มีครูที่มีใบรับรองเป็นครูภาษาอังกฤษเพียงคนเดียว ในขณะที่ครูคนอื่น ๆ ไม่มีความเชี่ยวชาญมากพอในการสอนภาษาอังกฤษเนื่องจากจบการศึกษาจากสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย สังคมและพลศึกษา เป็นต้น สิ่งนี้กระทำให้การสอนและการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีปัญหาในระดับชั้นเรียน

ต่าง ๆ นอกจากนี้ ครูที่ไม่ได้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษมักเน้นการสอนคำศัพท์ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเบื่อหน่ายและการเรียนรู้ที่จำกัด การไม่มั่นใจในการออกเสียงคำและไม่สามารถสอนไวยากรณ์ที่ซับซ้อนได้

การปรับปรุงสถานการณ์และจัดการกับความขาดแคลนครูภาษาอังกฤษที่มีความเชี่ยวชาญและการใช้วัสดุการสอนที่เหมาะสม เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้ กิจกรรมที่น่าสนใจและวิธีการสอนที่หลากหลายสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ภาษาอย่างดีขึ้น โดยรวมแล้ว การแก้ไขปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มคุณภาพการศึกษาในประเทศไทย (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2565)

ผู้วิจัยที่เป็นอาจารย์ภาษาอังกฤษในจังหวัดเชียงรายพบปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ จึงมีความสนใจในการพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และคู่มือสอนภาษาอังกฤษออฟไลน์สำหรับครูที่ไม่มีความชำนาญในสาขานี้ ซึ่งจะช่วยในการเรียนรู้คำศัพท์ การออกเสียงถูกต้อง และเข้าใจความหมายของคำศัพท์เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านและสื่อสารเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ครูที่ไม่มีความชำนาญในสาขานี้จะสามารถใช้คู่มือการสอนภาษาอังกฤษออฟไลน์ได้ทุกเมื่อ และยังสามารถแชร์คู่มือนี้ให้ครูผู้อื่นนำไปศึกษาด้วย นวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่ไม่ได้จบสาขาภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้น มา จะสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ครูที่ไม่ได้จบสาขาภาษาอังกฤษจำนวน 13 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อีกทั้งสื่อการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนได้ไม่มากนัก

ดังนั้นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่ไม่ได้จบสาขาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา เพื่อเพิ่มผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ของโรงเรียนนี้ เป็นทางเลือกที่เหมาะสมตามความต้องการของโรงเรียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อพัฒนาคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบเฉพาะกรณี (Case Study) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูในโรงเรียนริมโขงวิทยาที่จบด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และครูที่ไม่ได้จบด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 13 คน ทั้งหมดรวม 14 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยทำการประเมินเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยการสอบถามข้อมูลจากทั้งครูผู้สอนที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษและครูผู้สอนที่ไม่ได้จบการศึกษาจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา จากนั้นนำข้อมูลต่าง ๆ มาออกแบบและพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งมีองค์ประกอบในการประเมิน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเนื้อหาและด้านการใช้ภาษา จากนั้นได้นำไปปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้มอบสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้แก่ครูผู้สอนเพื่อนำไปใช้

สำหรับแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งมาจากการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน

2. คู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านทำการประเมินคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาปรับปรุงแก้ไข โดยคู่มือนี้ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านทำการประเมินคุณภาพอีกครั้ง

3. แบบประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษต่อการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย เมื่อทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ครูผู้สอนที่ใช้สื่อได้ทำการประเมิน โดยแบบประเมินนั้นเป็นแบบประเมินที่มีค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัย ดังนี้

เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ครูที่จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 13 คน รวมทั้งหมดเป็น 14 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลในการจัดทำสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และสำรวจความต้องการของครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อนำไปพัฒนาเป็นคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์

ภาษาอังกฤษและสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือเรียน New Aha! English ที่ใช้ในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 เพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับหนังสือเรียนดังกล่าว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. แบบประเมินความคิดเห็นและพึงพอใจของครูต่อการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ทัศนศึกษา ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ทัศนศึกษา ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย โดยคณะผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมออกเป็น 2 กิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมประเภท Active Learning และกิจกรรมประเภท Passive Learning กิจกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้จะได้เป็นกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มทักษะให้แก่ผู้เรียน และยังเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษสามารถดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองได้ ผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย ก่อนและหลังเรียนจากการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

ระดับ ประถมศึกษา	ผลการทดสอบก่อนเรียน		ผลการทดสอบหลังเรียน		ระดับการ พัฒนา
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ชั้นปีที่ 4	7.30	0.11	12.00	0.13	ดี
ชั้นปีที่ 5	8.20	0.11	14.40	0.15	ดี

ชั้นปีที่ 6	11.10	0.13	17.00	0.13	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	8.86	0.11	14.46	0.13	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่าแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีผลสัมฤทธิ์ที่ดี สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมก่อนเรียนเท่ากับ 8.86 มีเกณฑ์การพัฒนาที่ดี และมีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมหลังเรียนเท่ากับ 14.46 มีเกณฑ์การพัฒนาที่ดีเช่นกัน เมื่อพิจารณาผลคะแนนการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนแต่ละชั้นปีพบว่าผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลการทดสอบก่อนเรียนโดยรวมอยู่ที่ 7.30 และผลการทดสอบหลังเรียนโดยรวมอยู่ที่ 12.00 ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลการทดสอบก่อนเรียนโดยรวมอยู่ที่ 8.20 และผลการทดสอบหลังเรียนโดยรวมอยู่ที่ 14.40 และผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการทดสอบก่อนเรียนโดยรวมอยู่ที่ 11.10 และผลการทดสอบหลังเรียนโดยรวมอยู่ที่ 17.00

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัยได้นำคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพของคู่มือ โดยใช้แบบประเมินที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น และวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย และดัชนีความสอดคล้องของ IOC (Index of item objective congruence) ของคุณภาพเครื่องมือ การหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญจากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา โดยมีเกณฑ์การประเมินคือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีความเที่ยงตรง ใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้ ผลการประเมินคุณภาพแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และดัชนีความสอดคล้องของ IOC (Index of item objective congruence) ของคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

ประเด็นการประเมิน	รวมค่า IOC	ดัชนีความสอดคล้อง	แปลผล
ด้านเนื้อหาคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ			
1.1 ให้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น (ขอบเขตเนื้อหา วัตถุประสงค์ ของกิจกรรม วิธีปฏิบัติ อุปกรณ์ เป็นต้น)	3	1.00	ใช้ได้

1.2 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3	1.00	ใช้ได้
1.3 ความถูกต้องของเนื้อหา	3	1.00	ใช้ได้
1.4 เนื้อหามีความเชื่อมโยงกัน	3	1.00	ใช้ได้
1.5 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	2	0.67	ใช้ได้
1.6 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับผู้สอน	2	0.67	ใช้ได้
1.7 ความเหมาะสมของเนื้อหาเกี่ยวกับระดับความรู้ของผู้เรียน	2	0.67	ใช้ได้
1.8 ความถูกต้องด้านไวยากรณ์ของกิจกรรมที่นำเสนอ	3	1.00	ใช้ได้
2.1 กิจกรรมที่นำเสนอตรงตามเนื้อหา	3	1.00	ใช้ได้
2.2 สื่อที่ใช้ประกอบเนื้อหาสื่อความหมายได้ชัดเจน	2	0.67	ใช้ได้
2.3 ความเหมาะสมของแบบตัวอักษรของสื่อการเรียนรู้			
คำศัพท์	3	1.00	ใช้ได้
2.4 ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษรที่เลือกใช้	3	1.00	ใช้ได้
2.5 ความเหมาะสมของสีตัวอักษรกับรูปภาพ	3	1.00	ใช้ได้
2.6 ความน่าสนใจของสื่อการเรียนรู้คำศัพท์	3	1.00	ใช้ได้
2.7 สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ได้รับการออกแบบมาให้มีการใช้			
ภาษาที่เข้าใจง่ายทั้งสำหรับผู้เรียนและผู้สอน	3	1.00	ใช้ได้
ค่าเฉลี่ย IOC รวมทุกรายการประเมิน		0.91	ใช้ได้

จากตารางที่ 2 พบว่าคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.91 อยู่ในระดับใช้ได้ มีความสอดคล้องกับประเด็นการประเมิน เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นที่ประเมินพบว่าทุกประเด็นมีความสอดคล้อง ยกเว้นประเด็นการประเมิน 1.5 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน 1.6 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับผู้สอน 1.7 ความเหมาะสมของเนื้อหาเกี่ยวกับระดับความรู้ของผู้เรียน และ 2.2 สื่อที่ใช้ประกอบเนื้อหาสื่อความหมายได้ชัดเจน มีดัชนีความสอดคล้องทั้ง 4 ประเด็นเท่ากันอยู่ที่ 0.67 คณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับระดับของคำศัพท์ให้สอดคล้องกับระดับการศึกษาของแต่ละชั้นปี และคำนึงถึงผู้สอนที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาวิชาภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งปรับปรุงภาพและภาษาให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้น หลีกเลี่ยงคำกำกวมและไม่ชัดเจนเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด โดยผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนแล้วก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กรณีศึกษา ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 - 6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	องค์ประกอบของสื่อมีความครบถ้วน เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการ เนื้อหา	4.33	0.47	ดี

2	ภาษาที่ใช้ในการอธิบาย คำแนะนำในการใช้สื่อมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	5.00	0.00	ดีมาก
3	ความเหมาะสมบทบาทของครูผู้สอนในกิจกรรม Passive	4.33	0.47	ดี
4	ความเหมาะสมบทบาทของครูผู้สอนในกิจกรรม Active	4.33	0.47	ดี
5	ระบุหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้เรียนได้ละเอียดครบถ้วนเพียงพอสำหรับการดำเนินกิจกรรม	4.33	0.47	ดี
6	ระบุสิ่งที่ครูผู้สอนต้องเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างละเอียด ครบถ้วน	4.00	0.00	ดี
7	กิจกรรมการเรียนรู้ในสื่อมีความน่าสนใจ ทันสมัย	4.00	0.00	ดี
8	กิจกรรมการเรียนรู้ในสื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดในบทเรียน	4.00	0.00	ดี
9	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.47	ดีมาก
10	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้	4.00	0.00	ดี
11	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	4.00	0.00	ดี
12	กิจกรรมในสื่อมีความหลากหลายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบทเรียนอื่นได้	4.67	0.47	ดีมาก
13	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.33	0.47	ดี
14	สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ เกิดความคิดรวบยอด และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.33	0.47	ดี
15	สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ	4.33	0.47	ดี
16	สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	4.33	0.47	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม		4.31	0.29	ดี

ตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีค่าเฉลี่ยอยู่ 4.31 อยู่ในระดับดี ในด้านภาษาที่ใช้ในการอธิบาย คำแนะนำในการใช้สื่อมีความชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 5.00 และมีเพียง 5 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 4.00 ได้แก่ประเด็นประเมิน 1) ระบุสิ่งที่ครูผู้สอนต้องเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างละเอียด ครบถ้วน 2) กิจกรรมการเรียนรู้ในสื่อมีความน่าสนใจ ทันสมัย 3) กิจกรรมการเรียนรู้ในสื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดในบทเรียน 4) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้ และ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัยได้สำรวจความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย เป็นจำนวน 14 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และวิเคราะห์ผลการศึกษาโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	องค์ประกอบของสื่อมีความครบถ้วน เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการ เนื้อหา	4.64	0.48	ดีมาก
2	ภาษาที่ใช้ในการอธิบาย คำแนะนำในการใช้สื่อมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.43	0.73	ดี
3	ความเหมาะสมบทบาทของครูผู้สอนในกิจกรรม Passive	4.43	0.62	ดีมาก
4	ความเหมาะสมบทบาทของครูผู้สอนในกิจกรรม Active	4.57	0.62	ดีมาก
5	ระบุหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้เรียนได้ละเอียดครบถ้วน เพียงพอสำหรับการดำเนินกิจกรรม	4.50	0.50	ดีมาก
6	ระบุสิ่งที่ครูผู้สอนต้องเตรียมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างละเอียด ครบถ้วน	4.36	0.61	ดีมาก
7	กิจกรรมการเรียนรู้ในสื่อมีความน่าสนใจ ทันสมัย	4.50	0.50	ดีมาก
8	กิจกรรมการเรียนรู้ในสื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดในบทเรียน	4.29	0.70	ดี
9	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.71	0.35	ดีมาก
10	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้	4.50	0.63	ดีมาก
11	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	4.07	0.70	ดี
12	กิจกรรมในสื่อมีความหลากหลายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบทเรียนอื่นได้	4.21	0.67	ดีมาก
13	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.00	0.76	ดี
14	สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ เกิดความคิดรวบยอด และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง	3.86	0.91	ดี

15	สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาด้านความรู้ทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ	3.64	0.89	ดี
16	สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	3.57	0.82	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม		4.27	0.66	ดีมาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.27 อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในแต่ละประเด็นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุด 3 ประเด็นแรกตามลำดับดังนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ระบุในสื่อสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.71$) องค์ประกอบของสื่อมีความครบถ้วน เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการเนื้อหา ($\bar{X} = 4.64$) ความเหมาะสมบทบาทของครูผู้สอนในกิจกรรม Active ($\bar{X} = 4.57$)

ส่วนรายการประเมินที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุด 3 ประเด็นแรกตามลำดับดังนี้ สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ($\bar{X} = 3.57$) สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.64$) และสื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ เกิดความคิดรวบยอด และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.86$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากทั้งครูผู้สอนที่จบการศึกษาจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษและครูผู้สอนที่ไม่ได้จบการศึกษาจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนริมโขงวิทยา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาออกแบบและพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยอ้างอิงคำศัพท์ภาษาอังกฤษจากหนังสือเรียนที่โรงเรียนริมโขงวิทยาใช้ในการเรียนการสอนให้แก่ักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ชื่อ สื่อการเรียนรู้ รายวิชาพื้นฐาน ชุดแม่บทมาตรฐาน หลักสูตรแกนกลางฯ New Aha! English โดยบริษัทอักษรเจริญทัศน์ จกท. จำกัด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษออกมาเป็น 6 กิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทกิจกรรมการเรียนรู้จากหนังสือเรียนแต่ละชั้นปี ได้แก่ กิจกรรม Active learning และ Passive learning ดังต่อไปนี้

1. สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.1 กิจกรรม Active learning ชื่อกิจกรรม My school สอนคำศัพท์เกี่ยวกับตัวเลขและการบอกเวลา

1.2 กิจกรรม Passive learning ชื่อกิจกรรม Travelling สอนคำศัพท์เกี่ยวกับประเภทของยานพาหนะ

2. สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.1 กิจกรรม Active learning ชื่อกิจกรรม My gifts สอนคำศัพท์เกี่ยวกับเทศกาลคริสต์มาสและประวัติวันคริสต์มาส

2.2 กิจกรรม Passive learning ชื่อกิจกรรม Occupation สอนคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพและสถานที่ทำงาน

3. สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.1 กิจกรรม Active learning ชื่อกิจกรรม I like holidays. สอนคำศัพท์เกี่ยวกับชื่อประเทศและแลนด์มาร์คของแต่ละประเทศ

3.2 กิจกรรม Passive learning ชื่อกิจกรรม It's afraid day. สอนคำศัพท์เกี่ยวกับวันฮาโลวีนและประเพณีวันฮาโลวีน

อนึ่ง สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษทั้ง 6 กิจกรรมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จากนั้นได้นำไปปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีประเด็นที่ต้องแก้ไขดังต่อไปนี้

- 1) เพิ่มบัตรคำศัพท์ที่มีรูปภาพเพื่อง่ายต่อการจดจำ
- 2) ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นให้ปรับลดเวลาในการทำกิจกรรม เนื่องจากใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากเกินไป
- 3) เนื้อหาบางอย่างอาจยากเกินไปสำหรับผู้เรียน
- 4) เพิ่มเกมหรือกิจกรรมการเรียนรู้อย่างอื่นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ
- 5) เพิ่มเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นของนักเรียนเพื่อให้มีความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย ก่อนและหลังเรียนจากการใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับ ดี แสดงถึงการพัฒนาขึ้นตั้งแต่การทดสอบก่อนเรียนไปจนถึงการทดสอบหลังเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษนั้นเป็นรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เกม กิจกรรมร้องเพลงนันทนาการและกิจกรรมใบงาน ทำให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนและจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับบทความวิจัยของ จุฑาทิพย์ กฐินทองและสุรตนา อติพัฒน์ (2565: 326) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความตื่นตัว เรียนรู้อย่างสนุกสนาน กระตือรือร้นต่อการทำกิจกรรม พร้อมทั้งจะเรียนอยู่ตลอดเวลา นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือกล้าแสดงออกมีความมั่นใจในตนเอง ดังที่ Krashen and Terrell (1988: 910) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาที่สองของเด็กชั้นประถมศึกษาควรเสริมสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มาก อีกทั้ง DeAndres (2002: 92-97) ยังได้กล่าวว่าเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาจะมีความสนใจการเรียนโดยใช้เกม เพลง และกิจกรรมอื่น ๆ ที่สร้างความสนุกสนาน

ผลการประเมินคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครู ซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา

จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องของ (IOC) มีความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินในระดับที่น่าพอใจ จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งมีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงได้นำผลการตรวจเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยปรับระดับคำศัพท์ให้ตรงกับความสามารถของนักเรียนและพิจารณาในมุมมองของครูที่ไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มความคมชัดของภาพประกอบเพื่อให้คู่มือเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น โดยคู่มือนี้ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านทำการประเมินคุณภาพคู่มืออีกครั้ง ทั้งนี้ ผลการประเมินคุณภาพสื่อมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ ดี

จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องเป็นไปในทางเดียวกันคือคู่มือมีความเหมาะสมและน่าสนใจ เพราะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์จากบทเรียนด้วยวิธีการใหม่ที่น่าสนใจยิ่งขึ้นเช่น จากการเล่นเกม การทำหน้ากาหรือการระบายสีในใบงาน เป็นต้น เป็นประโยชน์ทั้งต่อนักเรียนและครูผู้สอนที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะคู่มือที่ได้นั้นเนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือควรตรงกับเรื่องที่ศึกษาและไม่ยากจนเกินไป อีกทั้งการนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่ศึกษา นอกจากนี้ Bloom (1964) ยังได้กล่าวถึงการพัฒนาความสามารถด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ว่ามี 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า ซึ่งในการพัฒนาคู่มือนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ลักษณะการเรียนรู้เป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าว

ผลการศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย จากผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นและได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูผู้สอน ทั้งครูที่จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 1 คนและครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษจำนวน 13 คน โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับสื่อการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ ดี เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินดังกล่าวแล้ว เห็นได้ชัดว่าครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษมีความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นและเห็นว่ามีความประโยชน์ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียน อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะในเชิงบวกเกี่ยวกับความชัดเจนของเนื้อหา ความเหมาะสมของคำศัพท์และกิจกรรมการเรียนรู้ และความสอดคล้องกับอายุและความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียน อย่างไรก็ตามครูผู้สอนก็ได้มีการระบุประเด็นที่ต้องปรับปรุงบางประการ เช่น การเพิ่มความชัดเจนของภาษาและคำแนะนำภายในเนื้อหาเพิ่มเติม ผู้วิจัยจำเป็นต้องพิจารณาแง่มุมเหล่านี้และทำการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมเพื่อให้สื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพในการช่วยสอนภาษาอังกฤษสำหรับครูผู้สอนซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ โดยรวมแล้วผลการประเมินนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปสู่การปรับปรุงสื่อการสอนอย่างต่อเนื่องและ

ยกระดับคุณภาพโดยรวมของการศึกษาภาษาอังกฤษในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Uraiwan Sritiwong (2559) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับกลวิธีในการสอนคำศัพท์ว่ามีการใช้กลวิธีในการสอนคำศัพท์อย่างหลากหลาย เช่น การใช้ของจริง (Real objects), การใช้หุ่นจำลอง (Models), การใช้รูปภาพ (Pictures) หรือ การใช้กิริยาท่าทาง (Actions) เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ Allen (1983) ยังชี้ให้เห็นถึงการใช้เกมและกิจกรรมนันทนาการในการสอนคำศัพท์ว่าเกมต่าง ๆ สามารถสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและผ่อนคลายซึ่งผู้เรียนอายุน้อยสามารถเรียนรู้ได้เร็วและจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาให้แก่ครูผู้สอนที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนในกรณีที่โรงเรียนมีอัตราบรรจุครูที่จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพียง 1 คนในโรงเรียน
2. ครูผู้สอนสามารถนำสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและคู่มือแนะแนวการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษนี้ ไปใช้ทำกิจกรรมนอกเวลาเรียนได้ เพื่อช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องแก่นักเรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยที่พัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษให้ครบและครอบคลุมทั้งระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย
2. ควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษให้หลากหลายตามแต่ละสำนักพิมพ์ที่โรงเรียนใช้สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะการเรียนรู้ของ Active Learning และ Passive Learning คือ กระบวนการเรียนรู้แบบ Active ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทำให้สามารถรักษาองค์ความรู้ที่ได้เรียนมาคงอยู่คงทนได้มากกว่าและนานกว่ากระบวนการเรียนรู้แบบ Passive เพราะกระบวนการเรียนรู้แบบ Active สอดคล้องกับการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำ โดยสามารถเก็บและจดจำสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ที่ได้ผ่านการปฏิบัติจริง จะสามารถจดจำได้ในระยะยาว (Long Term Memory) ทำให้องค์ความรู้จากการเรียนรู้ ยังคงอยู่ได้ในปริมาณที่มากกว่าและยาวนาน ประกอบกับผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษจากหนังสือเรียนที่นักเรียนโรงเรียนริมโขงวิทยาจากการได้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนจากการสังเกตสัมภาษณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) Active Learning และ 2) Passive Learning ในแต่ละชั้นปี เพื่อที่ครูซึ่งไม่ได้จบสาขาวิชา

ภาษาอังกฤษ สามารถสอนพื้นฐานภาษาอังกฤษโดยเน้นคำศัพท์และการทำกิจกรรมเป็นหลัก และผู้เรียนยังมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบแนวทางและตระหนักถึงแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อให้ครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้สอนนักเรียนในกรณีที่ครูสอนภาษาอังกฤษไม่สามารถสอนได้เนื่องจากติดภารกิจอื่น ๆ เช่น งานบริหาร หรือเดินทางไปราชการ การวิจัยนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับครูและนักเรียนในระดับชั้นปีที่ 4- 6 ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ความแตกต่างของทั้งผู้เรียน ผู้สอน คำศัพท์ รวมถึงวิธีการนำเสนอกิจกรรม ผู้วิจัยจึงได้ผลิตสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอนแก่ทุกฝ่าย จึงเป็นที่มาของการศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 - 6 โรงเรียนริมโขงวิทยา จังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2542). การศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อสม.ส.). รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑาทิพย์ กลืนทอง และสุรรัตนา อติพัฒน์. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 326.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). (2565). **สทศ. NIETS สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)**. เข้าถึงได้จาก <http://www.niets.or.th> (สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2566).
- สำเนา ศรีประมงค์. (2547). การศึกษาผลการใช้เกมคำศัพท์ประกอบการสอนที่มีต่อความคงทน ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริลักษณ์ เพ็ญกาญจน์. (2531). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการรู้ความหมายคำศัพท์ละเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยเกมส์ประกอบและไม่มีเกมประกอบ. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Allen, V. (1983). *Techniques in Teaching Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press.
- Bloom, B. (1964). *Taxonomy of Education Objectives Handbook 1: Cognitive Domain*. New York: David Mackey Company, Inc.
- Terrell, S. K. (1988). *The natural approach: language acquisition in classroom*. Great Britain: Pergamon Alemany Press.
- Russell, David H. (1961). *Children Learn to Read*. New York Ginn and Company.

- Uraivan Sritiwong. (30 August 2559). **KruoiySmartEng**. Retrieved from Blogger.com:
https://kruoiysmarteng.blogspot.com/2016/08/blog-post_88.html?fbclid=IwAR3nWJfYB5oPzAiQ5wlcHyThYSz-eVpD34xwtxdJog54faRHs5nrR3q1DJg
(Accessed 15 January 2023).
- V., D. (2002). The influence of affective variable on EFL/ESL learning and teaching. **The journal of imagination in Language and Traching**, 7, 92-97.

ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model
ต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้
เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
Effect of Implementing Picture Word Inductive Model on Grade 3
Student's Reading and Writing English Ability on Animal Unit

พลอยวรินทร์ พงษ์วาปี, ศิริพร พึ่งเพชร

Ploywarin Pongwapee, Siriporn Phungphet

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Faculty of Education, Vongchavalitkul University

E-mail: ploywarin_pon@vu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับเกณฑ์ร้อยละ 60 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง แบบประเมินการปฏิบัติการอ่าน และแบบประเมินการปฏิบัติการเขียน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test Dependent Group และ t-test One Sample Group

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 66.65 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 พบว่า สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model, ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare grade 3 students' reading and writing abilities on Animal unit before and after learning through Picture Word Inductive Model learning and 2) to compare students' learning achievement for reading and writing English on Animal unit through the Picture Word Inductive Model learning to be effective according to criteria 60. The samples were 18 of grade 3 students at Tumbonbanpho School, Ban Pho Subdistrict, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, in the second semester of the academic year 2023. The research tools used in this study were 3 lesson plans for Picture Word Inductive Model learning, total 8 hours. And a form for measuring of achievement reading and writing skill test in English on Animal Unit. The statistics used for data analysis were mean ($\bar{X}$) and Standard Deviation (SD), t-test Dependent Group and t-test One sample group were employed for testing hypotheses.

The research result found that:

1. The students were studied in an animal lesson using the Picture Word Inductive Model in the development of English reading and writing abilities, which were post- test higher than pretest significance at a level of .05
2. The students who were studied in an animal lesson using the Picture Word Inductive Model in the development of English reading and writing abilities were 66.65%, which was post- test higher than 60% significance at a level of .05.

Keywords: Picture Word Inductive Model, Reading and Writing English Ability

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ทั่วโลกใช้ติดต่อสื่อสารทั้งด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพ ในศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ความเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเศรษฐกิจล้วนส่งผลต่อกัน การเชื่อมต่ออย่างไร้พรมแดนที่รวดเร็วทั้งจากสังคมทั่วโลกและสังคมออนไลน์ทำให้บุคคลในสังคมมีการพบปะ สื่อสาร และติดต่อกัน สิ่งที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารคือ ภาษาที่นำมาใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกันอย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลกภาษาหนึ่ง คือภาษาอังกฤษ ประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกที่ใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศ ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสื่อสารความรู้สึกนึกคิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันและกัน ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล จุดมุ่งหมายในการเรียนภาษา

ประการหนึ่งคือให้สามารถใช้ภาษานั้นได้ การเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยจึงเป็นการเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง และผู้เรียนจะต้องรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ การออกเสียง และ การเรียนรู้ทางไวยากรณ์ (อรรชนิดา หวานคง, 2559: 309)

การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ มีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกคน เพราะการอ่านต้องเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเป็นเครื่องมือในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ เสริมสร้างทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร อีกทั้งทำให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก มีความรู้กว้างขวาง และสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการพัฒนาชีวิตให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับ (สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์ 2538: 36) นอกจากนั้นการอ่านเป็นทักษะที่สำคัญและใช้มากในชีวิตประจำวันเพราะเป็นทักษะที่นักเรียนใช้แสวงหาสรรพวิทยาการต่าง ๆ เพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ และการเขียนยังเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อเสนอความรู้แนวความคิดของผู้เขียนโดยผ่านตัวอักษร หรือสัญลักษณ์เพื่อถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด และความเข้าใจโดยใช้ภาษาที่เข้าใจกันได้ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 11) การอ่านและการเขียน เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม นอกจากนี้ทักษะการเขียนยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และเป็นทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะให้ความสำคัญและความจำเป็นต่อการเรียนภาษาอังกฤษการเรียนภาษาอังกฤษ โดยกำหนดองค์ความรู้และการเรียนรู้พื้นฐานที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนา องค์ความรู้และความสามารถของผู้เรียนในทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางกลับกันการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของผู้เรียนในประเทศไทยกลับไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์และความคาดหวังของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าที่ควร จากการประเมินการอ่านและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์พบว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนคำศัพท์นั้นต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งโรงเรียนกำหนดค่าเป้าหมายอยู่ที่ร้อยละ 60 แต่นักเรียนกลับมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 32.61 ซึ่งจะส่งผลต่อการศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้น และเมื่อนักเรียนอยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องทำการสอบวัดระดับความรู้ในรายวิชา ภาษาอังกฤษทุก ๆ ปี ซึ่งจะส่งผลต่อการสอบของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model สามารถช่วยแก้ไขปัญหาในด้านการอ่านคำศัพท์ การประสมเสียงพยัญชนะและสระ รวมไปถึงการเขียนคำศัพท์และประโยค ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

Picture Word Inductive Model เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านการอ่าน และการเขียนคำศัพท์ ประโยค สำนวนเรื่องราวต่าง ๆ และเป็นการฝึกทักษะการ

คิดของผู้เรียน (Calhoun, 1999: 17 อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี, 2555: 68) การใช้รูปภาพที่ผู้เรียนรู้จักและคุ้นเคยเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคำศัพท์ จากรูปภาพที่คุ้นเคย โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 10 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ใช้แผนภูมิภาพ (Picture Word Chart) ขั้นที่ 2 โยงภาพกับคำศัพท์อ่านออกเสียงคำ ขั้นที่ 3 อ่านคำศัพท์และทบทวนคำศัพท์จากแผนภูมิภาพ ขั้นที่ 4 จัดกลุ่มคำ และอ่านทบทวนคำศัพท์ ขั้นที่ 5 ฝึกเขียนวลีแต่งประโยคจากคำศัพท์ต่าง ๆ ขั้นที่ 6 ฝึกแต่งและเขียนขั้นที่ 7 เพิ่มคำศัพท์อื่น ๆ ที่ต้องการ (Picture Word Chart) ลงในแผนภูมิรูปภาพและจัดทำธนาคารศัพท์ ขั้นที่ 8 ตั้งชื่อเรื่องจากภาพ ขั้นที่ 9 เขียนประโยคหรือข้อความที่เกี่ยวกับคำในแผนภูมิรูปภาพ และขั้นที่ 10 อ่านและทบทวนประโยคที่นักเรียนสร้างขึ้น (อิศเรศ พิพัฒน์มั่งคั่งพร และวิไล พิพัฒน์มั่งคั่งพร, 2558: 17) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ธารีรัตน์ อรุณศรี (2561: 54) และสุนิสา มานีสุข (2563: 56) พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พัฒนาผู้เรียนระดับต้นให้ออกเสียงคำศัพท์ และสะกดคำได้อย่างถูกต้อง โดยใช้รูปภาพเป็นสื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดในการอ่านสัญลักษณ์ (ภาพ) เขียนคำศัพท์และประโยคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะนำวิธีการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ สามารถทำให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ได้จากรูปภาพที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนผ่านการอ่านเสียงคำศัพท์ การประสมคำ และการเขียน ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหามาจากที่กล่าวมาข้างต้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

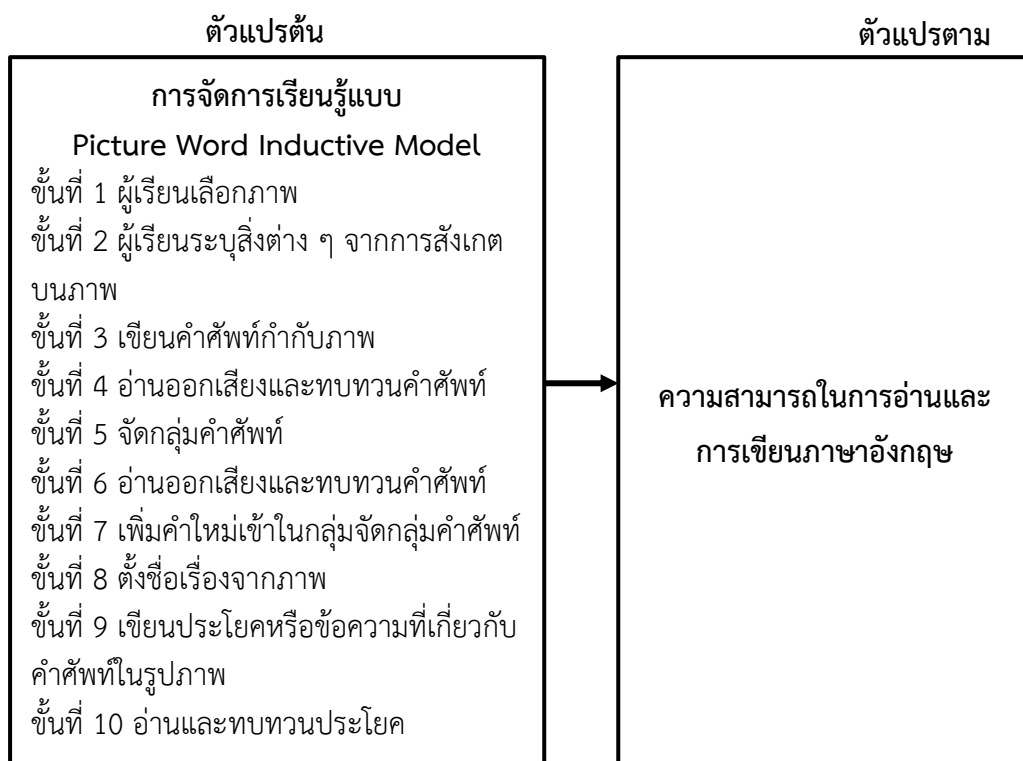
1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับเกณฑ์ร้อยละ 60

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษ และการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ซึ่งประกอบด้วย 10 ขั้นตอน (Calhoun, 1999 : 23) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร

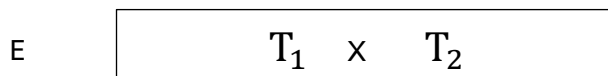
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มจอหอพนมวันท์ อำเภอมะนังนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 ห้องเรียน จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 98 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มจอหอพนมวันท์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 18 คน ได้จากวิธีการสุ่มแบบกลุ่มมา 1 โรงเรียน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Cluster random sampling) ได้แก่ โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ จำนวน 1 ห้องเรียน รวมผู้เรียนทั้งสิ้น 18 คน เนื่องจากความสามารถของผู้เรียนมีความใกล้เคียงกันและไม่มีความแตกต่างของกลุ่มจอหอพนมวันท์

3.3 แผนแบบการทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยผู้วิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest (ไพศาล หวังพานิช, 2563: 113) เป็นการวิจัยที่ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียง 1 กลุ่ม ซึ่งมีแผนแบบการทดลองดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบแผนการทดลอง

กำหนดให้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนในแบบแผนการทดลอง

E แทนกลุ่มทดลอง

T₁ แทน การทดสอบก่อนทดลอง (Pre-test)

X แทน การทดลอง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word
Inductive Model

T₂ แทนการทดสอบหลังทดลอง (Post-test)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model รายวิชาพื้นฐานภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal จำนวน 3 แผน ทั้งหมด 8 ชั่วโมง โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 126) ซึ่งผลการประเมินระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56

2. แบบประเมินการปฏิบัติการอ่าน ของหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model โดยสร้างแบบประเมินการปฏิบัติการอ่านที่มีระดับคุณภาพ 4 ระดับ จากนั้นนำแบบประเมินภาคปฏิบัติการอ่าน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีคุณสมบัติด้านหลักสูตรและการสอน การสอนวิชาภาษาอังกฤษ การวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบรายการประเมินความสอดคล้องกับความสามารถในการอ่าน ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Valid) ของเกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ซึ่งผลการประเมินระดับคุณภาพแบบประเมินความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยอยู่ที่ 1.00

3. แบบประเมินการปฏิบัติการเขียน ของหน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model โดยสร้างแบบประเมินการปฏิบัติการเขียนประโยคที่มีระดับคุณภาพ 4 ระดับ จากนั้นนำแบบประเมินภาคปฏิบัติการเขียนประโยค เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีคุณสมบัติด้านหลักสูตรและการสอน การสอนวิชาภาษาอังกฤษ การวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบภาพสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในการเขียนประโยค ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Content Valid) ของเกณฑ์การประเมินภาคปฏิบัติ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ซึ่งผลการประเมินระดับคุณภาพแบบประเมินความสามารถในการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยอยู่ที่ 1.00

3.5 การเก็บข้อมูล

การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำบทเรียนการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 18 คน ดังนี้

1. ชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองและนักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการวิจัยและขอความยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมการวิจัย โดยมีเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยสำหรับอาสาสมัครเด็กอายุ 7-18 ปี และหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ โดยใช้การประเมินภาคปฏิบัติการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal

3. ขั้นการทดลอง ผู้วิจัยทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง จำนวน 3 แผน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

4. ขั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบหลังเรียน (Post - test) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตำบลบ้านโพธิ์ โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ซึ่งเป็นแบบประเมินชุดเดียวกันกับแบบประเมินความสามารถในการอ่านและการเขียนก่อนเรียน

3.6 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คำนวณความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model โดยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของคะแนนความสามารถในการและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ Kolmogorov–Smirnov พบว่า การแจกแจงของคะแนนเป็นโค้งปกติ

- 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการ

เรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบที่กลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน T-test for Dependent Sample

2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว T-test for One Sample

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวแบบ One Group Pretest – Posttest Design ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4.1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียน ก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	18	6.22	2.23	14.290*	.000
หลังเรียน	18	13.33	2.32		

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านและการเขียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ก่อนเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 6.22 คิดเป็นร้อยละ 31.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.23 และคะแนนความสามารถในการอ่านและการเขียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal หลังเรียน มีค่าเฉลี่ย 13.33 คิดเป็นร้อยละ 66.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.32

4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับเกณฑ์ร้อยละ 60

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับเกณฑ์ร้อยละ 60

ผลการเรียนรู้	n	คะแนนเกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	18	12	13.33	2.32	2.432*	.026

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังเรียน การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model สามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการอ่านคำศัพท์ การประสมเสียงพยัญชนะและสระ รวมไปถึงการเขียนคำศัพท์และประโยค ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น โดยขั้นที่ 1 ผู้เรียนเลือกภาพในสิ่งที่ตนเองสนใจ โดยใช้เกณฑ์การเลือกจากเสียงส่วนใหญ่ในการเลือก ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและมีความเพลิดเพลินที่ได้แสดงความสามารถในการระบุคำศัพท์จากสิ่งที่เห็น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (Calhoun, 1999: 23) ในขั้นที่ 2 จากที่กล่าวมาข้างต้น ในขั้นตอนการฝึกการอ่านและการฝึกการจัดกลุ่มสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 4, 6 และขั้นที่ 5 โดยผู้เรียนได้ฝึกการอ่าน ทบทวนคำศัพท์เกี่ยวกับเสียง

พยัญชนะต้นไปในตัว เช่น คำว่า pig, big ซึ่งจะออกเสียงคล้ายกันแต่มีความหมายไม่เหมือนกัน เพียงเปลี่ยนพยัญชนะต้นด้านหน้าคำเท่านั้น ผู้เรียนฝึกการอ่านพยัญชนะต้นไปในตัว ส่วนการเขียนจะมี 3 ขั้นที่สอดคล้องกับการฝึกเขียน คือ ขั้นที่ 3 ผู้เรียนฝึกเขียนคำศัพท์จากสิ่งที่ตนรู้และสิ่งที่ผู้สอนสอนเพิ่ม ขั้นที่ 8 ผู้สอนให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ในการตั้งชื่อเรื่องจากคำศัพท์ต่าง ๆ ตามจินตนาการของตน หรือสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ ขั้นที่ 9 ผู้เรียนคิดสร้างการเขียนประโยคจากคำศัพท์ที่ผู้เรียนได้เรียนนั้น โดยผู้สอนสอนวิธีการเขียนประโยคใจความเดียวให้แก่ผู้เรียน โดยปรับเปลี่ยนจากประโยคที่ผู้เรียนพูดหรือเขียน ยกตัวอย่างเช่น I see a tiger. คำที่ขีดเส้นใต้ผู้เรียนสามารถนำคำศัพท์อื่น ๆ มาเขียนลงใส่ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจะเกิดความเคยชินจากสิ่งที่อ่านซ้ำ ย้ำและทบทวนในบทเรียนเดิม และขั้นที่ 10 ผู้เรียนทบทวนการอ่านประโยคจากสิ่งที่ตนเขียนอีกครั้ง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความสามารถในการอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์จากการฟัง การอ่าน การประสมคำ และการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนการนำคำศัพท์ไปเขียนเป็นประโยค ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของกมลชนก สุขสุวรรณ (2560: 1-9) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรื่องจากภาพเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเรื่องจากภาพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ในเรื่องของการเขียน เช่นเดียวกับ Indah (2015: 58) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเขียนของนักเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 โดยใช้การสอนแบบ PWIM ผลวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนในเรื่องของการเขียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สุนิสา มานีสุข (2563: 96-99) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น อีกทั้งนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเมื่อมีรูปภาพ กล้าแสดงออกและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม สามารถออกเสียงคำศัพท์ และสะกดคำได้อย่างถูกต้องเมื่อรูปภาพ เขียนวลีหรือประโยคสั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารีรัตน์ อรุณศรี (2561: 55) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกการอ่านและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบอุปนัยโดยใช้ภาพ-คำ (PWIM) เรื่อง Learning English Vocabulary is Fun and Easy สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในการศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าสา สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 11 คน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าสา ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำศัพท์

ภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบอุปนัยโดยใช้ภาพ-คำ (PWIM) เรื่อง Learning English Vocabulary is Fun and Easy สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าสา มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน

5.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับเกณฑ์ร้อยละ 60

ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์สมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปภาพเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนโดยผ่านการอ่านออกเสียงและการเขียนประโยค หรือข้อความสั้น ๆ ที่สามารถพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ปิลันธนา ศุภกุล และคณะ (2557: 15-20) ที่ได้ทำเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้ Picture Word Inductive Model ที่มีผลต่อการอ่าน การเขียน และการแต่งประโยค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการอ่าน การเขียน และการแต่งประโยคภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ Picture Word Inductive Model ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียนด้านการอ่าน นักเรียนผ่านเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุริพรพรรณ ฉันทวิจิตร (2557: 53) ได้ทำเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบ PWIM (Picture Word Inductive model) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 3 สามัคคีวิทยาคาร จำนวน 33 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบ PWIM (Picture Word Inductive model) พบว่าจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มีจำนวน 24 คน ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด 33 คน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model เน้นผู้ที่สอนเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ, ภาษาจีน มีองค์ประกอบหลัก ๆ เช่น การอ่าน โครงสร้างทางไวยากรณ์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน เป็นต้น

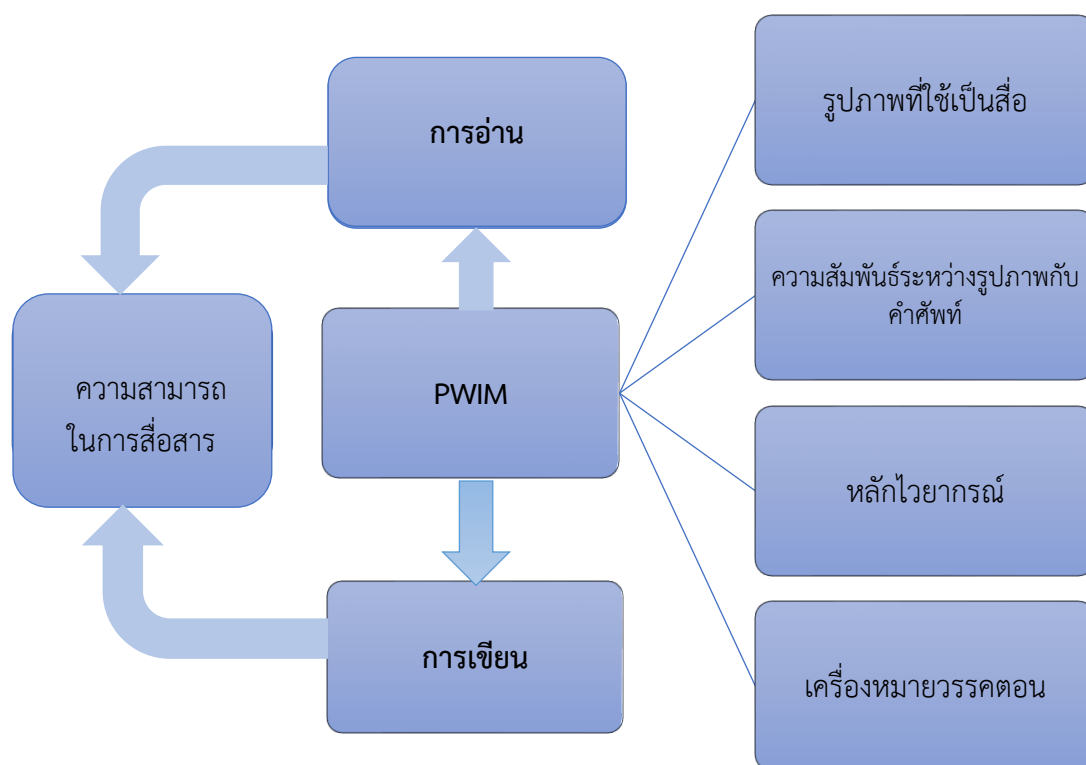
2. รูปภาพที่นำมาใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ ต้องมีขนาดใหญ่ที่ให้ผู้เรียนเห็นอย่างทั่วถึงตามความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานต่อการจัดการเรียนรู้และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนอย่างมากที่สุด

6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model นำไปใช้บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ และนักเรียนระดับชั้นเรียนอื่น ๆ
2. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model นำไปร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ เช่น แผนผังความคิด, โครงงานเป็นฐาน, เพื่อนช่วยเพื่อน, CIRC เป็นต้น

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Animal ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model มีองค์ประกอบการสอนด้วยเนื้อหา 4 อย่าง ได้แก่ รูปภาพที่ใช้เป็นสื่อความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพกับคำศัพท์ หลักไวยากรณ์ และเครื่องหมายวรรคตอน การใช้รูปภาพเป็นสื่อจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด การสืบหาคำศัพท์จากความรู้เดิมเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ใหม่จากการสังเกตบนรูปภาพ ผ่านกระบวนการอ่านออกเสียง การประสมคำ และวิธีการสะกดคำ ออกมาเป็นคำศัพท์หลากหลายคำจากรูปภาพที่ใกล้ตัวจนไปถึงไกลตัว โดยผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากการอ่านและการเขียนได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนได้อย่างรวดเร็วและได้รับความรู้ที่คงทนถาวรจากการเรียนรู้ด้านภาษาอย่างถูกต้อง ตลอดจนทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการสื่อสารที่เป็นเครื่องมือสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนสามารถนำการอ่านและการเขียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model สามารถนำไปใช้ในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นความสามารถพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน

ภาพที่ 2 โมเดลผลผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ต่อความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กมลชนก สุขสุวรรณ. (2560). การสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธารีรัตน์ อรุณศรี. (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการสอนแบบอุปนัยโดยใช้ภาพ-คำ(PWIM) เรื่อง Learning English Vocabulary is fun and easy สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. เข้าถึงได้จาก <http://www.utdone.net/polngarn/tareerat/tareerata.html> (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- ปิ่นธนา ศุภผล และคณะ. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ Picture Word Inductive Model ที่มีผลต่อการอ่านและการเขียนและการแต่งประโยค

- ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน.
รายงานผลการวิจัย. ขอนแก่น: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่าย
ประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์).
- ไพศาล หวังพานิช. (2563). เอกสารสอนวิชาการวัดและประเมินผล. คณะศึกษาศาสตร์
ศาสตร์: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2555). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด.
บทความ.** พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม. (2538). **การพัฒนาการสอนภาษาไทย.**
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนิสา มามีสุข. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การ
เรียนรู้แบบ PICTURE WORD INDUCTIVE MODEL ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุริพรรณ ฉันทจิตร. (2557). **การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** สำนักการศึกษาเทศบาลนครอุบลราชธานี:
อุบลราชธานี.
- อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และ วิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2558). กิจกรรมการเรียนการสอน
แบบพิกเจอร์เวิร์ด Picture Word Inductive Model. **วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 13(1), 17-22.
- อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21.
วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 7(2), 304-314.
- Calhoun, E. F. (1999). **Teaching Beginning Reading and Writing with the
Picture Words Inductive model.** Alexandria: Virginia USA.
- Indah, N. W. (2015). The use of picture Word Inductive Model (PWIM) in the
teaching and Learning Process of Writing. **Journal of Islamic
Education and Teacher Training**, 1(1), 29-36.

การส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์ Supporting of Intellectual Well-being of Five Precept Observing in Buriram Province

พระศรีปริยัตติธาดา, พระอัศวินท์ อภิชาโต

Phra Sripariyattidhada, Pra Akkawin Abhichato

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College

E-mail: kraisin1986@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์คือความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว กับเพื่อนและชุมชนการพูดคุยมีปฏิสัมพันธ์และแสดงความรักใคร่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสุขและมีสุขภาพร่างกายที่ดี
2. การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสุขภาวะทางกาย ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสุขภาวะทางจิต ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสุขภาวะทางสังคม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสุขภาวะทางปัญญา
3. การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีการสร้างความสุขทางใจ โดยสุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาดีขึ้น

คำสำคัญ: การสร้างเสริม, สุขภาวะทางปัญญา, หมู่บ้านรักษาศีล 5

Abstract

The purpose of this research were: 1) study the components and indicators of intellectual well-being in villages keeping the 5 precepts of Buriram province, 2) study the enhancement of intellectual well-being in villages keeping the 5 precepts of Buriram province, and 3) present pictures. Model for promoting intellectual well-being in villages keeping the 5 precepts

ได้รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 26 สิงหาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 27 สิงหาคม 2566

Received: July 24, 2023; Revised: August 26, 2023; Accepted: August 27, 2023

of Buriram Province. It is a mixed methods study. Using a descriptive research method.

The research results found that:

1. Components and indicators of intellectual health in villages that maintain the Five Precepts of Buriram Province are good relationships with family. With friends and community, talking, interacting and showing affection makes for a group of happy and healthy seniors.

2. Strengthening intellectual health in villages that maintain the 5 precepts of Buriram Province has 4 steps: Step 1 Physical Wellness Stage Step 2 Mental Wellness Stage Step 3 Social Wellness Stage and Step 4 Intellectual Wellness Stage.

3. Strengthening intellectual well-being in villages by keeping the 5 precepts, creating mental happiness by taking care of mental health. social health and improved intellectual health.

Keywords: The Strengthening, Cognitive to Health, Village Keeping 5 Precepts

1. บทนำ

สภาวะที่เกิดโดยปัญญาคือความสุขที่มีนัยสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะเนื้อหาของพุทธธรรมส่วนใหญ่เป็นคำสอนที่เน้นเพื่อพัฒนาปัญญาให้เกิดสัมมาทิฐิเป็นหลัก มุ่งหมายให้บุคคลแสวงหาความสุขที่แท้จริงโดยปัญญาที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นระดับโลกียธรรม หรือสุขอย่างประณีตในระดับโลกุตระธรรม ซึ่งความสุขของปุถุชนในระดับโลกียธรรมที่เกิดจากการมีทัศนคติที่ถูกต้องนั้น คือต้องรู้เท่าทันความเป็นจริงของชีวิตและโลก แล้วสามารถคิด ถูก คัดชอบ และรู้จักแก้ทุกข์ได้ด้วยปัญญา รวมถึงมีความสุขจากการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตั้งใจจากการเป็นผู้ให้ คือการทำความดีเพื่อคนอื่นและสังคมส่วนรวม ซึ่งหลักพื้นฐานที่สอนไว้ให้ปฏิบัติคือหลักศีล 5 อันเป็นหลักของการประพฤติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ปกติสุข เมื่อสังคมปกติสุขก็เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาของบุคคลให้สามารถประพฤติธรรมะขั้นสูงที่ยิ่งขึ้นไปได้ จนในที่สุดอาจสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ถึงซึ่งนิพพาน (World Health Organization (WHO)), อ้างใน พิณนภา หมวกยอด, 2558: 16)

ปัจจุบันสังคมไทยมีความต้องการพัฒนาสภาวะทางปัญญาของประชาชนทุกวัยทั่วประเทศ โดยเฉพาะโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่รณรงค์ส่งเสริมเรื่องการฝึกฝนสร้างวินัย และนิสัยที่ดีแก่ประชาชน ด้วยการคิดดี พูดดี ทำดีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เป็นการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เนื่องจากนิสัยที่ดีเป็นรากฐานที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น และเป็นจุดเริ่มต้นของ

การสร้างสังคมที่สงบสุข โดยยึดหลักการสำคัญคือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากภายในสู่ภายนอก ส่งเสริมธรรมะไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักศีล 5 เพื่อสร้างพื้นฐานทางครอบครัวที่อบอุ่น ให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันทางไกลอบายมุขประเภทต่าง ๆ ขยายสู่สังคมสร้างความสงบสุข และความปรองดองสมานฉันท์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 11 ที่ให้ความสำคัญกับชุมชน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

การสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาด้วยการประพาสศีล 5 เป็นจุดเริ่มต้นที่ถูกต้องของสัมมาทิฐิดังกล่าวมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรทำวิจัยเรื่องการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 รวมถึงการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 พร้อมทั้งเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อสนับสนุนนโยบายของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 11 และการส่งเสริมกิจกรรมรักษาศีล 5 ที่ผ่านมา รวมถึงให้ข้อเท็จจริงทางสังคมที่เป็นประโยชน์แก่ภาครัฐ ได้นำข้อมูลไปปรับปรุงหรือกำหนดนโยบายให้สอดคล้องเหมาะสมต่อการพัฒนาและสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาแก่ประชาชนที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยนำข้อมูลจากวรรณกรรม ประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ วารสาร ตำราทางวิชาการ บทสัมภาษณ์ และหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปฏิบัติงานจริงในภาคสนาม โดยการสุ่มตัวอย่างประชากรเพื่อหาค่าทางสถิติและอื่น ๆ ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

1. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรจำนวน 4 หมู่บ้านได้แก่

- 1) บ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 80 คน
- 2) บ้านตลาดชัย ตำบลสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 50 คน

- 3) บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ 80 คน
 4) บ้านหัวสะพาน ตำบลบ้านยาง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ 40 คน
 รวมจำนวน 250 คน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

ที่	องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	ใช้ เวลา	ลักษณะ กิจกรรม	วัตถุประสงค์ กิจกรรม	ผลที่ได้จาก กิจกรรม
1	สุขภาวะทาง กาย	ตักบาตร ให้ทาน สมาทาน รักษาศีล	1.31 ชม.	-แต่งกายด้วย ชุดขาวที่ถูก สุขลักษณะ -มีอาหารที่ สะอาดถูก สุขอนามัย -ยืนเรียงแถว อย่างสวยงาม ตักบาตร พระสงฆ์ -สมาทานศีล อยู่ในกฎ ระเบียบของ โครงการ	ได้ทำบุญ รักษาศีลทำ ให้รู้จักการให้ เสียสละ	รู้จักกฎระเบียบ ในสังคมและ ยอมรับ กฎเกณฑ์ของ สังคม
2	สุขภาวะทาง จิต	พัฒนา ความคิด ปรับการ พุด เปลี่ยน การ กระทำ	31 นาที	-พระวิทยากร ให้หลักการ เกี่ยวกับพัฒนา ความคิด ปรับ การพุด เปลี่ยน การกระทำ	มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติ ที่ดีต่อการคิด ดี พุดดี ทำดี	มีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับ ก า ร พั ฒ น า ความคิด ปรับ การพุด เปลี่ยน การกระทำ
3	สุขภาวะทาง สังคม	1.เข้าใจ ตนเข้าใจ คน	31 นาที	-การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ที่ มี ว่าในชีวิตมี ใครบ้างที่อยู่ รอบๆ ตัวเช่น	มีความเข้าใจ ตนเองและ เข้าใจผู้อื่น -มีการเข้าใจ ตนเอง เข้าใจ	-มีความเข้าใจ ตนและรู้จักเข้า สังคมกับเพื่อน และญาติมิตร

				เพื่อน ญาติ พี่น้อง หรือคนในครอบครัว - เล่าให้เพื่อนฟัง - สรุปร่วมกัน - พระวิทยากรสอนธรรมเกี่ยวกับหลักการใช้ชีวิตและการรู้จักใช้ชีวิต	คนอื่น มีหลักการใช้ชีวิตในการดำเนินชีวิต	-รู้จักใช้ชีวิตในการดำเนินชีวิต
		2.อยู่อย่างมีความสุข	31 นาที	-แยกกลุ่มจากนั้นให้นั่งเป็นวงกลม พระวิทยากรอธิบายกิจกรรมให้ฟังก่อนจะให้ออกไปหาสิ่งที่ตนเองมองเห็นคุณค่าและรู้สึกเป็นสุข -แลกเปลี่ยนมุมมองความสุขแก่เพื่อน -เขียนบันทึกความสุข	เข้าใจตนเอง เข้าถึงความสุข	เห็นความสุขจากตนเองและสิ่งรอบข้าง เห็นมีความสุขเข้าใจเพื่อน
3	สุขภาวะทางปัญญา	1.เข้าใจสุขเข้าใจธรรม	31 นาที	สวดมนต์ทำวัตรได้แสงเทียน	มีความสุขสงบ เย็น	รู้จักหลักธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาและการเข้าใจชีวิต

		2.เย็นใจ เมื่อใกล้ ธรรม	3 ชั่วโมง	- สมาทานพระ กรรมฐานตาม พระวิทยากร ฟังแนวทาง ปฏิบัติจากพระ วิทยากร และ ภาวนาไป จนถึงเวลาที่ เหมาะสม	มีความสุข สงบ เย็น	มีการช่วยเหลือ กันและรู้จัก เอื้อเฟื้อเผื่อ ระหว่างเพื่อน รู้จักการใช้ชีวิต
		3.สงบใจ ในพระ ธรรม		กล่าวคำแผ่ เมตตาตาม พระวิทยากร -พระสงฆ์ สัมโมทนิยกลา อนุโมทนา		ผลที่ได้จาก กิจกรรมคือมี การช่วยเหลือ กันและรู้จัก เอื้อเฟื้อเผื่อ ระหว่างเพื่อน รู้จักการใช้ชีวิต

4.3 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้หาค่าก่อนหลัง โดยใช้ค่าเฉลี่ยจากการอบรม จากผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 250 คนค่าร้อยละ ก่อนเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าผู้เข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 51.1 เป็นเพศชาย ร้อยละ 48.8 โดยส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 40 คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือ 40 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.8 ต่ำสุด อายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 5.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 51.2 รองลงมาต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 39.2 ต่ำสุดคือระดับอนุปริญญา ร้อยละ 0.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.82) ด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านสุข ภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.85) รองลงมาคือ ด้านสุขภาวะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 1.83) ต่ำสุด คือด้านสุขภาวะทางกาย (ค่าเฉลี่ย 1.78 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้าร่วมการ เสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์รายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้าน รักษา ศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ในระดับน้อย โดยแยกเป็นรายด้านคือ ด้านสุขภาวะทาง กายอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่

ดี (ค่าเฉลี่ย 1.83) รองลงมาคือด้านปัจจัยสี่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (ค่าเฉลี่ย 1.80) ต่ำสุดคือด้าน มีครอบครัวอบอุ่น (ค่าเฉลี่ย 1.73) สุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.81) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านสภาพจิตใจความรู้สึกทางลบคือความเบื่อหน่าย ท้อแท้ ผิดหวัง (ค่าเฉลี่ย 1.89) รองลงมาคือด้านคุณภาพของจิตใจ คือเห็นอกเห็นใจ เมื่อช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เป็นสุข (ค่าเฉลี่ย 1.85) ต่ำสุดคือด้านมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต รักผูกพันในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 1.77) ด้านสุขภาวะทางสังคมอยู่ในระดับน้อย (1.85) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านสภาพการปรับตัวในเรื่องของการแสวงหาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมด้านการบรรลุเป้าหมายทางสังคมเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายในชีวิตของผู้สูงอายุและด้านความเป็นกฎระเบียบการจัดการของการอยู่ร่วมกันสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.85) และด้านที่มีค่าต่ำสุดคือด้านความเสียสละในการประสานรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.80) ด้านสุขภาวะทางปัญญาอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.82) มีความสงบ (ค่าเฉลี่ย 2.07) รองลงมาคือด้านมีความสุข (ค่าเฉลี่ย 1.80) และต่ำสุดคือด้านมีความมั่นใจ (ค่าเฉลี่ย 1.70)

หลังการเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ผู้เข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 51.1 เป็นเพศชาย ร้อยละ 48.8 โดยส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 40 คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือ 40 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.8 ต่ำสุดอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 5.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 51.2 รองลงมา ต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 39.2 ต่ำสุดคือระดับอนุปริญญา ร้อยละ 0.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวมพบว่าหลังเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดคือด้านสุขภาวะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 4.82) รองลงมาคือด้านสุขภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.50) ต่ำสุดคือด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์รายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) โดยแยกออกเป็นรายด้านคือ

ด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (ค่าเฉลี่ย 1.83) รองลงมาคือด้านปัจจัยสี่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (ค่าเฉลี่ย 1.80) ต่ำสุดคือด้าน มีครอบครัวอบอุ่น (ค่าเฉลี่ย 1.73)

ด้านสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.44) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านคุณภาพของจิตใจ คือเห็นอกเห็นใจ เมื่อช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เป็นสุข (ค่าเฉลี่ย 4.83)

รองลงมาคือด้านมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต รักผูกพันในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 4.62) ต่ำสุดคือด้านสภาพจิตใจความรู้สึกทางบวกคือความพึงพอใจ สบายใจ ภูมิใจ (ค่าเฉลี่ย 3.89)

ด้านสุขภาวะทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านความเป็นกฐะเปียบการจัดการของการอยู่ร่วมกันสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.89) รองลงมาคือด้านความเสียรภาพในการประสานรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.58) และต่ำสุดคือด้านการบรรลุเป้าหมายทางสังคมเพื่อบ่งไปสูเป้าหมายในชีวิตของผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 3.92)

ด้านสุขภาวะทางปัญญาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.82) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านมีความเ็นใจ (ค่าเฉลี่ย 4.89) รองลงมาคือด้านมีความเข้าใจในชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.86) ต่ำสุดคือด้านมีความสงบ (ค่าเฉลี่ย 4.73)

สรุปได้ว่าเสริมสร้างพลังบวกสุขภาวะของผู้อายุโดยการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ทำให้แม้มีสุขภาวะทางกายไม่ดีแต่สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาดีขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์อภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วยลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเครือญาติ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน คือ 1) ใช้เวลาในการร่วมทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ด้วยกัน 2) มีการพูดคุยสนทนา ให้คำปรึกษาหารือระหว่างกัน 3) มีการแสดงออกซึ่งความรัก เอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ และ 4) สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถพูดคุยและให้คำปรึกษาพร้อมทั้งแนะนำกันได้ในทุกเรื่องระหว่างเพื่อน และในด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนคือมีการพูดคุยการปฏิสัมพันธ์และแสดงความรักใคร่เป็นมิตรต่อกันอย่างอบอุ่น ให้ความช่วยเหลือระหว่างกันในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม และสุดท้ายคือสมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจในชีวิตที่ต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ รอบตัว มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเข้าวัดฟังธรรม ประกอบกับมีความเสียสละและมีความสุขอันเกิดจากการให้ คือความสัมพันธ์ของการให้ทานรักษาศีล และการเจริญภาวนา ส่งผลให้เกิดการคิดที่ดี พูดดี และทำดี เกิดสุขภาวะทางปัญญาสอดคล้องกับ ธนินต์ชัย พัฒนะสิงห์ (2561: ก) วิจัยเรื่องอิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่นนผลการศึกษา

พบว่า การศึกษาอิทธิพลความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุยปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสมาชิกในครอบครัว การแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจของสมาชิกในครอบครัว และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว 2) ปัจจัยจิตลักษณะ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเผชิญปัญหา และความสัมพันธ์กับเพื่อน 3) สุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (รู้) การควบคุมตนเอง (ตื่น) และความพอใจในชีวิต (เบิกบาน) และพระครูพิพัฒนวิธาน (อรุณ ธรรมวโร) (2561: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างพลังบวกสุขภาวะของผู้สูงอายุคือ ความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว กับเพื่อนและชุมชน การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์และการแสดงความรักใคร่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความสุขและมีสุขภาพร่างกายที่ดี การที่ได้ช่วยเหลือชุมชนในโอกาสที่เหมาะสมและสุดท้ายคือการเข้าใจชีวิต เข้าวัดฟังธรรมประกอบด้วยความเสียสละและความความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการให้ทานรักษาศีล และการภาวนาคือบุญกิริยาวัตถุ บวกกับการคิดดี พูดดีทำดีหรือคิดบวกทำให้เกิดทำให้เกิดสุขภาวะพลังบวก

5.2 ประเด็นที่ 2 การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์

การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์มีขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสุขภาวะทางกาย ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมตักบาตรให้ทานสมาทานรักษาศีล โดยมีลักษณะกิจกรรมคือแต่งกายด้วยชุดขาวที่ถูกสุขลักษณะ มีอาหารที่สะอาดถูกสุขอนามัย ยืนเรียงแถวอย่างสวยงามตักบาตรพระสงฆ์ สมาทานศีล อยู่ในกฎระเบียบของโครงการ วัตถุประสงค์กิจกรรมคือได้ทำบุญและรักษาศีลทำให้รู้จักการให้เสียสละ ผลที่ได้จากกิจกรรมคือรู้จักกฎระเบียบในสังคมและยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นสุขภาวะทางจิต โดยจัดกิจกรรมพัฒนาความคิด ปรับการพูด เปลี่ยนการกระทำ ลักษณะกิจกรรม คือพระวิทยากรให้หลักการเกี่ยวกับพัฒนาความคิด ปรับการพูด เปลี่ยนการกระทำ โดยมีวัตถุประสงค์กิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการคิดดี พูดดี ทำดี ผลที่ได้จากกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาความคิด ปรับการพูด และเปลี่ยนการกระทำ

ขั้นที่ 3 ขั้นสุขภาวะทางสังคม โดยจัดกิจกรรม 3 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 1 เข้าใจตนเข้าใจคน มีลักษณะกิจกรรมโดยให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่ผู้สูงมีอายุ ว่าในชีวิตมีใครบ้างที่อยู่รอบ ๆ ตัวเช่น

เพื่อนญาติ พี่น้อง หรือคนในครอบครัว จากนั้นเล่าให้เพื่อนฟังและสรุปร่วมกัน วัตถุประสงค์กิจกรรมคือมีความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น ผลที่ได้จากกิจกรรมมีความเข้าใจตนเองและรู้จักเข้าสังคมกับเพื่อนและญาติมิตร

กิจกรรมที่ 2 อยู่อย่างมีความสุข มีลักษณะกิจกรรมโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแยกกลุ่มจากนั้นให้หนึ่งเป็นวงกลม พระวิทยากรอธิบายกิจกรรมให้ฟัง ก่อนจะให้ออกไปหาสิ่งที่ตนเองมองเห็นคุณค่าและรู้สึกเป็นสุข แลกเปลี่ยนมุมมองความสุขแก่เพื่อน เขียนบันทึกความสุข

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสุขภาวะทางปัญญา ในขั้นตอนนี้มี 3 กิจกรรมคือ

กิจกรรมที่ 1 เข้าใจสุขเข้าใจธรรม เข้าใจธรรมมีลักษณะกิจกรรมคือพระวิทยากรอบรมสอนธรรมะเกี่ยวกับหลักการใช้สติและการรู้จักใช้ชีวิต วัตถุประสงค์กิจกรรมเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่น มีหลักการใช้สติในการดำเนินชีวิต ผลที่ได้จากกิจกรรมผลที่ได้จากกิจกรรมคือรู้จักใช้สติในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมที่ 2 เย็นใจเมื่อใกล้ธรรม มีลักษณะกิจกรรมคือสวดมนต์ทำวัตรได้แสงเทียน วัตถุประสงค์กิจกรรมมีความสุข สงบ เย็น ผลที่ได้จากกิจกรรมรู้จักหลักธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาและการเข้าใจชีวิต

กิจกรรมที่ 3 สงบใจในพระธรรม ลักษณะกิจกรรมสมาทานพระกรรมฐานตามพระวิทยากร ฟังแนวทางปฏิบัติจากพระวิทยากร และภาวนาไปจนถึงเวลาที่เหมาะสม (หลังจากหมดเสียงพระวิทยากรแล้วให้ออกาสปฏิบัติอย่างสงบไม่มีเสียงอื่นรบกวน 9 นาที) กล่าวคำแผ่เมตตาตามพระวิทยากร พระสงฆ์สัณนิทสน์ยกถา อนุโมทนา ผลที่ได้จากกิจกรรมคือมีการช่วยเหลือกันและรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างเพื่อน รู้จักการใช้ชีวิต สอดคล้องกับพระครูพิพัฒนวิธาน (อรุณ ธรรมวโร) (2561: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยมีขั้นตอนคือขั้นตอนที่ 1 ขั้นสุขภาวะทางกายกิจกรรมตักบาตรให้ทาน สมาทานรักษาศีล ขั้นที่ 2 ขั้นสุขภาวะทางจิต โดยจัดกิจกรรมพัฒนาความคิด ปรับการพูด เปลี่ยนการกระทำ ขั้นที่ 3 ขั้นสุขภาวะทางสังคม โดยจัดกิจกรรม 3 กิจกรรมคือ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมฉันทะคือใคร กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมบอกใจให้เป็นสุข กิจกรรมที่ 3 แสงไฟส่องทาง แสงธรรมส่องใจ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสุขภาวะทางปัญญา ในขั้นตอนนี้มี 3 กิจกรรมคือกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเข้าใจตน กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติธรรมได้แสงเทียน กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมแสงไฟส่องทาง แสงธรรมส่องใจ คนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจศีลต่างกัน มีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกัน เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิต จำแนกตามการปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านเบญจธรรมคนในชุมชนที่มีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านเบญจธรรมต่างกัน มีความมั่นคงในชีวิตแตกต่างกัน (พระธงชัย โชติธมฺโม, 2554: บทคัดย่อ)

5.3 รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าผู้เข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 51.1 เป็นเพศชาย ร้อยละ 38.8 โดยส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 31 คิดเป็นร้อยละ 63 รองลงมาคือ 31 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.8 ต่ำสุดอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 51.2 รองลงมา ต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 39.2 ต่ำสุดคือระดับอนุปริญญา ร้อยละ 1.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเข้าร่วมการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาในหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของจังหวัดบุรีรัมย์โดยรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.82) ด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้านสุขภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.85) รองลงมาคือ ด้านสุขภาวะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 1.83) ต่ำสุดคือด้านสุขภาวะทางกาย (ค่าเฉลี่ย 1.78) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สอดคล้องกับงานของ พระครูพิสนธ์สิทธิการ (อรุณ ธมมวโร) (2561: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษา พบว่าคุณลักษณะพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างพลังบวกสุขภาวะของผู้สูงอายุคือความสัมพันธ์ที่ดี กับครอบครัว กับเพื่อนและชุมชน การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์และการแสดงความรักใคร่ทำ ให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความสุขและมีสุขภาพร่างกายที่ดี การที่ได้ช่วยเหลือชุมชนในโอกาสที่เหมาะสมและสุดท้ายคือการเข้าใจชีวิต เข้าวัดฟังธรรมประกอบกับความเสียสละและความ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการให้ทานรักษาศีล และการ ภาวนาคือบุญกิริยาวัตถุบวกกับการคิดดี พูดดีทำดีหรือคิดบวกทำให้เกิดทำให้เกิดสุขภาวะ พลังบวก

ด้านสุขภาวะทางกายอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือ ด้านอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (ค่าเฉลี่ย 1.83) รองลงมาคือด้านปัจจัยสี่เพียงพอต่อการ ดำรงชีวิต (ค่าเฉลี่ย 1.81) ต่ำสุดคือด้าน มีครอบครัวอบอุ่น (ค่าเฉลี่ย 1.73) สอดคล้องกับงาน ของพระครูพิสนธ์สิทธิการ (อรุณ ธมมวโร) (2561: ก) “กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลัง บวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา”, พบว่า คุณลักษณะพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างพลัง บวกสุขภาวะของผู้สูงอายุคือความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว กับเพื่อนและชุมชน การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์และการแสดงความรักใคร่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความสุขและมีสุขภาพ ร่างกายที่ดี การที่ได้ช่วยเหลือชุมชนในโอกาสที่เหมาะสมและสุดท้ายคือการเข้าใจชีวิต เข้าวัดฟังธรรมประกอบกับความเสียสละและความ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามี ความสัมพันธ์กับการให้ทานรักษาศีล และการภาวนาคือบุญกิริยาวัตถุ บวกกับการคิดดี พูดดี ทำดีหรือคิดบวกทำให้เกิดทำให้เกิดสุขภาวะพลังบวก

ด้านสุขภาวะทางจิตอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.33) โดยด้านที่มีค่าสูงที่สุดคือด้าน คุณภาพของจิตใจ คือเห็นอกเห็นใจ เมื่อช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เป็นสุข (ค่าเฉลี่ย 3.83)

รองลงมาคือด้านมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต รักผูกพันในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.62) ต่ำสุดคือด้านสภาพจิตใจความรู้สึกทางบวกคือความพึงพอใจ สบายใจ ภูมิใจ (ค่าเฉลี่ย 3.89)

ด้านสุขภาวะทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.51) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านความเป็นกฎระเบียบการจัดการของการอยู่ร่วมกันในสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.89) รองลงมาคือด้านความเสียสละในการประสานรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.58) และต่ำสุดคือด้านการบรรลุเป้าหมายทางสังคมเพื่อบ่มไปสูเป้าหมายในชีวิตของผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 3.92)

ด้านสุขภาวะทางปัญญาอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.82) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านมีความเข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 3.89) รองลงมาคือด้านมีความเข้าใจในชีวิต (ค่าเฉลี่ย 3.86) ต่ำสุดคือด้านมีความสงบ (ค่าเฉลี่ย 3.73) ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒนา หมวกยอด (2558: 27) เรื่อง เครื่องมือประเมินจิตวิญญาณเชิงคุณภาพมี 5 ชนิด คือ 1. แบบสัมภาษณ์ประวัติทางจิตวิญญาณ 2. Spiritual life maps 3. Spiritual genograms 3. Spiritual ecomaps และ 5. Spiritual ecograms นอกจากนี้ ยังพบว่าเครื่องมือที่รวบรวมได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ส่วนใหญ่เป็นแบบประเมินที่พัฒนาในต่างประเทศและเกี่ยวข้องกับสุขภาพ สำหรับการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อหาความหมายหรือคำนิยามของจิตวิญญาณ และจำกัดอยู่ในประชากรเฉพาะกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเรื่องจิตวิญญาณส่วนใหญ่ดัดแปลงจากเครื่องมืออื่น ๆ ที่พัฒนาขึ้นในต่างประเทศ โดยปรับปรุงข้อความให้เหมาะสมกับความเชื่อและบริบทของคนไทย ซึ่งถือว่าไม่เหมาะสมในการนำมาใช้กับประชากรทั่วไป เนื่องจากพบว่า เครื่องมือทุกชนิดล้วนมีข้อบ่งชี้และข้อจำกัดเฉพาะ และมีความจำเพาะกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง อีกทั้งแบบประเมินทางจิตวิญญาณยังมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ศาสนา ศาสนกิจ และบริบททางสังคมอย่างสูง โดยมีแนวคิดว่าหากปฏิบัติศาสนกิจหรือมีความเชื่อ และศรัทธาในหลักปฏิบัติของศาสนา โดยเฉพาะต่อพระเจ้าจะถือว่ามีความทางจิตวิญญาณที่ดี

สรุปได้ว่าการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์ทำให้แม้มีสุขภาวะทางกายไม่ดีแต่สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญาดี กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาเป็นการบูรณาการหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนาเข้ากับจิตวิทยาเชิงบวกคือคิดดี พูดดี ทำดี เชื่อมโยงเข้ากับความสัมพันธ์คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน ความสัมพันธ์ในชุมชนก่อให้เกิดสุขภาวะทางกายคือการไร้โรค หรือมีโรคก็อยู่ได้อย่างมีความสุข อีกทั้งสังคมก็ยอมรับและเข้าใจสังคม นำไปสู่สุขภาวะทางจิตคือมีจิตสะอาดเข้าถึงสุข สงบ เย็น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์
2. ควรวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์
3. ควรศึกษาการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยสหสาขาวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- ชนันต์ชัย พัฒนะสิงห์. (2561). อิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญาของวัยรุ่น. **ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต (พุทธจิตวิทยา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินณา หมวกยอด. (2558). การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา. **ปริญญานิพนธ์วิทยาศาตรดุชนิพนธ์บัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูพิสนธิ์สิทธิการ (อรุณ ธรรมวโร). (2561). กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา. **ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต (พุทธจิตวิทยา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธงชัย โชติธมโม. (2554). การยึดหลักปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนตะปอนจังหวัดจันทบุรี. **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- World Health Organization (WHO). (2558). อ้างใน พินณา หมวกยอด. การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา. **ปริญญานิพนธ์วิทยาศาตรดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา An Analitical Study of the Vinayasamgahatthakatha

เสฐียร ทังทองมะดัน

Sathien Thangthongmadan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: sathienthong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา 2) ศึกษาการนำเสนอเนื้อหาคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา และ 3) ศึกษาความสำคัญและคุณค่าของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินยปิฎก เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า

คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา เป็นผลงานของพระสารีบุตรเถระชาวลังกา แต่งขึ้นโดยการอาราธนาของพระเจ้าปรีกษมาพหุที่ 1 แต่งขึ้นประมาณ พ.ศ. 1600 เป็นคัมภีร์อรรถกถาพระวินยปิฎก โดยเป็นอรรถกถาประเภทสังเขป ที่มีการอธิบายบทพระบาลีโดยย่อ หยบายประเด็นที่สำคัญจากคัมภีร์พระวินยปิฎกและอรรถกถาพระวินยปิฎกเป็นส่วนใหญ่ จากพระสูตรต้นตอปีกบ้าง มาอธิบาย ท่านได้อธิบายแนวนั้นจนจบเรื่องที่ท่านตั้งไว้ทั้ง 34 เรื่อง โดยอธิบายตามแนวพระบาลีและอรรถกถา

การนำเสนอเนื้อหาในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา มีลักษณะที่สำคัญคือ 1) การนำเสนอเนื้อหาด้วยการยกคำสำคัญของเรื่องมาเป็นบทตั้งแล้วอธิบายวินิจฉัย 2) การอธิบายคำศัพท์เฉพาะในทางพระวินย 3) การอ้างคัมภีร์อื่น ๆ มาสนับสนุน 4) การตั้งมาติกาเป็นคำถามแล้วอธิบาย และ 5) การอ้างพระวินยปิฎกเพื่อนำไปสู่การอธิบาย การนำเสนอเนื้อหาเช่นนี้ เป็นเพราะด้วยรูปแบบของคัมภีร์นี้ที่เป็นอรรถกถาพระวินยปิฎกประเภทสังเขปอรรถกถา ไม่ได้อธิบายความตามลำดับบทหรือลำดับปาฐะ การนำเสนอเนื้อหาให้ความสำคัญกับประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ แล้วมีการอ้างหลักฐานประกอบทั้งจากคัมภีร์พระไตรปิฎก พระวินยปิฎก และอรรถกถาพระวินยปิฎก ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเช่นนี้ กล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของคัมภีร์อรรถกถาประเภทสังเขปอรรถกถานี้ที่พบได้ทั่ว ๆ ไป

คุณค่าและความสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินยปิฎก ประกอบด้วย 1) ด้านการอธิบายความตามแนวพระวินยปิฎกและอรรถกถา 2) คุณค่าและความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าพระวินย 3) คุณค่าและความสำคัญในการรักษาพระวินยและปฏิบัติให้ถูกต้อง 4) คุณค่าและความสำคัญวิธีด้านการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์

คำสำคัญ: การศึกษาวิเคราะห์, คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา

ได้รับบทความ: 15 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 12 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 14 กันยายน 2566
Received: August 15, 2023; Revised: September 12, 2023; Accepted: September 14, 2023

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the history and essence of the Vinyasamkhahatthakatha 2) to study of presentation of contents in the Vinayasamkhatthakatha and 3) to study the significant and the value of Vinyasamkhahatthakatha to Vinayapitaka. This thesis is a documentary research.

The research result found that:

From the study, It is found that Vinyasamkhahatthakatha is the work of Phra Sariputra Thera of Lanka. It is composed by the invitation of the Lord Prakkamabahu I, It is composed around the year 1600 as a commentary on the Vinaya Pitaka. It is a brief commentary. It is a brief description of the scriptures by to picks up important points from the Vinaya Pitaka and commentary and some from the Suttanta Pitaka to explain by this line until the end of all 34 stories he set, by explaining according to Pali and commentary.

The presentation of contents in the Vinayasamkhatthakatha consists of the important characteristics are 1) presenting the content by using the main words of the story as a chapter and then explaining the judgments 2) explaining specific terminology in the discipline 3) citing other scriptures as support 4) setting the rules as question and explain, and 5) referring to the Vinayapitaka to lead to explanation. This presenting content is because the form of this scripture. That is, this is a brief commentary on the Vinayapitaka. It does not explain the story in order of chapter or speech order. The presentation of the content gives importance to various interesting issues and has referenced evidence from the Tipitaka, the Vinayapitaka, and the commentary on the Vinayapitaka. From this content, it is presented that it can be said that it is unique to this type of succinct commentary scripture that can be found generally.

The value and importance of the Vinayasankhatthakatha to the Vinaya Piṭaka consisted of 1) the aspect of explanation according to the Vinaya Pitaka and Commentary 2) the value and importance of the study and research of the Vinaya 3) the value and importance in maintaining the discipline and acting correctly and 4) the value and importance of the way of life of monks.

Keywords: An Analiticak Study, Vinayasamgahatthakatha

1. บทนำ

คำว่า “อรรถกถา” ภาษาบาลีใช้คำว่า “อฏฐกถา” มีความหมายว่า วาจาเป็นเครื่องอันเขากล่าวซึ่งเนื้อความ, วาจาเป็นเครื่องกล่าวเนื้อความ บางครั้งเขียนเป็น อตถกถา อธิบายเนื้อความ คำแก้อรรถบาลี คำอธิบายบาลีพุทธพจน์ที่ยากให้ง่ายขึ้น (ป. หลงสมบุญ, 2519: 15, 21) อฏฐกถา เป็นศัพท์ที่ประกอบขึ้นมาจากคำว่า อตถ กับ กถา คำว่า อตถ แปลว่า เนื้อความ ความหมาย ใจความสำคัญ คำนี้มักเปลี่ยนรูปเป็น อฏฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในบทสมาส ส่วนคำว่า กถา แปลว่า การอธิบาย การขยายความ ดังนั้น อฏฐกถา จึงแปลว่า การอธิบายเนื้อความ การแปลความหมาย และยังเป็นชื่อของคัมภีร์ประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่อธิบายขยายความบาลีในพระไตรปิฎก ในภาษาไทยมักใช้ทับศัพท์คำสันสกฤตว่า อรรถกถา (พระมหาณรงค์ เพชรบุญดี, 2539: 5)

สุภาพรณ ณ บางช้าง กล่าวความหมายของอฏฐกถาไว้ว่า หมายถึงหนังสือ 2 ประเภทคือ 1) แต่เดิม หมายถึงหนังสือบาลีเรื่องใดก็ตามที่แต่งหลังยุคพระไตรปิฎก ได้แก่คัมภีร์อธิบายความหมายของคำและความในพระไตรปิฎก คัมภีร์มีลินทปัญหา คัมภีร์มหาวงศ์ เป็นต้น 2) ต่อมา คำว่า อฏฐกถา หรืออรรถกถาได้มีความหมายแคบลงคือหมายความว่าเฉพาะหนังสือที่อธิบายความหมายของคำและความในพระไตรปิฎกเท่านั้น และได้เรียกชื่อหนังสืออื่น ๆ ที่แต่งหลังยุคพระไตรปิฎกเป็นแบบต่าง ๆ ตามลักษณะหนังสือ เช่น ประเภทปกรณ์พิเศษ ประเภทพงศาวดาร ประเภท สัททวิเสส เป็นต้น (สุภาพรณ ณ บางช้าง, 2526: 26)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวความหมายของอรรถกถาว่า หมายถึง ปกรณ์ที่อาจารย์ทั้งหลายในภายหลังแต่งแก้อรรถแห่งบาลี คือพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์อธิบายความในพระไตรปิฎก ซึ่งมีทั้ง อรรถกถาพระวินัยปิฎก อรรถกถาพระสุตตันตปิฎกและอรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก อาจารย์ผู้แต่งอรรถกถาเหล่านั้น เรียกว่า “อรรถกถาจารย์” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546: 325) อรรถกถาเป็นคัมภีร์อธิบายความในพระไตรปิฎก มีกำเนิดที่มาจากที่พระพุทธเจ้าทรงอธิบายไว้เองและเหล่าสาวกมีพระอัครสาวกบุตรเถระ เป็นต้น อธิบายไว้ได้รับการนำสืบต่อกันมากับพระไตรปิฎก และนำไปสู่เกาะสิงหล (ประเทศศรีลังกา) โดยพระมหินทเถระ พระโอรสในพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีป (อินเดีย) ภายหลังสังคายนาครั้งที่ 3 แล้วแปลเรียบเรียงเป็นภาษาสิงหลพร้อมทั้งพระไตรปิฎกไว้โดยพระเถระผู้แตกฉานในพระไตรปิฎกชาวสิงหล ต่อมาพระพุทธโฆสาจารย์ ชาวชมพูทวีปได้เดินทางจากชมพูทวีปมาแปลเรียบเรียงอรรถกถาภาษาสิงหลกลับเป็นภาษาบาลีมคธ ณ เกาะสิงหล แล้วรักษาสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การอธิบายความของอรรถกถา แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) อธิบายพระบาลีตามลำดับแห่งปาฐะ 2) อธิบายพระบาลีโดยย่อ อรรถกถาที่อธิบายพระบาลี ตามลำดับแห่งปาฐะ คืออธิบายพระบาลีที่พระธรรมสังคหอาจารย์สังคายนาไว้ตามลำดับปาฐะ เช่น อธิบายปาฐะในพระวินัยตามลำดับกัณฑ์ ตามลำดับวรรค ตามลำดับสิกขาบท ตั้งแต่ต้นจนจบ

อันประกอบด้วย ปาราชิก ปาจิตตีย์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวาร (ปา. ปา. ม. จ. ป.) อธิบายปาฐะในพระสูตรตามลำดับสูตร ตามลำดับนิกาย ตั้งแต่ต้นจนจบ คือที่ชนิกาย มัชฌิม นิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย (ที. ม. ส. อ. ข.) อธิบายปาฐะในพระอภิธรรม ก็อธิบายตามลำดับบทมาติกา ตามลำดับบทนิตยเทศ คือสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก และปฏฐาน (ส. วิ. ธา. ปุ. ก. ย. ป.) ตั้งแต่ต้นจนจบ อธิบายอย่างกว้างขวางพิสดาร อรรถกถาที่อธิบายพระบาลีตามลำดับแห่งปาฐะ เช่น คัมภีร์สมันตปาสาทิกา (อธิบายพระวินัย) คัมภีร์สุมังคลวิลาสินี (อธิบายที่ชนิกาย) คัมภีร์ปัญญาปกรณ์ (อธิบายพระอภิธรรม ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก และปฏฐาน) อรรถกถาที่อธิบายพระบาลีโดยย่อ นั้น เป็นอรรถกถาคัมภีร์เล่มน้อย อธิบายพระบาลีโดยย่อเฉพาะที่สำคัญ รวบรวมไว้ในคัมภีร์เดียวกัน อธิบายประมวลข้อความที่เป็นเนื้อหาสาระทั้ง 3 ปิฎกบ้าง เฉพาะเรื่องบ้าง ที่อธิบายประมวลทั้ง 3 ปิฎก เช่นคัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งย่อส่วนอรรถกถาของปิฎกทั้ง 3 ไว้ในคัมภีร์เดียวกัน โดยอาศัยโบราณอรรถกถา ท่านพระพุทโธสเถระ รวบรวมคำอธิบายข้อวินิจฉัยต่าง ๆ จากโบราณอรรถกถา มารจนาไว้ในวิสุทธิมรรค แม้บทขยาย บทวินิจฉัย หรือสารกหลักฐานต่าง ๆ ล้วนนำมาจากโบราณอรรถกถาทั้งนั้น ท่านมิได้รจนาโดยอัตโนมติ แต่ท่านรจนาโดยแปลและเรียบเรียงจากโบราณอรรถกถาที่บันทึกไว้ด้วยภาษาสิงหล และท่านผู้รจนาที่ยืนยันว่าคัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นคัมภีร์อรรถกถาอธิบายพระไตรปิฎก (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540 : 17-18) อรรถกถาที่อธิบายพระบาลีโดยย่อนี้ เรียกว่า สังเขปอรรถกถา แบ่งเป็น 3 สายคือ สังเขปอรรถกถาสายพระวินัยปิฎก เช่น คัมภีร์กัณฑ์ชาตวรรณอรรถกถา วินยสังคหอรรถกถา ขุททกศึกษา มูลสิกขา วินยวินิจฉัยและคัมภีร์อุตตรวินิจฉัย

คัมภีร์วินยสังคหอรรถกถา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปาฬิมุตตกอรรถกถา คืออรรถกถาที่พ้นจากพระบาลี หรืออรรถกถานอกพระบาลี พระสารีบุตรเถระชาวลังกา เป็นผู้รจนาเมื่อประมาณ พ.ศ. 1600 โดยการอาราธนาของพระเจ้าปรักกมพาหุ ที่ 1 เป็นคัมภีร์ที่ประมวลเรื่องสำคัญในพระวินัยมาอธิบาย โดยท่านผู้รจนาได้ตั้งบทมาติกาเป็นคาถารวม 34 เรื่อง เช่น เรื่องการนอนพักกลางวัน ที่เรียกชื่อคัมภีร์นี้ว่า ปาฬิมุตตกวินิจฉัย (วินิจฉัยพ้นจากพระบาลี หรือวินิจฉัยนอกพระบาลี) นั้น มิใช่ที่ท่านอธิบายโดยอัตโนมติ เพียงแต่ท่านมิได้อธิบายโดยตรงตามลำดับเรื่อง เช่น คัมภีร์สมันตปาสาทิกาท่านั้น คัมภีร์อรรถกถาวินยสมันตปาสาทิกานั้น อธิบายพระวินัยตามลำดับเรื่องที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก คืออธิบายเวรัชกัณฑ์ ปาราชิกกัณฑ์ เป็นต้น ไปตามลำดับ จนจบปัญจวรรค แห่งคัมภีร์ปริวารเป็นที่สุด ที่ว่าพ้นจากพระบาลี หรือนอกพระบาลีนั้น คือเลือกอธิบายเฉพาะเรื่อง ซึ่งผู้รจนาประสงค์ เรื่องที่ตั้งเป็นบทมาติกา นั้น มิได้เรียงตามลำดับในพระไตรปิฎก เพียงเลือกมาจากคัมภีร์พระวินัยปิฎก คัมภีร์นั้น 1 ข้อ คัมภีร์นี้ 1 ข้อ คัมภีร์โน้น 3 ข้อ ท่านอธิบายโดยยกข้อความจาก พระวินัยปิฎก

เป็นส่วนมาก จากพระสุตตันตปิฎกบ้าง และจากอรรถกถาสัมตปาสาทิกา และข้อความจากอรรถกถาอื่น มีปรากฏในคัมภีร์กัณฑ์ชาวติตรณอรรถกถาปาติโมกข์บ้าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา
2. เพื่อศึกษาการนำเสนอเนื้อหาคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา
3. เพื่อศึกษาความสำคัญและคุณค่าของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินยปิฎก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาวิเคราะห์แก่นธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ พระไตรปิฎกเล่มที่ 13 โดยใช้หนังสือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาในประเด็นความเป็นมาและสาระสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา ศึกษาการนำเสนอเนื้อหาในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา และวิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินยปิฎก

2. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยนี้มีระยะเวลา 5 ปี งบประมาณ คือตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2561 ถึง ตุลาคม 2566

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงเอกสาร มีขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา มีขอบเขตด้านเนื้อหา ในด้านประวัติผู้แต่ง สมัยที่แต่ง โครงสร้าง เนื้อหา ลักษณะการประพันธ์
2. ศึกษาการนำเสนอเนื้อหาในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา
3. วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินยปิฎก
4. นำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและสาระสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา 2) เพื่อศึกษาการนำเสนอเนื้อหาคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา และ 3) เพื่อศึกษาคุณค่าและความสำคัญของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินยปิฎก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา เป็นผลงานของพระสารีบุตรเถระชาวลังกา แต่งขึ้นโดยการอาราธนาของพระเจ้าปรักกมพาหุที่ 1 แต่งขึ้นประมาณ พ.ศ.1600 เป็นคัมภีร์อรรถกถาพระวินัยปิฎก โดยเป็นอรรถกถาประเภทสังเขป ที่มีการอธิบายบทพระบาลีโดยย่อ หยิบยกประเด็นที่สำคัญจากคัมภีร์พระวินัยปิฎกและอรรถกถาพระวินัยปิฎกคือคัมภีร์สมันตปาสาทิกาเป็นส่วนมาก จากพระสูตรต้นตอปีกบ้าง มาอธิบาย ท่านได้อธิบายแนวนั้นจนจบเรื่องที่ท่านตั้งไว้ทั้ง 34 เรื่อง โดยมีขอบเขตของเนื้อหา คือ 1) เรื่องทั่ว ๆ ไปทางพระวินัย เช่น เรื่องการนอนกลางวัน เรื่องบริหาร เรื่องการทำเภสัชและพระปริตร เรื่องการปฏิสังขาร เรื่องวิญญูติ เรื่องการสงเคราะห์ตระกูล เรื่องปลาและเนื้อ เรื่องวัตถุอนามาส 2) เรื่องเกี่ยวกับวินัยของสงฆ์ที่เป็นประเด็นเล็ก ๆ น้อย เช่น เรื่องการอธิษฐานและวิกิปป เรื่องการอยู่ปราศจากจีวร เรื่องการเก็บงำสิ่งของของสงฆ์ เรื่องการถึงการแลกเปลี่ยน เรื่องการรับรูปียะ เรื่องการน้อมลาภด้วยการให้และการถือเอาด้วยวิสาสะ เรื่องการขุดแผ่นดิน เรื่องการพรากกุตคาม เรื่องการนอนร่วมกับอนุสัมบัน 1 เรื่องการลาดเครื่องนอนในวิหารของสงฆ์แล้วหลีกไป 3) เรื่องข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ปัจจัย 4 เช่น เรื่องกาลิก 4 อย่าง เรื่องกบปียภูมิสี เรื่องการรับประเคนขาทินียะ เรื่องการแจกปัจจัยสี่ 4) เรื่องเกี่ยวกับสังฆกรรม เช่น เรื่องการห้ามอุโปสถและปวารณา เรื่องการบรรพชา เรื่องนิสสัย เรื่องสීමา เรื่องอุโปสถและปวารณา เรื่องการเข้าพรรษา เรื่องกฐิน เรื่องการออกจากครุภักติ เรื่องสังฆกรรมต่าง ๆ 5) เรื่องธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อความดีงามของสงฆ์ เช่น เรื่องวัตร 1 เรื่องครุภัณฑ์ 1 เรื่องวินิจัยการโจท เรื่องปกิณกะ เป็นการอธิบายตามแนวพระบาลีและอรรถกถา การอธิบายความในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถานี้ ท่านรจนารวบรวมประมวลข้อความจากพระวินัยปิฎก เล่ม 1-8 และจากอรรถกถาสมันตปาสาทิกามาเรียงร้อยไว้ คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถามีลักษณะการแต่งเป็นแบบผสมทั้งร้อยกรองและร้อยแก้วอยู่ตลอดทั้งเล่ม

4.2 การนำเสนอเนื้อหาในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา มีลักษณะที่สำคัญ คือ 1) การนำเสนอเนื้อหาด้วยการยกคำสำคัญของเรื่องมาเป็นบทตั้งแล้วอธิบายวินิจัย 2) การอธิบายคำศัพท์เฉพาะในทางพระวินัย 3) การอ้างคัมภีร์อื่น ๆ มาสนับสนุน 4) การตั้งมาติกาเป็นคำถามแล้วอธิบาย และ 5) การอ้างพระวินัยปิฎกเพื่อนำไปสู่การอธิบาย การนำเสนอเนื้อหาเช่นนี้ เป็นเพราะด้วยรูปแบบของคัมภีร์นี้ที่เป็นอรรถกถาพระวินัยปิฎกประเภทสังเขปอรรถกถา คือเป็นอรรถกถาที่อธิบายความโดยย่อ ไม่ได้อธิบายความตามลำดับบทหรือลำดับปาฐะ การนำเสนอเนื้อหาให้มีความสำคัญกับประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ คือชูประเด็นที่จะนำเสนอ แล้วมีการอ้างหลักฐานประกอบทั้งจากคัมภีร์พระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก และอรรถกถาพระวินัยปิฎก ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเช่นนี้ กล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของคัมภีร์อรรถกถาประเภทสังเขปอรรถกถานี้ที่พบได้ทั่ว ๆ ไป

4.3 ความสำคัญและคุณค่าของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินัยปิฎก ประกอบด้วย 1) ด้านการอธิบายความตามแนวพระวินัยปิฎกและอรรถกถา โดยคัมภีร์นี้

ยกข้อความจากพระวินัยปิฎกมาเป็นบทตั้งแล้วอธิบายขยายความ การอธิบายความเป็นลักษณะการวินิจฉัย การเป็นแนวทางให้คัมภีร์สายพระวินัยปิฎกเล่มอื่น ๆ ในการอธิบายความ โดยคัมภีร์วินัยสังคหวัตถุเป็นบทตั้ง แล้วก็มีคัมภีร์ฎีกา อนุฎีกาสายพระวินัยปิฎก อธิบายขยายความในประเด็นเดียวกัน ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์กัน 2) และความสำคัญคุณค่าในการศึกษาค้นคว้าพระวินัย คัมภีร์วินัยสังคหวัตถุนี้ อธิบายเนื้อความในพระวินัยปิฎก โดยหยิบยกประเด็นสำคัญมาจำนวน 34 เรื่อง นำมาตั้งเป็นบทอุทเทส แล้วนำข้อความจากพระวินัยปิฎก จากอรรถกถาพระวินัยปิฎก รวมถึงคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการอธิบายเนื้อหาไม่เกินไปตามลำดับในพระบาลีวินัยปิฎก แต่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจในทางพระวินัย 3) คุณค่าและความสำคัญในการรักษาพระวินัยและปฏิบัติให้ถูกต้อง คัมภีร์นี้ประมวลหลักการสำคัญที่เป็นประเด็นสำคัญในการรักษาพระวินัยและการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การออกจากอาบัติหนัก ที่แก้ไขได้ (อาบัติสังฆาทิเสส) ข้อปฏิบัติในการบวช การรับภิกษุ เรื่องสังฆกรรมของสงฆ์ ที่มีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่การใช้กรรมวาจา 4) คุณค่าและความสำคัญวิธีดำเนินการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อความเรียบร้อยดีงาม เช่น การถืออนิสิต การลงอุโบสถ การเข้าพรรษา จึงเห็นได้ว่า คัมภีร์วินัยสังคหวัตถุนี้ เป็นคู่มือการศึกษาพระวินัย ที่ผู้แต่งได้สรุปและประมวลประเด็นสาระที่น่าสนใจนำมารวมไว้ในเล่มเดียวกัน จำนวน 34 เรื่อง เหมาะแก่การศึกษาค้นคว้า ให้ความรู้ด้านพระวินัยเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ดทั่วไป เรื่องสังฆกิจและสังฆกรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอธิบายความอรรถกถา มี 2 ลักษณะคือ 1) อธิบายความตามแนวแห่งคัมภีร์เก่า ที่ไม่ใช่พระไตรปิฎกโดยตรง เป็นการหยิบยกเอาประเด็นสำคัญบางประเด็นในพระไตรปิฎกมาอธิบายขยายความ 2) การอธิบายความตามนัยแห่งอรรถกถาโบราณ เป็นการอธิบายความพระไตรปิฎกไปตามลำดับเนื้อหาของพระไตรปิฎก เป็นการอธิบายตามลำดับบทพระบาลี สอดคล้องกับที่ ไกรวุฒิ มโนรัตน์ (ไกรวุฒิ มโนรัตน์, 2549: 91-100) ได้กล่าวถึงการอธิบายความอรรถกถาในพระไตรปิฎก โดยแบ่งตามนัยของการอธิบายความ ”ไว้ในหนังสือวรรณคดีบาลี 1 สรุปความได้ว่า การอธิบายความอรรถกถาตามนัยการอธิบายความ มี 2 อย่างคือ 1) อธิบายความตามนัยแห่งคัมภีร์เก่า ที่มีใช่พระไตรปิฎกโดยตรง เรียกว่า “ปกรณ์นัย” เช่น มิลินทปัญหา เนตติปกรณ์ วิมุตติมรรค วิสุทธิมรรค เป็นต้น เรียกคัมภีร์ประเภทนี้ว่า “ปกรณ์วิเสส” 2) อธิบายความตามนัยแห่งอรรถกถาโบราณ คือ มูลอรรถกถาหรือมหาอรรถกถา กุฎฐกถาและมหาปัจจุจริยอรรถกถา เป็นต้น เรียกว่า “อรรถกถานัย” เช่น สมันตปาสาทิกา สุมังคลวิลาสินีและอรรถกถาสาลินี เป็นต้น เรียกว่า “อรรถกถา” หรือ “อภินวอรรถกถา”

ความสำคัญและคุณค่าของคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่มีต่อพระวินัยปิฎก คือมีคุณค่าด้านการศึกษาพระวินัยของสงฆ์ คัมภีร์นี้ให้ความรู้ด้านพระวินัยปิฎก เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในพระวินัยอันจะไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง และให้คุณค่าในด้านการทรงพระวินัย มีความรู้ความเข้าใจในพระวินัย ย่อมได้รับอานิสงส์ต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พระมหาภาณุ ภาณุโก (พระมหาภาณุ ภาณุโก, 2562: 28-37) ได้วิเคราะห์ในด้านคุณค่าของคัมภีร์วินยสังการฎีกาภาคที่ 1 ที่มีต่อการศึกษาของพระสงฆ์และอานิสงส์การปฏิบัติตามพระวินัย ในด้าน 1) คุณค่าด้านการศึกษาของสงฆ์ คัมภีร์นี้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อความกระจ่างเรื่องวินัยแก่ภิกษุผู้หมั่นศึกษาหลักพระธรรมวินัยให้เข้าใจอย่างถูกต้องจนสามารถนำไปปฏิบัติตาม และแนะนำสั่งสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง 2) คุณค่าด้านการทรงวินัย ผู้ที่จะจัดเป็นผู้ทรงวินัยได้ต้องต้องมืองค์ประกอบ 5 ประการ คือ (1) ต้องศึกษาเล่าเรียน (2) ต้องถ่ายทอดสู่คนอื่นได้ (3) ต้องจดจ่อ สำระสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ได้ (4) ต้องตัดสินใจความถูกต้องวินิจฉัยได้ (5) ต้องเชี่ยวชาญทั้ง 4 เรื่องนั้นไม่บกพร่องข้อใดข้อหนึ่ง ผู้ศึกษาวินัยจนเชี่ยวชาญเป็นพระวินัยธรมย่อมได้รับอานิสงส์ 11 ประการ ที่ผู้ศึกษาวินัยเท่านั้นจะพึงได้รับ คือ (1) กองศีลของตนได้รับการคุ้มครองเพราะไม่ต้องอาบัติ (2) เป็นที่พึงของพวกลูกบุตรผู้สงสัย (3) เป็นผู้อาจพูดชี้แจงท่ามกลางสงฆ์ (4) ย่อมข่มปรพวาทด้วยดีโดยธรรม (5) เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม (6) ผู้ทรงวินัยทำอุโบสถกรรมให้ถูกต้อง (7) ผู้ทรงวินัยทำปวารณากรรมให้ ถูกต้อง (8) ผู้ทรงวินัยจัดแจงสังฆกรรมทั้ง 4 ไม่ให้กำเริบ (9) ผู้ทรงวินัยมีคุณสมบัติให้ลูกบุตรบรรพชาอุปสมบทได้ (10) ผู้ทรงวินัยมีคุณสมบัติให้สืบสัส และ (11) ผู้ทรงวินัยมีคุณสมบัติรับสามเณรไว้อุปฐากได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรหน่วยงานภาครัฐ นำองค์ความรู้จากคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถาที่เกี่ยวข้องกับพระวินัยของสงฆ์ สังฆกรรมของสงฆ์ เพื่อทำความเข้าใจเรื่องของวินัยของสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง

2. หน่วยงานทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาหลักพระวินัยของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาประยุกต์กับสังคม รวมถึงองค์กรต่าง ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ได้พบเห็นการวินิจฉัยพระวินัยที่น่าสนใจ จึงมีประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมต่อไปคือ

1. ศึกษาเปรียบเทียบการวินิจฉัยพระวินัยการตีในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถากับคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย

2. ศึกษาวิเคราะห์การใช้ศัพท์ภาษาบาลีเพื่ออธิบายการวินิจฉัยพระวินัยในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา
3. ศึกษาวิเคราะห์การวางบทพระบาลีเพื่อการวินิจฉัยพระวินัยในคัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา
4. ศึกษาวิเคราะห์การวินิจฉัยพระวินัยจากคัมภีร์สารัตถทีปนี
5. ศึกษาวิเคราะห์การวินิจฉัยพระวินัยจากคัมภีร์วินยาลังการฎีกา ภาค 1-2
6. ศึกษาวิเคราะห์การวินิจฉัยพระวินัยจากคัมภีร์วิมตติโนทนี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์วินยสังคหฎฐกถา สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. องค์ความรู้ด้านการอธิบายพระพุทธรูปในส่วนที่เป็นพระวินัยปิฎก โดยอธิบายความพระวินัยปิฎก มี 2 ลักษณะคือ 1) การอธิบายความไปตามลำดับบท คือการอธิบายความไปตามจำนวนเล่ม จำนวนเรื่องในพระวินัยปิฎก อธิบายไปตามลำดับบท การอธิบายลักษณะนี้ ถือเป็นแบบฉบับของการอธิบายความ เรียกว่าเป็นการอธิบายตามลำดับบทพระบาลี 2) การอธิบายที่ไม่เป็นไปตามลำดับบท เป็นการอธิบายที่หยิบยกประเด็นที่น่าสนใจในพระวินัยปิฎก มาตั้งเป็นหัวข้อ แล้วนำหลักฐานมาสนับสนุน หลักฐานที่นำมาสนับสนุนก็มาจากพระวินัยปิฎก อรรถกถา ฎีกาพระวินัยปิฎก
2. การศึกษาพระวินัยปิฎก มีลักษณะสำคัญคือการวินิจฉัย การวินิจฉัยเป็นการวิเคราะห์ แยกแยะ พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ แล้วก็มี การตัดสิน

เอกสารอ้างอิง

- ไกรวุฒิ มโนรัตน์. (2549). **วรรณคดีบาลี 1**. กรุงเทพมหานคร: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- ป. หลงสมบุญ. (2519). **พจนานุกรมบาลีไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณรงค์ เพชรบุญดี. (2539). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของหญิงร้ายในชาตกฏฐกถา. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาภาณุ ภาณุโก. (2562). **วินยาลังการฎีกา : การแปลและการศึกษาวิเคราะห์**. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, 15(1), 28-37.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540). **วินยสงคหฎฐกถา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.

สุภาพรณ ฌ บางช้าง. (2526). **ประวัติวรรณคดีบาลีในอินเดียและลังกา**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา An Analytical Study of The Role of King Sakka on Buddhism

พระอังการ จารุธมโม (วังบุญคง), ลิทธิโชค ปาณะศรี
Phra Angkarn Jarudhammo (Wangboonkong), Sitthichok Panasree
พระครูโฆสิตวัณณานุกูล, จักรกฤษ เลิศล้ำ, พระครูวิจิตรรัตนวัตร
PhrakruKositwattananukul, Chakkrit Loeslap, Phrakruwijitrattanawat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus
E-mail: angkarn.jaru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา 2) ศึกษาประวัติของท้าวสักกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) วิเคราะห์บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ แล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา ความเชื่อเรื่องเทวดาในสังคมชาวพุทธส่วนใหญ่มีการยอมรับความมีอยู่ของเทวดา ที่คิดว่าจะคอยติดตามคุ้มครองผู้ปฏิบัติดี หรือคนดีอยู่ตลอดเวลา จนมีคำกล่าวที่อวยพรให้กันและกันว่า “บุญรักษา เทวดาคูคุ้มครอง”
2. ประวัติของท้าวสักกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ท่านเคยเกิดเป็นมนุษย์อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจลคาม แคว้นมคธ มีชื่อว่า มหะ คนส่วนใหญ่เรียกว่า มหามาณพ ท่านมีความประพฤติเหมือนความประพฤติของพระโพธิสัตว์ ขอบบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ทำสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่น่ารื่นรมย์ นำพักอาศัย ทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น
3. บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา 1) บทบาทในฐานะผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า 2) บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลือพระภิกษุภิกษุณีและสามเณร 3) บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลืออุบาสกอุบาสิกา และ 4) บทบาทในฐานะผู้ปกป้องพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: บทบาทของท้าวสักกะ, พระพุทธศาสนา

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the concept of belief in deities (Devatā), 2) to study the history of King Sakka that appears in the

ได้รับบทความ: 19 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 30 สิงหาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 22 กันยายน 2566
Received: August 19, 2023; Revised: August 30, 2023; Accepted: September 22, 2023

Buddhist scriptures, and 3) to analyze the role of King Sakka on Buddhism. It is qualitative research, focuses on document studies.

The research result found that:

1. The belief in deities in most Buddhist societies accepts the existence of deities. who thought that he would follow up and protect those who practiced well or good people all the time until there is a saying that blesses each other that "Boonraksa, guardian angel"

2. The history of King Sakka that appears in Buddhist scriptures, he was born as a human being, living in the village of Ajalakama, Magadha, named Magha, and most people called Makhamanop. He behaved like the behavior of a Bodhisattva. He likes to perform public welfare, making various places pleasant and pleasant to live in and doing for the benefit of others.

3. An Analyze the role of King Sakka on Buddhism. It found that 1) the role as Patron of the Buddha, 2) the roles as helpers for monks, nuns and novices, 3) the role as the helper of layman and laywomen, and 4) the role as the protector of Buddhism.

Keywords: The Role of King Sakka, Buddhism

1. บทนำ

ท้าวสักกะมีสถานภาพเป็นจอมเทพผู้ปกครอง มีประวัติปรากฏทั้งในศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา ในพระพุทธศาสนาท้าวสักกะเป็นจอมเทวดาผู้ปกครองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีบทบาทอย่างมากในฐานะเทพผู้ทรงคุณธรรม มีเมตตาชอบช่วยเหลือผู้กระทำความดี และคอยปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ท้าวสักกะมีพระนามหลายพระนาม มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธเจ้า และพุทธบริษัท มีพระสงฆ์ เป็นต้น ทั้งการรับใช้อุปถัมภ์การบำเพ็ญบุญ การให้ความช่วยเหลือ เมื่อคนดีได้รับความทุกข์ยากลำบาก

ในมุมมองพระพุทธศาสนา บุคคลผู้จะเป็นท้าวสักกะได้นั้น จะต้องประพฤติวัตรบพ 7 ประการ คือ เลี้ยงมารดาบิดา ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ พุดจาแต่คำไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดคำส่อเสียด มีใจปราศจากความตระหนี่ ยินดีในการเสียสละ พุดคำสัตย์ และไม่โกรธ พร้อมด้วยมีคุณธรรมอื่น ๆ เช่น ความเมตตา ความกล้าหาญ และความเสียสละต่อผู้อื่น

ความเชื่อเรื่องท้าวสักกะที่ปรากฏในสังคมไทยนั้น กล่าวได้ว่า เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยโบราณ มาจากวิวัฒนาการของความเชื่อทางจิต

วิญญาณในธรรมชาติ ก่อให้เกิดคติความเชื่อในการนับถือ ผีสาง นางไม้ เทวดา สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในทางลัทธิความเชื่อดั้งเดิมของสังคมไทยและเชื่อมโยงไปถึงศาสนาพราหมณ์ฮินดู และได้สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในสังคมด้านต่าง ๆ เช่น อิทธิพลต่อวรรณกรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และได้ถูกผสมผสานแลกเปลี่ยนกลมกลืนไปตามกาลเวลาของยุคสมัยในเวลาต่อมา

สังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของแนวความคิดด้านต่าง ๆ มีความเชื่อในเรื่องของท้าวสັกกะจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ และมีอิทธิพลมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต อีกทั้งใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงส่งผลให้ชาวพุทธในสังคมไทยมุ่งเน้นที่จะดำเนินชีวิตด้วยการประกอบกรรมดีทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยมีการประกอบกรรมดีของท้าวสັกกะเป็นแบบอย่าง

ในส่วนของบทบาทของท้าวสັกกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนามากมาย ได้อธิบายถึงบทบาทของท้าวสັกกะ เช่น มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธเจ้า ทรงช่วยเหลือมาตั้งแต่ยังเป็นพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมีในพระชาติต่าง ๆ จนถึงพระชาติสุดท้าย มีเรื่องราวในพุทธประวัติ ตั้งแต่ประสูติจนกระทั่งปรินิพพาน ท้าวสັกกะทรงอนุเคราะห์พระสงฆ์ บุคคลผู้ปฏิบัติธรรม ทรงเป็นที่พึ่งของเทวดาในการตอบปัญหา นอกจากนี้ บทบาทในการช่วยเหลือของท้าวสັกกะมิได้จำกัดอยู่แต่ในมวลมนุษยเท่านั้น หากยังแผ่ไปถึงสัตว์ดิรัจฉานด้วย ท้าวสັกกะทรงเป็นผู้ฝึกฝนในทางธรรม พระองค์มักจะเสด็จลงมาฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าเสมอ บางครั้งก็เสด็จลงมาถามปัญหาธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ส. (ไทย) 15/344/272) ทรงอุปฐากพระพุทธเจ้าในโอกาสต่าง ๆ คุณธรรมเด่น ๆ ที่พระพุทธเจ้าให้การยกย่องท้าวสັกกะ คือ ความกตัญญู กตเวที การประพฤติดนอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ การรจเรจจาก้อยคำอ่อนหวาน ความเป็นผู้ไม่ตระหนี่ มีวาจาสัตย์ และเป็นคนไม่โกรธ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ส. (ไทย) 15/257/376) ท้าวสັกกะปรากฏองค์ในฐานะเทพผู้เป็นอุปฐากของพระพุทธเจ้า เป็นผู้คุ้มครองพระพุทธศาสนาและผู้ปฏิบัติธรรมทำความดี

ด้วยเหตุผลสำคัญที่กล่าวมา ท้าวสັกกะจึงเป็นเทพองค์หนึ่งที่มีความสำคัญด้านต่าง ๆ ต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของท้าวสັกกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติและเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธที่ดีในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา
2. เพื่อศึกษาประวัติของท้าวสັกกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของท้าวสั๊กกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้

1. เนื้อหาแนวคิดความเชื่อเรื่องเทวดา
2. เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของท้าวสั๊กกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เนื้อหาการวิเคราะห์บทบาทของท้าวสั๊กกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทฤษฎีแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย
5. สรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 แนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา พบว่า ความเชื่อ เป็นการยอมรับหรือการนับถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจพิสูจน์ได้หรือไม่ได้ของมนุษย์แต่ละคนแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันไป อาจเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออาจเป็นความเชื่อที่เกิดจากการบ่มเพาะและมีการสืบทอดส่งต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องเทวดาก็เช่นเดียวกัน สังคมชาวพุทธส่วนใหญ่มีการยอมรับความมีอยู่ของเทวดา ที่คิดว่าจะคอยติดตามคุ้มครองผู้ปฏิบัติ หรือคนดีอยู่ตลอดเวลา จนมีคำกล่าวที่อวยพรให้กันและกันว่า “บุญรักษา เทวดาคู่มือครอง”

4.2 ประวัติของท้าวสั๊กกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า ท่านเคยเกิดเป็นมนุษย์อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจลคาม แคว้นมคธ มีชื่อว่า มหะ คนส่วนใหญ่เรียกว่า มหมาณพ มีความประพฤติเหมือนความประพฤติของพระโพธิสัตว์ ชอบบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทำสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่น่ารื่นรมย์ นำพักอาศัย ทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

4.3 บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า 1) บทบาทในฐานะผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า 2) บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลือพระภิกษุภิกษุณีและสามเณร 3) บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลืออุบาสกอุบาสิกา และ 4) บทบาทในฐานะผู้ปกป้องพระพุทธศาสนา

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 แนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา พบว่า เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่สังคมไทยมีมาช้านาน เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันแทบจะทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิต ในการเริ่มต้นของความเชื่อเรื่องเทวดานั้น เริ่มจากความเชื่อเรื่องการมีอยู่ของเทวดา เชื่อว่าเทวดาจะคอยตามปกปักรักษาและคุ้มครองผู้กระทำความดี เชื่อว่าเทวดาจะให้โชคลาภ หรือความปลอดภัยในชีวิต ดังนั้น ในการเริ่มต้นของพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เมื่อมีการเจริญพระพุทธมนต์ ก็จะมีการอัญเชิญเหล่าเทวดาให้มาร่วมพิธีกรรมด้วยเสมอสอดคล้องกับการศึกษาของกันต์กวีนต์ ทัดทาน (2561: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องเทวดาที่มีอิทธิพลต่อสังคมล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า เทวดาตามความหมายในทางพระพุทธศาสนา ก็คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเทวโลก เทวดาผู้ชาย คือ เทพบุตร เทวดาผู้หญิง คือ เทพธิดา อาศัยอยู่ในชั้นสวรรค์มี 6 ชั้น จึงมีชื่อ เรียกว่า ฌกามาพจร

ความเชื่อเรื่องเทวดาที่ปรากฏในสังคมไทย ได้รับอิทธิพลจากคติทางความเชื่อจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยโบราณ มาจากวิวัฒนาการของความเชื่อทางจิตวิญญาณในธรรมชาติ ก่อให้เกิดคติความเชื่อในการนับถือ ผีสาง นางไม้ เทวดา สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในทางลัทธิความเชื่อดั้งเดิม และศาสนาพราหมณ์ฮินดู จึงได้สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในสังคมแต่ละด้าน เช่น อิทธิพลต่อวรรณกรรม ศิลปกรรมด้านต่าง ๆ อาทิ จิตรกรรม ประติมากรรม และได้ถูกผสมผสานแลกเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและยุคสมัยในเวลาต่อมา

5.2 ประวัติของท้าวสักกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า ท้าวสักกะท่านเคยเกิดเป็นมนุษย์อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจลคาม แคว้นมคธ มีชื่อว่า มหะ คนส่วนใหญ่เรียกว่า มหามาณพ อรรถกถาบรรยายว่า ท่านมีความประพฤติเหมือนความประพฤติของพระโพธิสัตว์ ชอบบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทำสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่น่ารื่นรมย์ นำพอกอาศัย ทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของพระเสาร์คำ ธมมวโร (อิหล้า) (2560: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมของเทวดาที่มีต่อสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า เทวดามี 3 จำพวก คือ อุบัติเทพ สมมติเทพ และวิสุทธิตเทพ เทพจำพวกอุบัติเทพมีสถานะความมีอยู่ตามภพ/สวรรค์ ตามอายุ ตามการเกิด/ตาย ตามภพ/ภูมิ ตามชีวิต/กำเนิด ตามอาหาร ตามความสัมพันธ์กับมนุษย์

5.3 วิเคราะห์บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา พบว่า บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บทบาทของท้าวสักกะในฐานะผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า 2) บทบาทของท้าวสักกะในฐานะผู้ช่วยเหลือพระภิกษุภิกษุณีและสามเณร 3) บทบาทของท้าวสักกะในฐานะผู้ช่วยเหลืออุบาสกอุบาสิกา และ 4) บทบาทของท้าวสักกะในฐานะผู้ปกป้องพระพุทธศาสนาพระพุทธศาสนาและส่งผลให้สังคมไทยได้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและอยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา สอดคล้องกับการศึกษาของ สัญญา ศิริชัยวัฒนาโยธิน (2561: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระอินทร์ในนิทานชาดก” ผลการวิจัยพบว่า พระอินทร์เป็นบุคลาธิษฐานในตำนานที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้เคารพเชื่อถือทั้งในศาสนาต้นกำเนิด คือ ศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา ปรากฏการณ์เปลี่ยนผ่านความเชื่อเกี่ยวกับพระอินทร์แบ่งได้ 3 ช่วง คือ 1) จุดกำเนิดคติเทวนาภาพพระอินทร์ในฐานะ เทพารักษ์ชาวอริยกะลุ่มแม่น้ำสินธุก่อนยุคพระเวทซึ่งเป็นช่วงที่รุ่งเรืองที่สุด เป็นทั้งผู้สร้างโลก-เทพแห่งสงคราม และความหวังการเอาชีวิตรอดความโหดเหี้ยมจากภัยธรรมชาติ 2) ช่วงปรับเปลี่ยนบทบาทควบคู่กับวิวัฒนาการศาสนาพราหมณ์เป็นอัตลักษณ์เชื่อมโยงวรรณะพราหมณ์และกษัตริย์ ด้วยพิธีบูชาัญญที่เรียกว่า อัศวเมธ 100 ครั้ง และถูกลดอำนาจบทบาทลงเพื่อเข้าสู่การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบทางศาสนา และช่วงที่ 3) เปลี่ยนผ่านเข้าสู่เทพอภิบาลพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญในด้านคุณธรรม ลดความเหลื่อมล้ำระบอบวรรณะ สะท้อนภาพพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมี

สรุป

ความเชื่อ เป็นการยอมรับหรือการนับถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจพิสูจน์ได้หรือไม่ได้ของมนุษย์แต่ละคนแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันไป อาจเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออาจเป็นความเชื่อที่เกิดจากการบ่มเพาะและมีการสืบทอดส่งต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

เทวดา หมายถึง สัตว์โลกผู้ที่ได้กระทำความดีเป็นกุศลเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์เมื่อสิ้นชีวิตแล้วได้ไปเกิดเป็นเทวดาที่เทวภูมิ มีร่างกายงดงามสว่างไสว ในยามที่ปรากฏกายมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินด้วยกามคุณ 5 ส่วนเทวดาที่อยู่ในสวรรค์ชั้นสูงขึ้นไปก็จะเป็นเทพที่ไม่เกี่ยวข้องก่อกามคุณ มุ่งฝึกฝนตนเอง เช่น เหล่าเทวดาชั้นดุสิตสวรรค์ เทวดามีหลากหลายประเภทขึ้นอยู่กับบุญกุศลที่เคยกระทำ หรือชั้นสวรรค์ที่สถิตอยู่ สำหรับการที่จะได้ไปเกิดเป็นเทวดาและได้รับทิพยสมบัติเสวยสุขนั้น จะต้องประกอบกรรมดี มีการให้ทาน รักษาศีล และปฏิบัติภาวนา

ท้าวสักกะ เป็นเทวดาผู้ปกครองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีชื่อเรียกมากมาย เช่น พระอินทร์ ท้าวมหาวาน ท้าวสหสนันย์ ท้าวสุขัมบดี ท้าวมหินทะ การกำเนิดของท้าวสักกะในพระพุทธศาสนามีที่มาชัดเจน ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ประเด็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทของท้าวสีกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บทบาทของท้าวสีกะในฐานะผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า 2) บทบาทของท้าวสีกะในฐานะผู้ช่วยเหลือพระภิกษุ ภิกษุณี และสามเณร 3) บทบาทของท้าวสีกะในฐานะผู้ช่วยเหลืออุบาสกอุบาสิกา และ 4) บทบาทของท้าวสีกะในฐานะผู้ปกป้องพระพุทธศาสนา

6. ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของท้าวสีกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องเทวดาให้สังคมไทยได้รับรู้อย่างมีเหตุมีผล
2. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลความเชื่อเรื่องเทวดาที่มีในสังคมไทยอย่างมีเหตุผล
3. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของเทวดาให้สังคมไทยได้รับรู้อย่างมีเหตุมีผล
4. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเทวดาที่ส่งผลต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทยได้รับรู้อย่างมีเหตุมีผล
5. ด้านคุณค่าประเพณี ควรให้การศึกษาเรียนรู้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ แก่ทุกคนในชุมชนได้รู้และเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณี

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปเป็นข้อมูลเพื่อประกอบเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อเทวดาอย่างถูกต้อง
2. ควรนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องเทวดาต่อไป
3. ควรมีการขยายองค์ความรู้สู่บุคคลต่าง ๆ ในสังคมและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนท่าทีที่มีต่อความเชื่อเรื่องเทวดาในสังคมไทย

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพื่อทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมของเทวดาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยยุคใหม่

2. การประยุกต์ใช้หลักวัตรบท 7 เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข
3. การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของหลักวัตรบท 7 ประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยปัจจุบัน
4. ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเทวดาในมุมมองของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ ดังนี้

1. แนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาในสังคมชาวพุทธส่วนใหญ่มีการยอมรับความมีอยู่ของเทวดา ที่คิดว่าจะคอยติดตามคุ้มครองผู้ปฏิบัติดี หรือคนดีอยู่ตลอดเวลา จนมีคำกล่าวที่อวยพรให้กันและกันว่า “บุญรักษา เทวดาคู่มครอง”
2. ประวัติของท้าวสักกะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ท่านเคยเกิดเป็นมนุษย์อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจลคาม แคว้นมคธ มีชื่อว่า มหะ คนส่วนใหญ่เรียกว่า มหามาณพ ท่านมีความประพฤติเหมือนความประพฤติของพระโพธิสัตว์ ชอบบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ทำสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่น่ารื่นรมย์ น่าพักอาศัย ทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น
3. บทบาทของท้าวสักกะที่มีต่อพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) บทบาทในฐานะผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า 2) บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลือพระภิกษุภิกษุณีและสามเณร 3) บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลืออุบาสกอุบาสิกา และ 4) บทบาทในฐานะผู้ปกป้องพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กันต์กวีนต์ ทัดทาน. (2561). ศึกษาความเชื่อเรื่องเทวดาที่มีอิทธิพลต่อสังคมล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเสาร์คำ ธมมวโร (อิหล้า). (2560). การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมของเทวดาที่มีต่อสังคมไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัญญา ศิริชัยวัฒนาโยธิน. (2561). การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระอินทร์ในนิทานชาดก. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนิน
ชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย
The Application of Sārāṇīyadhamma for Promoting the Unity
in Daily Life of the People in Wat Pradu Community,
Padang Terrup District, Kedah, Malaysia

พระครูสมุห์สุภาพ ฐิตสาโร, สิทธิโชค ปาณะศรี,
PhrakrusamuSuphap Thitasaro, Sittichok Panasree,
พระครูโฆสิตวัฒน์านุกุล, จักรกฤษ เลิศลัภ
PhrakruKositwattananukul, Chakkrit Loeslap
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus
E-mail: angkarn.jaru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและลักษณะความสามัคคีของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย 2) ศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับแล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามัคคี เป็นการแสดงออกซึ่งความพร้อมเพรียงกัน ความร่วมมือร่วมใจของชุมชน อันก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ดีต่อทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียม
2. หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมว่าด้วยการระลึกถึงกันที่ส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม (ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา) 2) เมตตาวจีกรรม (พูดต่อกันด้วยความเมตตา) 3) เมตตามโนกรรม (คิดต่อกันด้วยความเมตตา) 4) สาธารณโภคี (มีจิตแบ่งปัน) 5) สีลสามัญญตา (มีระเบียบวินัย) และ 6) ทิฏฐิสามัญญตา (มีความคิดเห็นแนวเดียวกัน)
3. ชุมชนวัดประดู่มีการประยุกต์ใช้หลักเมตตากายเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านกายกรรม หลักเมตตาวจีกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านวจีกรรม หลักเมตตามโนกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านมโนกรรม หลักสาธารณโภคีเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านจิต

อาสา หลักสี่สัณญูตาเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านระเบียบวินัย หลักทิวฐิสามัญญูตาเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านความคิดเห็น

คำสำคัญ: หลักสาราณียธรรม, ความสามัคคี, ชุมชนวัดประดู่

Abstract

The purpose of this research were: 1) To study the concept and character of unity of Wat Pradu community, Padang Terrup District, Kedah State, Malaysia, 2) To study the *Sārāṇīyadhamma* appearing in Theravada Buddhist scriptures, and 3) To apply the *Sārāṇīyadhamma* to promote unity in the life of the Wat Pradu community, Padang Terrup District, Kedah State, Malaysia. It is qualitative research, focuses on document studies.

The research results found that:

1. The Unity is an expression of unison, community cooperation Which creates goodness and benefits that are good for everyone equally.

2. The *Sārāṇīyadhamma* is a principle of mutual remembrance that promotes the unity of the community as follows: 1) *Mettā-Kāya-Kamma* (treating each other with kindness) 2) *Mettā-wajī-kamma* (speaking to each other with kindness) 3) *Mettā-mano-kamma* (thinking towards each other with kindness) compassion, 4) *Sāthāraṇa Bhogī* (shared mind), 5) *Sila Sāmanyatā* (discipline), and 6) *Ditthi Sāmanyatā* (same opinion).

3. Wat Pradu community has applied the *Mettā-Kāya-Kamma* promotes body harmony. The *Mettā-wajī-kamma* promotes unity in verbal karma, *Mettā-mano-kamma* promotes unity in conceptualism, *Sāthāraṇa Bhogī* promotes unity in volunteerism, The *Sila Sāmanyatā* promotes unity in Discipline, *Ditthi Sāmanyatā* promotes unity in Opinions.

Keywords: *Sārāṇīyadhamma*, Unity, Wat Pradu Community

1. บทนำ

มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยลำพัง การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในฐานะต่าง ๆ ตลอดเวลา จากสังคมขนาดเล็กไปสู่สังคมขนาดใหญ่ บางครั้งก็เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาการละเมิดสิทธิ ปัญหาการขัดแย้งกัน เป็นต้น ซึ่งทุกครั้งเมื่อเกิดมีปัญหานั้น มนุษย์ก็

จะต้องช่วยหาวิธีการแก้ไขปัญหา เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข และมนุษย์จะต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม เพราะมนุษย์โดยธรรมชาตินั้น ถือได้ว่าเป็นสัตว์สังคม (Social animal) (โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์, 2543: 56)

ในสังคมดึกดำบรรพ์ ชีวิตมนุษย์ก็ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือเป็นสิ่งมีชีวิตและมีสัญชาตญาณในการแสวงหาและปกป้องตนเองจากภัยต่าง ๆ การอาศัยอยู่รวมกันเป็นหมู่หรือเป็นกลุ่มก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการปกป้องภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับตน การที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคมและดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดนั้น ย่อมมีความรัก ความสามัคคีต่อกันและจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มิได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นหรือมีความสุขเสมอไป เนื่องจากการอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ย่อมมีความคิดความเห็นที่มีความแตกต่างกันไป อันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม การศึกษา หรือมีพื้นฐานทางความคิดที่แตกต่างกัน

หลักความสามัคคี กล่าวได้ว่า เป็นหลักการพื้นฐานที่จะนำพาสังคมมนุษย์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและความสงบสุขของสังคม และถือเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน การที่สังคมปัจจุบันเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายนั้น ย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมานั้น ย่อมมีสาเหตุมาจากการขาดความสามัคคีต่อกัน หลักความสามัคคีนั่น ถือเป็นหลักคุณธรรมที่สูงส่งและสำคัญประการหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา ที่มุ่งสอนให้ทุกคนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของบุคคลและสิ่งของต่าง ๆ แล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้องเหมาะสมด้วยความจริงใจ ด้วยความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งจะช่วยให้สังคมมนุษย์เกิดความสามัคคีที่ดีงามและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงจำเป็นที่บุคคลในสังคมควรนำหลักธรรมข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ในสังคมและการดำเนินชีวิตประจำวันให้เหมาะสม ดังที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระราชดำรัสในพิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดชลบุรี ณ จิตตภาวันวิทยาลัย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี วันอาทิตย์ที่ 23 พฤษภาคม 2519 ความว่า

“...ประเทศชาติจะอยู่ได้ ก็ด้วยความสามัคคี เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่ขัดแย้งกันหรืออิจฉาริษยากัน ทำเช่นนั้นก็จะทำให้เมืองไทยอยู่ต่อไปได้อย่างที่เคยอยู่มาเป็นหลายศตวรรษมาแล้ว ไม่มีใครที่จะมาล้มเราได้ ถ้าเราไม่ล้มตนเอง...” (กรมการศาสนา, 2519: 24)

นอกจากนั้น พระองค์ยังได้ตรัสเน้นย้ำเรื่องความสามัคคี เมื่อครั้งพระองค์พระราชทาน พระบรมราโชวาทแก่ทหารรักษาพระองค์ในพิธีตรวพลสวนสนาม เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา วันอาทิตย์ที่ 3 ธันวาคม 2504 ดังความว่า

“...การที่ประเทศของเราได้รักษาอธิปไตยและดำรงฐานะมาด้วยดีได้ตลอดมานั้น ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายต่างช่วยกันปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติด้วยความสามัคคีและความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

มาแล้วแต่หนหลังทุก ๆ คนในชาติ ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของแต่ละคนต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นผลดีที่สุดที่จะกระทำได้ ด้วยความรักชาติ และมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน แล้วชาติของเราจะเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นสืบไป...” (กระทรวงวัฒนธรรม, มปป: 25)

กล่าวได้ว่า หลักคำสอนเรื่อง “ความสามัคคี” นี้ ถือเป็นหลักคุณธรรมซึ่งเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมอื่น ๆ เช่น เป็นหลักคุณธรรมที่ช่วยให้ทุกคนมีความสามัคคีกัน แล้วจะพากันสร้างบ้านสร้างเมือง และสร้างสังคมให้ดีขึ้น เป็นบุญเป็นกุศลที่มีผลต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และประเทศชาติในที่สุด และเมื่อบุคคลทั้งหลายมีหลักคุณธรรมข้อนี้แล้ว ก็จะทำให้ทุกคนผู้เป็นสมาชิกของสังคมนั้น มีการแสดงน้ำใจจริงต่อกัน ไม่มีจิตอิจฉาริษยาต่อกัน และกัน มีการช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ซึ่งในที่สุด ก็จะช่วยให้สังคมและประเทศชาติเกิดความสงบสุขและพัฒนาก้าวหน้าไปได้ด้วยดีและเกิดความสุขที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ในการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยหลักธรรมสำคัญ คือ หลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อการระลึกถึงกัน การประสานความสัมพันธ์ต่อกันของบุคคลภายในชุมชนเข้ามาช่วยด้วย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความสามัคคีที่แนบแน่นมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลของการเล็งเห็นความสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาในประเด็นเหล่านี้ คือ ความหมายของหลักสาราณียธรรม หลักความสามัคคีในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท รวมทั้งแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม เพื่อส่งเสริมความสามัคคี เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรร์ป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย ได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักสาราณียธรรมและหลักความสามัคคีเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและลักษณะความสามัคคีของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรร์ป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย
2. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรร์ป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

3.2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3.3 สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

3.4 จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรรูป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดและลักษณะความสามัคคีของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรรูป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรรูป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 แนวคิดและลักษณะความสามัคคีของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรรูป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า ความสามัคคี เป็นการแสดงออกซึ่งความพร้อมเพรียงกันและความร่วมแรงกายแรงใจของผู้คนในชุมชนอันนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม

4.2 หลักสาราณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักสาราณียธรรม เป็นธรรมที่ให้ระลึกถึงกันและเสริมสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชนในสังคม เพื่อการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบองค์ธรรม 6 ประการ ได้แก่ 1) เมตตาการุณยธรรม (ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา) 2) เมตตาวิจิตรธรรม (พูดต่อกันด้วยความเมตตา) 3) เมตตาโมกขธรรม (คิดต่อกันด้วยความเมตตา) 4) สาธารณโภคี (ได้สิ่งของมาแบ่งกันกินกันใช้) 5) สีสสามัญญตา (ประพฤติดีให้ดีเสมอกัน) 6) ทิฏฐิสามัญญตา (ปรับความเห็นเข้ากันได้)

4.3 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรรูป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า

หลักสารณียธรรม เป็นหลักธรรมสำคัญของมนุษย์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เพื่อปรับแก้จุดอ่อนใน 6 ด้าน ใน 2 ระดับ คือ ระดับครอบครัวและระดับชุมชน ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้หลักเมตตา กายกรรม ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 2) การประยุกต์ใช้หลักเมตตา วชิกรรม ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำพูดที่ไม่ก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 3) การประยุกต์ใช้หลักเมตตา มโนกรรม ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการคิดของสมาชิกที่ไม่ก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 4) การประยุกต์ใช้หลักสาธารณโภคี ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปัน การมีจิตอาสา ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 5) การประยุกต์ใช้หลักศีลสามัญญตา ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัย ทั้งระดับครอบครัวและระดับชุมชน 6) การประยุกต์ใช้หลักทวิญญูสามัญญตา ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน

5. อภิปรายผล

5.1 ศึกษาแนวคิดและลักษณะความสามัคคีของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า ความสามัคคีคือ การแสดงออกซึ่งความพร้อมเพรียงกัน ความร่วมมือร่วมใจกัน ทั้งทางกาย วาจา และทางจิตใจของผู้คนในสังคม อันก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ดีต่อทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของพระวิรัตน์ ปกสุสโร (ชาวสะเอาต) (2561: บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักสังฆสามัคคีในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักความสามัคคีในพระพุทธศาสนา กล่าวถึงลักษณะของความสามัคคีใน 3 ลักษณะ คือ สังฆราชา (ความร่าเริงของหมู่คณะ) สังฆเภท และสังฆสามัคคี หมายถึงการตั้ง กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรมที่ประกอบด้วยเมตตาในมิตรสหายและคนทั้งหลายในสังคม ความสามัคคีเป็นการแสดงออกซึ่งการร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความสามัคคีจะก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันและกันและสามารถ ปฏิบัติงานทุกอย่างได้สำเร็จ

5.2 หลักสารณียธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักสารณียธรรมคือ หลักธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกรู้ถึงกัน เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วยองค์ธรรม 6 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา กายกรรม (ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา) คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อน ร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตา วชิกรรม (พูดต่อกันด้วยความเมตตา) คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์

สั่งสอน หรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาตามโนกรรม (คิดต่อกันด้วยความเมตตา) คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคี (ได้สิ่งของมาแบ่งกันกินกันใช้) คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็ แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีสสามัญญตา (ประพฤติให้ดีเสมอกัน) คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษา ระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ 6) ทิฏฐิสามัญญตา (ปรับความเห็นเข้ากันได้) คือ เคารพรับฟัง ความคิดเห็น มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่ง ความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ กรกฎ โอภาสเจริญ มงคล (2555: 21) ที่กล่าวว่า สาราณียธรรม 6 คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงซึ่งกัน และกันเป็นธรรมสำหรับบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นหมวดเป็นหมู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์การไม่วิวาท ความสามัคคีและเอกภาพ ภายในหมู่คณะเหล่านั้น มี 6 อย่าง คือ 1) การตั้งกายกรรม (ตัวของตน) ที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) การตั้งวจีกรรม (ปาก/คำพูด) ที่ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนทั้งต่อหน้าและลับหลัง ช่วยเหลือชวนชวยในกิจการงานบุคคลอื่นด้วยวาจา 3) การตั้งมโนกรรม (ใจ) ที่ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนมนุษย์คิดช่วยเหลือธุรกิจญาติมิตรและสัมพันธชนอื่น ๆ ด้วยความหวังดี ปรารถนาดี 4) เป็นผู้มี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันลาภที่ตนได้มาโดยชอบ ธรรมแก่บุคคลที่ควรให้ 5) มีศีล มีธรรมเสมอกับเพื่อนมนุษย์เหมือนกับญาติมิตร ประพฤติ สุจริตทั้งต่อหน้า และลับหลังไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น 6) มีความเห็นดีเห็นงาม ร่วมกับผู้อื่น คือ เห็นชอบตามทำนองคลองธรรมร่วมกับผู้อื่น

5.3 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนิน ชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอ์รียป รัฐเคตะห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว เป็นหลักปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างมีความสุข โดยในงานวิจัยนี้ เป็นการนำเอาหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน โดยเป็นการปรับแก้จุดอ่อนของการขาดความสามัคคีใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้หลักเมตตากายกรรมในการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อการ ดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ด้านกายกรรม 2) การประยุกต์ใช้หลักเมตตา วจีกรรมในการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ด้าน วจีกรรม 3) การประยุกต์ใช้หลักเมตตาตามโนกรรมในการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อการดำเนิน ชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ด้านมโนกรรม 4) การประยุกต์ใช้หลักสาธารณโภคีใน การส่งเสริมความสามัคคีเพื่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ด้านจิตอาสา 5) การประยุกต์ใช้หลักสีลสามัญญตาในการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อการดำเนินชีวิตของ

ประชาชนในชุมชนวัดประดู่ด้านระเบียบวินัย 6) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีสัมมัญญาในการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ด้านความคิดเห็น สอดคล้องกับการศึกษาของ พระใบฎีกาอุดม สุตธมโม (ศรีสร้างคอม) (2560: บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมสังฆสามัคคีของพระสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรมนั้นมีความสำคัญมากในด้านการส่งเสริมสังฆสามัคคีของพระสงฆ์ใน จังหวัดบุรีรัมย์ ในกิจที่ต้องทำช่วยเหลือกันของงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะด้านการปกครอง เมื่อพระสงฆ์เจ้าคณะผู้ปกครอง และพระผู้ใต้บังคับบัญชาต่างมีความเมตตาต่อกัน มีความช่วยเหลือกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยกันอยู่เสมอ มีการประชุมร่วมกันอยู่เป็นประจำ ย่อมทำให้การปกครองของคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและดีงาม ด้านการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ เมื่อมีการสนับสนุน และอุปถัมภ์ช่วยเหลือจากคณะสงฆ์หรือจากทางรัฐที่ดี ทำให้พระสงฆ์นั้นมีความใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียน และเมื่อพระสงฆ์มีบทบาทในสถานศึกษาแล้ว ย่อมทำให้เกิดจิตสงเคราะห์แบ่งปันช่วยเหลือแก่ผู้ที่ไม่ได้ในการศึกษาเล่าเรียนแต่ขาดแคลนในปัจจัยด้านต่าง ๆ รวมไปถึงด้านสาธารณสงเคราะห์ก็เช่นกัน พระสงฆ์มีจิตสงเคราะห์ก็ย่อมแบ่งปันในส่วนที่ตนมีช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เมื่อช่วยเหลือได้ เมื่อพระสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม ย่อมช่วยส่งเสริมให้เกิดสังฆสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการงานคณะสงฆ์ ย่อมนำพาคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ไปสู่ความเจริญ และความสงบสุขอย่างยั่งยืน

5.4 สรุป

การดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เป็นการดำเนินของประชาชนชาวมาเลเซียเชื้อสายสยาม ที่มีวิถีชีวิตของการประกอบอาชีพทำสวน เลี้ยงสัตว์ ทำการค้าขาย ประกอบธุรกิจ มีประเพณีวัฒนธรรม มีการใช้ภาษาสื่อสารผสมผสานทั้งภาษาจีน ภาษามลายู ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยสำเนียงปักษ์ใต้ของประเทศไทย และมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน

ความสามัคคี เป็นคุณธรรมสำคัญของบุคคลที่ได้แสดงออกซึ่งความพร้อมเพรียงกันความร่วมมือร่วมใจ ร่วมแรงกาย วาจา และจิตใจของผู้คนในสังคม อันก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ดีต่อทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสงบสุข และความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติอย่างยั่งยืน

หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการระลึกถึงกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรร์รป รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เพื่อปรับแก้จุดอ่อนใน 6 ด้าน 2 ระดับ ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้หลักเมตตาทายกรรม ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 2) การประยุกต์ใช้หลักเมตตาวิจิตรกรรม ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำพูดที่ไม่ก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งในระดับ

ครอบครัวและระดับชุมชน 3) การประยุกต์ใช้หลักเมตตาตามโนกรรม ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการคิดของสมาชิกที่ไม่ก่อให้เกิดความสามัคคีทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 4) การประยุกต์ใช้หลักสาธารณโภคี ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปัน การมีจิตอาสา ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน 5) การประยุกต์ใช้หลักศีลสามัญญตา ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับความมีระเบียบวินัย ทั้งระดับครอบครัวและระดับชุมชน 6) การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐิสามัญญตา ปรับแก้จุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอรัป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านเมตตาทายกรรม ควรมีการติดตามการดำเนินชีวิตของประชาชนในวัดประดู่ว่า มีความเมตตาในด้านการแสดงออกทางกายหรือทางพฤติกรรมหรือไม่ ทางชุมชนควรสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนได้ฝึกอบรมทางกายให้เกิดการพัฒนาในด้านกายภาพที่ดี

2. ด้านเมตตาวจีกรรม ควรมีการติดตามการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ ว่า ในชุมชนมีการพูดจาด้วยคำพูดที่สุภาพเรียบร้อยหรือไม่ หากมีการขาดตกบกพร่อง ชุมชนควรมีการประชุมอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการพูดคุยนให้ถูกต้องดีงาม

3. ด้านเมตตาโมกรรม ควรมีการติดตามการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ว่า สมาชิกในชุมชนมีการคิดเกี่ยวกับดำเนินชีวิตด้วยความเมตตาเป็นที่ตั้งหรือไม่ หากสมาชิกในชุมชนมีความบกพร่องเกี่ยวกับการคิด ชุมชนหรือผู้นำชุมชนควรมีการประชุมปรึกษากันเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความคิดหรือการแสดงออกทางความคิดให้เป็นไปในแง่ดี ให้ทุกคนมีความคิดที่ดีต่อกัน

4. ด้านจิตอาสา ควรมีการติดตามการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ว่า ในชุมชนมีการทำกิจกรรมหรือร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยจิตอาสาหรือไม่ หากมีการขาดตกบกพร่องในการมีจิตอาสา ชุมชนหรือผู้นำชุมชนควรมีการประชุมปรึกษากันเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีจิตอาสาของสมาชิกในชุมชน

5. ด้านระเบียบวินัย ควรมีการติดตามการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ว่า ในชุมชนมีระเบียบวินัยหรือไม่ หากมีความบกพร่องในเรื่องของระเบียบวินัย ชุมชนหรือผู้นำชุมชนควรมีการประชุมปรึกษาหารือเรื่องระเบียบวินัย เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของทุกคนในชุมชน

6. ด้านความคิดเห็น ควรมีการติดตามการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดประดู่ว่า สมาชิกในชุมชนมีความคิดเห็นหรือมีการแสดงออกเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นที่ดั่งามหรือไม่ หากมีการแสดงออกถึงความคิดเห็นที่ไม่ดี ชุมชนหรือผู้นำชุมชน ควรมีการประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นให้เป็นไปในทิศทางที่ดี

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลเพื่อประกอบเป็นแนวทางการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน โดยยึดหลักสราณียธรรมเป็นแนวทางเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนในการพัฒนาชุมชนตามหลักสราณียธรรมทางพระพุทธศาสนา ต่อไป

3. ควรมีการขยายความรู้สู่สมาชิกในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินชีวิตที่ดีโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพื่อทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม 6 เพื่อการพัฒนาชุมชนในสังคมปัจจุบัน
2. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน
3. การประยุกต์ใช้หลักเมตตาธรรมในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมไทยปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิตของชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ ดังนี้

1. ความสามัคคี เป็นการแสดงออกซึ่งความพร้อมเพรียงกัน ความร่วมมือร่วมใจของชุมชน อันก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ดีต่อทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียม
2. หลักสราณียธรรม เป็นหลักธรรมว่าด้วยการระลึกถึงกันที่ส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน วัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย
3. ชุมชนวัดประดู่ เขตปะดังเตอร์รัป รัฐเคะห์ ประเทศมาเลเซีย ได้ประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการดำเนินชีวิต โดย 1) การใช้หลักเมตตากรรม เพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านกายกรรม 2) การใช้หลักเมตตาวจิกรรมเพื่อส่งเสริม

ความสามัคคีด้านวจีกรรม 3) การใช้หลักเมตตามโนกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านมโนกรรม 4) การใช้หลักสาธารณโภคีเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านจิตอาสา 5) การใช้หลักสัสถามัญญตาเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านระเบียบวินัย 6. การใช้หลักทักขิณีสามัญญตาเพื่อส่งเสริมความสามัคคีด้านความคิดเห็น

เอกสารอ้างอิง

- กรกฎ โอภาสเจริญมงคล. (2555). การบริหารและการพัฒนาวัดโสธรวรารามวรวิหาร: จากยุคก่อตั้งสู่นาคต. วารสารวิทยบริการ, 23(2), 1-23.
- กรมการศาสนา. (2519). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระปรมินทรมหาวชิราลงกรณเกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (มปป). 99 พระบรมราโชวาท น้อมนำราษฎร์ร่มเย็นเป็นสุขสานต์. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์. (2543). พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในทศวรรษที่ 21. นครปฐม: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมกำแพงแสน.
- พระใบฎีกาอุดม สุตมโม (ศรีสร้างคอม). (2560). การศึกษาหลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมสังคมสามัคคีของพระสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิรัตน์ ปภัสโร (ชาวสะอาด). (2561). การส่งเสริมหลักสังคมสามัคคีในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมาก และตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

The Development of Mathematical Skills and Processes Learning
Unit Greatest Common Divisor and Least Common Multiple of
Grade 6 Students Using Polya's Problem-Solving Process with
Think-Pair-Share Technique

ปวีณนุช กุลวรพิสิษฐ์, ศิริพร พึ่งเพชร
Paweenuch Kulworapisit, Siriporn Puengpetch
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University
E-mail: paweenuch_kul@vu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด 2) เปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และ 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ศูนย์เครือข่ายบ้านกรวด 3 อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 28 คน ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) แบบวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และแบบสอบถามความพึงพอใจการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกันและแบบกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด คิดเป็นร้อยละ 75.97 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60

3. ความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์, กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา, เทคนิคเพื่อนคู่คิด

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare mathematical skills and processes in learning units greatest common divisor and least common multiple of students using Polya's problem-solving process with Think-Pair-Share Technique 2) compare mathematical skills and processes in learning units greatest common divisor and least common multiple of students using Polya's problem-solving process together with Think-Pair-Share Technique with the 60 percent criterion and 3) to study the satisfaction in learning mathematics of students using Polya's problem-solving process with Think-Pair-Share Technique. The sample was cluster randomly assigned to a group of 28 students of Grade 6 students in Nihompattanasaito 11 school, Ban Kruat district, Buriram province in the first semester of 2023 academic year. The instruments were the 8 lessons with suitability at a high level ($\bar{X} = 4.39$), a mathematics learning test with consistency index value of 0.60 – 1.00, and questionnaire on the satisfaction with reliability of 0.89. The statistical procedures used for data analysis were arithmetic mean, percentage, standard deviation, t-test dependent group and one-sample.

The research results found that:

1. Mathematics skills and processes learning unit greatest common divisor and least common multiple of students by Using Polya's Problem-Solving Process with Think-Pair-Share Technique was significantly higher than the one before learning at the .05 level of significance.

2. Mathematics skills and processes learning unit greatest common divisor and least common multiple of students by Using Polya's Problem-

Solving Process with Think-Pair-Share Technique, in term of percentage was 75.97 which was higher than the 60 percent of the criterion.

3. Satisfaction of students after learning with Polya's problem-solving process combined with Think-Pair-Share Technique was at a good level.

Keywords: Development of Mathematical Skills and Process Learning, Polya's Problem-Solving Process, Think-Pair-Share Technique

1. บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบมีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 56)

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนได้ พบว่า การใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเป็นขั้นตอนการการแก้ปัญหาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา 2) ขั้นวางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา 3) ขั้นดำเนินการตามแผน และ 4) ขั้นตรวจสอบ (Polya, 1957: 3) และการนำเทคนิคเพื่อนคู่คิด ซึ่งมีลักษณะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การคิด (Think) เป็นขั้นตอนแรกที่ครูจะกระตุ้นด้วยปัญหาเพื่อให้นักเรียนหาคำตอบ 2) การจับคู่ (Pair) เป็นขั้นตอนที่สอง ที่จะให้นักเรียนจับคู่ให้อภิปรายปัญหา 3) การแลกเปลี่ยน (Share) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะให้นักเรียนแลกเปลี่ยนและนำเสนอความรู้ที่ได้จากการค้นหาคำตอบ Byerley (2002: 3) จะสามารถทำให้การเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ปานทโชติ (2560: 1-6) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คตินั้น นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตาม ขั้นตอนของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ และนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา ทองเกิด และสมจิตรา เรืองศรี (2563: 1-15) ซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาวงกลม ตามขั้นตอนของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) สูงกว่าก่อนเรียน

อย่างไรก็ตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชาติ (O-NET) (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาคณิตศาสตร์พบว่า ปีการศึกษา 2563 - 2565 ค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศ คือ 29.99, 36.83, 28.06 คะแนนตามลำดับ ซึ่งคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศลดลง และค่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 ปีการศึกษา 2563 - 2564 คือ 27.27 คะแนน และปีการศึกษา 2565 คือ 23.48 ซึ่งคะแนนลดลงร้อยละ 3.79 ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการเรียนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 ปีการศึกษา 2565 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำ (เกรด 1 - 2.5) คิดเป็นร้อยละ 53.6 สาเหตุของปัญหาอาจเกิดจากสาเหตุและปัจจัยหลายประการ เช่น ผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ทำให้มีปัญหาการเรียน และนักเรียนพบโจทย์ปัญหาห้กจะไม่สามารถ วิเคราะห์ โจทย์ ไม่สามารถหาแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหาได้

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เพื่อผลการวิจัยสามารถทำให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ได้

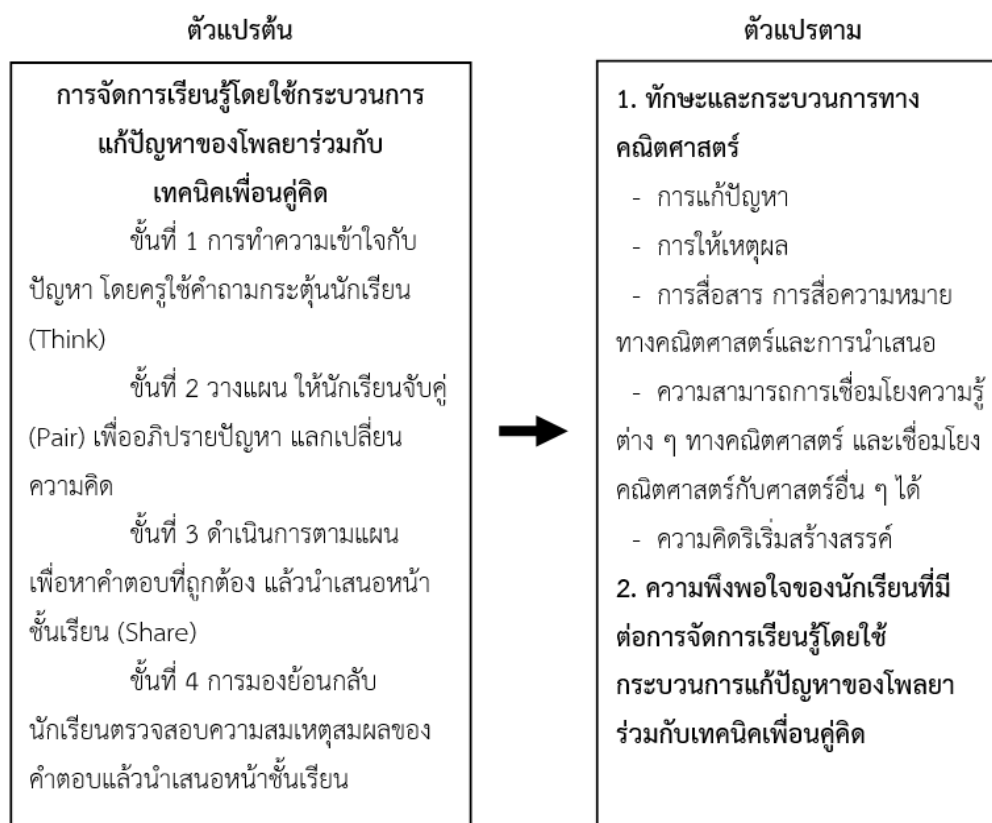
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและ ตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด กับเกณฑ์ร้อยละ 60
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบ One Group Pretest-Posttest Design โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอน กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการคิด แก้ไขปัญหาที่เป็นระบบ มี 4 ขั้นตอน ของ Polya (1957: 3) และ Byerley (2002: 3) คือ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผน ขั้นที่ 3 ดำเนินการตามแผน และขั้นที่ 4 การมองย้อนกลับ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของศูนย์
เครือข่าย บ้านกรวด 3 อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 12 โรงเรียน ทั้งหมด 12 ห้องเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของศูนย์เครือข่ายบ้านกรวด 3 อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ได้จากวิธีการสุ่มแบบกลุ่มมา 1 ห้อง (Cluster Random Sampling) ได้แก่ โรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 จำนวน 28 คน เนื่องจากทุกห้องเรียนมีการจัดนักเรียนแบบความสามารถ ทำให้สภาพพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนแต่ละห้องเรียนไม่แตกต่างกัน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ภาคเรียนที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 6 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง จำนวน 2 แผน รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

2. แบบวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) จำนวน 15 ข้อ และฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบอัตนัยวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จำนวน 2 ข้อ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 10 ข้อ

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 และได้สร้างแผนการใช้จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 8 แผน รวม 18 ชั่วโมง นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขการใช้ภาษา จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) แล้วจึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้

2. แบบทดสอบวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีการสร้างและการพัฒนาความสามารถทางการคิด

วิเคราะห์ และวิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์ เนื้อหา จุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ชนิดเลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ไปทดลองใช้เพื่อทดสอบคุณภาพของเครื่องมือกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 ซึ่งเป็นผู้ที่เคยเรียนในหน่วยการเรียนรู้มาแล้ว เลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.39 – 0.75 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.07 – 0.43 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน จากสูตร $KR - 20$ มีค่าเท่ากับ 0.82

ฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบอัตนัยวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จำนวน 2 ข้อ ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

3. แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด และสร้างแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไข จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาความเหมาะสมของข้อความและความเที่ยงตามเนื้อหา (Content Validity) และได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (IOC) ของแบบประเมินความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และนำแบบประเมินความพึงพอใจไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนิคมพัฒนาสายโท 11 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ หลังจากนั้นจึงนำไปใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 การดำเนินการทดลองและการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ภาคเรียนที่ 1 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 8 แผน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เริ่มเก็บในปีการศึกษา 1/2566 ใช้เวลาในการทดลอง 18 ชั่วโมง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์คะแนนทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ทำการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและ ตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Group)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 เปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	28	7.70	3.45	-28.438*	.000
หลังเรียน	28	26.59	2.55		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.45 และหลังเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.59 โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ผลของการเปรียบเทียบทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60

ผลการเรียนรู้	n	คะแนนเกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	28	21	26.59	2.55	11.60*	.000

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 26.59 คิดเป็นร้อยละ 77.00 จากคะแนนเต็ม 35 คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อเทียบกับคะแนนเกณฑ์ 21 คิดเป็นร้อยละ 60 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีระดับคะแนนความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย เท่ากับ 0.61

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบคะแนนทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อยได้ดียิ่งขึ้น เพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิค

เพื่อนคู่คิด โดยครูยกตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ครูให้นักเรียนจับคู่เพื่อวางแผนอภิปรายปัญหาทำให้นักเรียนมีความกล้าในการอธิบายและโต้แย้งในกรณีที่เกิดข้อสงสัย นักเรียนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางแผนไว้และสรุปความจากสิ่งที่โจทย์กำหนดให้นำไปแสดงวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากการค้นหาคำตอบ โดยมีครูคอยช่วยเหลือจนได้ข้อสรุป ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ วินัส ซาลี (2562: 43) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของ โพลยา ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดในการแก้โจทย์ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดในการแก้โจทย์ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในการคิดตามขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหาที่กำหนดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรางคณา สำอางค์, พรชัย ทองเจือ และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ (2560: 52) ที่ศึกษาระดับความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา จากการเปรียบเทียบนักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหามาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหามาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดเป็นกระบวนการที่ครูใช้คำถามกระตุ้นคิดอย่างเป็นขั้นตอน จากง่ายไปยาก ทำให้นักเรียนได้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหด้วยตนเอง แล้วนักเรียนยังสามารถคาดเดาและเรียนรู้วิธีการที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัญหาอื่น ๆ ได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิด The National Council of Teachers of Mathematics (1989: 168) ที่กล่าวว่า การให้เหตุผล เป็นการสร้างข้อคาดเดา และตรวจสอบ ข้อคาดเดา จากสถานการณ์ที่กำหนดจำเป็นต้องใช้การให้เหตุผลทั้งแบบอุปนัยและนิรนัย โดยทักษะการให้เหตุผลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน คือ การให้เหตุผลแบบอุปนัย เป็นกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับการใช้ ข้อมูลในการสร้างหลักการใหม่ วิเคราะห์สถานการณ์ อธิบายสมบัติและโครงสร้างต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ และการให้เหตุผลแบบนิรนัย เป็นกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการลงความเห็นที่สมเหตุสมผล นำไปสู่การสรุปหลักฐานที่ปรากฏเป็นการพิสูจน์เพื่อหาข้อสรุป และตัดสินใจถูกต้องของขั้นตอนการคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรวรรณ ปานทโชติ (2560: 1) พบว่า นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกาวดี จันทรวัดมนพงษ์ (2565: 5) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนและทศนิยม โดยใช้รูปแบบการ

จัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70

3. ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด นักเรียนมีระดับคะแนนความพึงพอใจทางการเรียนคณิตศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะอยู่ในขั้นตอนการทำความเข้าใจ โจทย์ครูได้นำเกมมาใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน นักเรียนได้เล่นเกมแยกตัวประกอบทำให้เกิดความสนุกสนานและความท้าทายในการเรียน และครูใช้คำถามกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์สถานการณ์ตัวอย่าง โดยมีเพื่อนเป็นเพื่อนคู่คิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของมาสโลว์ (1970, อ้างอิงใน สุดารัตน์ คงวิเชียร, 2563: 56) กล่าวว่า มนุษย์ต้องการความรักและความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับหมู่พวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารัตนา สำอางค์, พรชัย ทองเจือ และ ผ่องลักขณ์ จิตต์การุญ (2560: 1) ที่ศึกษาระดับความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของผกาวิไล จันทร์วัฒนพงษ์ (2565: 5) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดเพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ให้เหตุผล เชื่อมโยงปัญหาและสื่อสาร สื่อความหมายออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

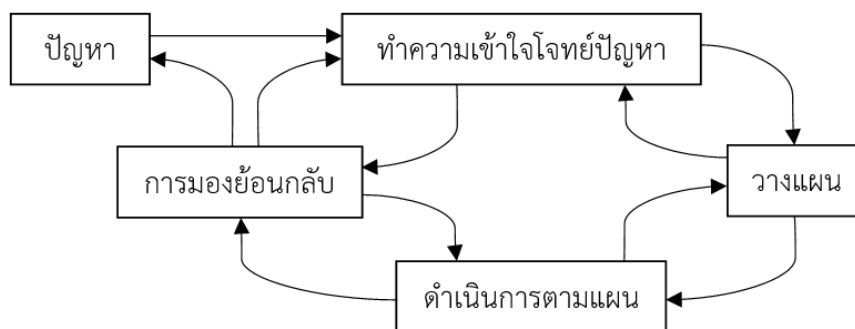
2. ครูควรจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดไปใช้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค ทักษะและพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสม

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสนับสนุนให้หาวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ร่วมกับการใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อสามารถพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหา พร้อมทักษะอื่น ๆ ที่ต้องการเพื่อให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาโดยขยายผลไปยังนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด เพื่อจะได้ทราบแนวทางและการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด โดยการทำความเข้าใจกับปัญหา เพื่อให้นักเรียนหาคำตอบ นักเรียนจับคู่เพื่อวางแผนอภิปรายปัญหา จากนั้นนักเรียนร่วมกันดำเนินการตามแผนที่วางแผนไว้ และสรุปความจากสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ เพื่อนำไปแสดงวิธีการแก้ปัญหา แล้วให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ และมองย้อนกลับหาข้อบกพร่องในการแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยาพร้อมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ดังนั้นผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณา ทองเกิด และสมจิตรา เรืองศรี. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาวงกลมตามขั้นตอนของโพลยาพร้อมกับ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share). **วารสารมหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 4(2), 23-37.
- ผกาวดี จันทรวัฒนพงษ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนและทศนิยมด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SSCS ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **การประชุมวิชาการระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ครั้งที่ 7**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วรางคณา สำอางค์, พรชัย ทองเจือ และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ. (2560). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- การเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 11(1), 52-61.
- วินัส ชาลี. (2562). แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของ
โพลยาและผลที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาศาสตร์ศึกษา**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). **ประกาศผล O-NET ปี 2565**. เข้าถึงได้จาก
<http://www.newonetresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/> (27 เมษายน
2566).
- สุดารัตน์ คงวิเชียร. (2563). การพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่
ผิวและปริมาตร โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**,
19(2), 497-513.
- อุไรวรรณ ปานทโชติ. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการ
แก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยาร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด.
วารสารคณิตศาสตร์, 3(5), 1-6.
- Byerley, R.A. (2002). **Using Multimedia and Active Learning Techniques to
Energizr: An Introductory Engineering Thermodynamics Class**.
Frontiers in Education Conference.
- National Council of Teachers of Mathematics. (1989). **Curriculum and
Evaluation Standards for School Mathematics**. Retrieved from
<http://www.nctm.org/about/related.htm> (Accessed 2 February 2023).
- Polya, G. (1957). **How to Solve It. A New Aspect of Mathematical Method**.
2nd Edition, Princeton University Press, Princeton.

ผลการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก
ที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Results of Learning Management using Choice-Based Art
Education on Visual Elements towards Critical Thinking Skills
to Create Works of Mathayom Suksa 1 Students

พิทักษ์ มีดี, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, จรูญ คุณมี
Pitak meedee, Charoenwit Sompongdam, Jaroon Khoonmee
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี
Graduate School, Ratchathani University
E-mail: sskru_fitness@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก จำนวน 1 แผน 2) แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 71/80 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้

ได้รับบทความ: 23 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 7 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 9 กันยายน 2566
Received: August 23, 2023; Revised: September 7, 2023; Accepted: September 9, 2023

ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop a visual elements unit learning plan using Art Education Choice-Based learning on critical thinking skills to create works of secondary 1st students with an efficiency of 80/80, 2) to compare the critical thinking skills to create works of students before and after learning, and 3) to study the satisfaction level of secondary 1st students toward the visual elements unit learning plan using Art Education Choice-Based learning on critical thinking skills to create works developed by the researcher. The sample was 25 secondary 1st students of Ratchaprachanukroh 29 School, Sisaket Province, which was obtained from a cluster random sampling using the classroom as a random unit. The research tools consisted of 1) a visual elements unit learning plan using Art Education Choice-Based learning 2) an assessment form of critical thinking skill to creating works, and 3) a questionnaire on students' satisfaction towards the visual elements unit learning plan using Art Education Choice-Based learning. Data analysis included the percentage, mean, Standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1. The effectiveness of the visual elements unit learning plan using Art Education Choice-Based learning on critical thinking skills to create works by secondary 1st students (E1/E2) was 71/80, which did not meet the set threshold.
2. The comparative result of the critical thinking skills to create works of secondary 1st students after learning was significantly higher than before learning at the 0.05 level.
3. The students' satisfaction towards the visual elements unit learning plan using Art Education Choice-Based learning was very high, with an average of 4.44 and a standard deviation of 0.75.

Keywords: Learning Management, Choice-Based Art Education Learning, Critical Thinking, Creative Arts

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการต่อยอดทางศิลปะในระดับสูง มุ่งจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้การสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพ ระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถใช้วรรณศิลป์ถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่แตกต่าง การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น รู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคมและอธิบายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ในเหตุการณ์ และงานเฉลิมฉลองของวัฒนธรรมในท้องถิ่นและสามารถบรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 13-14)

ทัศนธาตุ (Visual element) ถือเป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยทัศนธาตุ หมายถึง สิ่งที่เป็นปัจจัยของการมองเห็นในผลงานทัศนศิลป์ อันประกอบไปด้วย จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนักอ่อน-แก่ พื้นที่ว่าง พื้นผิว และสี ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ศิลปินนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะเพื่อสื่อความหมายต่าง ๆ ซึ่งการนำทัศนธาตุมาประกอบให้เข้ากันและเกิดการรวมตัวกันอย่างสมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์ความเป็นเอกภาพ ความกลมกลืน และความสมดุล โดยตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวแนวทางการประเมินไว้ว่า เพื่อให้นักเรียนสามารถบรรยายความแตกต่างและความคล้ายคลึงของงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อมโดยใช้ความรู้เรื่องทัศนธาตุได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 20) ซึ่งการที่นักเรียนจะสามารถบรรยายและอธิบายความแตกต่างดังกล่าวได้นั้นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนธาตุเป็นอย่างดีซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) จะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาศิลปะอีกด้วย (ฐิติกานต์ แก้ววิเศษ, 2565: 67) กล่าวคือ สาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ อีกทั้งยังพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง นำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้และทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ซึ่งการที่ผู้เรียนจะรู้จักใช้ความคิดพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลในเนื้อหาหรือเหตุการณ์ที่พบเจอในชีวิตประจำวันโดยอาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการปฏิบัติด้วยความเหมาะสมสอดคล้องกับ

หลักการ และเหตุผล ได้นั้นนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายนัก ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะส่วนบุคคลและประสบการณ์ที่ผ่านมาในการคิด พิจารณา และตัดสินใจ ซึ่งทักษะเหล่านี้สามารถฝึกฝนได้ โดยอาจเรียก ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking skills) ซึ่งประกอบด้วยการตีความ การวิเคราะห์ การประเมิน การสรุปอ้างอิง การอธิบาย และการควบคุมตนเองด้านการคิด (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์, 2555: 27) โดยปัจจุบันการสอนศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก (Choice-based art education) กำลังได้รับความสนใจในต่างประเทศ (Douglas & Jaquith, 2018: online; Joo, 2014: 45-51) โดยรูปแบบการสอนดังกล่าวเป็นหนึ่งในวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง ให้อิสระผู้เรียนในการเลือกสรรสื่อทางศิลปะและหัวข้อเอง ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองสนใจ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสาธิต (Demonstration) เป็นขั้นที่ครูใช้คำถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน รวมถึงการสาธิต เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในงานศิลปะ 2) ขั้นสตูดิโอ (Studio time) เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือทำงานศิลปะ โดยให้อิสระกับผู้เรียนในการเลือกสื่อและหัวข้อตามความสนใจของผู้เรียน ครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบแนวทางของตนเอง ซึ่งครูจะสอดแทรกประวัติศาสตร์ศิลป์ จากการแนะนำชื่อศิลปินและให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเพิ่มเติม 3) ขั้นคลีนอัพ (Cleanup) เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำความสะอาดอุปกรณ์และเก็บอุปกรณ์เข้าที่เดิม และ 4) ขั้นประเมินผล (Assessment) เป็นขั้นที่ครูตั้งคำถามเกี่ยวกับเทคนิควิธีการที่ได้เรียนรู้และค้นพบในผลงานของผู้เรียน ซึ่งเป็นการแบ่งปันประสบการณ์การเรียนรู้กับเพื่อนในห้องเรียน และครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงาน (Joo, 2014: 45-51)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องจัดการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง สามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ทัศนธาตุ ที่สามารถช่วยพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ ซึ่งทักษะดังกล่าวถือเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 นั่นเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังเรียน

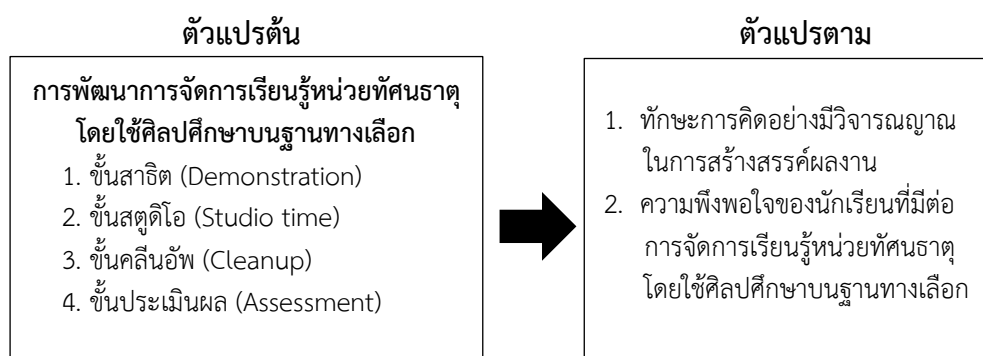
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ของ Joอ (2014: 45-51) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นถือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ให้อิสระผู้เรียนในการเลือกสรรสื่อทางศิลปะและกำหนดหัวข้อเอง

ส่วนแนวคิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ได้พัฒนาจากแนวคิดของ ฌซนค หล่อสมบูรณ์ และโสมฉาย บุญญานันต์ (2563: 166) ซึ่งประกอบด้วยการประเมินทักษะใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การระบุประเด็นปัญหา 2) การศึกษาค้นคว้าข้อมูล 3) การสรุปข้อมูล และ 4) การประเมินผล และการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดของ สุริตา ทองขาว (2565: 84-85) ซึ่งประกอบด้วยการประเมินความพึงพอใจใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เนื้อหา 2) การจัดกิจกรรมการสอน 3) สื่อการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอน ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาค้างครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้องเรียน ประกอบด้วยห้อง ม.1/1 จำนวน 32 คน ม.1/2 จำนวน 31 คน และ ม.1/3 จำนวน 32 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 95 คน (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ, 2566: 10)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม (ศิริชัยกาญจนวาลี และคณะ, 2535: 57) ผลจากการสุ่มได้นักเรียน ห้อง ม.1/1 จำนวน 32 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างครั้งนี้ และผู้วิจัยยังมีเกณฑ์คัดเข้า/คัดออก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษา (Inclusion criteria) ดังนี้

1. เป็นนักเรียน ห้อง ม.1/1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566
2. ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัยและยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย
3. ผู้ปกครองยินยอมให้เข้าร่วมโครงการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) ดังนี้

1. ประสงค์จะออกจากโครงการวิจัย
2. เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่ครบ 5 สัปดาห์ ตามที่ผู้วิจัยกำหนด

แต่จากการดำเนินงานการทดลอง พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างถูกคัดออก จำนวน 7 คน เนื่องจากเข้าร่วมโครงการวิจัยไม่ครบ 5 สัปดาห์ ตามที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 25 คน เท่านั้น สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน จำนวน 1 แผน ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยดำเนินกิจกรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 100 นาที รวมตลอดแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 500 นาที (8 ชั่วโมง 20 นาที) ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ ลายเส้นมหาสนุก จุด จุด จุด สร้างสรรค์ ใบไม้نانาพรรณ สิ่งแวดล้อมรอบตัวฉันอันสวยงาม และศิลป์สร้างสรรค์ตามใจเรา ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งใช้วิธีการหาค่าดัชนีของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of item - objective congruence หรือ IOC) ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนจากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เท่ากับ 4.89 ± 0.16 คะแนน ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

2. แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อการประเมินทักษะใน 4 ประเด็น ได้แก่ การระบุประเด็นปัญหา การศึกษาค้นคว้าข้อมูล การสรุปข้อมูล และการประเมินผล รวมจำนวน 10 ข้อ ซึ่งจากผลการประเมินโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อการประเมินความพึงพอใจใน 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอน รวมจำนวน 20 ข้อ ซึ่งจากผลการประเมินโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

3.4 การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภทกึ่งทดลอง (Quasi - experimental research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest - Posttest Design ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง One Group Pretest - Posttest Design

กลุ่ม	การทดสอบ ก่อนทดลอง	การจัดการเรียนรู้ทัศนธาตุ โดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก	การทดสอบ หลังทดลอง
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

T₁ หมายถึง การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ก่อนการทดลอง

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้ทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก

T₂ หมายถึง การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน หลังการทดลอง และการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทำการคัดเลือกตัวอย่าง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งผลจากการสุ่มดังกล่าวได้นักเรียน ห้อง ม.1/1

2) ทำการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์

ผลงานก่อนการทดลอง

3) ดำเนินการทดลองตามแผนการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 5 สัปดาห์ โดยดำเนินกิจกรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 100 นาที

4) ทำการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานหลังการทดลอง และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

5) วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการศึกษา

3.5 วิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ E_1/E_2

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ค่าที (t-test) ชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent sample)

3. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (n=25)

รายการ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Max	Min
- การทดสอบก่อนเรียน	30	14.80	2.72	21	10
หน่วยการเรียนรู้ ทัศนธาตุ สัปดาห์ที่ 1	30	18.84	2.51	24	15
เรื่อง ความหมายและความสำคัญของทัศนธาตุ					
หน่วยการเรียนรู้ ทัศนธาตุ สัปดาห์ที่ 2	30	21.28	2.75	27	16
เรื่อง องค์ประกอบของทัศนธาตุ					

หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 3	30	21.32	3.02	27	17
เรื่อง ทศนาตฺกับการจัดองค์ประกอบศิลป์					
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 4	30	21.80	3.37	28	15
เรื่อง ทศนาตฺในสิ่งแวดล้อม					
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 5	30	22.72	3.54	29	17
เรื่อง ความแตกต่างและความคล้ายคลึงของ					
ทศนาตฺในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม					
- การทดสอบหลังเรียน	30	24.00	2.47	29	18

4.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทศนาตฺโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 70/70 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทศนาตฺโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (E_1/E_2) ($n=25$)

รายการ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 1	30	18.84	2.51	62.80
เรื่อง ความหมายและความสำคัญของทศนาตฺ				
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 2	30	21.28	2.75	70.93
เรื่อง องค์ประกอบของทศนาตฺ				
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 3	30	21.32	3.02	71.67
เรื่อง ทศนาตฺกับการจัดองค์ประกอบศิลป์				
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 4	30	21.80	3.37	72.66
เรื่อง ทศนาตฺในสิ่งแวดล้อม				
หน่วยการเรียนรู้ ทศนาตฺ สัปดาห์ที่ 5	30	22.72	3.54	75.73
เรื่อง ความแตกต่างและความคล้ายคลึงของ				
ทศนาตฺในงานทัศนศิลป์และสิ่งแวดล้อม				
เฉลี่ยค่าร้อยละ (คะแนนระหว่างเรียนจากแบบ	150	105.96	15.19	70.64
ประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ				
สร้างสรรค์ผลงาน (E_1))				
คะแนนผลการประเมินการคิดอย่างมี	30	24.00	2.47	80.00
วิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน จากการ				
ทดสอบหลังเรียน (E_2))				
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้		71/80		

4.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังเรียน สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังเรียน (n=25)

คะแนนผลการประเมินการคิดอย่างมี วิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
การทดสอบก่อนเรียน	25	14.80	2.72	-13.42	0.00*
การทดสอบหลังเรียน	25	24.00	2.47		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

4.4 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก (n=25)

หัวข้อการศึกษาความพึงพอใจ	ผลการประเมิน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. เนื้อหา	4.29	0.83	มาก
1.1 เข้าใจง่าย	4.44	0.65	มาก
1.2 มีความเหมาะสมกับเวลา	3.84	1.18	มาก
1.3 มีความน่าสนใจ	4.60	0.65	มากที่สุด
2. การจัดกิจกรรมการสอน	4.40	0.79	มาก
2.1 นักเรียนได้ฝึกการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ	4.20	0.76	มาก
2.2 นักเรียนได้รับคำปรึกษาที่ดีจากครู	4.76	0.44	มากที่สุด
2.3 นักเรียนได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยตนเอง	4.68	0.63	มากที่สุด
2.4 นักเรียนสนุกและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน	4.76	0.60	มากที่สุด
2.5 นักเรียนได้ฝึกการสื่อสารกับผู้อื่น	3.96	1.10	มาก
2.6 นักเรียนได้ฝึกความรับผิดชอบในการทำความสะดวก และเก็บวัสดุอุปกรณ์	4.56	0.58	มากที่สุด
2.7 นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของผู้อื่น	3.96	0.89	มาก
2.8 นักเรียนได้ฝึกความกล้าแสดงออก	4.36	1.08	มาก

2.9 นักเรียนภูมิใจในผลงานของตนเอง	4.40	1.08	มาก
3. สื่อการเรียนการสอน	4.63	0.57	มากที่สุด
3.1 สื่อการสอนแปลกใหม่ ทันสมัย	4.64	0.49	มากที่สุด
3.2 สื่อการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา	4.64	0.57	มากที่สุด
3.3 สื่อการเรียนการสอนมีความหลากหลาย	4.60	0.65	มากที่สุด
4. การวัดประเมินผล	4.35	0.91	มาก
4.1 ครูใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม	4.64	0.57	มากที่สุด
4.2 นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน	4.16	1.14	มาก
4.3 ครูใช้หลักเกณฑ์ในการประเมินที่มี ความเป็นธรรม	4.24	1.01	มาก
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอน	4.52	0.65	มากที่สุด
5.1 นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.56	0.58	มากที่สุด
5.2 นักเรียนสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาอื่น	4.48	0.71	มาก
ผลการประเมินโดยรวม	4.44	0.75	มาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (E_1/E_2) มีค่าเท่ากับ 71/80 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

โดยจากสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 80/80 แต่จากผลการทดลองในครั้งนี้พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 71/80 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ คือ ค่า E_1 ซึ่งหมายถึง นักเรียนทั้งหมดทำผลการทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 80 (ค่าที่บ่งชี้ประสิทธิภาพของกระบวนการ) โดยผู้วิจัยคาดว่าสาเหตุที่ค่า E_1 ต่ำกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้นั้นอาจเนื่องมาจาก แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ถือเป็นแบบประเมินทักษะในการปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากการประเมินความรู้ทั่วไป ซึ่งผู้เรียนอาจจะมีความรู้ ความเข้าใจ แต่ยังไม่ชัดเจนในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีและสร้างสรรค์ ซึ่งประเด็นที่คณะผู้วิจัยพบในระหว่างการทำดาเนินการวิจัย อาทิ ผู้เรียนไม่สามารถระบุประเด็นปัญหาที่พบขณะทำงานได้อย่างละเอียด ผู้เรียนมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล มีการร่างแบบ และวางแผนก่อนลงมือทำงานจริง แต่ขาดการอ้างอิง

แหล่งที่มาอย่างถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ ตลอดจนขาดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานให้มีความแปลกใหม่ อีกทั้งผู้เรียนบางรายไม่สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับปัญหาที่พบด้วยหลักเหตุผลอย่างละเอียดได้ และยังพบว่าผู้เรียนบางรายแม้จะมีขั้นตอนการวางแผนงานและลงมือสร้างสรรค์ผลงานที่ดี แต่ระหว่างการดำเนินงานพบว่าผลงานของตนเองไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในผลงานทางศิลปะของตนเอง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กรกนก เลิศเดชภัทร และคณะ (2565: 56) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น” โดยมีตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน แล้วพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับปานกลางเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นด้านการแก้ปัญหาที่พบว่า นักเรียนมีทักษะฯ อยู่ในระดับควรปรับปรุงเท่ากับระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมบ่งชี้พบว่า องค์ประกอบด้านการคิดเชิงระบบปรากฏความแตกต่างของร้อยละของผลการประเมินทักษะฯ ระหว่างระดับปานกลางกับสูงแตกต่างกันมากที่สุด อีกทั้งองค์ประกอบด้านการให้เหตุผล การตัดสินใจและการตัดสินใจ และการใช้มุมมองด้านจิตพิสัยในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนมีทักษะฯ สูงสุดในระดับปานกลาง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ จนเกิดชำนาญคล้ายกับทักษะสำหรับวิชาชีพอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

ส่วนอีกเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ค่า E_1 ต่ำกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ คณะผู้วิจัยคาดว่าอาจเนื่องมาจากผู้เรียนหลายคนเป็นนักเรียนใหม่ที่เพิ่งย้ายเข้ามาเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ เป็นภาคการศึกษาแรก (คณะผู้วิจัยดำเนินการทดลองในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1/2566) ดังนั้นจึงอาจทำให้ผู้เรียนยังไม่รู้จักและสนิทสนมกับเพื่อนร่วมชั้นมากเท่าที่ควร และในขั้นตอนการสรุปและประเมินผลงาน ผู้เรียนจึงไม่กล้านำเสนอผลงานและประเมินผลงานเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากนักนั่นเอง เนื่องจากเกิดความอายเพื่อน หรือกลัวเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่มก็อาจเป็นได้ แต่อย่างไรก็ตามจากการดำเนินโครงการวิจัย ตลอดระยะเวลา 7 สัปดาห์ (รวมการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน) พบว่า ผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในทุกสัปดาห์ของการทดลอง อีกทั้งจากผลการประเมินความตรง (Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านการสอนศิลปศึกษา การออกแบบและทัศนศิลป์ และการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 4.89 ± 0.16 คะแนน ซึ่งจะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก สรุปได้ว่าจากตัวเลขของผลการทดลองคณะผู้วิจัยสามารถกล่าวได้ว่า แม้ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 71/80 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ (E_1/E_2 , 80/80) แต่ตัวเลขประสิทธิภาพดังกล่าวก็ถือว่าเป็นตัวเลขที่สูง ที่สามารถยอมรับได้ในหลากหลายสาขาวิชาทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดนิตา ดวงวิไล และคณะ (2562: 75) และภณทิรา ศรีใจ และสมบัติ ห้ายเรือคำ (2565: 199) ที่ได้ตั้งค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) ที่ระดับ 70/70 ด้วยเช่นกัน

5.2 จากผลการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน ($\bar{X} = 24.00$, S.D. = 2.47) และก่อนเรียน ($\bar{X} = 14.80$, S.D. = 2.72) โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test dependent sample) แล้วพบว่า คะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คณะผู้วิจัยคาดว่าอาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก ถือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ให้อิสระผู้เรียนในการเลือกสรรสื่อทางศิลปะ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองสนใจ และสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนในการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ขั้นสาธิต 2) ขั้นสตูดิโอ 3) ขั้นคลีนอัพ และ 4) ขั้นประเมินผล ซึ่งกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ล้วนได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิดและการวางแผนงานของผู้เรียน จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์หลังการทดลองดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ณชนก หล่อสมบูรณ์ และโสภณาย บุญญานันต์ (2563: 166) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” แล้วพบว่า หลังทดลองผู้เรียนมีพัฒนาการทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและพัฒนาการการสร้างสรรค์ผลงานสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 จากผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ หน่วยทัศนธาตุ โดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกแล้วพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75 และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจ 3 ลำดับแรก พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านสื่อการเรียนการสอนสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.63 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.52 และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.65 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน และด้านการจัดกิจกรรมการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.79 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และเมื่อ

พิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด พบว่า องค์ประกอบการประเมิน “มีความเหมาะสมกับเวลา” มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจรายด้านน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.18 แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก็พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ซึ่งสาเหตุที่ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมากนั้น คณะผู้วิจัยคาดว่าอาจเนื่องมาจาก แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุ ในครั้งนี้ได้พัฒนามาจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกของ Joa (2014: 45-51) โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกดังกล่าว ถือเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ให้อิสระผู้เรียนในการเลือกสรรสื่อทางศิลปะและหัวข้อเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองสนใจ และทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ณชนก หล่อสมบูรณ์ และโสมฉาย บุญญานันต์ (2563: 166) ที่ได้รายงานไว้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนว Active learning จะช่วยเสริมสร้างมนต์ทัศน์การเรียนรู้และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุนทรี ทมกระโทก และศิริพงษ์ เพียรศิริ (2563: 151) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ เรื่อง ศิลป์สร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ 5Es ร่วมกับเทคนิคการสอนโดยใช้เกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3” แล้วพบว่า หลังการทดลองด้านกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน

ส่วนองค์ประกอบการประเมิน “มีความเหมาะสมกับเวลา” ที่นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจรายด้านน้อยที่สุดนั้นอาจจะเป็นเนื่องจาก ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจ และสนุกกับกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้นจึงอาจมีความต้องการที่อยากจะสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของตนเองให้ดีที่สุด และอีกสาเหตุที่เป็นไปได้ก็คือ เนื่องด้วยในขั้นตอนการประเมินผล ผู้วิจัยจะมีของรางวัล มอบให้กับผู้เรียนที่ทำผลงานได้ดีที่สุด จำนวน 6 ผลงาน/สัปดาห์ ดังนั้นผู้เรียนจึงอาจมีความคาดหวังและอยากสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของตนเองให้ดีที่สุดเพื่อจะได้รับรางวัลจากครูผู้สอนก็เป็นไปได้ ดังนั้นการจำกัดด้วยระยะเวลาในการทำกิจกรรมจึงก่อให้เกิดการเร่งรีบ และผู้เรียนจึงมองว่าระยะเวลาตลอดการทำกิจกรรม 100 นาที/วัน เป็นระยะเวลาที่ไม่เพียงพอในการสร้างสรรค์ผลงานสำหรับตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. ในการนำแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ไปประยุกต์ใช้นั้น ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ปรีกษา และสอนเทคนิคให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น ซึ่งผู้สอนจะต้องคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้ตลอดการดำเนินกิจกรรม

2. ในการนำแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้นั้น ผู้สอนควรมีการจัดเตรียมวัสดุ และอุปกรณ์ประกอบการทำกิจกรรมให้มีความหลากหลายมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงาน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะทางศิลปศึกษาในหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อกระตุ้น และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2. ควรมีการสร้างแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนโดยใช้หลักบูรณาการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยทัศนธาตุโดยใช้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือก สามารถช่วยเพิ่มทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานในรายวิชาศิลปะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก เลิศเดชาภัทร, ชาตรี ฝ่ายคำตา และจิระวรรณ เกษสิงห์. (2565). การประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 24(1), 56-65.
- จิตติกานต์ แก้ววิเศษ. (2565). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเชิงรุกโดยใช้วรรณคดีเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์**, 17(3), 67-80.
- ณชนก หล่อสมบูรณ์ และโสมฉาย บุญญานันต์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาบนฐานทางเลือกที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 48(4), 166-181.
- ดนิตา ดวงวิไล, สุจริณณ์ อามาตย์บัณฑิต และอัฐพล อินตะเสนา. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

- ระดับประถมศึกษา สังกัดกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำสองคอน-แก่ง
เลิงจาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 21(1), 75-92.
- ภณทิรา ศรีใจ และสมบัติ ท้ายเรือคำ. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์
เพื่อส่งเสริมความรู้สึกรักเรียนจำนวน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา.
วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17(2), 199-212.
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ. (2565). รายชื่อนักศึกษาระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ. อัตสำเนา.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ดิเรก ศรีสุขโข และทวีวัฒน์ ปิตยานนท์. (2535). การเลือกใช้สถิติที่
เหมาะสมสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและ
สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.
- สุนทรี ทมกระโทก และศิริพงษ์ เพียศิริ. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ เรื่อง ศิลป์
สร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ 5Es ร่วมกับเทคนิคการ
สอนโดยใช้เกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารบัณฑิตศึกษา,
17(79), 151-157.
- สุริตา ทองขาว. (2565). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาการอ่านสะกดคำ.
สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2555). ทักษะการคิด: พัฒนาอย่างไร. กรุงเทพฯ: อินทรีณ.
- Douglas, K., & Jaquith, D. (2018). Engaging Learners through Artmaking:
Choice-Based Art Education in the Classroom (TAB). Second
Edition. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED581779> (Accessed 12
February 2023).
- Joo, Y. (2014). Teaching Strategies for implementing Choice-Based Art
Curriculum. Retrieved from [https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.
cgi?article=1179&context=art_design_theses](https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1179&context=art_design_theses) (Accessed 12 February 2023).

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping)
วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์
The Development of Teaching and Learning Achievements
using Mind Mapping Moral, Ethical, Ethical and Spiritual Subjects
as a Teacher of Education Students

ภัทริยากุล แก่นแก้ว, โชติอนันต์ ชาวนัสสุจริต, ปิยนันท์ พูลโสภา
Pattariyakul Kankaew, Chotanan Chaosutjarit, Piyanun Phulsopha
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Faculty of Education, Surindra Rajabhat University
E-mail: Pattkankaew.edu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์ เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงทดลอง ประชากรคือ นักศึกษาครุศาสตร์ที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู 5 ห้องเรียน จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครุศาสตร์ ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) เอกสารประกอบการสอนโดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ (2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ โดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) (3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ โดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ คะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์ในภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน, แผนผังความคิด

Abstract

The purpose of this research were: 1) to compare learning achievements before and after teaching by using mind maps on morality, ethics, and spirituality of teachers of pedagogy students 2) to study student satisfaction in learning morality and ethics. Ethics and teacher spirit by using mind maps of education students as experimental research. Population: 120 education students who study morality, ethics and spirituality as teachers in 5 classrooms, 92 students. The research consisted of (1) teaching media using mind maps, morality, ethics, and spirit of teachers of semester students (2) pre-and post-learning tests on morality, ethics, and teacher spirit of education students using maps (3) student satisfaction questionnaire that studied morality, ethics and spirituality, students' teachers studied by using mind maps. analyzed the data using mean, standard deviation. T-Test Statistics.

The research results found that:

1. Learning achievement before and after teaching using mind maps, morality, ethics, and teacher spirit of education students. The post-training test scores were significantly higher than the pre-school scores by .05.

2. Satisfaction of students learning about morality, ethics, ethics, and spirituality as teachers using student mind maps. Overall, students were most satisfied with learning about morality, ethics, and spirituality as teachers using overall mind map.

Keywords: Achievement in Teaching and Learning, Mind Mapping

1. บทนำ

จากการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ตามที่สังคมต้องการต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพก็คือคุณภาพการสอนของครู ถ้าครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ผู้เรียนย่อมจะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตามความสนใจความถนัดและตามที่กำหนดในยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาการเรียนรู้ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนเน้นการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การพึ่งพาตนเองเพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานและเรียนรู้ในรูปแบบ กระบวนการกลุ่ม

ทั้งนี้การจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการผู้เรียนได้ตรงความถนัดและเต็มตามศักยภาพของผู้เรียนนั้นจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนในด้านของคุณภาพการศึกษาและรวมถึงการสร้างและพัฒนาคนไทยให้ค้นพบความเชี่ยวชาญ สนับสนุนส่งเสริมให้คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาบุคลากรของประเทศที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาใหม่ ๆ สร้างและพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ ตลอดจนสร้างและพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564: 2)

สืบเนื่องจากวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นรายวิชาชีพครูที่นักศึกษาครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จากหลายคณะและหลายสาขาวิชาลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้ร่วมกัน จากการสังเกตของผู้วิจัยในชั้นเรียนขณะทำการสอนปัญหาที่พบในชั้นเรียน เช่น นักศึกษาไม่สนใจฟังการบรรยาย เล่นโทรศัพท์มือถือคุยกันในชั้นเรียนกับเพื่อนหรือนั่งหลับ ส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถสรุปประเด็นความรู้ในแต่ละหัวข้อที่ผู้สอนได้ทำการสอนในชั่วโมงนั้น ๆ ได้

จากประเด็นปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ทักษะการสรุปประเด็นและทักษะการวิเคราะห์สามารถแสดงออกเป็นรูปธรรม โดยจะมีผลต่อผู้เรียนคือทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสรุปเนื้อหาในบทเรียน สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในวิชาที่เรียนและมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของครู จรรยาบรรณวิชาชีพครู คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครูและจิตวิญญาณความเป็นครูรวมถึงการสะท้อนคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองในการเป็นครู

ที่ดี มีความรอบรู้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่ คือ เปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จากการที่ให้ครูเป็นผู้สอนหรือการอธิบายหน้าชั้นเรียน (teacher-centered) โดยเน้นไปที่ผู้เรียนให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะการคิด วิเคราะห์สังเคราะห์จากความรู้ที่ได้ศึกษาการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) เป็นการนำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

โทนี บูซาน (Tony Buzan) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการทำแผนผังความคิด (Mind Mapping) เพื่อทำให้การท่องจำแนวคิดง่ายขึ้นและเป็นผู้กำหนดเทคนิคการทำแผนผังความคิด (Mind Mapping) เนื่องจากเห็นว่าขั้นตอนการท่องจำแบบเป็นแบบดั้งเดิมและล้าสมัย เขาจึงรวมเทคนิคการจำลำดับขั้น รูปภาพและสีไว้ในไดอะแกรมเดียว เขาพบว่าสามารถช่วยเพิ่มอัตราการจดจำของเขาได้อย่างมาก นอกจากนี้เขายังพัฒนาขั้นตอนอีก 7 ขั้นตอนในการสร้างแผนผังความคิด (Mind Mapping) ได้แก่ 1) ระดมความคิดจากแนวคิดหลัก 2) สร้างภาพที่น่าประทับใจ เนื่องจากรูปภาพที่เกี่ยวข้องสามารถบ่งบอกและนำความสนใจได้มากกว่าคำและวลี 3) การระบายสีแผนที่เพราะการใช้สีที่มีชีวิตชีวาจะเพิ่มความสว่าง ความสวยงามและจุดประกายให้กับความคิดช่วยให้เราสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ 4) สร้างการเชื่อมต่อ เนื่องจากแผนผังความคิด (Mind Mapping) ที่สมบูรณ์แบบคือส่วนประกอบของแนวคิดที่มีการจัดระเบียบอย่างดีซึ่งแนวคิดมีความเชื่อมโยงกัน 5) ทำให้กิ่งก้านของในแผนผังความคิด (Mind Mapping) โค้ง นั่นแสดงถึงแนวคิดหรือธีม (Theme) มีความถูกต้อง กระจัดรัดเป็นแก่นแท้ของแผนผังความคิด (Mind Mapping) 6) ใช้คำสำคัญคำเดียวจะทำให้เข้าใจง่าย และ 7) แทนที่คำด้วยรูปภาพทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ครอบคลุมมากขึ้น โดยสามารถสะท้อนความคิดจากการนำเสนอด้วยภาพและความสามารถในการอธิบายอย่างละเอียด (EdrawMind, 2023)

การเขียนผังความคิด (Mind Mapp) นั้นเกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมองหรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือสมองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุผล ตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวากจะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีแถบเส้นประสาทคอร์ปัสคัลโลซัมเป็นเสมือนสะพานเชื่อม (หนึ่งฤทัย ยิ้มประเสริฐ, 2564: 12) สอดคล้องกับบุญรัตน์ เชื้อวงศ์ (2563: บทคัดย่อ) กล่าวว่าการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับการเขียนผังความคิด (Mind Mapp) ช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนลำดับขั้นตอน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นได้อีกด้วยจากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนของนักศึกษาครุศาสตร์และหวังว่านักศึกษาจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาครุศาสตร์ที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาครุศาสตร์ที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับสลาก โดยใช้กลุ่มการเรียนเป็นฐานในการศึกษาการวิจัย จำนวน 92 คน

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนบริหารการสอน ที่ใช้พัฒนาเอกสารประกอบการสอนโดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์

2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ โดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนฉบับละ 30 ข้อ แบบทดสอบมีค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเท่ากับ 0.89 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.20–0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.80 ตามวิธีของเบรนนัน (Brennan) (บุญชม ศรีสะอาด 2553: 105-106)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ โดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) แบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์, 2551: 67) โดยแบบสอบถามความพึงพอใจจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกระบวนการ

เรียนรู้ 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน และ 4) ด้านการวัดผลประเมินผล โดยแบบสอบถาม มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.87

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียน กับหลังเรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและ จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา ครุศาสตร์ โดยการใช้ผังความคิด (Mind Mapping) นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบ ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน โดยใช้สถิติ t-test (Dependent samples)

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ โดยการใช้ผัง ความคิด (Mind Mapping) โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเกณฑ์แปลผลความพึงพอใจ ที่กำหนดโดยมีเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์, 2551: 67) มีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00
พึงพอใจมาก	มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50
พึงพอใจปานกลาง	มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50
พึงพอใจน้อย	มีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50
พึงพอใจน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิต วิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณ ความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ (N = 92)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	15.12	2.56	31.66*
หลังเรียน	30	24.33	2.09	

*P <.05

จากตารางการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ จำนวน 92 คน มีคะแนนการทดสอบก่อนการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 15.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.56 และคะแนนการทดสอบหลังการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 24.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.09 ผลคะแนนหลังการจัดการเรียนการสอนสูงกว่าคะแนนก่อนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์ ในภาพรวม (N = 92)

ด้านที่	รายการประเมิน	($\bar{x}$)	S.D.	การแปลผล
1	ด้านเนื้อหา	4.48	0.70	พึงพอใจมาก
2	ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.67	0.59	พึงพอใจมากที่สุด
3	ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน	4.44	0.78	พึงพอใจมาก
4	ด้านการวัดผลประเมินผล	4.52	0.74	พึงพอใจมากที่สุด
	รวม	4.52	0.70	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์ ในภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า รายการประเมินจำนวน 2 ด้าน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.67

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.59 2)ด้านการวัดผลประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.74 ส่วนรายการประเมินจำนวนที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.70 และด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.78

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind Mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่ามีความแตกต่างหลังการจัดการเรียนการสอนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน สอดคล้องกับรายงานการวิจัย ของบุญรัตน์ เชื้อวงศ์ (2563: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเขียนความเรียงโดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิส ซเวียร์คอนแวนต์ พบว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนลำดับขั้นตอน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเขียนความเรียงได้อีกด้วย เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ สมณัส และเตชาเมธ เพียรชนะ (2565: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นมากกว่าในทุกด้านจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิดรวบยอด มีการนำเสนอและอภิปรายแผนผังมโนทัศน์ร่วมกันกับนักเรียนคนอื่น ๆ ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริงทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านการนำไปใช้สูงที่สุด นอกจากนี้พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนที่ใช้แผนผังมโนทัศน์ช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีการฝึกการวิเคราะห์เพื่อสร้างแผนผังมโนทัศน์ส่งผลให้นักเรียนมีระบบการคิดในเชิงวิเคราะห์เพิ่มขึ้น

5.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูโดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) ของนักศึกษาครุศาสตร์ในภาพรวม

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) พบว่า ในภาพรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งตะวัน นวลแก้ว (2560: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ผลของการสอนอ่านโดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน ภาษาอังกฤษ และความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคลองวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้แผนผังความคิดในภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสังเกตได้จากความกระตือรือร้น ความตั้งใจการทำงานที่สะอาดเรียบร้อยและถูกต้องของนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเขียนแผนผังความคิดในการสรุปเรื่องที่อ่านโดยมีการใช้จินตนาการและการใช้สีเข้ามาสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาสวยงามและง่ายต่อความเข้าใจ อีกทั้ง บทอ่านและการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในบทอ่าน เช่น สื่อวีดิทัศน์ เพลง เกมต่าง ๆ ที่ช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วยการถาม-ตอบระหว่างครูและนักเรียนส่งผลให้นักเรียนรู้สึกมีส่วนร่วมในชั้นเรียนในขณะที่อ่านส่งผลให้นักเรียนมีความสุขเพลิดเพลินกับการเรียนและเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นอีกด้วยและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐตา ทะรินทร์ (2563: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อหน่วยการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด มีข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.50 คือ นักเรียนมีความรู้สึกว่าการเรียนนี้จะทำให้การเรียนมีการจำเนื้อหา ง่ายขึ้น เพราะมีการสอนที่ใช้ผังความคิดและนักเรียนมีความรู้สึกว่าการเรียนนี้ช่วยให้ทำงาน ได้อย่างมีระบบและรอบคอบ

กล่าวได้ว่าการใช้ผังความคิด (Mind mapping) ในการจัดการเรียนการสอน วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาครุศาสตร์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามีแนวโน้มดีขึ้น เนื่องจากการใช้ผังความคิด (Mind mapping) สามารถช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดระบบความคิดและความจำ มีการวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียน สิ่งก็ตามมาก็คือ เกิดการสังเคราะห์บทเรียนได้องค์ความรู้ใหม่ในงานที่ทำและเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างกว้างขวางที่เน้นกระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะครุศาสตร์ ควรมีนโยบาย ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต นำรูปแบบการใช้ผังความคิด (Mind mapping) ไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

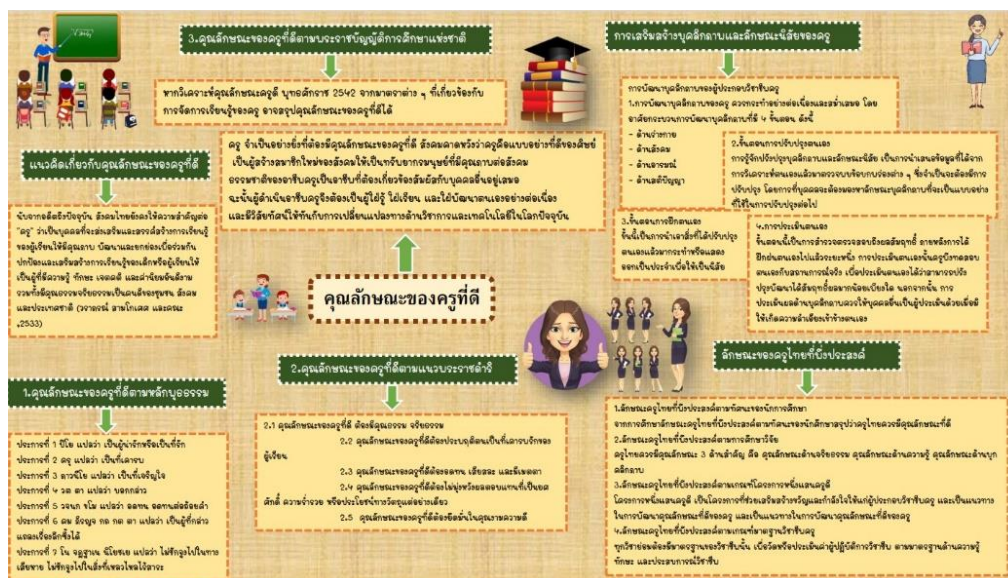
6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

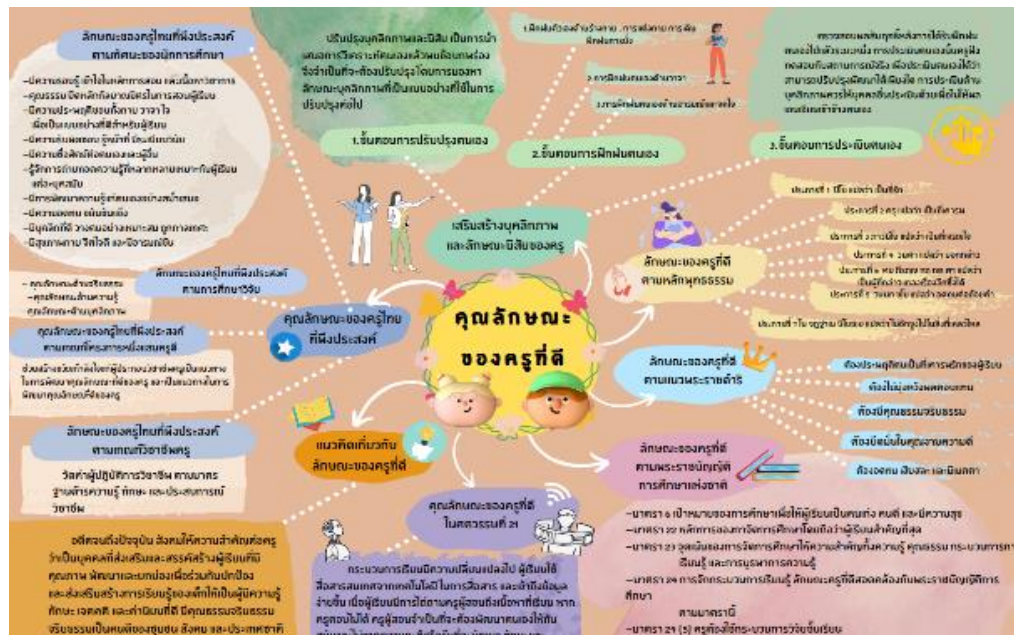
1. จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind mapping) ไปใช้ในรายวิชาอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ผังความคิด (Mind mapping) วิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind mapping) ร่วมกับการใช้ตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการที่ผู้วิจัยได้บูรณาการการสอนและใช้เทคนิคผังความคิด (Mind Mapping) ในการเรียนการสอนรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและได้ลงมือปฏิบัติ (Active Learning) เนื่องจากผู้เรียนจะใช้ทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน คิดวิเคราะห์และสรุปประเด็นหัวข้อที่เรียน สร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียน จึงจะสามารถจัดทำผังความคิด (Mind mapping) ได้ ในการนี้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นที่สำคัญของแต่ละหัวข้อที่เรียนจึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลงานของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตในการเขียนผังความคิด (Mind Mapping) ที่เรียนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ สมน์ส และเตชาเมธ เพียรชนะ. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 220-230.
- ณัฏฐชา ทะรินทร์. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่อหน่วยการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังความคิด. *Journal of Modern Learning Development*, 9(2), 26-39.
- ธานินทร์ศิลป์ จารุ. (2551). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญรัตน์ เชื้อวงศ์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการเขียนความเรียงโดยใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รุ่งตะวัน นวลแก้ว. (2560). ผลของการสอนอ่านโดยใช้แผนผังความคิดที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน ภาษาอังกฤษและความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคลองวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

หนึ่งฤทัย ยิ้มประเสริฐ. (2564). การสอนโดยใช้ Mind Maps ในการจัดการข้อมูลทางศิลปะเพื่อพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ ของนักศึกษาหลักสูตรทัศนศิลป์ คณะศิลปวิจิตรสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. **รายงานการวิจัย**. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

Edrawmind.Mind. (2023). **Mapping and Tony Buzan's Contribution to the Invention of Mind Maps**. Retrieved from <https://www.edrawmind.com/article/tony-buzan-biography.html> (Accessed 7 April 2023).

อารยธรรมลุ่มน้ำชี : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ในจังหวัดมหาสารคาม
Chi Valley Civilization: History, Culture and Wisdom
in Maha Sarakham Province

ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, พระมหาพจน์ สุวโจ
ปัญญา คล้ายเดช, อุดุลย์ หลานวงศ์
Chayaporn Sukprasert, PhrakruSripayavikrom,
Phramaha Phocana Suvaco, Panya Klaydesh, Adun Lanwong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: konhin51@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอารยธรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
ลุ่มน้ำชีในจังหวัดมหาสารคาม 2) ศึกษาภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชีในจังหวัดมหาสารคาม
และ 3) สร้างแนวทางในการดำรงรักษาสืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม
โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีวิจัยเชิงเอกสารและวิจัยเชิงคุณภาพ
ปฏิบัติการร่วมแบบผสมผสาน ด้วยการลงพื้นที่ชุมชนตบะ อำเภอโนนสูง วัฒนาราม อำเภอโนนสูง
จังหวัดมหาสารคามโดยใช้เครื่องมือการวิจัยด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนา
กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่ใจกลางของภาคอีสาน มีบรรยากาศที่สงบเงียบและ
เรียบง่ายตามแบบฉบับของเมืองอีสาน ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบสูงโคราช มีแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำ
ชีไหลผ่าน ปัจจุบันมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาแห่งหนึ่งของ
ภูมิภาค มีประวัติมายาวนาน โดยมีแหล่งโบราณคดีสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลทาง
พุทธศาสนา มาตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปลายของอินเดีย ผ่านเมืองพุกามมาใน
รูปแบบของศิลปะสมัยทวารวดี และปรากฏเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญ คือ อารยธรรมทวาร
วดีบริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) เมืองนครจำปาศรี และพระธาตุนาดูน และอารยธรรม
ขอม ที่ กู่สันตรัตน์ และ มีวัฒนธรรมทางภาษาที่ใช้สื่อสารกันภายในท้องถิ่นแตกต่างกัน
2. ภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชีในจังหวัดมหาสารคาม มีหลากหลาย อาทิ
ข้าวหมาก อาหารทานเล่นของชาวอีสาน สมุนไพร การปั้นหม้อดินเผา และผ้าไหมมัดหมี่ลาย

สร้อยดอกหมาก แต่ภูมิปัญญาอีสานที่โดดเด่น ได้แก่ ฮูปแต้มหรือภาพจิตรกรรมฝาผนังคู่กับ
ลิ่ม โดยเฉพาะวัดป่าเลไลย์ อำเภอนาดูน เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

3. ได้สร้างคู่มือมรดกเทศก์ชุมชนและชุดความรู้ฮูปแต้มวัดป่าเลไลย์ และจัดสร้าง
องค์ความรู้เป็นป้ายขนาดใหญ่ เพื่อการศึกษาของผู้สนใจ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงรักษา
สืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชีในจังหวัดมหาสารคาม สืบต่อไป

คำสำคัญ: อารยธรรมลุ่มน้ำชี, ประวัติศาสตร์, วัฒนธรรม, ภูมิปัญญา, จังหวัดมหาสารคาม

Abstract

This purpose of this research were: 1) to study civilization, history and culture of Chi valley in Maha Sarakham province, 2) to study the local wisdom of Isan people of Chi valley in Maha Sarakham province and 3) to make guideline for preserve the civilization of Chi valley in Mahasarakham province. This research is documentary and qualitative research. It is combined operations and fieldwork and in-depth interviews group, especially in the area of Wat Pa Lalei, Nadun District, Maha sarakham province. The total is 21 persons and analysis using descriptive methods.

The research result found that:

1. Maha Sarakham province is a peaceful and simple city. It is located in the Korat plateau with a major Chi river flowing. It is now an important city as educational center of the Northeast and there is a long history. There is an important archaeological site that has been influenced by Buddhism, since the late Gupta and Pallava periods of India passed through Pagan of Myanmar in the form of art during the Dvaravati period, It appears to be an important source of civilization, namely the Dvaravati civilization: such as the area of Kandaravichai (Kok Phra), Champasri, and Phra That Nadun and Khmer civilization at Ku Santarat. There is language culture a different language culture used in local communication from the common Isan languages.

2. There are many the wisdom of the Isan people of Chi valley in Maha Sarakham Province: Khao Mak, appetizer of Isaan people, herbs, pottery making and Mudmee silk. But the the Important Isaan wisdom is Hoop Taep or mural paintings with Sim, especially Wat Pa Lalei, Nadun District is classified of community

3. It created a manual for local guide and body of knowledge about Hoop Taep or mural paintings of Wat Pa Lalei and create a body of knowledge as a large sign for the education of those interested for maintaining and preserving of civilization of Chi river valley in Maha Sarakham Province.

Keywords: Chi Valley Civilization, History, Culture, Wisdom, Maha Sarakham Province

1. บทนำ

ลุ่มน้ำชี ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทิศเหนือติดกับลุ่มน้ำโขง ทิศใต้ติดกับลุ่มน้ำมูล ทิศตะวันออกติดกับลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำมูล ทิศตะวันตกติดกับลุ่มน้ำป่าสัก สภาพภูมิประเทศของลุ่มน้ำชีประกอบไปด้วยเทือกเขาสูง ทางทิศตะวันออกและทิศเหนือคือเทือกเขาภูพาน ทิศตะวันตก คือเทือกเขาตองพญาเย็น ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำชี และแม่น้ำสาขาที่สำคัญหลายสาย

แม่น้ำชี มีต้นกำเนิดจากที่ราบด้านตะวันออกของเทือกเขาเพชรบูรณ์ นับตั้งแต่เขาชันปันน้ำ เขาแปปันน้ำ เขาเสลียงตาเถด เขาอุ่มน้ำ เขายอดชี เขาครอก จนถึงเขาเทวดา ซึ่งเป็นแนวภูเขาชายเขตแดนด้านตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดชัยภูมิ แม่น้ำชีมีความยาวประมาณ 830 กิโลเมตร (ขอนแก่นลิ่ง, 2561)

จังหวัดที่ลุ่มน้ำชีไหลผ่าน เป็นบริเวณลุ่มน้ำที่พบร่องรอยเมืองในยุคสมัยทวารวดีเป็นจำนวนมาก แตกต่างกันไป และมีความหนาแน่นที่สุดกว่าพื้นที่ลุ่มน้ำอื่น โดยพบเมืองที่มีขนาดเล็กและใหญ่อยู่หลายเมืองได้แก่ เมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์, ไบเสมาบ้านกุดโง้ง อำเภอมือง และ เมืองคอนสวรรค์ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ, เมืองนครจำปาศรี อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมืองเชียงเหียน อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ลุ่มน้ำชีเป็นบริเวณที่มีชุมชนโบราณกระจายอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ (ชลิต ชัยครรชิต, 2565) ยุคสมัยทวารวดี และยุคสมัยเขมร

ทวารวดี เป็นชื่อของอาณาจักร ซึ่งตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง (ประมาณพ.ศ.1100-1600) (ปรีชา กาญจนาคม, 2556: 90) คำว่า “ทวารวดี” เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ประกอบด้วยประตู ซึ่งอาจหมายถึง เมืองท่า เป็นปากประตูทางการค้า ขุมทางการค้า และคำว่า “ทวารวดี” อาจเทียบได้กับ “ทวารกา” ซึ่งเป็นเมืองของพระกฤษณะในมหากาพย์อินเดียนเรื่องมหาภารตยุทธ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2562: 25) นักวิชาการบางท่านกล่าวว่าทวารวดีเกิดขึ้นในลักษณะของอารยธรรมมากกว่าอาณาจักร เป็นกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ในช่วงอายุอย่างคร่าว ๆ คือตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงราว พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นช่วงที่เรียกช่วงทวารวดี (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2562) ที่เกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า เป็นเมืองขนาดต่าง ๆ มีพัฒนาการขยายตัวจาก

สังคมครอบครัว และสังคมหมู่บ้านมาเป็นสังคมเมืองที่มีชุมชนเล็ก ๆ ล้อมรอบ มีหัวน้ำ ปกครอง มีศาสนา มีความสัมพันธ์ระหว่างเมืองต่อเมืองหรือรัฐต่อรัฐ เพื่อการค้า มีการค้าขาย ทางทะเลอย่างกว้างขวางเพราะมีเส้นทางออกสู่ทะเลมากมาย (ปิยะแสง จันทวงศ์ไพศาล, 2558: 354) นักวิชาการอีกกลุ่มให้การยอมรับทวารวดีในฐานะวัฒนธรรมสำคัญที่มีอิทธิพล ต่อชุมชนต่าง ๆ รอบอ่าวไทย โดยส่งผ่านวัฒนธรรมพุทธศาสนากระจายทั่วบริเวณที่ราบลุ่ม แม่น้ำเจ้าพระยา ไปจนถึงรอยต่อที่ราบสูงโคราชและบางส่วนของคาบสมุทรภาคใต้ ทั้งนี้ วัฒนธรรมพุทธศาสนาสมัยทวารวดีก็มีความหลากหลายไม่ได้จำกัดเฉพาะเถรวาทแบบลังกา เท่านั้น (ไทยศึกษา, 2561) มีความเจริญแผ่ออกไปกว้างขวางครอบคลุมดินแดนที่เป็น ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยในปัจจุบัน ตลอดจนถึงหัวเมือง มอญริมฝั่งทะเลอันดามัน และทวารวดีมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ประมาณ 200 ปี จึงค่อย ๆ เสื่อมลงเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 เนื่องจากขอมได้ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงบริเวณลุ่ม แม่น้ำเจ้าพระยาทำให้ทวารวดีตกอยู่ใต้อำนาจของขอม (दनัย ไชโยธธา, 2543: 30)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์และ ศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีความน่าสนใจหลายอย่าง พบใบเสมาหรือหินตั้ง ที่เป็นอัตลักษณ์ด้านศิลปกรรมสมัยทวารวดี ช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 ซึ่งพบกระจายอยู่ ทั่วไปในภาคอีสานตามเมืองโบราณต่าง ๆ ที่ใกล้กับลำน้ำสำคัญของภูมิภาค เช่น ลำน้ำชี ลำน้ำมูล และลำน้ำโขง

มหาสารคาม (วิกิพีเดีย, 2566) เป็นจังหวัดหนึ่ง ที่มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งเมือง ยาวนานมานับพันปี ตั้งแต่สมัยทวารวดี พบหลักฐานทางโบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธ ศาสนาตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปลวชะของอินเดียผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบของ ศิลปะสมัยทวารวดี โดยบริเวณ (โคกพระ) เมืองกันทรวิชัย พบหลักฐานเช่น พระพุทธรูปมิ่ง เมือง พระพุทธรูปยืนมงคล และกรุพระพิมพ์ดินเผา ส่วนบริเวณอำเภอนาคูเมืองนครจำปา ศรี พบทั้งกรุพระพิมพ์ดินเผาและพระบรมสารีริกธาตุ มหาสารคามได้รับอิทธิพลของศาสนา พราหมณ์ผ่านทางชนชาติขอม ในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กุสันตรัตน์ กุบ้านเขวา และคูอื่น ๆ รวมไปถึงจนถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอม นอกจากนี้ยังมี “ลิม” ซึ่งคำว่า ลิม นั้นเป็น ภาษาอีสานสำหรับเรียกอุโบสถ ลิมเป็นสถานที่ทำสังกรรมของพระสงฆ์ ชาวอีสานนิยมสร้าง ลิมขนาดเล็กและมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน ที่เรียกว่า ฮูปแต้ม โดยช่างแต้มชาวบ้านในท้องถิ่นหรือจิตรกร ที่มีความรู้ความสามารถวาดภาพ เล่าเรื่อง วรรณกรรม ชาดก ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต การละเล่นต่าง ๆ ในสมัยนั้น ถ่ายทอดออกมา อย่างเรียบง่าย สำหรับจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ฮูปแต้ม วัดโพธาราม (Tagthai, 2565) บ้านดงบัง อำเภอนาคู, วัดป่าเลไลย์ (Goodwill guide at dongbang village, 2566) บ้านหนองพอก, และวัดยางทองวราราม (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2566) อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

หลังจากผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น และศึกษาเอกสาร หลักฐานตำราแล้ว มีความประสงค์ที่จะทำการสำรวจ แหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำชี และรวบรวมเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในจังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากพบว่า แหล่งที่แสดงถึงอารยธรรม แหล่งภูมิปัญญา มีอยู่อย่างกระจัดกระจายรอการสำรวจ เพื่อการรวบรวมและทำการอนุรักษ์ไว้เพราะโบราณวัตถุบางอย่างที่แสดงถึงอารยธรรม แหล่งภูมิปัญญาของจังหวัดมหาสารคาม เริ่มเสื่อมสภาพ การดูแลรักษายังไม่ทั่วถึง บ้างถูกทำลายด้วยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือไม่ก็เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา แหล่งอารยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นควรค่าแก่การศึกษารวบรวมและอนุรักษ์ สืบและอุปถัมภ์ วัดป่าเลไลย์ ชุมชนมีความตื่นตัว ประสงค์จะมีความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน พุทธศิลป์เกี่ยวกับอุปถัมภ์ที่มีคุณค่าของตนเองมาก ผู้วิจัยมีความประสงค์ ศึกษาอารยธรรมลุ่มน้ำชีผ่านอุปถัมภ์ ณ พื้นที่ วัดป่าเลไลย์ ให้รวบรวมเป็นชุดองค์ความรู้อย่างเด่นชัด ถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีสาน อันทรงคุณค่าเพื่อการเผยแพร่และการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอารยธรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อสร้างแนวทางในการธำรงรักษาสืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 เครื่องมือและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ปฏิบัติการร่วมด้วยแบบผสมผสาน มีขอบเขตศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ได้จากการศึกษาข้อมูล หนังสือ ตำรา หนังสือเกี่ยวกับ อารยธรรมลุ่มน้ำชี: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในจังหวัดมหาสารคาม และข้อมูลที่ได้ บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำชี
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และกำหนดอารยธรรมลุ่มน้ำชี ตลอดจนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม
3. ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล: กลุ่มเป้าหมายจำนวน 21 คน ดังนี้ ประชาชนในพื้นที่และพระภิกษุ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 รูป/คน

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 คน ผู้ที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและ
และนักวิชาการ จำนวน 7 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

4. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย: สำหรับพื้นที่ทำการวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนด
พื้นที่การวิจัยไว้ 1 แห่ง คือ วัดป่าเลไลย์ บ้านหนองพอก อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม

5. ขอบเขตด้านเวลา: ดำเนินการศึกษาวิจัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย มีการดำเนินการดังนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ กล่าวคือ

ระยะที่ 1 ศึกษาอารยธรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมลุ่มน้ำชี
ในจังหวัดมหาสารคาม โดยทำการ ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและ
หลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวคิดอารยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดวัฒนธรรมและ
ประเพณีไทย ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และแนวคิดเครือข่าย ศึกษาวิเคราะห์
แนวคิดทางอารยธรรม ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ในจังหวัดมหาสารคาม
มาเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวคิดอารยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิด
วัฒนธรรมและประเพณีไทย ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และแนวคิดเครือข่าย

ระยะที่ 2 ศึกษาภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม
โดยการลงพื้นที่ และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิ
ปัญญาของคนอีสาน ณ ชุมชนวัดป่าเลไลย์ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ จำนวน 21 รูป/คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชาชนทั่วไปและพระภิกษุ จำนวน
7 รูป/คน 2) ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 7 คน 3) ผู้ที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและเอกชน
นักวิชาการ จำนวน 7 คน เพื่อให้ทราบถึงภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 3 สร้างแนวทางในการธำรงรักษาสืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชี
ในจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ 1) กิจกรรมการอนุรักษ์และการนำองค์ความรู้ที่ปรากฏใน
อุปถัมภ์ เพื่อการต่อยอด สู่การเรียนรู้ เช่น การสร้างมรดกชุมชน เป็นต้น 2) จัดการแสดง
ชุดองค์ความรู้ เกี่ยวกับอารยธรรมลุ่มน้ำชี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาใน
จังหวัดมหาสารคาม และ 3) สร้างการธำรงรักษาอารยธรรมลุ่มน้ำชีผ่านเด็ก ๆ และเยาวชน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 อารยธรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมลุ่มน้ำชี ของจังหวัดมหาสารคาม
มหาสารคามถือว่าเป็นเมืองแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ และมีประวัติศาสตร์ยาวนานมาหลาย
ร้อยปี เพราะได้พบหลักฐานแหล่งอารยธรรมที่สำคัญทางโบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธ
ศาสนา ตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปลายของอินเดียผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบของ
ศิลปะอารยธรรมทวารวดี เช่น บริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) และเมืองนครจำปาศรี
โดยพบหลักฐาน เป็นพระพุทธรูป (หลวงพ่อพระยืนกันทรวิชัย) และพระธาตุนาคู
พระพิมพ์ดินเผา ตลอดทั้งพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนั้นแล้วยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์

อารยธรรมขอม ในรูปแบบสมัยลพบุรี จึงเกิดการทับซ้อนและอารยธรรมทวารวดีก็เชื่อมลง เช่น กุสันตรัตน์ กุบ้านเขว และคู่อื่น ๆ รวมไปถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอมด้วย

จังหวัดมหาสารคาม มีชนหลายเผ่า มีวัฒนธรรมทางภาษาที่ใช้สื่อสารกัน ชาวไทยพื้นเมืองพูดภาษาอีสาน แต่บางท้องถิ่นก็มีภาษาที่แตกต่างกันออกไปจากภาษาอีสานทั่วไป คือ ภาษาย้อ ภาษาเขมรสูง และภาษากูยหรือกวย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีต ประเพณี "ฮีตสิบสอง" มีอาชีพด้านกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป

วัฒนธรรมต่าง ๆ จะมีลักษณะเฉพาะและมีความแตกต่างกันไปตามสภาพปัจจัยของสภาพ แวดล้อมและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน วัฒนธรรมอีสานมีลักษณะสังคมตามความเชื่อของชาวอีสาน ซึ่งมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา จึงมีวัฒนธรรมประเพณีงานบุญที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณเป็นประจำทุกเดือนเรียกว่า ฮีตสิบสอง (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2562: 103)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของมหาสารคาม คือ องค์ความรู้ที่มีการสั่งสม ถ่ายทอด และเป็นประสบการณ์ ความสามารถของบรรพบุรุษที่สามารถนำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว มาทำให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีพ และความรู้และวิธีการต่าง ๆ ที่มีคุณค่าเหล่านั้น ได้ถ่ายทอดมาให้ลูกหลานในวันนี้ ในจังหวัดมหาสารคามมีภูมิปัญญาหลายอย่าง เช่น ข้าวหมาก อาหารทานเล่นของชาวอีสาน ที่มีกันมาอย่างช้านาน เพราะทำง่าย ไม่ซับซ้อน อร่อย หอม หวาน ถึงเป็นที่ชื่นชอบของทุกครัวเรือนและถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาเป็นเวลานาน เป็นต้น แต่ภูมิปัญญาที่สำคัญและมีค่ายิ่ง นั่นคือ ซุปแต้ม ที่ได้ชื่อว่าเป็นจิตรกรรมฝาผนังท้องถิ่นมีเฉพาะที่ภาคอีสานเท่านั้น มหาสารคามจะมีซุปแต้มที่โดดเด่น แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านพุทธศิลปะ ที่วัดโพธารามและวัดป่าเลไลยก์ (การสัมภาษณ์, คุณจริยา ถานัน, 7 มีนาคม 2566)

4.2 ภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชีในจังหวัดมหาสารคาม มีหลากหลาย อาทิ ข้าวหมาก อาหารทานเล่นของชาวอีสาน สมุนไพร การปั้นหม้อดินเผา และผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก แต่ภูมิปัญญาอีสานที่โดดเด่น ได้แก่ ซุปแต้มหรือภาพจิตรกรรมฝาผนังคู่กับสิม โดยเฉพาะวัดป่าเลไลยก์ อำเภอนาคู เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

ซุปแต้ม วัดป่าเลไลยก์ บ้านหนองพอก ในฐานะภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม สิมวัดป่าเลไลยก์ (ชวนเที่ยวมหาสารคาม, 2561: 41) บ้านหนองพอก ช่วงวาดซุปแต้มชื่อว่า นายสิงห์ วงศ์วาด เป็นผู้วาด (การสัมภาษณ์, หลวงพ่อจรัส ญาณธีโร, 25 กรกฎาคม 2566) ภาพที่วาดบนผนังสิมได้วาดไว้ทั้งด้านนอกและด้านใน ด้านในวาดพุทธประวัติตอนผจญพญามาร ตอนทรงรับข้าวสัตตก้อนสัตตผุงจากพ่อค้า 2 คน ที่ผ่านตอนตรัสรู้ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ ตอนพุทธปรินิพพาน พระมาลัยกราบพระเกตุแก้วจุฬามณีเจดีย์ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ตอนพระมาลัยโปรดสัตว์นรก ผนังด้านนอกวาดเรื่องพระลัก-พระลาม (รามเกียรติ์ฉบับลาว) บางตอน เช่น ตอนนางสีดาไปลงพลอยแม่น้ำ ตอนขบวนศึกรบของพระลัก-พระลาม และ เรื่องพระเวสสันดรชาดก บางตอน เช่น

ตอนบริจาคทาน ตอนชาวบ้านเมืองสีพีโกรธที่พระเวสสันดรบริจาคช้างปัจจัยนาคนาคู่บ้านคูเมืองไป ตอนพระเวสสันดรบริจาคพระกัณหาพระชาลีและบริจาคพระนางมัทรี เป็นต้น

จิตรกรรมฝาผนัง วัดป่าเลไลยก์เป็นจิตรกรรมพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตเกี่ยวกับ“โลก”ของผู้นับถือศาสนาในสังคมลุ่มน้ำโขง จิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวสะท้อนประวัติศาสตร์ความคิดและประวัติศาสตร์สังคมของคนอีสานในอดีต ผ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระลักพระลามแสดงให้เห็นรูปแบบการปกครองแบบอาญาสี่ โครงสร้างสังคมอีสานเน้นสายสัมพันธ์ทางความคิดของคนลาวอีสานที่มีต่อโลกมนุษย์โลกสวรรค์และโลกบาดาล จิตรกรรมฝาผนังจึงทำให้เข้าใจความคิดของคนลาวอีสานที่มีต่อการมองโลกอย่างมีความสัมพันธ์กับชีวิตบนผืนโลกเหนือโลกและใต้พิภพ ที่ถูกนำมาแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในวรรณกรรมลาวอีสานเรื่องพระลักพระลาม ที่มีการสอดแทรกอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาไว้อย่างแยบคาย (Goodwill guide at dongbang village, 2566)

จิตรกรรมฝาผนังวัดป่าเลไลยก์ ลักษณะเด่นของจิตรกรรมวัดป่าเลไลยก์ คือ เขียนภาพขนาดใหญ่ จัดภาพแบบโปร่งดูง่ายสามารถยืนชมในระยะห่างได้ชัด โดยฝาผนังด้านนอกทางทิศเหนือนำเสนอภาพพระลักพระลามอำลาพระญาติ ตอนกำเนิดนางสีดา และตอนลอยแพนางสีดา ทางทิศตะวันออกตอนควายสรพิน้ำควายทรพาผู้เป็นบิดา ด้านทิศตะวันตกเป็นภาพพระเวสสันดรชาดก ช่วงแค้นเลือกนำเสนอเฉพาะตอนที่สำคัญ การจัดภาพมีความเป็นอิสระเสรีมิได้เคร่งครัดในการจัดเรียงลำดับขั้นตอนของภาพ ภาพเขียนจึงทำหน้าที่เสริมอรรถรสของเรื่องที่ถูกละเลขา ถ่ายทอดเชิงจินตนาการต่อเนื่องภายในท้องถื่นในฐานะมหรสพที่สอดแทรกคติธรรมจำแนกอธิบายให้เห็นชัดตัวไหนเป็นใครสื่ออย่างชัด เช่น ชูชก จะสังเกตว่ามีรูปลักษณะของความน่าเกลียดทั้งร่างกายและจิตใจ ภาพชูชกกินจนท้องแตกตาย ก็ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย ๆ ว่าภาพสื่อถึงใคร (การสัมภาษณ์ คุณพ่อเสถียร พุทโธสง, 23 สิงหาคม 2566) เด็ก ๆ และนักเรียน ประชาชนทั่วไปจะเพลิดเพลินดื่มด่ำกับภาพลำดับเหตุการณ์ได้อย่างสนุกและต่อเนื่องกัน (การสัมภาษณ์ คุณแม่สุภาพร พุทโธสง, 11 สิงหาคม 2566)

ลักษณะรูปแบบจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์ วัดป่าเลไลยก์ ลักษณะรูปแบบจิตรกรรมฝาผนังวัดป่าเลไลยก์เป็นแบบพื้นบ้านอีสาน มีความโดดเด่นในด้านการจัดภาพแต่ละส่วนที่มีองค์ประกอบสวยงามภาพ มีขนาดใหญ่ต่อการดูและทำความเข้าใจภาพ อาทิ ภาพตอนพระพุทเจ้าอยู่ส่วนบน ด้านซ้ายและขวาของพระองค์ คือ ภาพพระยามาร ด้านซ้ายนางธณิธิ์บิรมยผมห่มผ้าทำมกลางกลุ่มพญามาร ถัดมาเป็นภาพพระพุทเจ้าออกบิณฑบาต ลำดับเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง ด้านรูปแบบการเขียนช่างเขียนคลุมพื้นที่ภาพด้วยสีวรรณะเย็นได้แก่ ครามน้ำเงินเขียวและมีกลุ่มสีวรรณะร้อนมาสอดแทรกในบางส่วน เช่น สีน้ำตาลแดงน้ำตาลดำ ทั้งนี้ช่างไม่คำนึงถึงสีที่ถูกต้องของสีกับความเป็นจริงตามสภาวะที่ปรากฏในโลกภายนอก เช่น ช่างตัวสีน้ำเงินฟ้าเสื้อผ้าคนสีเขียวอ่อน กำหนดภาพรวมของสีด้วยสีน้ำเงินแสดงให้เห็นว่าสีน้ำเงินในระยะนั้น เป็นสีหลักที่สามารถหาได้ง่ายกว่าทุก ๆ สี

รูปปั้นผนังด้านใน และรูปปั้นผนังด้านนอก

ภาพประกอบโดย นางสาวปติมากร พึ่งพวก ผู้ช่วยนักโบราณคดี กลุ่มโบราณคดี
สำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมาเข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2566.

ภาพปราชญ์ท้องถิ่น (คุณพ่อเสถียร พุทโรสง) กำลังอธิบายเล่าเรื่องราวรูปปั้นให้ผู้สนใจฟัง

คุณค่าของรูปแต้ม

รูปแต้ม เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นงานศิลปกรรมที่อยู่คู่กับลัทธิเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพราะลัทธิเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ทรงคุณค่า สร้างขึ้นจากความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน ผสานกับการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่เกิดการสร้างสรรค์งานผ่านแรงศรัทธาผสานกับภูมิปัญญาของคนในชุมชน (อำภา บัวระภา, 2564: 33) รูปแต้มจึงมีคุณค่าทั้งด้านปฏิสัมพันธ์ของคนและรูปแต้ม และคุณค่าทางลักษณะและรูปแบบทางศิลปะ ดังนี้

1. รูปแต้มเปรียบได้กับสื่อที่เป็นตัวเชื่อม โน้มน้าวจิตใจ ผู้คนที่พบเห็น เกิดอารมณ์ความรู้สึก เกิดอรรถรสของความสนุกสนานและเข้าถึงสาระแห่งธรรมที่อ่านได้จากเส้นและสี

2. รูปแต้ม แต่ละภาพมีการเชื่อมต่อกันอีกภาพหนึ่ง เป็นการสื่อสารความคิดให้ผู้ชมเกิดจินตนาการตาม

3. เนื้อหาของภาพแต่ละตอนจะจบลงในตัวของมันเอง

4. มีความงามทางสุนทรียศาสตร์ ถ่ายทอดศิลปะพื้นบ้านแท้ๆ

5. รูปแต้มแฝงคุณธรรมแบบง่าย ๆ มองภาพแล้วสื่อธรรมออกมาได้ทันที

6. เล่าเรื่องราวพุทธประวัติ หรือเล่าจากวรรณกรรมพื้นบ้าน พรรณนาด้วยเส้นสีและองค์ประกอบภาพเป็นตอน ๆ ที่ต่อเนื่องกันไป

7. เป็นความงามที่เกิดจากความเรียบง่าย อันเป็นคุณสมบัติศิลปะพื้นบ้าน

8. ดึงเรื่องราวภาพรูปแต้มออกมา นำไปสู่การสร้างสรรค์และการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ท้องถิ่น สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวด้านศิลปะ นำไปสู่การพัฒนาชุมชน และปลูกใจให้คนในท้องถิ่นหันมารักษามรดกของตนเอง

กล่าวสรุป ภูมิปัญญาในชุมชนอีสาน แหล่งอารยธรรมลุ่มน้ำชี จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้วิจัยทำการวิจัยภาพรูปแต้มที่ปรากฏ ที่วัดป่าเลไลย์ ดังนี้

1. รูปแต้มเป็นภูมิปัญญาอีสานด้านศิลปะที่มีคุณค่า ช่างแต้มในท้องถิ่นถ่ายทอดเรื่องราวพุทธประวัติ ชาดก ประเพณี วิถีชีวิตและอื่น ๆ ผ่านการแต้ม บนผนังสีได้อย่างชาญฉลาด

2. รูปแต้มวาดโดยศิลปินพื้นบ้าน ที่นิยมแสดงคติความเชื่อของท้องถิ่น ผสมผสานเข้าไปกับภาพเขียน แสดงถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา แฝงไว้ในรูปแต้ม

3. บอกเล่า วรรณกรรมพื้นบ้าน มีการสอดแทรกบันทึกเหตุการณ์ วิถีชีวิตจารีตประเพณี การละเล่นที่เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตสังคมสมัยนั้นไว้ในบางช่วงของภาพ

4. มีการเขียนอักษรธรรม หรืออักษรไทยน้อยบอกชื่อตอน เรื่องราวชื่อบุคคลประกอบกันไป

5. ภาพแต่ละภาพมีความสวยงามและความโดดเด่นแตกต่างออกไปตามลักษณะการเขียนของช่างท้องถิ่นต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับฝีมือและทักษะของช่างแต้ม

6. ชูบแต้มจะปรากฏทั้งด้านในและด้านนอก เพื่อประโยชน์ให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าไปภายในโบสถ์ สามารถเดินดูศึกษาอยู่ภายนอกได้

4.3 แนวทางการธำรงรักษาสืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัยและคณะได้จัดรวบรวมภาพชูบแต้มที่ปรากฏทั้งภายในและภายนอกโบสถ์ จัดทำเป็นภาพสเก็ตช์ระบุตำแหน่งแต่ละภาพ และรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ อาทิ ประวัติวัดป่าเลไลยก์ ภาพชูบแต้มและคำอธิบายภาพ โดยดำเนินการดังนี้

1. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการระดมความคิดเห็นจากชุมชน ผู้นำชุมชน แล้วนำมาสร้างเป็นชุดความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับชูบแต้ม จัดทำเป็นรูปเล่ม มอบให้ชุมชนและจัดทำคู่มือมีคฤศ์ชุมชน เพื่อเด็ก ๆ เยาวชน และชาวบ้านได้ใช้เป็นคู่มือมีคฤศ์ชุมชน นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของชูบแต้มและความหมายของภาพได้อย่างถูกต้อง

2. จัดทำองค์ความรู้ เป็นป้ายขนาดใหญ่ ให้แก่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้

4.4 บทสรุป

อารยธรรมลุ่มน้ำชี : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในจังหวัดมหาสารคาม ผลการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่า จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบรรยากาศของเมือง ที่สงบเงียบและเรียบง่ายตามแบบฉบับของเมืองอีสาน ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบสูงโคราช มีแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำชี ปัจจุบันมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาแห่งหนึ่งของภูมิภาค มีแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ ที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปลายะวะของอินเดียผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบของศิลปะสมัยทวารวดี เช่น บริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) เมืองนครจำปาศรี และพระธาตุนาโดน มีวัฒนธรรมทางภาษาที่ใช้สื่อสารกับท้องถิ่นที่แตกต่างออกไปจากภาษาอีสานทั่วไปด้วย ก็คือ คือ ภาษาย้อ ภาษาเขมรสูง และภาษากูยหรือกวย พบว่าชูบแต้ม วัดป่าเลไลยก์ เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังงานศิลปะกรรมที่อยู่คู่กับลัทธิ เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นศิลปะพื้นบ้านแท้ ๆ เล่าเรื่องพุทธประวัติและนิทานบอกเล่า วรรณกรรมพื้นบ้าน มีการสอดแทรกบันทึกเหตุการณ์ วิถีชีวิต จารีตประเพณี การละเล่นที่เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตสังคมสมัยนั้น ชูบแต้มจะปรากฏทั้งด้านในและด้านนอก เพื่อประโยชน์ให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าไปภายในโบสถ์ สามารถเดินดูศึกษาอยู่ภายนอกได้ ชูบแต้มวัดป่าเลไลยก์ จัดเป็นภูมิปัญญาของคนอีสานลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม ที่สำคัญและทรงคุณค่า ที่ช่างแต้ม คือนายสิงห์ ช่างวาด เป็นช่างในท้องถิ่นอีสาน ได้เติมแต้มสีบนฝาผนังถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ไว้อย่างชาญฉลาด ผู้วิจัยและคณะได้สร้างคู่มือมีคฤศ์ชุมชนและ

ชุดองค์ความรู้สู่ปฐมนิเทศ วัดป่าเลไลยก์ เพื่อสร้างเป็นแนวทางในการดำรงรักษาสืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชี ในจังหวัดมหาสารคาม สืบต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

สู่ปฐมนิเทศเป็นงานศิลปกรรมที่อยู่คู่กับลุ่มน้ำชี เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพราะลุ่มน้ำชีเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า สร้างขึ้นจากความเชื่อและความศรัทธาของชุมชน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านศิลปกรรมพื้นถิ่นที่บันทึกประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพพร มังธานี (2554: 40) ได้ทำวิจัยเรื่องสู่ปฐมนิเทศในลุ่มน้ำชี ภาพสะท้อนความหลากหลายในอดีต ที่พบว่า เนื้อหาของ สู่ปฐมนิเทศในลุ่มน้ำชียังบอกเล่าเรื่องราวในวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่นอีสานด้วย ส่วนช่วงต้นนั้นจะเป็นช่วงพื้นบ้านใช้สีและอุปกรณ์วัสดุที่ได้ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ลุ่มน้ำชีเป็นผลงานเขียนขึ้นโดยนายช่างแต้มชื่อว่า นายสิงห์ วงศ์วาด เป็นชาวบ้านดงบัง จังหวัดมหาสารคาม จะเขียนจิตรกรรมฝาผนังทั้งด้านภายในและภายนอกโบสถ์ (ลุ่มน้ำชี) เรื่องราวที่นำมาเขียนได้แก่ พุทธประวัติ ชาดก นิทานพื้นบ้าน พระมาลัยโปรดสัตว์ และมีการสอดแทรกวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนไว้ด้วย และมีอิสระในการจัดองค์ประกอบของภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บุรินทร์ เปล่งดีสกุล (2554: 151) ได้ทำวิจัยเรื่อง พัฒนาการของจิตรกรรมฝาผนังอีสานกรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคามและจังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดวางองค์ประกอบอย่างไม่เคร่งครัด มีรูปแบบอิสระ ไม่มีระเบียบแบบแผนตายตัวเพราะช่างเขียนจะถ่ายทอดผลงานออกมาอย่างเรียบง่ายตรงไปตรงมาตามความเข้าใจของตน โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ตามหลักองค์ประกอบทางศิลปะผลงานจึงปรากฏอย่างอิสระ เป็นแบบพื้นบ้านและสีที่ใช้เป็นสีแบบธรรมชาติ งานสู่ปฐมนิเทศจัดเป็นศิลปะภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เด็ก นักเรียนนักศึกษา เยาวชนและชาวบ้านคนในพื้นที่จึงเป็นแนวทางการดำรงรักษาและสืบทอดอารยธรรมลุ่มน้ำชีในชุมชนอีสาน คือสู่ปฐมนิเทศ วัดป่าเลไลยก์ นี้ให้คงอยู่สืบต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง สู่ปฐมนิเทศ โดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ให้มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
2. สนับสนุนให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้สู่ปฐมนิเทศอย่างกว้างขวาง
3. จัดให้มีการอบรมมัคคุเทศก์ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ให้มีความพร้อมและฝึกความเป็นจิตอาสา จิตสาธารณะ การอุทิศตน ทำงานเพื่อชุมชน เป็นต้น
4. ควรปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ สืบสาน สืบทอดและอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังสู่ปฐมนิเทศ ที่คนในอดีต ได้สร้างไว้สู่คนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้มีการต่อยอดเรื่องราวของฮูป นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน
2. ควรให้มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยการสร้างเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม
3. ควรศึกษาวิจัยสถาปัตยกรรมสมัยอีสาน ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีสาน โดยเจาะจงพื้นที่ที่จะศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง
4. ควรสำรวจฮูปแต้มและศึกษาวิจัยงานฮูปแต้ม จิตรกรรมฝาผนังอีสานในพื้นที่อีสานทั้งหมด เพื่อให้ได้ชุดองค์ความรู้แบบบูรณาการครบวงจร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้จากงานวิจัยครั้งนี้ จากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้ คือ แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวคิดอารยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดวัฒนธรรมและประเพณีไทย ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และทฤษฎีจิตกรรมฝาผนัง

ผู้วิจัยและคณะได้ศึกษา อารยธรรมลุ่มน้ำชี : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในจังหวัดมหาสารคาม และได้นำผลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าว โดยเฉพาะฮูปแต้มซึ่งเป็นภูมิปัญญาอีสานในจังหวัดมหาสารคาม อันสะท้อนแสดงให้เกิดความรู้ถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา เล่าเรื่องราวพุทธประวัติ หรือเล่าจากวรรณกรรมพื้นบ้าน พรรณนาด้วยเส้นสี และองค์ประกอบภาพเป็นตอนๆ ที่ต่อเนื่องกันไป แผงคุณธรรมแบบง่าย ๆ มองภาพแล้วสื่อธรรมออกมาได้ทันที ดังนั้นองค์ความรู้ทั้งหมดของฮูปแต้มผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นชุดความรู้ เพื่อการศึกษาและการอนุรักษ์ฮูปแต้ม การปลูกใจให้คนในท้องถิ่นหันมารักบ้านเกิดของตนเอง ตลอดจนเพื่อการต่อยอดอันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น โดยการนำมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อการจำหน่าย นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว ในโอกาสต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขอนแก่นลิงก์. (2561). **ลุ่มแม่น้ำชี**. เข้าถึงได้จาก <https://www.khonkaenlink.info/chirivers/> (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566).
- ชวนเที่ยวมหาสารคาม. (2561). **วารสารท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม ประจำปี 2561**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์พัฒนาการพิมพ์.

- ชลิต ชัยครรชิต. (2565). ศิลปวัฒนธรรม. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_87995 (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566).
- ดนัย ไชยโยธา. (2543). พัฒนาการของมนุษย์กับอารยธรรมในราชอาณาจักรไทย เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เทพพร มั่งธานี. (2554). อุปแต้มในลิมอีสาน: ภาพสะท้อนความหลากหลายของลัทธิความเชื่อ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(1), 40-54.
- ไทยศึกษา. (2561). ความสำคัญของวัฒนธรรมทวารวดี. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/> (สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2566).
- เทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2566). ลายอุปแต้ม วัดยางทองวราราม. เข้าถึงได้จาก <https://mkm.go.th/web/travelinprovince/ลายอุปแต้ม-วัดยางทองวราราม/> (สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566).
- บุรินทร์ เปล่งดีสกุล. (2554). พัฒนาการของจิตรกรรมฝาผนังอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคามและจังหวัดร้อยเอ็ด. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรีชา กาญจนาคม. (2556). โบราณคดีเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2558). ศิลปะอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2562). ศิลปวัฒนธรรม. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_36408 (สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2566).
- วิกิพีเดีย. (2566). จังหวัดมหาสารคาม. วันที่สืบค้น 16 มกราคม 2566, จาก <https://th.wikipedia.org/จังหวัดมหาสารคาม>
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2562). ศิลปะทวารวดี วัฒนธรรมทางศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุงใหม่). นนทบุรี: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- อำภา บัวระภา. (2564). ความสัมพันธ์ของอุปแต้มกับภูมิทัศน์ชุมชน. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(1), 33.
- Goodwill guide at dongbang village. (2566). วัดป่าเลไลย์. เข้าถึงได้จาก <https://fineart.msu.ac.th/th/goodwillguideatdongbangvillage/วัดป่าเลไลย์/> (สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2566).
- Tagthai. (2565). อุปแต้ม ตามรอยจิตรกรรม ลิมอีสาน. เข้าถึงได้จาก <https://tatcontactcenter.com/มหาสารคาม/อุปแต้มตามรอยจิตรกรรม> (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566).

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชน
เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ
Promotion of Citizenship Regarding the Principles of Dharma 6 of
the People, Wang Hin Subdistrict Municipality,
Wang Hin District, Sisaket Province

พระอานนท์ ธมฺมครุโก, เวชสุวรรณ อาจวิชัย
Phra Ananda Dhammakrugo, Wedsuwan Ardwichai
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus
E-mail: 5514121119yui@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ และ 3) เสนอแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 347 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำได้แก่ ด้านสังคม รองลงมา ด้านเศรษฐกิจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเมืองการปกครอง
2. ผลการเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชน จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุและอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการะธรรม 6 ของประชาชน พบว่า ประชาชนสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นปกติเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พอใจ และประชาชนควรมีจิตสาธารณะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อน

ทั้งระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยเรียน เพราะงานอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การส่งเสริมความเป็นพลเมือง, หลักการระธรรม 6, ประชาชน

Abstract

The purpose of this this were: 1) to study the level of citizenship promotion according to the principles of Dharma 6 of the people 2) to compare the opinions on the promotion of citizenship according to the principles of Dharma 6 of the people, classified by gender, age, educational level and occupation; and 3) to propose guidelines for promoting citizenship according to the principles of Dharma 6. The sample group consisted of 347 people aged 18 years and over who lived in the municipality's kiosk, Wang Hin Subdistrict, Wang Hin District, Sisaket Province. The instrument used for data collection was a 5-level estimation scale questionnaire. Content accuracy was 0.67-1.00 and confidence was .86.

The research result found that:

1. The overall level of the promotion of citizenship according to the principles of Dharma 6 of the people in Wang Hin Subdistrict Municipality, Wang Hin District, Sisaket Province is at the highest level. When considering each aspect in order from high to low averages were social, followed by economic. The aspect with the lowest average was politics and governance.

2. The results of comparison of the level of citizenship promotion according to the principles of Dharma 6 of the people of Wang Hin Sub-District Municipality, Wang Hin District, Sisaket Province classified by gender and economic aspects are significantly different at the .05 level. Other than that, there is no difference. When classified by age, there is no difference in politics and administration. The rest are statistically different at the .05 level. There is no difference in the classification by level of education. There is also no difference in the classification by level of education.

3. Based on the information obtained from open-ended questions, recommendations and guidelines for promoting citizenship according to the principles of Dharma 6 of the people can control their emotions and

behavior to be normal when faced with problems or things that are dissatisfying. And people should have public spirit so that everyone in society can live together. Taking into account the benefits of the public as a whole This must drive the entire system, especially school-age children. Because volunteer work and public spirit are desirable characteristics that must be continuously cultivated.

Keywords: Promotion of Citizenship, Principles of Dharma 6, The People

1. บทนำ

สังคมไทยทุกวันนี้มีสภาวะแวดล้อมที่สลับซับซ้อนและมีความเป็นพลวัตต่อเนื่องแบบลูกโซ่เชื่อมโยงจากมิติหนึ่งไปสู่อีกมิติหนึ่งได้ง่าย สถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นเรื่องหนึ่งส่งผลกระทบไปสู่อีกเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องจนเกิดเป็นปัญหาข้อขัดข้องตามมาจนเหมือนจะไม่มีที่สิ้นสุดและยากต่อการแก้ไขให้หมดสิ้นไป สมาชิกของสังคมมีความขัดแย้งทางความคิดแบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจนจนเหมือนไร้ซึ่งเสถียรภาพและส่งผลให้พัฒนาการของสังคมไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามีความชะงักงันในทุกมิติ

อย่างไรก็ตาม ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่รัฐบาลปัจจุบันมีเป้าประสงค์ในการขับเคลื่อนประเทศภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อสร้างสังคมไทยในอนาคตให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน น่าจะเป็นทางออกให้กับประเทศไทยได้ ประเด็นอยู่ที่ว่า จะทำอย่างไรให้ประเทศไทยมีคุณลักษณะสำคัญสองประการ คือ ความเป็นสังคมคุณภาพ และมีสมาชิกของสังคมที่มีคุณภาพด้วย เช่นเดียวกับประเทศชั้นนำในสังคมโลกที่ได้ชื่อว่ามี ความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวน่าจะถึงเวลาที่เราคควรต้องทบทวน การวางรากฐานใหม่ที่เหมาะสมให้กับสังคมไทยเพื่อการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่รัฐบาลวางไว้ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเหมาะสมให้กับสังคมไทย โดยให้มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนสังคมยุคใหม่จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งเมื่อต้องการ พลเมืองแบบไหนก็ต้องสร้างพลเมืองแบบนั้นตามแนวคิดที่ว่า เมื่อประชาชนเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพแล้วย่อมส่งผลต่อการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาให้เกิด รากฐานของสังคมที่เข้มแข็งและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงได้ (รัชเกล้า กองแก้ว 2560: 111) ถ้าหากคนในสังคมปฏิบัติต่อกันโดยใช้หลักการระธรรม 6 คือ 1) การเคารพใน สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้แก่ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อแสดงความ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระ บารมี เคารพในหลักการปฏิบัติ ของศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น 2) เคารพซึ่ง กันและกันทางกาย เช่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้เกียรติผู้อื่น

3) เคารพทางวาจา เช่น การพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพ 4) เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา 5) เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง 6) เคารพในกฎระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎหมายของบ้านเมือง จะช่วยให้สังคมไทยมีความสงบสุขและอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชนเทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จึงมองเห็นว่าเป็นการ ส่งเสริม พัฒนา และป้องกันประชาชนในเขตเทศบาลตำบลของตน ให้มีความตระหนักรู้การแสดงความเคารพที่ถูกต้อง รู้รักสามัคคีมีน้ำใจแก่สมาชิกด้วยกันในชุมชน สมาชิกในชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถ พึ่งพากันและกันได้ ในยามยาก งานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวนประชากร 3,570 คน ข้อมูลจากเทศบาลตำบลวังหิน ณ วันที่ 20 ส.ค. 2564 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีทะเบียนราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 347 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้องโดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาและแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-ended) เกี่ยวกับปัจจัยส่วนตัว

บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (จานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552: 75) ตอนที่ 3 เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended) เกี่ยวกับการเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระดม 6 ของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมา ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.51$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเมืองการปกครอง ($\bar{X} = 4.46$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1. ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ เคารพในหลักการปฏิบัติของศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น รองลงมา พุดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคล พุดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ส่อเสียด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถควบคุมอารมณ์ และ พฤติกรรม ให้เป็นปกติเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พอใจ

2. ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ประกอบอาชีพในทางสุจริต ไม่ผิดต่อหลักกฎหมายบ้านเมือง และประเพณีในสังคม รองลงมา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา ฝีมือ ทักษะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

3. ด้านการเมืองการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รองลงมา ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ติดตามข่าวสาร

**4.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระ
ธรรม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ** จำแนกตาม
เพศ ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน
จำแนกตามอายุ ด้านการเมืองการปกครอง ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

**4.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลัก
การระธรรม 6 ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ**
จากคำถามปลายเปิด มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 58 คน พบว่า ประชาชนของเทศบาล
ตำบลวังหินสามารถควบคุมอารมณ์ และ พฤติกรรม ให้เป็นปกติเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่
เป็นปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พอใจ และประชาชนควรมีจิตสำนึกทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่
ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกันและกัน คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็น
ที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กวัยเรียน เพราะงานอาสาและจิต
สาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

**5.1 ระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระธรรม 6
ของประชาชน เทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ** โดยรวมอยู่ในระดับ
มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การส่งเสริมเป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ โดยความรู้ที่
นำออกไปนั้นประชาชนสามารถรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้ การทำกิจกรรมของชุมชน
เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกและความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วม และความพร้อมเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติตนเป็น
พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย การส่งเสริมให้พลเมืองในแต่ละสังคมมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม
สูงขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับโลกนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้สังคมมีสันติสุขและ
สันติภาพจึงควรยึดแนวทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมรวมทั้งการการเป็น
พลเมืองดีมี คุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา คำเสมานันท์ (2562: 16)
งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของกรรมการศูนย์ส่งเสริม
พัฒนาประชาธิปไตยตำบลในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ระดับความเป็น
พลเมือง และระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยรวม อยู่ในระดับมาก

1. ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชน
เคารพในหลักการปฏิบัติของศาสนาที่ตนนับถือและไม่ละเมิดศาสนาอื่น พุดจาให้เหมาะสมกับ
กาลเทศะ ใช้คำพูดให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคล พุดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ส่อเสียด
มีจิตสาธารณะ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความ

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในชุมชน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม รู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับของสังคม สามารถควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรม ให้เป็นปกติเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง นาแสง (2563: 419) งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชน ตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม” พบว่า 1) กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านทักษะทางสังคมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนประกอบอาชีพในทางสุจริต ไม่ผิดต่อหลักกฎหมายบ้านเมือง และประเพณีในสังคม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา ฝีมือ ทักษะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคร และผู้ประกอบการ ดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รู้จักประหยัดและอดออมในครอบครัว สร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา คำเสมานันท์ (2562: 16) งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองและระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านการเมืองการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้คนดีปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหของชุมชน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาของชุมชน ติดตามข่าวสารทางด้านการเมืองการปกครองอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชวลิต ปญญาวิโร (แสงบุญเรือง) (2561: ง) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง” พบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาพลเมืองตามบรรทัดฐานของสังคมไทย การพัฒนาคุณภาพคน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างคนให้มีความเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม มีความสุขดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีปัญญา

และ มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งความเป็นพลเมืองดีเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติพื้นฐานสำคัญของบุคคลในฐานะที่ทุกคนล้วนเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสมกับสังคมศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยคุณลักษณะได้แก่ (1) มีการเคารพความแตกต่าง (2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (3) แก้ปัญหาแบบสันติวิธี (4) การมีความคิดเชิงสร้างสรรค์ (5) เคารพกฎหมาย (6) มีความยุติธรรม (7) มีความรับผิดชอบ (8) มีจิตสาธารณะ (9) มีความซื่อสัตย์สุจริต (10) มีความสามารถในการสื่อสารรับรู้ข่าวสาร (11) มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (12) มีสำนึกความเป็นไทยทั้งหมดนี้ล้วนเป็นคุณลักษณะของพลเมืองดี (Active Citizen) ที่มีความบริบูรณ์ทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ

5.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการวรรธม 6 ของประชาชนเทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ และอาชีพ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในเทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีเพศ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการที่จะเป็นพลเมืองของเทศบาลที่มีหลักธรรมโดยเฉพาะหลักการวรรธม 6 ที่นำมาบูรณาการใช้ในการประพฤติปฏิบัติตนของบุคคลที่อาศัยความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นหลัก โดยถือเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยขัดเกลาพฤติกรรมไม่ให้เป็นคนมีนิสัยแข็งกระด้าง เห็นแก่ตัว ถือตัว อวดเก่ง แต่ให้เป็นคนที่มีคุณสมบัติเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความเคารพ รัก กตัญญู และมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตโดยพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิ่น มุทุกันต์ (2535: 51) กล่าวว่า หลักการวรรธม หมายความว่า การที่เราจะเคารพสิ่งใดลงไปควรตระหนักให้มากเรียกว่า ตระหนักในความดี ความตระหนักในความดีนั้นจึงเป็นเนื้อแท้ของการวรรธม หรือ ความเคารพ และควรสร้างเป็นนิสัยติดตัว จะเห็นได้ว่า การที่เหล่าพุทธศาสนิกชนต่างยึดถือ และปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยความเคารพ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจหลักการของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงและยังจะเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยาวนานต่อไปได้ นอกจากนี้แล้วไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือสิ่งของที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคม พระพุทธองค์ก็ทรงให้ความเคารพ และให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านั้นเช่นกัน การเคารพจึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่บุคคลควรตระหนักในจิตใจให้มาก รวมทั้งเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ว่ามีความสำคัญ และมีประโยชน์ และงานวิจัยของ พัทธี ศิลารัตน์, พระอุดมเกียรติวิสุทธาจาโร, จิตรลดา ศิลารัตน์, ปิยะสุตา เพชรเวช (2558: 146) งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยของเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางโดยใช้การวรรธม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม” ผลการวิจัยพบว่า (1) การเรียนรู้ประชาธิปไตยของเยาวชนในสถานศึกษา

เป้าหมาย พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวัฒนธรรม และด้านสามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ซึ่งสองด้านแรกมีผลต่อ การส่งเสริมการเรียนรู้ ประชาธิปไตยของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

ผู้วิจัยได้เสนอแนะจากผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย ด้านสังคม เทศบาลควรสนับสนุนให้ประชาชนแสดง พฤติกรรมที่สามารถควบคุมอารมณ์ และ พฤติกรรม ให้เป็นปกติเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่เป็น ปัญหาหรือสิ่งที่ไม่พอใจ

2. จากผลการวิจัย ด้านเศรษฐกิจ เทศบาลควรส่งเสริมประชาชนสร้างงาน และสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

3. จากผลการวิจัย ด้านการเมืองการปกครอง เทศบาลส่งเสริมให้ประชาชน มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความภูมิใจในตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้สิทธิ รู้หน้าที่ ของตัวเอง และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้มีความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย โดยการติดตามข่าวสารทางด้านการเมืองการปกครองอยู่เสมอ

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็น พลเมืองของประชาชนในปัจจุบัน เช่น สถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน หรือการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์หรือการประชุมกลุ่มย่อย จะ ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักการระบอบธรรม 6 ของ ประชาชนเทศบาลตำบลวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่ามีความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้าน การเมืองการปกครอง โดยการประยุกต์หลักการระบอบธรรม 6 ได้แก่ 1) เคารพในสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ 2) เคารพซึ่งกันและกันทางกาย 3) เคารพทางวาจา 4) เคารพในสิทธิ ของผู้อื่น 5) เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น 6) เคารพในกฎระเบียบของสังคม เป็นการ ส่งเสริม พัฒนา และป้องกันประชาชนในเขตเทศบาลตำบลให้มีความตระหนักรู้การแสดง ความเคารพที่ถูกต้อง รู้รักสามัคคีมีน้ำใจแก่สมาชิกด้วยกันในชุมชน สมาชิกในชุมชนเกิด

ความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพากันและกันได้ ในยามยาก จากงานวิจัยนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- พระชวลิต ปณญาวชิโร (แสงบุญเรือง). (2561). **การพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตราบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรี ศิลารัตน์, พระอุดมเกียรติวิสุทธาจาโร, จิตรลดา ศิลารัตน์ และปิยะสุตา เพชรเวช. (2558). **การส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยของเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางโดยใช้คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**, 8(2), 146-157.
- บุญส่ง นาแสง. (2563). **การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมของพระสอนศีลธรรม. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
- ปิ่น มุกทุกันต์. (2535). **มงคลชีวิต ภาค 3**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชเกล้า กองแก้ว. (2560). **ความเป็นพลเมืองไทย : แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนสังคม**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการครองกันประเทศ.
- รัชดา คำเสมานันท์. (2562). **การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ**, 3 (2), 659-674.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid -19
ตามหลักสัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์
Public's Participation in Preventing the Spread of Covid-19 Based
on The Four Great Efforts (Sammappadhana)
at Sanom District, Surin Province

พระเชษฐา สุวณณปุตโต (ชมนัน), พระครูกิตติวรราช
PhraChettha Suwannapoodtho (Chomwan), Phrakrukittivarathorn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus
E-mail: chestra2600@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด covid 19 ตามหลักสัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด covid-19 ตามหลักสัมปธาน 4 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด covid-19 ตามหลักสัมปธาน 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 380 คน เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานได้แก่ ค่า t-test และ F-test (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด covid -19 ตามหลักสัมปธาน 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ ($\bar{X} = 3.62$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.58$)
2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด covid 19 ตามหลักสัมปธาน 4 จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด covid 19 ตามหลักสัมปธาน 4 พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ

รณรงค์ป้องกันโรคโควิด-19 โดยให้เข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19, หลักสามมปธาน 4

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the level of Public participation in preventing the spread of Covid-19 based on the Four Great Efforts (Sammappadhana) at Sanom district, Surin province 2) to compare the comments on public participation in preventing the spread of Covid-19 based on the four great efforts (Sammappadhana) at Sanom district, Surin province 2) to compare opinions on public participation in preventing the spread of Covid-19 based on the principle of Sammappadhana, classified by gender, age, level of education, and occupation and 3) to study the recommendations for public participation in preventing the spread of covid-19 based on Sammappadhana. The sample group consisted of 380 people aged 18 years. This research was a quantitative research using a 5-level estimation scale questionnaire with a content validity of 0.67-1.00 and a confidence level of .98. The Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. The statistics used to test the hypothesis were t-test and F-test (One-Way ANOVA).

The research result found that:

1. Public participation in preventing the spread of covid-19 based on the Sammappadhana, overall, was at a high level ($\bar{X} = 3.62$). The aspect with the highest average value was activity participation ($\bar{X} = 3.67$), followed by benefit participation ($\bar{X} = 3.62$). The aspect with the lowest average was participation in decision making ($\bar{X} = 3.58$).

2) The comparison of the level of public participation in preventing the spread of Covid-19 based on the sammappadhana. There were no difference, classified by gender and education level. However, classified by age, there was a statistically significant difference at the .05 level.

3) Recommendations for public participation in preventing the spread of covid-19 based on Sammappadhana, found that people should be given the opportunity to participate in the prevention of covid-19 campaign by

joining in the planning perform and evaluate the work for as to solve the community's problems which will bring the greatest benefit to the community.

Keywords: Public Participation, Preventing of the Spread of Covid-19, The Four Great Efforts (Sammappadhana)

1. บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นไวรัสอุบัติใหม่มีการระบาดตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 โดยรายงานครั้งแรกที่มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน เชื้อไวรัส COVID-19 สามารถแพร่กระจาย จากคนสู่คนผ่านทางไอ จาม สัมผัสโดยตรงกับสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำลายของคน ผู้ติดเชื้อจะมีการหลายแบบ ตั้งแต่ติดเชื้อไม่มีอาการ อาการเล็กน้อยคล้ายเป็นไข้หวัดธรรมดา อาการปานกลางเป็นปอดอักเสบ และอาการรุนแรงมากจนอาจเสียชีวิต (กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 3) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 และแนะนำทุกประเทศให้ เร่งรัดการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค ข้อมูล ณ วันที่ 28 มีนาคม 2563 มีรายงานผู้ป่วยใน 196 ประเทศ 2 เขตบริหารพิเศษ 1 นครรัฐ และเรือสำราญเป็นผู้ป่วยที่ยืนยัน 597,458 ราย และเสียชีวิต 27,370 ราย เนื่องจากมีอัตราการแพร่เชื้อมากกว่าสายพันธุ์เดลต้าถึง 4 ถึง 6 เท่า ถึงแม้ว่าความรุนแรงจะน้อยกว่าเชื้อสายพันธุ์เดลต้า แต่ก็อาจก่อให้เกิดความล้มเหลวทางด้านสาธารณสุขได้ จำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศในช่วง 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา 24,926 ราย เสียชีวิต 108 ราย โดยรายละเอียดของผู้ติดเชื้อแบ่งเป็นการติดเชื้อภายในประเทศ 1,081 ราย และการติดเชื้อภายในประเทศ 23,845 ราย อายุเฉลี่ย 33 ปี (ต่ำสุด 7 วัน สูงสุด 102 ปี) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 1:1.15 สัญชาติที่พบผู้ติดเชื้อสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ไทย พม่า อังกฤษ อเมริกา และ กัมพูชา จำนวน 19,411, 201, 193, 134 และ 122 รายตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 2)

จากความสูญเสียและผลกระทบที่เกิดจาก โรค COVID-19 ข้างต้น การรับมือกับการระบาดของโรคจึงเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ เพื่อหยุดยั้งและควบคุมไม่ให้โรค COVID-19 มีการระบาดมากขึ้น อันจะก่อให้เกิดความสูญเสีย และผลกระทบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนด กรอบยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านสาธารณสุข ในการตอบสนองต่อการระบาดของโรค COVID-19 โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการติดเชื้อ ลดการป่วย และ ลดการเสียชีวิตจากโรค COVID-19 ซึ่งกลยุทธ์ ที่สำคัญ คือ การเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุม การแพร่ระบาดของโรค (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2563: 69) โดยกำหนดให้มีการดำเนินงานป้องกันและ ควบคุมโรค COVID-19 ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน สำหรับระดับหมู่บ้าน กรมควบคุมโรคได้กำหนดมาตรการให้ผู้นำชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ เฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง คัดกรองความเสี่ยง ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายงานผลการปฏิบัติ (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563: 9) ส่วนระดับครัวเรือนมีการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการป้องกันแก่ สมาชิกครัวเรือน รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ สถานการณ์การเกิดโรค เพื่อให้ประชาชนมีการรับรู้ ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรคตลอดจนการมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม โดยรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ลดการสัมผัสผ่านละอองเสมหะและการสัมผัสโดยตรงล้างมือหรือเช็ดถูด้วยแอลกอฮอล์บ่อย ๆ สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเว้นระยะห่างทางสังคมและอยู่บ้าน หลีกเลี่ยงการอยู่ในที่แออัด จะช่วยป้องกันการเกิดโรค COVID-19 ได้ (กรมควบคุมโรค, 2564: 51)

กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนกับการดำเนินการที่นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายของชุมชนด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันก่อให้เกิดผลต่อ ความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (รศ.ดร.นงนุช รัชตะวรรณ และคณะ, 2561: 231) ซึ่งกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ดังการศึกษาที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรับมือกับวิกฤตโรคระบาด COVID-19 (วรายุทธ นาคอ้าย, กมลนัฏ ม่วงยี่ม, และเดชา วรรณพาสกุล, 2563: 20; สอยฤทัย เกลี้ยงนิล, 2563; สุมาลี จุฑทอง, 2563; Gilmore et al., 2020: 59; Sathiadas, 2020: 1-12) และสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด -19 ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ขยายเป็นวงกว้างขึ้นซึ่งยากที่จะจัดการควบคุมให้อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำกัดได้ ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตถือได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในภาวะที่สังคมประสบปัญหา โดยหลักธรรมที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาที่มีชื่อว่า หลักสัมมปปธาน 4 เป็นหลักธรรมที่มีเนื้อหาครอบคลุมแนวทางแห่งการปฏิบัติตนของผู้ปฏิบัติครบทั้ง 4 ด้าน คือ 1) สังวรปธาน คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น 2) ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภวนापธาน คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี 4) อนुरักขนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่ง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552: 530-531)

อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ มีประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง โดยทำงานในตัวเมือง ต่างจังหวัดและต่างประเทศ ในช่วงที่มีการระบาดของโรค COVID-19 ระลอกแรก รัฐบาลได้กำหนดพระราชบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน และปิดกิจการที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค ทำให้ประชากรวัยทำงานจำนวนมากเดินทางกลับเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค ประชาชน

เกิดความกลัวติดโรค COVID-19 เนื่องจากเป็นโรคอันตรายและเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต จากการศึกษาสาเหตุของปัญหา พบว่า มาจากสาเหตุ 4 ประการ ได้แก่ 1) ประชาชนขาดความรู้ เกี่ยวกับโรค COVID-19 เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ ประชาชนยังไม่เคยมีความรู้มาก่อน บุคลากรทางสุขภาพและผู้นำชุมชนให้ความรู้ไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ 2) ประชาชนขาดการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค จากการที่อยู่แต่บ้านเป็นผู้สูงอายุที่อยู่บ้านคนเดียว เจ็บป่วย และการมุ่งทำงานหาเลี้ยงชีพ 3) ประชาชนมีพฤติกรรมป้องกันโรคไม่เหมาะสม โดยไม่สวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า เนื่องจากรู้สึกอึดอัดหายใจไม่สะดวก เคยชินกับการที่ไม่ต้องสวม คิดว่าไม่จำเป็นต้องสวม เพราะอยู่ในหมู่บ้านมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ยุ่งยากในการใช้หน้ากากมีไม่เพียงพอ และบางครั้งลืมใช้ ไม่เว้นระยะห่างทางสังคม ยังใช้ชีวิตตามปกติที่เคยทำมา มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในชุมชน และ 4) ชุมชนขาดมาตรการป้องกันโรคที่จะนำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid 19 ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ โดยมุ่งหวังว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาโรค COVID-19 และร่วมกันแก้ไขอันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการกับปัญหาโดยชุมชนเอง สามารถดูแลชุมชนของตนเองได้และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970: 607-610)

3.1 กลุ่มตัวอย่าง เป็นประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 380 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 103) มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมัตปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลัก สัมมัตปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ ($\bar{X} = 3.62$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านมีส่วนร่วมรักษาการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดแต่ความดีความสงบสุขตลอดไป รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมยับยั้งบาปอกุศลธรรมมิให้เกิดขึ้นแก่ตน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วมิให้เกิดขึ้น

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมรักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองโดยการไปรับวัคซีน รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมด้วยความเพียรรักษาการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดแต่ความดีความสงบสุขในขณะการเกิดโรคโควิด-19 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมสามารถผ่านพ้นโรคโควิด-19 ได้ด้วยการละเลิกจากบาปนั้นมาสู่ กุศลธรรม ด้วยการปฏิบัติตามนโยบายควบคุมโรค

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดแต่ความดีความสงบสุข รองลงมา คือ ท่านได้กุศลธรรมที่เกิดขึ้นแก่ตนและช่วยเหลือสังคมให้มีความสงบสุข ในการป้องกันการแพร่ของโรคโควิด-19 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากหลักสัมมัตปธาน 4

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านผ่านวิกฤติการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 โดยการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมประเมินการยับยั้งบาปอกุศลธรรมมิให้เกิดขึ้นแก่ตน

และสังคม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสังเกตและติดตามผลในการป้องกันโรคด้วยหลักหลักสัมมนา 4

4.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมนา 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามอายุและอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid 19 ตามหลักสัมมนา 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการรณรงค์ป้องกันโรคโควิด-19 ตามสัมมนา 4 โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการที่ส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่ม คนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมโดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วม เพราะการหวังผลตอบแทน และที่สำคัญ คือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ความต้องการด้วยความเพียรรักษาการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดแต่ความดีความสงบสุขในขณะการเกิดโรคโควิด-19 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา คุณภาพชีวิต จะเกิดประโยชน์ต่อผู้รับผลการพัฒนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงการกระจายประโยชน์สู่ชุมชนให้ได้รับประโยชน์ในการเพียรระวังพยายามยับยั้งบาปอกุศลธรรมมิให้เกิดขึ้นแก่ตน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบบรรยากาศและสุขภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการโครงการและบริษัทที่ปรึกษาควรมีการวางแผนหรือจัดเตรียมข้อมูลโครงการให้พร้อมก่อนที่จะนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้ประชาชน และควรเลือกวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสภาพชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมมนา 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือ โครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ดังนั้นประชาชนจึงมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด Covid-19 มากก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลมากในการ
ในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด Covid-19 ซึ่งการมีส่วนร่วมจากผลการศึกษา
พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
ได้มีการรณรงค์ป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด Covid-19 ในชุมชนและการร่วมมือกับ
อสม. ในหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการดูแลตนเองและสมาชิกในครัวเรือนเมื่อเกิด
การติดเชื้อ สอดคล้องกับแนวคิดของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553: 10-12) การมีส่วนร่วม
หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่ม บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น
ทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วม คิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล
และงานวิจัยของ ชายนี้อย ช. บุญพันธ์ กฤษฎา พรหมมณี (2565: ง) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรม
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 (โควิด-19): กรณีศึกษาตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า ผลการวิจัยพบว่าระดับ
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (โควิด-19) ของประชาชนในเขตตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา อยู่ในระดับ
ปานกลาง

**5.2 ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการ
แพร่ระบาด Covid-19 ตามหลักสัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสมน จังหวัดสุรินทร์** จำแนก
ตามเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็น
เพราะว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19
สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพัชญ์ เผือกพิพัฒน์ (2564: ง) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการ
ปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ในสถานการณ์โควิด-19 กรณีศึกษา : แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ
กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกันการมีส่วน
ร่วมในการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ใน สถานการณ์โควิด-19 ของประชากรแขวงคลองจั่น
ในเขตบางกะปิแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

**5.3 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาด
Covid 19 ตามหลักสัมปธาน 4 ในเขตอำเภอสมน จังหวัดสุรินทร์** พบว่า ควรเปิด
โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการรณรงค์ป้องกันโรคโควิด-19 ตามสัมปธาน 4
โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนที่จะทำให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมี
ส่วนร่วมในกระบวนการที่ส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งในรูปของ
ส่วนบุคคลและกลุ่ม คนต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง
หรือหลายกิจกรรมโดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วม เพราะการหวัง
ผลตอบแทน และที่สำคัญ คือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็นความ
ต้องการด้วยความเพียรรักษาการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดแต่ความดีความสงบสุขในขณะ
การเกิดโรคโควิด-19 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมี

ส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา คุณภาพชีวิต จะเกิดประโยชน์ต่อผู้รับผลการพัฒนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงการกระจายประโยชน์สู่ชุมชนให้ได้รับประโยชน์ในการเพียรระวังพยายามยับยั้งบาปอกุศลธรรมมิให้เกิดขึ้นแก่ตน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน สถานื่อนามัย ควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพให้กับประชาชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการโครงการและบริษัทที่ปรึกษา ควรมีการวางแผนหรือจัดเตรียมข้อมูลโครงการให้พร้อมก่อนที่จะนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้ประชาชน และควรเลือกวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสภาพชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Atchison et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้และการตอบสนองทางพฤติกรรมของประชาชนในช่วงการระบาดของโควิด 19: แบบสำรวจภาคตัดขวางของผู้ใหญ่ อเมริกา พบว่า หลังจากการแนะนำของรัฐบาลเกี่ยวกับความห่วงใยทางสังคม ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ด้วยตนเองในระดับสูง โดยเฉพาะมาตรการล้างมือให้บ่อยขึ้นด้วยสบู่และน้ำ การใช้เจลล้างมือและการปิดจมูกและปากเมื่อจามหรือไอ

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ในสถานการณ์โควิด-19 ระดับมากในทุกด้าน ดังนั้นเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีการรณรงค์ตั้งแต่ในด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยการจัดเวทีในระดับชุมชนเพื่อให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับการการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคโควิดเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการจัดการแก้ไขปัญหา

2. ในขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ ประชนตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาและการป้องกันโควิด-19 ในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหา ติดตามผลในการป้องกันและแก้ไข ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ และเขตอำเภอใกล้เคียง

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

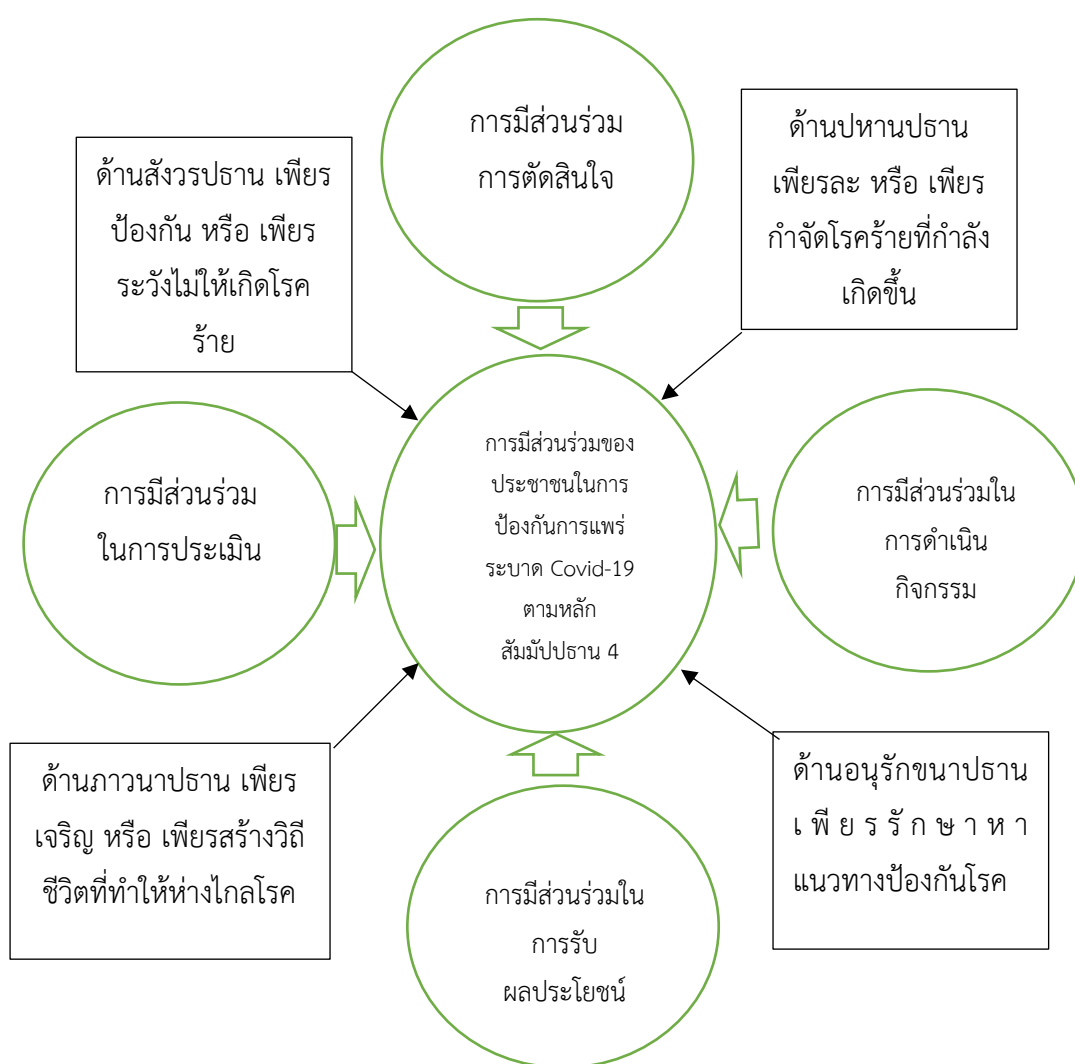
1. ควรมีการศึกษาในรูปแบบกึ่งทดลอง โดยนำความรู้เกี่ยวกับโรคโควิดและแรงสนับสนุนทางสังคมมาจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคโควิดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรมีการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคโควิดโดยวิจัยเชิงปริมาณเก็บ

รวบรวม ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก

3. ควรทำงานวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ตาม มาตรการของรัฐ ในสถานการณ์โควิด-19 โดยศึกษาระบบหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ในสถานการณ์โควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของ Covid-19 ตามหลักสัมมปปธาน 4 ในเขตอำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ จากแนวคิดการมีส่วนร่วม

(Cohen & Uphoff, 1981) การมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยนำหลักสัมพัทธ์ 4 ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทุกท่านต้องรักษาทั้งสุขภาพกายและใจ ต้องนำโอสถมาเยียวยามากขึ้น ไม่ให้เกิดความเครียด จึงควรนำหลักธรรมมาการบูรณาการหลัก สัมพัทธ์ 4 คือ 1) ด้านสังวรปธาน เพียรป้องกัน หรือเพียรระวังไม่ให้เกิดโรคร้าย 2) ด้านปหานปธาน เพียรละ หรือ เพียรกำจัดโรคร้ายที่กำลังเกิดขึ้น 3) ด้านภวนาปธาน เพียรเจริญ หรือ เพียรสร้างวิถีชีวิตที่ทำให้ห่างไกลโรค 4) ด้านอนุรักษนาปธาน เพียรรักษาหาแนวทางป้องกันโรค

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). **แนวทางการให้วัคซีนโควิด 19 ในสถานการณ์การระบาดปี 64 ของประเทศไทย ปรับปรุงครั้งที่ 2**. นนทบุรี: กรมควบคุมโรคติดต่อ.
- กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). **คู่มือ อสม. ยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **คู่มือการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับประชาชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บั๊คพอยท์.
- มานีนัย ข.บุญพันธ์. (2565). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19): กรณีศึกษาตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนพัชญ์ เผือกพิพัฒน์. (2564.) **การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ในสถานการณ์โควิด-19 กรณีศึกษา : แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร**. **วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**, 5(2), 1-14.
- รศ.ดร.นันทิชา รัชตะวรรณ และคณะ. (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพ. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**, 11(1), 231-238.
- วรยุทธ นาคอ้าย, กมลนันทน์มั่งมั่ง และเดชา วรรณพาทูล. (2563). กระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคโควิด 19 กรณีศึกษา ผู้สูงอายุพหุพิสัยชุมชนหนองตะโก. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัย ธนบุรี**, 14(3), 20-30.

- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2563). **โครงการวิเคราะห์รายจ่ายต่อหัวที่ปรับด้วยโครงสร้างอายุของระบบหลักประกันสุขภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- สอยฤทัย เกลี้ยงนิล. (2563). **รัฐ-ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติโรคไวรัส COVID-19 ถนนข้าวสาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร**. เข้าถึงได้จาก http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1597741815_6114832006.pdf (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564).
- สุมาลี จุทอง. (2563). **การจัดการภัยพิบัติโรคระบาด COVID-19 ในพื้นที่ชุมชนขนาดเล็ก**. เข้าถึงได้จาก http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1597737114_6114832048.pdf (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564).
- Gilmore, B., Ndejjo, R., Tchetchia, A., de Claro, V., Mago, E., Diallo, A. A., Bhattacharyya, S. (2020). Community engagement for COVID-19 prevention and control: A rapid evidence synthesis. **BMJ Global Health**, 5(10), 59-70. e003188. doi:10.1136/bmjgh-2020-003188
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.
- Sathiadas, M. G. (2020). Community participation during Covid-19. **Jaffna Medical Journal**, 32(1), 1-12. 1.doi:10.4038/jmj.v32i1.84

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของ
สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

The Application of Buddhadhamma Principles for the
Management of Surin Organic Agricultural Cooperative Ltd

พระปรเมศร์ ปญญาวุฑฒ, ภาควิชาสังคมศาสตร์, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโธ
Phra Poramet Panyawutto, Patchavat Suksen, Phrakrubaidika Weang Kitiwanno
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus
E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานในพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และ 3) ด้านบุคลากรของสหกรณ์

2. หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ 1) หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารตน ได้แก่ ศีล 5 ปาปนิกรธรรม 3 สัมปรายิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 2) หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารคน ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สัมปยุตธรรม 7 สังคหัตถ์ 4 และ 3) หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงาน ได้แก่ อิทธิบาท 4 สาราณียธรรม 6

3. ผลจากการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า การบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด สามารถนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวข้างต้นมาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีในด้านการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, การบริหารงาน, สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the conditions, problems, and obstacles in the Management of Surin Organic Agricultural Cooperative LTD, 2) to study the Buddhaddhamma for the management in Theravada Buddhism, and 3) to apply the Buddhaddhamma in the Management of Surin Organic Agricultural Cooperative LTD. This thesis deployed the qualitative research methodology by field studying and Tipitaka and academic documents where the data were collected from in-depth interviews. Finally, to present the analytic descriptive.

The research result found that:

1. The management of conditions and problems of administration of Surin Organic Agricultural Cooperative Ltd. It consists of 1) management problem problems and problems and obstacles, 2) problems and obstacles in the business operations of the cooperative, and 3) problems and obstacles in the personnel of the cooperative.

2. The Buddhaddhamma in Theravada Buddhism consisted of the Buddhaddhamma for self-training namely: 1) Pañca-sila (Five precepts), 2) Papanika-dhamma (qualities of successful businessman), 3) Samparayikatthu-savattanika-dhamma (virtues conducive to benefits in the future). The Buddhaddhamma for personal management namely: 1) Brahmavihara (four holy abiding), 2) Sappurisa-dhamma (qualities of a good man) 3) Sagahavatthu (four of sympathy), and the Buddhaddhamma for work management namely: 1) Iddhipada (four of path of accomplishment), 2) Dasabidh-rajadhamma (ten of virtues of the king), 3) Saraniyadhamma (six of states of conciliation).

3. The results of the application of the Buddhaddhamma in the management of Surin Organic Agricultural Cooperative LTD found that the administration of Surin Organic Agriculture Cooperative Co., Ltd. can apply the aforementioned Buddhaddhamma principles very well in its management, people management, and management.

Keywords: The Application, Buddhaddhamma, Management, Surin Organic Agricultural Cooperative Ltd

1. บทนำ

สหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 หมายความว่า คณะบุคคล ซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 (พระราชบัญญัติ

สหกรณ์ พ.ศ. 2542, 2542: 1) สหกรณ์ คือองค์การของบรรดาบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สำนักนายทะเบียนและกฎหมาย, 2565) คำว่า สหกรณ์ นี้ เป็นคำจำเพาะ หน่วยงานอื่นไม่สามารถนำไปใช้ได้ ดังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากสหกรณ์และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ใช้คำว่า “สหกรณ์” เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อในทางธุรกิจ (พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542, 2542: 2) สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 ชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์” ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์การเกษตรชนิดไม่จำกัด มีขนาดเล็กในระดับหมู่บ้าน ตั้งขึ้นในหมู่เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำและมีหนี้สินมาก มีสมาชิกแรกก่อตั้งจำนวน 16 คน มีทุนดำเนินงานจำนวน 3,080 บาท จากค่าธรรมเนียมแรกเข้า 80 บาท และเป็นทุนจากการกู้ยืมจากสยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) 3,000 บาท (สำนักงานสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระแก้ว, 2565) สหกรณ์การเกษตรดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ (สหกรณ์การเกษตร, 2565) การบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรมีการพัฒนาขยายสาขาไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ปัจจุบันสหกรณ์ในประเทศไทยที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน

การดำเนินธุรกิจแบบสหกรณ์สามารถเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์ภาคการเกษตรทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 ความตอนหนึ่งว่า “...การสหกรณ์นี้ถ้าเข้าใจดีแล้วก็เห็นได้ว่าเป็นวิธิต่างเดียวที่จะทำให้มีความเจริญก้าวหน้าของประเทศได้ และต้องเข้าใจว่าเป็นการสหกรณ์ที่เรียกว่าสหกรณ์แบบเสรี คือ แต่ละคนต้องมีวินัยจริง แต่ไม่อยู่ในบังคับของใครเลย อยู่ในบังคับของวินัยที่ตัวเองต้องเป็นผู้รับรอง...” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) ดังนั้น สหกรณ์จึงนับว่ามีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรถือว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตชนบท เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรต่อสมาชิกจะทำให้ครอบครัวเกษตรกรในชนบทมีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะสหกรณ์การเกษตรมีการให้การศึกษาอบรมต่าง ๆ แก่สมาชิกสหกรณ์ ทำให้สมาชิกมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการผลิต การตลาด การร่วมมือกัน เกิดความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพของตนเอง

สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด (2564: 4) ได้รับการจดทะเบียนตามระเบียบพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2544 เลขทะเบียนสหกรณ์ที่ ก. 00144 มีสมาชิกแรกตั้ง 38 คนมีทุนเรือนหุ้น 50,150 บาท เริ่มดำเนินการเมื่อ วันที่ 1 มีนาคม 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันเป็นปีที่ 20 มีคณะกรรมการบริหารจำนวน 10 คน มีเจ้าหน้าที่บัญชี 1 คนเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร 2 คนพนักงานทั่วไป 2 คน สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 210 หมู่ที่ 1 ตำบลตระแสง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ บนเนื้อที่ 4 ไร่ มีสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมด 666 คน ผลจากการดำเนินงานปีที่ผ่านมาทำให้สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด มีผลกำไรสุทธิรวม จำนวน 3,352,598.94 บาท ซึ่งมีผลกำไรเพิ่มขึ้นทุกปีโดยลำดับ อันแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการบริหารสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทำงานหรือการบริหารสหกรณ์ในแง่บวก แม้ว่าในปัจจุบันทั่วโลกไม่เว้นแม้ประเทศไทยจะประสบกับปัญหาโรคระบาดโควิด-19 อันก่อให้เกิดเป็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารงานของหน่วยงานหรือองค์กรอื่นส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของหน่วยงานเป็นอย่างมาก แต่สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด ก็ได้รับผลกระทบน้อย และมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ในแง่การบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด โดยเฉพาะเรื่องการบริหารคน มีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในองค์กร ซึ่งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานนั้น ย่อมส่งผลให้การบริหารงานองค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาก ภายใต้อิทธิพลของหลักธรรมและอุดมการณ์ของสหกรณ์นั่นเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งจะเป็ข้อมูลนำเสนอต่อผู้บริหารสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ จำกัด และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสหกรณ์โดยรวมต่อไปได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพได้โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research)

ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับ พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2539 วรรคกถา หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ วิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์ สุรินทร์ จำกัด

3.2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดโดยวิธีการเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1)พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม 2)ที่ปรึกษาสหกรณ์ 3)คณะกรรมการบริหารสหกรณ์ 4)ตัวแทนสมาชิกสหกรณ์ และ 5)นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญระบบสหกรณ์ โดยการสอบถามในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1)หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหาร 2)สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานสหกรณ์ 3)วิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

3.3 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้ 1) พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม 2 รูป 2) ที่ปรึกษาสหกรณ์ 4 คน 3) คณะกรรมการบริหารสหกรณ์ 10 คน 4) ตัวแทนสมาชิกสหกรณ์ 10 คน 5) นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญระบบสหกรณ์ 3 คน รวมเป็น 29 คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ที่ปรึกษาตรวจทานความถูกต้อง จึงส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืออีกครั้ง ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่นพระไตรปิฎก วรรคกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร(Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Field Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ด้วยการใช้เหตุผล (Reasoning) และให้เหตุผล (Arguing) ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3.7 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

สรุปและนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าหลักพุทธธรรมในการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด สามารถแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารตน ในการบริหารตนนั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ 3 ประการ คือ **1) ปาปนิกรธรรม** คือหลักของการเป็นผู้ประกอบการค้า ซึ่งต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ คือ (1) จักขุมา คือ เป็นคนมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล รู้จักวางแผนกลยุทธ์เพื่อกำหนดระยะยาวของสหกรณ์ (2) วิธูโร คือ เป็นนักจัดการบริหารคนงบประมาณ วัสดุ และอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการวางแผนด้านการตลาด และ (3) นิสสยสัมปันโน คือ มีทุนสำรองทั้งเรื่องเงินทุนและทุนทางสังคมคือเครือข่ายทางการตลาดที่เป็นที่พึ่งได้ในระยะยาว **2) สัมปรายิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4** คือธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องหน้าหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นสูงขึ้นไปประกอบด้วย 1) สัทธาสัมปทา ต้องประกอบด้วยศรัทธาเลื่อมใสในคณะหรือองค์กรได้แก่สหกรณ์ฯ ของตน 2) สีสสัมปทา ประกอบด้วยศีล สำรวมกายวาจา บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมายในสหกรณ์ฯ 3) จาคสัมปทา ต้องมีความเสียสละในองค์กรเช่นสละเวลาไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือสมาชิกสหกรณ์ ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ตามโอกาส 4) ปัญญาสัมปทา ต้องมีปัญญาดูแลรอบรู้ในการบริหารงานสหกรณ์ สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในองค์กรหรือสหกรณ์ได้ และ **3) ศีล 5** หมายถึงความสำรวมทางกายวาจา มีระเบียบวินัย ได้แก่ (1) ไม่ฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนชีวิตสัตว์อื่น (2) ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของสหกรณ์ (3) ไม่ประพฤติผิดในกามไม่คบชู้ในสหกรณ์ชื่อสัตย์ต่อคู่ครองของตน ๆ (4) ไม่พูดเท็จไม่โกหกหลอกลวงซึ่งกันและกันในสหกรณ์หรือไม่หลอกลวงสมาชิกสหกรณ์ (5) ไม่ดื่มสุราเมรัยในสถานที่ทำงานคือสหกรณ์ของตน เพราะเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่สวยงามและไม่น่านับถือต่อสมาชิกสหกรณ์

2. ด้านการบริหารคน ในการบริหารคนนั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ 3 ประการ คือ **1) พรหมวิหารธรรม 4** ซึ่งประกอบด้วย (1) เมตตา (2) กรุณา (3) มุทิตา และ (4) อุเบกขา **2) หลักสัปปริสธรรม** ธรรมของสัตบุรุษธรรม ที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ประกอบด้วย (1) อัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (2) อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล (3) อตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน (4) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (5) กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาล (6) ปริสสัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน และ (7) ปุคคลปโรปรัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล และ **3) หลักสังคหวัตถุธรรม** เป็นหลักปฏิบัติเพื่อความสามัคคีและยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นเอาไว้ได้ มี 4 ประการ คือ (1) ทาน ให้ปัน

สิ่งของ (2) ปิยวาจา พุดจามารัก (3) อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา และ (4) สมานัตตาวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

3. ด้านการบริหารงาน ในการบริหารงานนั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ 2 ประการ คือ **1) หลักอิทธิบาท 4** ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อิทธิบาท 4 นี้ มีส่วนสำคัญต่อการบริหารให้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เป็นหลักความสำเร็จ ทั้งปัจเจกบุคคลและองค์กร เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ **2) สาราณียธรรม** ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึงกัน 6 ประการ คือ (1) เมตตากรรม การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา (2) เมตตาวิจิตรกรรม การเข้าไปตั้งวิจิตรกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน สพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (3) เมตตาโมกกรรม การเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน สพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง (4) สาธารณโมคิ การแบ่งแยกจากทั้งหลายอันประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรมหรือผลประโยชน์ที่พึงได้พึงมีแก่หมู่คณะ (5) สีสสามัญญตา ความเป็นผู้มีศีลเสมอกัน และ(6) ทิฏฐิสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอกันด้วยทิฏฐิความเห็น

4.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ปัญหาคือสมาชิกยังไม่เข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ จึงทำให้ปฏิบัติไม่ถูกต้องไปติดต่อกับสหกรณ์ เช่นไปขอกู้เงิน หรือฝากเงินกับสหกรณ์ ในการดำเนินงานต่าง ๆ ควรมีการลดขั้นตอนให้แล้วเสร็จเพียงพนักงานคนเดียว คณะกรรมการและฝ่ายจัดการ ควรมีการออกประชุมพบปะเยี่ยมเยียนสมาชิกเป็นประจำ เพื่อจะได้ทราบปัญหาของสมาชิก หรือเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารงานสหกรณ์ ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการประกอบสัมมาชีพเพราะเงินให้กู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก สมาชิกบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสหกรณ์

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวทางกลุ่มเป้าหมายได้เสนอแนวทางในการแก้ไขไว้ดังนี้ สหกรณ์ควรมีการชี้แจงหรืออธิบายให้สมาชิกเข้าใจในวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ของสหกรณ์ในที่ประชุมกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานหรือจัดเจ้าหน้าที่เพื่อให้บริการหรือช่วยเหลือสมาชิกเมื่อมาทำการติดต่อกับสหกรณ์ สหกรณ์ควรมีการวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสม สหกรณ์ควรกำหนดระยะเวลาในการให้บริการในแต่ละธุรกิจแก่สมาชิกและควรแจ้งให้สมาชิกทราบเมื่อเข้ามาใช้บริการทุกครั้ง ให้หารือกันในวันประชุมใหญ่ของสหกรณ์ว่าต้องการให้ฝ่ายจัดการทำแบบใดและเป็นแนวทางที่สามารถทำได้หรือไม่ ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อแจ้งกฎระเบียบและแสดงให้เห็นถึงผลได้ผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสหกรณ์ ควรสอนให้น้อง ๆ รุ่นหลังได้เดินตามแนวทางแบบแผนที่รุ่นพี่ได้วางเอาไว้

2. ด้านการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ พบว่า ปัญหาราคาสินค้าที่จำหน่ายบางอย่างมีราคาแพงกว่าท้องตลาด สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีน้อยและไม่หลากหลาย ควรมีการรวบรวมในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ นอกเหนือจากข้าว เช่น ไม้ผล อาทิ กล้วย ส้มโอ มะม่วง หรือ

พืชผักสวนครัว เช่นเครื่องเทศต่าง ๆ เป็นต้น ควรมีการให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวบ้านที่ทำเกษตรอินทรีย์ยังมีน้อย ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีซึ่งไม่เป็นผลดีต่อร่างกาย ปัญหาด้านเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าภาคการเกษตรของเกษตรกรสืบเนื่องจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา(โควิด)เมื่อปีที่ผ่านมา จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวทางกลุ่มเป้าหมายได้เสนอแนวทางในการแก้ไขไว้ดังนี้ สหกรณ์ต้องหาแหล่งซื้อสินค้าที่มีราคาถูกเพื่อที่จะได้นำมาจำหน่ายได้ในราคาที่ใกล้เคียงหรือต่ำกว่าท้องตลาด สหกรณ์ต้องสำรวจความต้องการของสมาชิกว่ามีความต้องการใช้สินค้าอะไรบ้างและอย่างไร สหกรณ์ควรหาแนวทางและศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อตอบสนองตามความต้องการของสมาชิก เช่น ศึกษาจากสหกรณ์อื่นที่ทำธุรกิจนี้ สหกรณ์ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้การฝึกอบรมสมาชิกได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อให้ผลผลิตออกมามีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด สหกรณ์ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารเคมีแล้วหันมาปลูกพืชผักโดยไม่ใช้สารเคมีแทน ควรมีสวนยาสีเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกรได้เข้าศึกษาเรียนรู้ ต้องปรับตัวและแจ้งให้สมาชิกได้เข้าใจและรับมือให้ได้ และจัดอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สมาชิก

3. ด้านบุคลากรของสหกรณ์ พบว่า ปัญหาคือฝ่ายจัดการของสหกรณ์บางคนจะตอบคำถามสมาชิกไม่ได้ เมื่อถามก็จะโยนกันไปมาและตอบแบบไม่มั่นใจ จากสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวทางกลุ่มเป้าหมายได้เสนอแนวทางในการแก้ไขไว้ดังนี้ พนักงานควรมีความกระตือรือร้นและตั้งใจในการทำงานให้มากกว่านี้ สหกรณ์ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องการศึกษาอบรมแก่ฝ่ายจัดการ เพื่อให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน

4.3 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด มีการประยุกต์ใช้ได้สอดคล้องกับการบริหารสหกรณ์ ดังนี้

1. ด้านการบริหารตน

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารตนของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า ส่วนใหญ่นำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ ความสำรวมทางกายวาจา การไม่ประพฤติดิตทางกาย และวาจา เป็นความมีระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับควบคุมประพฤติทางกายของคนในสังคม ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างจากความชั่วร้ายทั้งหลาย ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีใจประกอบด้วยเมตตากรุณามีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน เป็นต้น

2. ด้านการบริหารคน

หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการบริหารคนในการนำมาประยุกต์ใช้ของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า ส่วนใหญ่ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ประการ กล่าวคือ 1) ทาน คือ การให้หรือการเสียสละ 2) ปิยวาจา คือ การกล่าวคำที่ไพเราะเสนาะโสต 3) อรรถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนบ้านไปจนกระทั่งถึงสังคม

และ 4) สมนัตตตา นั้น หมายความว่าถึงความเป็นผู้มีตนเสมอ ฉะนั้น ด้านการบริหารคนนี้จะต้องนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด เพราะพิจารณาองค์ประกอบของระบบสหกรณ์ จะเห็นได้ว่า สหกรณ์จะเน้นมิติในด้านคนมากที่สุด เนื่องจากคนคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของสหกรณ์ทั้งนี้เพราะสหกรณ์ในฐานะองค์กรธุรกิจของสมาชิก เพื่อสมาชิก โดยสมาชิก ในการให้บริการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในการแก้ไขปัญหา และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ร่วมกัน จึงต้องนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นกรอบคิดในการสร้างคน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์คือ เพื่อสงเคราะห์ตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั่นเอง

3. ด้านการบริหารงาน

หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการบริหารคนในการนำมาประยุกต์ใช้ของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า ส่วนใหญ่ยึดหลักอิทธิบาท 4 กล่าวคือนำหลักอิทธิบาท 4 นี้มาเป็นแนวทางในการนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่าง ๆ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน เป็นคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในชีวิตประจำวันและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ความพอใจ ความเพียร ความเอาใจจดจ่อ และการใช้ปัญญาไตร่ตรอง เพราะองค์ประกอบทั้ง 4 ของอิทธิบาทเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกัน บุคคลที่จะสามารถบรรลุถึงความสำเร็จของงานได้ จะต้องมีความครบในคุณลักษณะทั้ง 4 ประการ จะขาดในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ เป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องต่อกัน หรือกล่าวถึงอิทธิบาท 4 ได้สั้น ๆ ว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน และใช้ปัญญาสอบสวน” อิทธิบาท 4 นี้ จึงมีส่วนสำคัญต่อการบริหารงานสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะเป็นหลักความสำเร็จ ทั้งปัจเจกบุคคลและองค์กร ทำให้มีความรักและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ รับผิดชอบต่อหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถและทำงานบรรลุวัตถุประสงค์และหน้าที่ ๆ รับผิดชอบได้ดี เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ได้อย่างแท้จริง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด” มีข้อค้นพบจึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักพุทธธรรมในการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด สามารถแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารตน ในการบริหารตนนั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ 3 ประการ คือ

1) ปาปนิกรรม คือหลักของการเป็นพ่อค้า หรือคุณสมบัติของพ่อค้า หมายถึงการเป็นพ่อค้าที่ดีจะต้องมีหลักในการค้าหรือมีคุณสมบัติด้านการค้าดังต่อไปนี้ (1) จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล การชำนานในการใช้ความคิดหรือ ทักษะทางด้านความคิด (2) วิรูโระ มีจัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความชำนาญการด้านเทคนิค

หรือ ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน (3) นิสสัยสัมปโน พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์

2) สัมปรายิกัตถสังวัตตินิกธรรม 4 ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องต้น หน้าหลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขชั้นสูงขึ้นไป ประกอบด้วย (1) สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา มีความเชื่อมั่นว่าผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว เป็นต้น (2) สีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ไม่มีโทษ (3) จาคสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาค ยินดีเฉลี่ยทรัพย์ของตนให้เป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น (4) ปัญญาสัมปทา บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา มีทักษะความรู้ความสามารถ รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ไม่ใช่ประโยชน์ รู้ความเสื่อมความเจริญ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ รู้การเปลี่ยนแปลงของโลก เท้าทันโลก มีความสามารถในการปรับตัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทัน

3) สีล 5 หมายถึง ความสำรวมทางกายวาจา มีระเบียบวินัย ได้แก่ (1) จตเวณจากการฆ่าสัตว์ (2) จตเวณจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย (3) จตเวณจากการประพฤติดนินทาซึ่งเป็นความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ไม่ละเมิดสิทธิ์ในบุคคลผู้เป็นที่รักของผู้อื่น (4) จตเวณจากการพูดเท็จ (5) จตเวณจากของมีนเมาคือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

2. ด้านการบริหารคน ในการบริหารคนนั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ 3 ประการ คือ

1) พรหมวิหารธรรม 4 เป็นธรรมสำหรับนักบริหาร นักบริหารที่จะปกครองคนได้ต้องอาศัยธรรมที่เรียกว่า ธรรมของผู้ใหญ่ คือ มีทั้งความรัก ความสงสาร เอื้ออาทร และทำให้เป็นกลาง นั่นคือ การใช้อำนาจหน้าที่หรือใช้พระเดชพระคุณควบคุมการบริหาร เป็นหลักธรรมที่นักบริหารทุกคนพึงมี เพราะจะเป็นนักปกครองหรือนักบริหารได้จะต้องมีคุณธรรมที่เรียกว่า พรหมวิหารธรรม 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย (1) เมตตา (2) กรุณา (3) มุทิตา และ (4) อุเบกขา

2) หลักสัปปุริสธรรม ธรรมของสัตบุรุษธรรม ที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี คำว่า สัตบุรุษ หมายถึง คนที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือมีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือเรียบร้อยดีไม่มีโทษ เป็นผู้มีจิตสงบระงับจากบาปอกุศลธรรม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ประกอบด้วย (1) ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (2) อตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล (3) อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน (4) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (5) กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาล (6) ปริสสัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน และ (7) ปุคคลปโรปรัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล

3) หลักสังคหัตถุธรรม เป็นหลักปฏิบัติเพื่อความสามัคคีและยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นเอาไว้ได้ มี 4 ประการ คือ (1) ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ (2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง (3) อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ

บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และ (4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ

3. ด้านการบริหารงาน ในการบริหารงานนั้นในทางพระพุทธศาสนามีหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ 2 ประการ คือ 1) หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อิทธิบาท 4 นี้ มีส่วนสำคัญต่อการบริหารสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก กล่าวคือ หลักธรรม 4 อย่างนี้ เป็นหลักความสำเร็จ ทั้งปัจเจกบุคคลและองค์กรทำให้มีความรักและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ รับผิดชอบต่อหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ และทำงานบรรลุวัตถุประสงค์และหน้าที่ ๆ รับผิดชอบได้ดี เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ 2) สาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นเหตุ หรือเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึงกัน โดยทรงย้ำว่าหลักคำสอนดังกล่าวจะทำให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อการอนุเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี เพื่อความเป็นอันเดียวกันมี 6 ประการ คือ (1) เมตตาการุณยธรรม การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา (2) เมตตาวัจจกรรม การเข้าไปตั้งวัจจกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน สพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (3) เมตตาเมโนกรรม การเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน สพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง (4) สาธารณโภคี การแบ่งแยกจากทั้งหลายอันประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรมหรือผลประโยชน์ที่พึงได้พึงมีแก่หมู่คณะ (5) สีลสามัญญตา ความเป็นผู้มีศีลเสมอกัน และ(6) ทิฏฐิสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอกันด้วยทิฏฐิความเห็น

5.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) **ด้านการบริหารจัดการ** ปัญหาคือสมาชิกยังไม่เข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ จึงทำให้ปฏิบัติไม่ถูกต้องไปติดต่อกับสหกรณ์ เช่น ไปขอกู้เงิน หรือฝากเงินกับสหกรณ์ 2) **ด้านการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์** ปัญหาคือราคาสินค้าที่จำหน่ายบางอย่างมีราคาแพงกว่าท้องตลาด สินค้าที่นำมาจำหน่ายมีน้อยและไม่หลากหลาย ควรมีการให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน และการเก็บเกี่ยวผลิตผล ชาวบ้านที่ทำเกษตรอินทรีย์ยังมีน้อย ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีซึ่งไม่เป็นผลดีต่อร่างกาย ปัญหาด้านเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าภาคการเกษตรของเกษตรกร 3) **ด้านบุคลากรของสหกรณ์** ปัญหาคือฝ่ายจัดการของสหกรณ์บางคนจะตอบคำถามสมาชิกไม่ได้ เมื่อถามก็จะโยนกันไปมาและตอบแบบไม่มั่นใจ พนักงานควรมีความกระตือรือร้นและตั้งใจในการทำงานให้มากกว่านี้ จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสหกรณ์เกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด ดังกล่าวหากมีการดำเนินการแก้ไขให้เป็นไปตามกฎระเบียบโดยเฉพาะผู้จัดการสหกรณ์ต้องมีคุณสมบัติที่พิเศษเพราะต้องเป็นฝ่ายจัดการสหกรณ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ หากปฏิบัติได้ก็就会有ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมเจษฎ์สมานุนต์, ชาติชาย จริญญาไพศาล และอัษฎา วรรณกายนต์ (2563: 108) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าเมื่อพิจารณานำหนักปัจจัยด้านทักษะ พบว่า ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่

ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการใช้คำพูด ด้านทักษะพฤติกรรม มีความต้องการมากที่สุด ด้านทักษะการเขียน ด้านทักษะการใช้ภาษา มีความต้องการรองลงมาตามลำดับ ด้านความรู้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่าด้านความรู้ทางด้านวิธีการ ด้านความรู้เรื่องการจัดการทั่วไป มีความต้องการมากที่สุด ด้านความรู้ทางด้านเทคนิค ด้านความรู้ในเรื่องอื่น ๆ มีความต้องการรองลงมาตามลำดับ ด้านแรงจูงใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านแรงจูงใจที่มาจากตนเอง ด้านแรงจูงใจจากบุคคลภายนอก ด้านแรงจูงใจที่มาจากสมาชิกและเจ้าหน้าที่ มีความต้องการมากที่สุด ด้านสมรรถนะหลัก พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านภายในองค์กร ด้านภาวะผู้นำ มีความต้องการมากที่สุด ด้านทัศนคติ ด้านองค์ประกอบด้านอื่น ๆ มีความต้องการรองลงมาตามลำดับ

5.3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด มีการประยุกต์ใช้ได้สอดคล้องกับการบริหารการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด ดังนี้ 1) ด้านการบริหารตน สหกรณ์มีการนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ ความสำรวมทางกายวาจา การไม่ประพฤติดิตถิทางกาย และวาจา มีระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับควบคุมประพฤติทางกายของคนในสังคม ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน เป็นผู้ที่มีใจประกอบด้วยเมตตากรุณามีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมเด็จ จิตธมโม และคณะ (2565: 1165-1166) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของชุมชนกุดเซียม ตำบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี ผลจากการวิจัยพบว่า การให้ความสำคัญในเรื่องการรักษาศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 5 คือการงดเว้นจากการดื่มสุราของมีนเมา ก็จะทำให้ตนเองและครอบครัว ชุมชนสังคมมีความรู้ความเข้าใจในโทษของสุราและยังทำให้มีสติสัมปชัญญะ มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อมสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง โดยการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของชุมชนกุดเซียมให้มีความเมตตากรุณามีความปรารถนาดีต่อกัน ประพฤติตนดีในการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ พฤติกรรมดีสำรวมในกาม เป็นผู้ที่มีคุณธรรมการพูดแต่ความจริงคือมีสัจจะ มีสติความระลึกได้ รู้ตัวคือสติสัมปชัญญะ ทั้งด้านทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคมและทางปัญญา เพื่อจะได้มีความสัมพันธ์ทั้ง บุคคล ครอบครัว ชุมชน และการใช้ชีวิตในสังคม ด้วยการทำให้ตนนั้นเป็นคนดี และนำมาปฏิบัติต่อตนเองและคนรอบข้างด้วยความดีงาม 2) ด้านการบริหารคน สหกรณ์ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ ด้านทาน สหกรณ์ได้มีการจัดรางวัลให้แก่สมาชิกสหกรณ์ ทั้งประเภทถือหุ้นมาก ฝากเงินมากเป็นประจำและต่อเนื่อง และให้รางวัลกลุ่มสมาชิกที่ไม่มีดอกเบี้ยยชำระ และมีการจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปเป็นทุนประกอบอาชีพ และมีการจ่ายสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พนักงาน มีการมอบรางวัลแก่สมาชิกที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์ที่มากที่สุด ทั้งการถือหุ้นและการฝากเงิน รวมทั้งกลุ่มที่สามารถชำระดอกเบี้ยได้ 100% และมีการให้รางวัลกับประธานกลุ่มที่ช่วยขยายธุรกิจ

การตลาดสู่สมาชิก และมียอดขายมากที่สุด **ด้านปิยวาจา** เจ้าหน้าที่ที่มีการต้อนรับสมาชิกหรือบุคคลภายนอกที่มาใช้บริการเป็นอย่างดี มีการประสานงานกันที่เหมาะสมทั้งภายในสหกรณ์เองและกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยการประสานงานภายใน จะจัดให้มีตัวกลางเป็นผู้ประสานงาน เช่น ประธานกลุ่มสมาชิก จะประสานงานระหว่างสหกรณ์กับสมาชิก ผู้จัดการจะเป็นผู้ประสานระหว่างฝ่ายจัดการกับคณะกรรมการดำเนินการและการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ผู้จัดการและประธานกรรมการจะเป็นตัวแทนของสหกรณ์โดยมีการพูดคุยกันด้วยถ้อยคำที่สุภาพ นุ่มนวล เหมาะแก่บุคคล เวลา สถานที่ และพูดในสิ่งที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ มีการประชุมเจ้าหน้าที่ ๆ จะออกไปประชุมกลุ่มกับสมาชิกเพื่อกำหนดหัวข้อที่จะต้องชี้แจงให้สมาชิกทราบถึงข่าวสารและธุรกิจต่าง ๆ ภายในสหกรณ์ และให้เจ้าหน้าที่พูดคุยอย่างเป็นกันเองกับสมาชิก เมื่อสมาชิกมีข้อข้องใจหรือมีปัญหาใดที่จะซักถาม ก็ให้อธิบายให้สมาชิกเข้าใจ **ด้านอัตถจริยา** เจ้าหน้าที่ที่มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย เมื่อสมาชิกขอความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ช่วยเหลืองานของสมาชิกในชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาสด้วยความสมัครใจ คณะกรรมการและฝ่ายจัดการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์และปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และประธานกลุ่มได้ให้ความร่วมมือกับสหกรณ์เป็นอย่างดี

อนึ่งในแต่ละปีได้มีการจัดให้มีการทอดผ้าป่าสามัคคีหรือกฐินสหกรณ์ ณ วัดที่สหกรณ์จับสลากได้ในปีนั้น ๆ และ **ด้านสมานัตตตา** เจ้าหน้าที่ทำตนเป็นกันเองกับสมาชิกไม่ถือตัวเย่อหยิ่งกับสมาชิก เจ้าหน้าที่ได้มีการใช้เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ของสำนักงาน อย่างประหยัดและเหมาะสม ซึ่งที่กล่าวมานี้เป็นการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ พศวีร์ พงษ์พิจิตร และคณะ (2565: 48) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลจากการวิจัยพบว่า ... 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักสังคหัตถุธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 1) ด้านทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านในชุมชน มีพื้นที่ให้ชาวบ้านได้พบปะพูดคุยกัน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรเป็นแบบอย่างในการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน และสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน 2) ด้านปิยวาจา (วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก) ได้แก่ การคิดก่อนพูด มีสติในการพูด ใคร่ครวญระมัดระวังคำพูดของตนเอง และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีความสุภาพ พูดด้วยถ้อยคำที่เหมาะสม 3) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ได้แก่ การปฏิบัติและเป็นแบบอย่างในการประพฤติที่เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนให้เป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักเสียสละ มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ มีใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คิดถึงส่วนรวม และ 4) ด้านสมานัตตตา (ความเสมอต้นเสมอปลาย) ได้แก่ การปฏิบัติตนตามฐานะ บทบาทของตนเองในสังคม และบทบาทหน้าที่ของตัวเองด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย 3) **ด้านการบริหารงาน** ส่วนใหญ่ยึดหลักอิทธิบาท 4 กล่าวคือ นำหลักอิทธิบาท 4 นี้มาเป็นแนวทางในการนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่าง ๆ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย **ด้านความพอใจ** มีความเต็มใจในการทำงานซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงาน มีความพอใจ รักใคร่ ใฝ่ใจในการทำงานอยู่

เสมอ หลักธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการบริหารงานเพราะทำให้ไม่เบื่องาน ไม่ท้อแท้ มีกำลังใจต่อสู้ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีขึ้น ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา ที่ยากก็กลายเป็นง่าย

ด้านความเพียร มีความอดทน อดกลั้น บากบั่นก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าความเพียรเกิดแก่เขาแล้ว แม้จุดหมายนั้นจะยาก มีอุปสรรคมากมาย หรืออาจใช้เวลายาวนานแค่ไหนก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย หลักธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการบริหารงานคือ กำจัดความเกียจคร้านของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ทำให้สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านความเอาใจจดจ่อ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจ อยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ชุลง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ความคิดจดจ่อ เอาใจใส่ ผูกใจจดจ่ออยู่กับหน้าที่และงานที่ทำ มีความตั้งมั่น มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงานที่ทำงานด้วยความไม่ประมาท ไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยปะละเลยในงานที่ทำ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อยลยไปจากงาน เมื่อนำหลักธรรมข้อนี้ไปประยุกต์ใช้แล้วย่อมมีความสำคัญต่อการบริหารคือ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งถ้าขาดหลักธรรมข้อนี้ งานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้เสียแล้ว

ด้านการไตร่ตรอง มีการพิจารณาไตร่ตรอง ใช้ปัญญาในการใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องในงานที่ทำอยู่เสมอ รู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดค้น หาทางแก้ไขปรับปรุงงานและวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้นอยู่เสมอ หลักธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการบริหารงานคือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิด ๆ ถูก ๆ เปลืองทุน เปลืองแรง เปลืองเวลาและทำให้เงินเวลา หลักอิทธิบาท 4 ที่นำมาประยุกต์ใช้นี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธฤชิตา แก้วภราดัย (2562: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพละ 5 กับอิทธิบาท 4” ผลการวิจัยพบว่า พละ 5 หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลัง องค์ธรรมของพละมี 5 ประการ คือ 1) สัทธาพละ กำลังคือศรัทธา ศรัทธา ได้แก่ ความเชื่อมั่นในทางที่ถูกต้อง เป็นกำลังหนุนจิตที่เข้มแข็ง 2) วิริยะพละ กำลังคือวิริยะ วิริยะ กล่าวต่อสู่กับอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ 3) สติพละ กำลังคือสติ สติ ความระลึกได้ 4) สมาธิพละ กำลังคือสมาธิ สมาธิ คือ ความตั้งมั่นของจิต 5) ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ปัญญา หมายถึง ความรู้ทั่ว รอบรู้ อิทธิบาท 4 หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย องค์ธรรม ของอิทธิบาท มี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ รักงาน พอใจกับงานที่ทำอยู่ อย่างมีใจรัก 2) วิริยะ ขยันหมั่นเพียรกับงาน พากเพียรทำ 3) จิตตะ เอาใจใส่รับผิดชอบงาน จดจำจ่อจิต 4) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ใช้ปัญญาพิจารณาวิจจวิจย อิทธิบาท 4 เป็นองค์ธรรมที่เป็นบันไดก้าวสู่ความสำเร็จที่ดีเยี่ยมและเป็นหลักธรรมสำคัญยิ่ง ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์พร้อม

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เรียบเรียงสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ควรมีการอบรมให้สมาชิกได้เข้าใจถึงความมุ่งหมายในการรวมกัน รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในสหกรณ์ รู้ถึงหลักสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. คณะกรรมการและฝ่ายจัดการควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำความรู้มาพัฒนาสหกรณ์ให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม
3. ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน เพื่อเป็นผลดีต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรเอง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้จากผลการวิจัยที่สรุปมายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก จึงขอเสนอหัวข้อในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

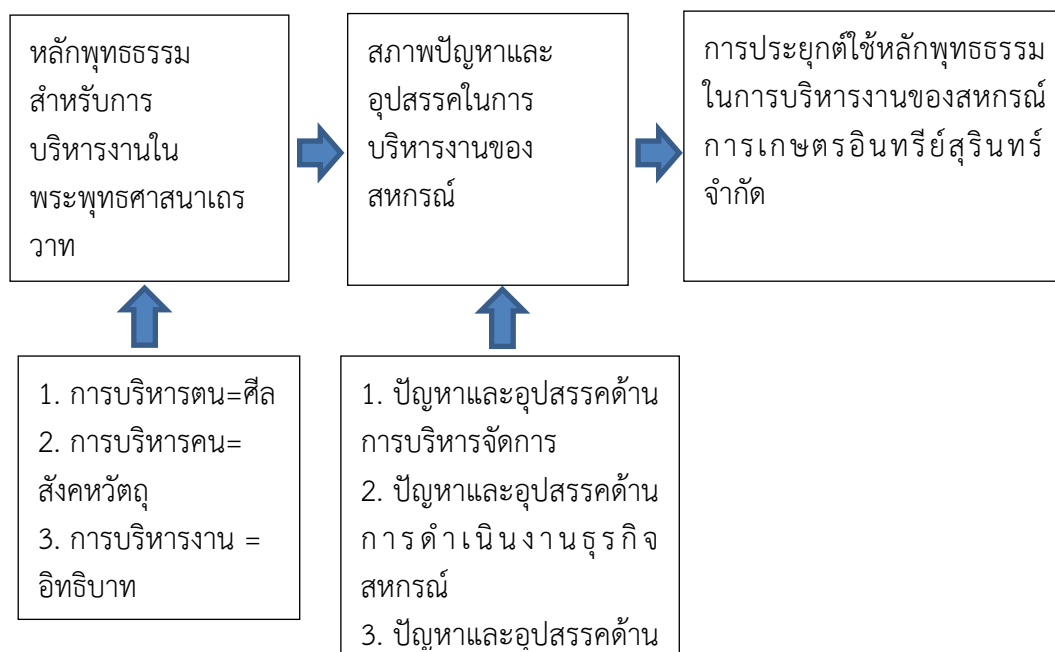
1. ศึกษาบทบาทผู้นำเชิงพุทธกับการบริหารสหกรณ์การเกษตร
2. สหกรณ์การเกษตร : บทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย
3. พุทธเกษตรอินทรีย์ : วิถีพุทธ วิถีทำ วิถีเกษตรกรไทยในอนาคต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด จะช่วยให้สหกรณ์ฯ ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ ผู้บริหารต้องมีหลักในการบริหาร 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารตน ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือศีล 5 2) ด้านการบริหารคน ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือ สังคหวัตถุ 4 การบริหารคนที่เป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานในองค์กร ผู้บริหารต้องมีหลักการยึดเหนี่ยวหัวใจผู้อื่น และ 3) ด้านการบริหารงาน ประยุกต์หลักพุทธธรรมคือ อิทธิบาท 4 หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนไว้แก่เวไนยสัตว์

สภาพและปัญหาการบริหารการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด ประกอบด้วย 1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารจัดการ 2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และ 3) ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากรของสหกรณ์

ผลจากการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด พบว่า การบริหารงานของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด สามารถนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวข้างต้นมาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีในด้านการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ดังแผนภาพต่อไปนี้

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมเจษฎ์ สมานหัตถ์และคณะ. (2563). คุณลักษณะของผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรใน จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*, 1(1), 108.
- พระสมเด็จ จิตธมโม และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ไขปัญหาการดื่ม สุราของชุมชนกุดชุม ต่าบลโนนทอง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุตรธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7 (3), 1165-1166.
- พศวีร์ พงษ์พิจิตร และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการดำเนินชีวิต ของประชาชน ตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารสังคม ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 5(1), 48.
- ธฤชิตา แก้วภราดัย. (2562). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพละ 5 กับอธิปไตย 4. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542. (2542, 23 เมษายน). *ประกาศในราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 30 ก, หน้า 1.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน). (2528). *สังคหวัตถุ 4*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สหกรณ์การเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด. (2564). *รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2563*, วันที่ 3 ตุลาคม 2564.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). **พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส เกี่ยวกับการเกษตรและสหกรณ์**. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/N1hVJ> (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565).
- สำนักนายทะเบียนและกฎหมาย. (2565). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์**. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/nYJ2B> (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565).
- สำนักงานสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระแก้ว. (2565). **ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์**. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/ZTzSx> (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565).
- สหกรณ์การเกษตร. (2565). **วัตถุประสงค์ของสหกรณ์การเกษตร**. เข้าถึงได้จาก <http://www.nakhonnayok.go.th/data/coopks.htm> (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565).

การจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 Steps
Learning Management on Culture and Changes for 6th-Grade
Students in Social Studies, Religion, and Culture Classroom
Using 5-Step Learning Technique

พิมพ์พลอย วงสมัย, ชาตรี เกษโพหนอง, สิริพัฒน์ ลาภจิตร

Phimphloi Wongsamai, Chatree Ketphontong, Siriphat Lapjit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

E-mail: phimphloiwongsamai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps 2) พัฒนาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แผนการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps จำนวน 3 แผน 6 ชั่วโมง ข้อสอบแบบเลือกตอบจำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง โดยวิธีการสอนแบบเทคนิค 5 steps และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์โดยการทดสอบ t-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เป็นการจัดการกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งทางความคิด จินตนาการ กล้าแสดงออก

ได้รับบทความ: 2 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 31 ตุลาคม 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 31 ตุลาคม 2566

Received: October 2, 2023; Revised: October 31, 2023; Accepted: October 31, 2023

2. ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนเทคนิคแบบ 5 steps หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบเทคนิค 5 steps อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: วัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลง, เทคนิคแบบ 5 steps, การจัดการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study learning management About culture and change Social Studies, Religion and Culture subject group for Grade 6 students using the 5 steps 2) learning management method to develop learning management results. About culture and change Social Studies, Religion and Culture subject group, Grade 6 students using the 5 steps. and 3) technique of learning management. To study the satisfaction of Grade 6 students with learning management. Using a 5 step learning technique for collecting data. Data analysis and statistics used to analyze the data Three 6 hour 5 step technique learning plans, a 30-question multiple-choice exam, and a satisfaction questionnaire regarding learning management. About culture and change by teaching the 5 step technique and analyzing the data using statistics of frequency, percentage, mean, standard deviation. and comparison of mean achievement scores by t-test.

The research results found that:

1. Learning management About culture and change Social Studies, Religion, and Culture subject group for Grade 6 students using the 5-step learning technique. It is a form of activity that can stimulate students' skills in thinking, imagination, and courage to express themselves.

2. Learning management results about cultural change Social Studies, Religion and Culture learning group, Grade 6, using the 5 steps technique of teaching, after learning is higher than before learning.

3. Students are satisfied with the learning management. about cultural change Social Studies, Religion and Culture learning group, Grade 6, using the 5 steps technique of teaching is at a high level.

Keywords: Culture change, 5-step Techniques, Learning Management

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งที่มีความสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ โดยเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยตามกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองของประเทศชาติและสังคมโลก ประกอบด้วย 5 สาระหลัก ได้แก่ สาระศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1)

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น การที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาคนซึ่งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนคือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนในชาติทุกคนให้มีศักยภาพและเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้การจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวไว้ในแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) มาตรา 22 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 ได้กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหา สาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 8-9)

ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพต่อไปได้ อย่างมีคุณภาพ

จึงถือเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ช่วยกระตุ้นให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับ ความสนใจ หรือค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองได้ตรงตาม ศักยภาพ และสามารถเรียนซ้ำในหัวข้อเรื่องที่แตกต่างกันตามความจำเป็นของแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้จริง (Mastery Learning) มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการประกอบอาชีพ และพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง โดยผู้สอนสามารถรับรู้ได้ว่า ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะจากการเรียนการสอนที่คาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด ได้อย่างทันทั่วทั้ง (วิจารณ์ พานิช, 2556: 67) อย่างไรก็ตามการจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสอดคล้องกับเรื่องวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลง ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และรองศาสตราจารย์ พเยาว์ ยินดีสุข ได้เสนอแนวการสอนหนึ่งของการเรียนรู้เชิงรุก เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งประยุกต์ความรู้ได้ บนฐานวิธีการทางวิทยาศาสตร์นักเรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมแบบทำงานกลุ่มโดยทุกคนร่วมด้วยช่วยกัน บทบาทของผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ (Learner) บทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นเสนอสิ่งเร้าและระบุคำถามอย่างร่วม เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนสงสัย (ask) จากสิ่งเร้า สมองเกิดภาวะสมดุล (disequilibrium) มีการทบทวนประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (elicit prior knowledge) คือ การคาดคะเนคำตอบ หรือตั้งสมมติฐาน หรือจินตนาการคำตอบ คำตอบอาจไม่ถูกต้องหรือผิดหรือเป็นมโนทัศน์คลาดเคลื่อนก็เป็นได้ซึ่งครูไม่มีการเฉลยคำตอบ โดยมีเทคนิคการคาดคะเนคำตอบ คือ 1) ให้ตอบคำถามเป็นรายบุคคล 2) ให้ตอบเป็นทีม

2. ขั้นแสวงหาสารสนเทศและวิเคราะห์อย่างรวมพลัง เป็นขั้นสำคัญเพื่อพิสูจน์สมมติฐานเพื่อหาคำตอบของคำถามสำคัญโดยครูอาจออกแบบให้ หรือครูกับผู้เรียนร่วมกันวางแผน หรือผู้เรียนวางแผนเอง ครูออกแบบการเก็บข้อมูลสารสนเทศให้เอง ด้วยการ

สร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น ใบกิจกรรมใบงาน ใบทดลอง รวมทั้งใบความรู้ และอาจใช้ใบสรุปความรู้แจกให้ผู้เรียน

3. ขั้นอภิปรายและสร้างความรู้ เป็นขั้นสื่อความหมายข้อมูลหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้เรียนมีโอกาสเสนอหน้าชั้นเรียน ผู้เรียนมีแปลความหมายข้อมูลเพื่อการสรุปผล/สร้างความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง มีการสะท้อนความคิดกัน และแต่ละกลุ่มปรับแก้ไขความรู้ที่สร้างขึ้นเอง ครูเชื่อมโยงความรู้ที่ผู้เรียนสร้างไปยังความรู้ที่ถูกต้อง และเป็นขั้นที่ครูอาจให้ทำแบบฝึกหัดเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ

4. ขั้นสื่อสารและสะท้อนคิดอย่างรวมพลัง เป็นขั้นผู้เรียนนำเสนอความรู้ และการเรียนรู้ที่ได้จากการสร้างความรู้ด้วยความเข้าใจหน้าชั้น รวมทั้งผลงาน ตลอดจนกระบวนการสร้างความรู้ติดที่ผนัง หรือกระดานหน้าชั้นเรียนด้วยหลัก 3p วางแผนการพูด (Planning) ซ้อม/เตรียม (Preparation) นำเสนอหน้าชั้นเรียน (Presentation) พร้อมฝึกการสร้างบุคลิกภาพภายในและบุคลิกภาพนอกขณะนำเสนออย่างมั่นใจและมีคุณภาพ จากนั้นให้มีการสะท้อนคิด ข้อดี ข้อเด่น และสิ่งอยากรู้

5. ขั้นประยุกต์และตอบแทนสังคม เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมด้วยช่วยกันแบบรวมพลังประยุกต์ความรู้ หรือนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ เช่น ในชีวิตการเรียนในสาระอื่น ๆ ในครอบครัวในชุมชนทำให้ได้ชิ้นงานใหม่/ภาระงานใหม่ การสร้างชิ้นงานเรียงตามลำดับง่ายไปหายาก ดังนี้ 1) รายงาน การบอกเล่า การถ่ายทอดความรู้ (Extension) 2) ผลงานระดับคิดริเริ่ม หรือผลงานนำความรู้ประยุกต์ในสถานการณ์ใหม่ (Invention) และ 3) รายงานโครงงานประเภทต่าง ๆ (Innovation)

การเรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอน เป็นแนวการสอนที่ครูสามารถนำวิธีสอนต่าง ๆ เทคนิคการสอนที่เสริมสร้างการคิด เทคนิคการสอนที่เสริมสร้างการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือกันอย่างมีน้ำใจต่อกัน อีกทั้งเทคนิคการคิดเพื่อให้เกิดความเสมอภาค ได้ผลการเรียนรู้เป็นภาพมาตรฐานการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางการเรียนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นสารสนเทศสำหรับครู ผู้บริหาร ในการวางแผนจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แบบจริง (Master Learning) และเป็นการช่วยนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนรู้ ตามความสามารถของตนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps
2. เพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เครือข่ายศิษรภูมิเขต 1 กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 487 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองขาว (ศรีสุรินทร์บำรุง) หมู่ที่ 2 ตำบลศิษรภูมิ อำเภอศิษรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 15 คน ได้มาโดยแบบเลือกแบบเจาะจง

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

3.3 ประเภทและแบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ The One Group Pre-test – Post-test Design (มาเรียม นิลพันธุ์ 2558: 144) โดยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน คือ

T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps
X	แทน	การจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps
Σ	แทน	ผลรวม
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5steps ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดังนี้

- 1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
- 1.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps
- 1.3 หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาค่าความสอดคล้อง (IOC) $\geq .05$ ขึ้นไป

1.4 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามกระบวนการดังนี้

1. ก่อนการทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps นักเรียนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ประกอบด้วย แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน

2. ดำเนินการทดลองการจัดการเรียนรู้
3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test)
4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้
5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านความรู้ของผู้เรียน
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้

4. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps ผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 การจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านความคิดจากประสบการณ์จริงที่ตนได้รับ กล่าวแสดงออก สามารถฝึกการสังเกตและวิเคราะห์ ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น สามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

4.2 ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps

การจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps ผู้ศึกษาได้ทำการทดลองนักเรียนกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน โรงเรียนบ้านหนองขาว (ศรีสุรินทร์บำรุง) จำนวน 15 คน โดยผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบก่อน-เรียนหลังจากนั้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps จากนั้นทำการทดสอบหลังเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนและให้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจตรวจให้คะแนนเพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps

นักเรียนจำนวน 15 คน	คะแนนที่ได้จากการสอบ (30 คะแนน)		ผลต่างคะแนน	
	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	คะแนน	ร้อยละ
Σ	184	248	64	496
$\bar{X}$	12.27	16.53	4.27	14.22
S.D.	5.79	5.18	2.69	8.95
ร้อยละ	40.89	55.11	14.22	47.41

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 40.89 และคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.53 คะแนนจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 55.11 ผลต่างคะแนนเฉลี่ยระหว่างการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 4.27 คะแนนคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 14.22

แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ เทคนิคแบบ 5 steps

เรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านผู้สอน	4.8	0.25	พึงพอใจมาก
ด้านเนื้อหา	4.68	0.20	พึงพอใจมาก
ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.50	0.27	พึงพอใจมาก
ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน	4.69	0.14	พึงพอใจมาก
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน	4.68	0.15	พึงพอใจมาก
รวม	4.67	1.05	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เมื่อพิจารณา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีความพึงพอใจอันดับที่ 1 คือ ด้านผู้สอน ($\bar{X} = 4.8$) รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อและสิ่ง

สนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.69$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.68$) ด้านการวัดและประเมินผล การเรียน ($\bar{X} = 4.68$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการ เรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps สรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งทางความคิด จินตนาการ กล้าแสดงออก ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ ตามได้ ฝึกการสังเกต ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2549: 58) แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการเตรียมการสอนหรือกำหนด กิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการ รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ กำหนดไว้ได้ดียิ่งขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนอาจจะเคยพบ เห็นจากประสบการณ์ตรง แต่ก็ยังไม่รู้แน่ชัดว่าสิ่งที่เห็นมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด เช่น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านเทคโนโลยี ด้านการเรียน การคมนาคม ซึ่งการจัดการ เรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เป็นการทำความเข้าใจในแต่ละด้านจนไปถึงการตอบแทนสังคมได้ และยังสามารถสอดคล้องกับ

5.2 ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมและการ เปลี่ยนแปลง พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 12.27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 40.89 และคะแนนการ ทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.53 คะแนนจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 55.11 ผลต่างคะแนนเฉลี่ยระหว่างการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและ หลังเรียนเท่ากับ 4.27คะแนนคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 14.22 ซึ่งมีคะแนนสอบหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวรรณ บุญมา (2552: 52) กล่าวว่า แบบทดสอบ มาตรฐานมีวิธีการสร้างข้อคำถามเหมือนกันคือจะเป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ได้ สอนนักเรียนไปแล้วสำหรับพฤติกรรมที่ใช้วัดจะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้

แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.3 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เมื่อพิจารณา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจอันดับที่ 1 คือ ด้านผู้สอน ($\bar{X} = 4.8$) ซึ่งสอดคล้องกับ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า พึงพอใจ หมายถึง รัก ชอบใจ และพึงใจ ซึ่งเป็นการหมายถึง พอใจ ชอบใจ รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อ และสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.69$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.68$) ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียน ($\bar{X} = 4.68$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.50$)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เนื่องจากผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps ทำให้มีคะแนนเพิ่มขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะได้มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำวิธีการสอนนี้ไปใช้ในการสอนในการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนให้สูงขึ้น

2. ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้จัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps ทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นครูผู้สอนต้องวางแผนในการสอนนักเรียนและการจัดสภาพชั้นเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ร่วมกัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps กับเนื้อหาอื่น ๆ หรือระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียน

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นรูปแบบการสอนอย่างมีขั้นตอน โดยผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนทำงานคนเดียวหรือแบ่งกันทำงานเป็นกลุ่มได้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ครูตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในแต่ละท้องถิ่นให้นักเรียนช่วยกันคิดวิเคราะห์หาคำตอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (แนวคำถาม) เช่น

1. ในแต่ละชุมชนจะมีความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมอย่างไร
2. สาเหตุที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 2 ครูและนักเรียนร่วมกันหารือและอภิปรายถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลงของประเทศ และช่วยกันยกตัวอย่างวัฒนธรรมใดที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน พร้อมกับบอกเหตุผลว่า เป็นเอกลักษณ์เพราะอะไร

ขั้นตอนที่ 3 ครูให้นักเรียนแต่ละคนเล่าว่า ตนเองได้เข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมไทยอะไรบ้าง เพื่อแลกเปลี่ยนและสร้างองค์ความรู้ใหม่แก่เพื่อนในชั้นเรียน ผลจากการปฏิบัติเป็นอย่างไร

จากการสังเกตนักเรียนพบว่านักเรียนบางคนไม่รู้จักประเพณีที่เพื่อนเล่าเนื่องจากตัวเองมาจากต่างถิ่น เช่น บางคนมาจากกรุงเทพมหานครไม่รู้จักประเพณีบุญข้าวสาลีในภาคอีสาน

ขั้นตอนที่ 4 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มนักเรียน ทำกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ 6 ให้แต่ละกลุ่มเลือกวัฒนธรรมไทยมา 1 ประเภท แล้วร่วมกันอภิปรายว่าวัฒนธรรมดังกล่าวมีคุณค่าแสดงถึงความเป็นไทยอย่างไร และจะมีแนวทางในการอนุรักษ์เพื่อให้คงอยู่ตลอดไปได้ด้วยวิธีการใด เขียนสรุปลงในสมุด จัดเป็นผลงานกลุ่ม และนำเสนอหน้าชั้น

ขั้นตอนที่ 5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมแต่ละชุมชนในการดำรงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง จากนั้นครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนยังมีข้อสงสัย โดยครูคอยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

วิธีการจัดการเรียนรู้เทคนิคแบบ 5 steps เป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งทางความคิด จินตนาการ กล้าแสดงออก ทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาตพรว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.**

กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ฟรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2563). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิค KWDL. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 11(1), 260.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. สุวิทย์ มูลคำ และอรทัยมูลคำ. (2549). แผนการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุภาวรรณ บุญมา. (2552). การสร้างบทเรียนออนไลน์ โดยการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 22 (ได้รัมย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

An Analytical study of Mindfulness of Death of according to Theravada Buddhism

พระวีรยุทธ วีรยุทธโท, พระมหาสุพร รกขิตธมฺโม, เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

Phraweerayut Weerayuttho, Phramaha Suporn Rakkhitadhammo,

Benjamas Suwannawong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

E-mail: Manman9105095@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาการเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการวิจัยพบว่า

1. มรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท พระวินัยปิฎก คือ การไม่ยึดมั่นถือมั่นในขั้น 5 พระสุตตันตปิฎก คือ ความตายหรือมรณะว่าไม่มีใครสามารถพ้นไปได้เลย ร่างกายมีแตกดับไปเป็นธรรมดาอันเป็นสัจธรรมของชีวิต และพระอภิธรรมปิฎก คือ มรณานุสติที่เป็นปัจจัยต่อกัน การเกิดขึ้นของชีวิตก็คือการเกิดขึ้นแห่งความทุกข์ หลักมรณานุสติในคัมภีร์วิสุทธิมรรค มรณานุสติที่เกี่ยวข้องด้วยปัญญา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาถึงความตายอันจะมีแก่ตนและคนอื่น มรณานุสติในคัมภีร์วิสุทธิมรรค คือการเอาสติระลึกถึงมรณะ ความขาดไปแห่งชีวิตที่แตกดับสูญไปด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้จิตใจเกิดเป็นสมาธิได้เร็ว

2. การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท การปฏิบัติมรณานุสติไปพิจารณาหรือระลึกถึงความตายต้องประกอบด้วย การมีความศรัทธา ด้วยความเพียร ด้วยความอดทน ด้วยสติปัญญา อาณิสสการเจริญมรณานุสติหรือการฝึกสมาธิ คือ บรรลุนิพพาน บรรลุอุภยญาณ การเจริญพรหมวิหาร 4 การเจริญมรรค 4 การพัฒนาสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต มรณานุสติจะตรงกับการเจริญมรรค 4 เพื่อการระลึกถึงความตาย ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค อธิบายถึงการปฏิบัติสมาธิเพื่อป้องกันความเสียหาย คือการมีอัปปนาโกศลมี 10 ประการ และจุดมุ่งหมายในคัมภีร์วิมุตติมรรค คือการอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน การเสวยอารมณ์ทุกอย่างด้วยความใคร่ครวญ การได้โลกียอุภยญาณ และการบรรลุมรรคผล

3. วิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท (1) การเจริญมรณานุสติเพื่อความไม่ประมาท โดยใช้สติสัมปชัญญะเพื่อพิจารณาอริยบททั้ง 4 ในการ ยืน เดิน นั่ง และนอน (2) การเจริญมรณานุสติในการกำหนดขันธ 5 เพื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นละ อุปาทาน และเป็นการปฏิบัติธรรมโดยการพิจารณาเห็นด้วยปัญญาญาณ (3) การเจริญมรณานุสติเพื่อความเป็นสมาธิจะต้องพิจารณาไปตามลำดับขั้น ความตรึกตรอง ความอิ่มสุขใจ ความมีอารมณ์เดียว ไปตามลำดับขั้นทั้ง ฌาน 1 ฌาน 2 ฌาน 3 และฌาน 4 (4) การเจริญมรณานุสติเพื่อความรอบรู้เมื่อปฏิบัติสมบูรณ์แล้ว จะสามารถทำให้เกิดสมาธิในปัจจุบัน คือ การมีสติสัมปชัญญะ การระลึกได้ในขณะอารมณ์ที่เกิดขึ้น มีสมาธิในการควบคุมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ และ (5) การเจริญมรณานุสติเพื่อการดับทุกข์โดยกำหนดปฏิบัติตามหลักอริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐ ซึ่งเป็นทางดำเนินของพระอริยะ มีหลักธรรมที่รวมเข้าเป็นอริยมรรค 8 ประการ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

คำสำคัญ: การเจริญมรณานุสติ

Abstract

The purpose of this research were: 1) To study of mindfulness in Theravada Buddhism, 2) To study of of mindfulness Death According in Theravada Buddhism. and 3) A study Analycal of mindfulness of Death according in Theravada Buddhism.

The research results found that:

1. Death according to Theravada Buddhism It is the adherence to the Suttanta Piṭaka 5 supplications, which is death or death that no one can escape. The body is broken and extinguished, which is the truth of life. And the Abhidhamma Pitaka is the death that is a factor. The birth of life is the birth of suffering. The principle of death in the holy scriptures Death related to wisdom is the use of wisdom to consider the death that will happen to oneself and others. Death in the Holy Scriptures is to take mindfulness to remember death Lack of life that is lost due to various factors, the growth of death according to Theravada Buddhism principles. Makes the mind concentrate quickly.

2. The development of death according to the principles of Theravada Buddhism the practice of death to contemplate or remember death must consist of having faith. With perseverance, with patience, with wisdom, the virtue of the development of death or meditation is attaining Nirvana,

attaining Apinya, the development of four Brahmaviharas, the development of four meditations, and the development of physical and mental health. Death corresponds to meditation 4 for the remembrance of death. In the Holy Scriptures Explains the practice of meditation to prevent damage. It is the existence of the Ten Appanikosalas and the purpose of the Vimuttimagga Scripture. is to live happily in the present to enjoy every emotion with introspection acquiring supernatural powers and attainment.

3. An analysis of the development of death according to Theravada Buddhism principles (1) The development of death for precaution by using mindfulness to consider the four noble ones in standing, walking, sitting and lying down and it is a Dhamma practice through contemplation with wisdom. singleness According to the hierarchy of Jhana 1, Jhana 2, Jhana 3, and Jhana 4 (4) The development of death for knowledge when practice is complete. will be able to induce concentration in the present is to have consciousness Recalling the moment of emotion concentrate on controlling both the body and the mind, and which is the way of the Buddha There are the 8 Noble Paths which are the 8 Noble Paths: Right View, Right Sangkappa, Right Speech, Right Kammanta, Right Livelihood, Right Waya, Right Mindfulness and Right Samadhi.

Keywords: Mindfulness of Death

1. บทนำ

ความทุกข์ทั้งหลายของสรรพสัตว์ล้วนเกิดจากตัณหา เป็นเหตุให้เวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังพุทธพจน์ “ภิกษุทั้งหลายข้อนี้แลเป็นทุกข์ขอยสัจ คือแม้ความเกิดก็เป็นทุกข์ แม้ความแก่ก็เป็นทุกข์ แม้ความเจ็บไข้ก็เป็นทุกข์ แม้ความตายก็เป็นทุกข์ ความประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาเป็นทุกข์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิ.ม. (ไทย) 4/14/21) ส่วนบุคคลใดเจริญมรณสติ ต่อไปในภายหน้า บุคคลนั้นจะไม่สะดุ้งกลัวความตาย เหมือนกับบุคคลที่เห็นงูพิษแต่ไกลจับท่อนไม้คอยระวังตัวอยู่ฉนั้น เพราะเหตุนี้ท่านทั้งหลายพึงเจริญมรณสติเถิด เมื่อพิจารณาความตายนั่นอยู่เนือง ๆ ย่อมละความมัวเมาในชีวิตได้ หรือทำให้เบาบางลง พระพุทธเจ้าตรัสรับรองถึงการนึกถึงความตายทุก ๆ วันว่า จะทำให้เป็นคนไม่มัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว หรือไม่มัวเมาในชีวิต ทำให้เร่งชวนชวายุทำความดีต่าง ๆ ทำให้ไม่ทำความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ เมื่อบำเพ็ญมรณสติมาก ๆ เข้ามรรคก็จะเกิดขึ้น เมื่อเจริญมรรคมาก ๆ เข้า ก็สามารถละสังโยชน์ได้ และอนุสัยย่อมสิ้นไป

ผู้เจริญมรณสตินี้อยู่เป็นประจำจะเป็นผู้ไม่ประมาทได้ความไม่ยินดีในภพทั้งปวง เป็นคนไม่กลัวความตาย เป็นผู้เตือนการทำบาป ไม่มากไปด้วยการสะสม ปราศจากความตระหนี่ เป็นผู้ไม่สะอิดสะเอียน ไม่กลัวตาย ไม่หลงตาย ถ้ายังไม่ได้บรรลุธรรมในชาติปัจจุบันก็เป็นผู้มีสัจจะที่เป็นที่ไปเบื้องหน้า ผู้เจริญมรณสตินี้นี้จะมีสติที่ประกอบไปด้วยความตายเป็นอารมณ์ ระงับเสียได้ซึ่งนิวรณ์ทั้งหลาย หลักมรณานุสติในคัมภีร์วิสุทธิมรรค คือยึดความตาย การปริกรรม และการพิจารณาสาเหตุที่ให้เกิดความตาย หลักทั้งสามเป็นสิ่งที่ตั้งของจิตใจ เพื่อให้เกิดความสงบเป็นสมาธิและมีชีวิตอยู่เป็นสุข (มหาวงศ์ ขาญบาลี, 2523: 345-348) การระลึกถึงความตายนั่นสอนให้ระลึกถึงความตายเรื่องเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนใจตนเอง ว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต มันจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน เป็นเรื่องสืบต่อจากเกิดในเมื่อมันเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่ต้องไปกลัว แต่มีข้อที่น่าพิจารณาว่า ความตายนั่นเป็นของแน่นอน แต่จะมาถึงเมื่อไรไม่แน่นอน ชีวิตของคนเราอาจจะสั้น หรืออาจจะยาว ไม่มีเครื่องกำหนดให้มองเห็นได้ชัดเจนเพราะฉะนั้นจึงควรใช้ความตายเป็นเครื่องเร่งรัดตัวเองให้ตนเองไม่มีความประมาทที่ว่าไม่ประมาทก็คือ ชีวิตมีก็มีหน้าที่อะไรก็ควรเร่งรัดจัดทำชีวิตของตนจะมีค่าและมีความดีงามอย่างไรก็ควรเร่งชวนชวนประกอบกรรมที่จะให้เป็นอย่างนั้น ให้ชีวิตของตนมีคุณค่าให้อยู่อย่างมีประโยชน์ และตายไปก็มีคุณค่าเหลือทิ้งไว้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นภายหลังด้วย และความตายเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต ไม่เฉพาะแต่ภายหลังเมื่อระบบชีวะในร่างกายหยุดการทำงาน หรือเมื่อชีวิตสิ้นสุดลงเท่านั้น แต่ในฐานะที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสำคัญในการดำรงอยู่ และสามารถอนุมานถึงความสิ้นสุดการดำรงอยู่ของตนเองที่ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เหมือนกันกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งหมด ดังนั้นการเข้าใจความตายย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตตลอดการดำรงอยู่ที่เดียว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อเป็นหลักในการพิจารณา เป็นเครื่องเตือนสติ ครั้นเมื่อความเจ็บป่วย ความแก่ และเมื่อความตายมาถึงจะได้นำหลักธรรมคำสอนมาเป็นเครื่องบรรเทาความโศกเศร้าอาลัยรำพัน เพราะความตายเป็นสิ่งที่จริงแท้แน่นอนของมนุษย์ทุกชีวิตทุกคนชั้นวรรณะ แต่ในช่วงที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ต้องปฏิบัติตนอย่างไรก่อนถึงกาลมรณ จะได้เกิดความสงบ สุขคิดหันกลับมาปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เกิดความเข้าใจแก่นแท้ของชีวิต ไม่หลงประมาทมัวเมาในชีวิต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

3. วิธิดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเรื่องศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับเฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 2539
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ วรรณกรรม รวมทั้งตำราเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยได้วางประเด็นขอบเขตด้านเนื้อหา ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษามรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 2) ศึกษาการเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 3) ศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 มรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

ปรากฏสาระด้วยพระพุทธพจน์ที่กล่าวถึงสาเหตุของความทุกข์ของสรรพสัตว์ว่าเกิดจากตัณหา เป็นเหตุให้วนเวียนเกิด แก่ เจ็บ และตาย อย่างไม่มีที่สิ้นสุดว่า “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้เป็นทุกข์สมุทัยอริสัจ คือตัณหาทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความเพิลิตเพลิน และความกำหนัด ด้วยมีปกติให้เพิลิตเพลินในอารมณ์นั้น ๆ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เมื่อเกิดตัณหาความทะยานอยากในสิ่งต่าง ๆ แล้วก็เกิดการแสวงหาอยากได้มา ก็หลงยินดีมัวเมา หากไม่ได้ก็เป็นทุกข์คร่ำครวญ หลงลืมไปว่าตนมีอายุเพียงน้อยนิด ไม่สามารถอยู่ค้าฟ้าเป็นอมตะได้ ซึ่งสรุปเป็นการยึดมั่นถือมั่นในอุปทานชั้น 5 ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์ อริยสัจคือแม้ความเกิดก็เป็นทุกข์ แม้ความแก่ก็เป็นทุกข์ แม้ความเจ็บไข้ก็เป็นทุกข์ แม้ความตายก็เป็นทุกข์ ความประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาเป็นทุกข์ โดยย่ออุปทานชั้น 5 ก็เป็นทุกข์ฯ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิ.ม. (ไทย) 4/14/21) พระวินัยปิฎก แม้จะมีได้กล่าวตรง ๆ ถึงมรณานุสติ แต่แก่นหลักคิดคือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ดีและไม่ดีนั้น ล้วนเกิดจากความอยากความต้องการอยากมีอยากเป็นและอยากได้กลายเป็นว่าอยู่ในสภาพอยากหรือเต็มไปด้วยความต้องการนาน ๆ เป็นเหตุให้ประมาทประพฤติดูราวกับว่าตนไม่มีวันตาย แต่เมื่อใกล้ตายก็ตื่นรนไม่ยอมตายสุดท้ายก็หนีไม่พ้นความตายเป็นกรรมที่ตนได้ก่อใน

พระสูตรตันตปิฎกมีเนื้อความเกี่ยวกับมรณสติ มีพระพุทฺธพจน์ที่ตรัสถึงอานิสงส์การเจริญมรณสติว่ามีผลมาก ดังมีพุทฺธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลายภิกษุรูปใดเจริญมรณสติว่าโอหนอเราพึงเป็นอยู่ได้ตลอดคืนหนึ่งและวันหนึ่งเราพึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาคเราพึงทำกิจให้มากหนอ ภิกษุรูปใดเจริญมรณานุสติอย่างนี้ว่าโอหนอเราพึงเป็นอยู่ได้ตลอดวันหนึ่งเราพึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาคเราพึงทำกิจให้มากหนอ ภิกษุรูปใดเจริญมรณานุสติอย่างนี้ว่าโอหนอเราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะฉัฏฐกคชาตมือนหนึ่งเราพึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาคเราพึงทำกิจให้มากหนอ ภิกษุรูปใดเจริญมรณานุสติอย่างนี้ว่าโอหนอเราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะคัฏฐกคชาตมือนหนึ่งเราพึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาค เราพึงทำกิจให้มากหนอ เรากล่าวว่าภิกษุเหล่านี้ยังเป็นผู้ประมาทอยู่ ยังเจริญมรณานุสติอย่างเพลาเพื่อความสิ้นอาสวะทั้งหลาย ส่วนภิกษุรูปใดเจริญมรณานุสติอย่างนี้ว่าโอหนอเราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะคัฏฐกคชาตมือนหนึ่งคำ เราพึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาค เราพึงทำกิจให้มากหนอ และภิกษุรูปใดเจริญมรณานุสติอย่างนี้ว่าโอหนอเราพึงเป็นอยู่ได้เพียงชั่วขณะลมหายใจเข้าหายใจออกหรือหายใจออกหายใจเข้าเราพึงมนสิการถึงคำสอนของพระผู้มีพระภาคเราพึงทำกิจให้มากหนอ ภิกษุทั้งหลายเรากล่าวว่าภิกษุเหล่านี้เป็นผู้ไม่ประมาทอยู่เจริญมรณานุสติอย่างแรงกล้าเพื่อความสิ้นอาสวะทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แลเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักเป็นผู้ไม่ประมาทอยู่ จักเจริญมรณานุสติอย่างแรงกล้าเพื่อความสิ้นอาสวะทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อภ.ฉก. (ไทย) 22/19/446) และสำหรับพระอภิธรรมปิฎก กล่าวถึง มรณานุสติที่เป็นปัจจัยต่อกัน การเกิดขึ้นของชีวิตก็คือการเกิดขึ้นแห่งความทุกข์ ชีวิตเกิดมาจากอวิชชา (ความไม่รู้จริง) หรือการรับรู้ที่ผิด ๆ แต่เมื่อชีวิตเกิดขึ้นแล้วสรรพสัตว์มีศักยภาพมีความสามารถที่จะดับอวิชชาทำความรู้ความเห็นให้ตรงให้ถูกต้องได้ ซึ่งมีผลเป็นความสุขอันประมาณมิได้ ดังพระพุทฺธพจน์ “เพราะอวิชชาเป็นปัจจัยสังขารจึงมีเพราะสังขารเป็นปัจจัยวิญญานจึงมี เพราะวิญญานเป็นปัจจัยนามรูปจึงมี เพราะนามรูปเป็นปัจจัยสฬายตนะจึงมี เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัยผัสสะจึงมี เพราะผัสสะเป็นปัจจัยเวทนาจึงมี เพราะเวทนาเป็นปัจจัยตัณหาจึงมี เพราะตัณหาเป็นปัจจัยอุปาทานจึงมี เพราะอุปาทานเป็นปัจจัยภพจึงมีเพราะภพเป็นปัจจัยชาติจึงมี เพราะชาติเป็นปัจจัยชรามรณะโสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสอุปายาสจึงมีกองทุกข์ทั้งมวลนี้มีการเกิดขึ้นด้วยอาการอย่างนี้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อภ.วิ. (ไทย) 35/225/219) มรณานุสติในพระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก คือ เป็นการยึดมั่นถือมั่นในอุปาทานขั้น 5 หลักคิด คือ พุทธิกรรมต่าง ๆ ที่ดีและไม่ดีนั้นล้วนเกิดจากความอยากความต้องการอยากมีอยากเป็นและอยากได้กลายเป็นว่าอยู่ในสภาพอยากหรือเต็มไปด้วยความต้องการนาน ๆ เป็นเหตุให้ประมาท พระสูตรตันตปิฎก คือ ความตายหรือมรณะว่าไม่มีใครสามารถพ้นไปได้เลย ร่างกายมีแตกดับไปเป็นธรรมดาอันเป็นสัจธรรมของชีวิต และพระอภิธรรมปิฎก คือ มรณานุสติที่เป็นปัจจัยต่อกัน การเกิดขึ้นของ

ชีวิตก็คือการเกิดขึ้นแห่งความทุกข์ ชีวิตเกิดมาจากอวิชชา (ความไม่รู้จริง) หรือการรับรู้ที่ผิด ๆ มรณานุสติในคัมภีร์วิมุตติมรรค มีใจความว่า ความขาดแห่งชีวิตินทรีย์ นี้เรียกว่า มรณะ การระลึกถึงมรณะนี้เรียกว่า ปัจจุบันฐานของมรณานุสติ ความขาดไปของชีวิตแห่งบุคคลเป็น ลักษณะของมรณานุสติ ความไม่น่าพอใจเป็นรสของมรณานุสติ ความสุขสบายเป็นปฏิกฐานของมรณานุสติ มรณานุสติมีอยู่ 4 ประการ คือ (1) มรณานุสติที่เกี่ยวเนื่องด้วยทุกข์กังวล (2) เกี่ยวเนื่องด้วยความกลัว (3) เกี่ยวเนื่องด้วยอุเบกขา (4) เกี่ยวเนื่องด้วยปัญญา ความตาย (มรณะ) มีอยู่ 3 อย่าง ดังนี้ สมมุติมรณะ (ความตายที่ชาวโลกสมมติ เช่น ต้นไม้ตาย) สมุทเทมรณะ (การตัดกิเลส คือพระอรหันต์ตัดกิเลสทั้งปวง) และขณิกมรณะ (ตายไปในแต่ละขณะ คือความสิ้นไปในแต่ละขณะของสังขารทั้งปวง) อนึ่ง ความตายมี 2 อย่างคือกาลมรณะ (ตายก่อนเวลา เช่นความตายเพราะการฆ่าตัวตาย เพราะถูกฆ่า หรือเพราะเจ็บป่วย เพราะถูกตัดช่วงเจริญวัยของชีวิตโดยไม่มีเหตุ) และกาลมรณะ (ตายไปตามกาลเวลา ความตายเพราะสิ้นอายุ หรือเพราะความชรา) (พระอุปติสสเถระ, 2557: 245-246) และมรณานุสติในคัมภีร์วิสุทธิมรรค คือการเอาสติระลึกถึงมรณะ ความขาดไปแห่งชีวิตที่แตกดับสูญไปด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ การแตกดับในที่นี้หมายถึงการแตกดับของสังขาร คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณได้แตกดับลงหรือหยุดการทำงาน ไม่มีการพัฒนาใด ๆ ดังนั้นการแตกดับแห่งสังขารนี้ในทางพุทธศาสนาจึงสมมติว่า “ตาย” เพื่อไม่ให้ความตายมาเป็นทุกข์จึงต้องรักษาจิตใจให้สงบด้วยการปฏิบัติมรณานุสติ คือการระลึกถึงความตายอยู่เนื่อง ๆ เพื่อให้เกิดความไม่ประมาทในกิจทั้งปวง แล้วจะได้สร้างบุญบารมีความดีใส่ตัวเอง ก่อนความตาย หลักมรณานุสติในคัมภีร์วิสุทธิมรรค คือยึดความตาย การบริกรรม และการพิจารณาสาเหตุที่ให้เกิดความตาย หลักทั้งสามเป็นสิ่งที่ตั้งของจิตใจ เพื่อให้เกิดความสงบ เป็นสมาธิและมีชีวิตอยู่เป็นสุข (มหาวงศ์ ชาญบาลี, 2523: 345-348) การเจริญมรณานุสติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้จิตใจเกิดเป็นสมาธิได้เร็ว เป็นผู้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังขาร เป็นผู้ตระหนักรู้หลักความจริงในชีวิต เป็นผู้รู้จักเตรียมตัวก่อนตาย การเตรียมตัวตายด้านร่างกาย การเตรียมตัวตายด้านจิตใจ การเตรียมตัวตายด้านสังคม และเป็นการเตรียมตัวตายตามหลักพุทธธรรม

4.2 การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

มรณานุสติเมื่อนักปฏิบัติแล้วจะเข้าถึงสมาธิได้เพียงอุจารสมาธิ และอย่างสูงสุดเป็นพิเศษคือถึงขั้นปฐมฌานเท่านั้น และเมื่อจะเจริญมรณานุสติควรปลีกตัวออกไปอยู่ในที่สงบ และสงัดไปจดจ่ออยู่กับอารมณ์นั้น โดยคิดถึงความตายที่จะเกิดขึ้นและชีวิตของเราย่อมจบสิ้นลงในการระลึกถึงความตาย ต้องให้มีสติกำกับตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันก็มีความสนใจและเข้าใจ โดยความตายที่ระลึกถึงนั้น ท่านกล่าวถึงลักษณะการระลึกถึงไว้ ดังนี้ 1) มรณานุสติที่เกี่ยวเนื่องด้วยทุกข์กังวล เช่น ความโศกเศร้าที่เกิดแก่มารดา เพราะระลึกถึงความตายของบุตรอันเป็นที่รัก 2) มรณานุสติที่เกี่ยวเนื่องด้วยความกลัว เช่น การระลึกถึงความตายที่

เกิดขึ้นอย่างกะทันหันของบุตร 3) มรณานุสติที่เกี่ยวข้องด้วยอุเบกขา เช่น การระลึกถึงความตายของสัปเหร่อที่เคยชินกับความตายจนวางเฉย ไม่รู้สึกสลดหรือสังเวชใจ 4) มรณานุสติที่เกี่ยวข้องด้วยปัญญา เช่น เมื่อระลึกถึงความตายแล้วเห็นว่าเป็นธรรมชาติของชีวิต เกิดความเบื่อหน่ายในการเวียนว่ายตายเกิด (พระมหาบุญกัณหา อภิปุณฺโณ (บุญศักดิ์), 2548: 86) การเจริญสมาธิในคัมภีร์วิมุตติมรรคท่านอุปติสสะกล่าวไว้สั้น ๆ กระชับจับใจความง่าย เพื่อให้คนปฏิบัติได้เข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับการเจริญสมาธิโดยได้อธิบายวิธีทำสมาธิให้เกิดขึ้น คือ ถ้าบุคคลปรารถนาจะทำสมาธิให้เกิดขึ้น ประการแรกทีเดียว เธอต้องเข้าหาผู้มีคุณธรรมสูง ถ้าในครั้งแรกโยคีปรารถนาจะเจริญสมาธิอันยอดเยี่ยม แต่เธอไม่มีกัลยาณมิตร เธอจะขาดความมุ่งมั่น เปรียบเหมือนบุคคลผู้เดินทางไกลตามลำพัง ไม่มีผู้นำทาง เมื่อเธอเดินทางสัญจรตามลำพัง ก็เสมือนช้างที่ไม่มีขอสับ ถ้าโยคีปฏิบัติได้รับฟังคำแนะนำและการตักเตือนจากกัลยาณมิตร เธอย่อมสามารถรอดพ้นจากความยุ่งยากนานัปการและปฏิบัติให้ถูกวิธีได้ ถ้าเธอมีความเพียรอย่างไม่ทอดถอยและฝึกฝนตนเองอย่างเคร่งครัด เธอย่อมสามารถบรรลุสมาธิอันยอดเยี่ยมได้ (พระมหาบุญกัณหา อภิปุณฺโณ (บุญศักดิ์), 2548: 48) และการเจริญมรณานุสติในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ก่อนที่จะเจริญหรือปฏิบัติจะต้องเข้าใจและมีศัลยวิสุทธิเพื่อชำระให้เป็นปกติและเมื่อปฏิบัติแล้วจะต้องรับเอามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมาธิในการที่จะเจริญมรณานุสติสืบต่อไป การเจริญมรณานุสติพระพุทโธชาจารย์กล่าวถึง หมายถึง “อารมณ์กรรมฐานที่ท่านได้แสดงไว้ในหนังสือวิสุทธิมรรคเพื่ออธิบายถึงอารมณ์และวิธีเจริญสมาธิ มี 40 อย่าง แบ่งออกเป็น 7 หมวด” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิสุทธิ, 1/60-61) และมรณานุสติอยู่ในหมวด อนุสติ 10 ประการ คือ การระลึกถึงความตาย ซึ่งการเจริญสมาธิทำได้หลายวิธี การเจริญสมาธิหรือมรณานุสติอย่างเป็นแบบแผนในคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอน 5 ประการ คือ 1) ตัดปิลิปโปธ 2) เข้าหากัลยาณมิตร 3) รับหรือเรียนกรรมฐานที่เหมาะสมกับจริตของตน 4) อยู่ในวัดหรือวิหารที่เหมาะสมแก่การเจริญสมาธิ และ 5) ปฏิบัติตามวิธีเจริญสมาธิ เมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนทั้ง 5 ประการนี้แล้ว จิตก็ประณีตละเอียดขึ้นเป็นลำดับจนในที่สุดจะเข้าถึงสภาวะที่เรียกว่า ฌาน ฌานมี 8 ชั้น เรียกว่า สมาบัติ 8 อันเป็นขั้นสูงสุดของการเจริญสมาธิ แต่สำหรับผู้ที่เป็นพระอนาคามีที่ได้สมาบัติ 8 หรือพระอรหันต์ประเภทอุกโตภาควิมุตตะจะก้าวขึ้นสูงไปอีกชั้นหนึ่งคือ สามารถเข้านิโรธสมาบัติได้

4.3 วิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

1. การเจริญมรณานุสติเพื่อความไม่ประมาท (กำหนดอิริยบท 4) การพิจารณา มรณานุสติเพื่อกำหนดอิริยบท 4 คือ การกำหนดด้วยการใช้สติสัมปชัญญะเข้ามาพิจารณา ในอิริยบท คือ การยืน การเดิน การนั่ง และการนอน เพื่อครอบคลุมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ อย่างมีสติ เพื่อความรู้สึกตัวอยู่ในขณะอิริยบทต่าง ๆ จนไปถึงการรู้ตนเองด้วยท่าทางอิริยบทต่าง ๆ ทั้ง 4 เพื่อความไม่ประมาทในอิริยบททั้ง 4 ด้วยสติสัมปชัญญะ พระพุทธองค์ทรงแสดง

สติสัมปชัญญะให้พระเจ้าอชาตศัตรูฟังว่า ผู้ที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ทำความรู้สึกตัวในการก้าวไป การถอยกลับ การแลดู การเหลียวดู การคู้เข้า การเหยียดออก การครองสังฆาฏิบาตรและจีวร การฉัน การต้ม การเคี้ยวการลิ้ม การถ่ายอุจจาระปัสสาวะ การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนิ่งมีความรู้สึกตัวทั่วพร้อมเชื่อว่าเป็นผู้ที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ส., (ไทย) 9/214/73) โดยสติสัมปชัญญะ คือ การทำความรู้สึกตัวในการก้าวไป การถอยกลับ การแลดู การเหลียวดู การคู้เข้า การเหยียดออก การครองสังฆาฏิบาตรและจีวร การฉัน การต้ม การเคี้ยวการลิ้ม การถ่ายอุจจาระปัสสาวะ การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนิ่ง มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อมเชื่อว่าเป็นผู้ที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ (จำลอง ดิษยณฺธิช, 2549: 9) การเจริญมรณานุสติเพื่อความไม่ประมาท โดยการใช้สติสัมปชัญญะเพื่อพิจารณาอริยบททั้ง 4 ในการยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้การกำหนดรู้ว่า การยืน การเดิน การนั่ง และการนอนนั้นย่อมมีโอกาสดิพลาดหากขาดสติสัมปชัญญะ โดยรู้ตัวและระลึกได้เพื่อป้องกันความประมาทที่จะเกิดขึ้นในขณะอริยบททั้ง 4 และยังส่งผลถึงการกำหนดขั้นพื้นฐานไปสู่อริยบทที่รวมความพร้อม เพื่อการบรรลุธรรมในขั้นต่าง ๆ กระทั่งสูงสุดต่อไปในพระพุทธศาสนาเถรวาท

2. การเจริญมรณานุสติเพื่อความไม่ยึดมั่นถือมั่น (กำหนดขั้น 5) การเจริญมรณานุสติในการกำหนดขั้น 5 เพื่อละอุปาทานขั้น ในพระไตรปิฎกแสดงความหมายของอุปาทานไว้ดังนี้คือ อุปาทาน หมายถึง ความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ดังปรากฏในอุปาทานปริวัตตนสูตร กล่าวไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย อุปาทานขั้น 5 ประการนี้ อุปาทานขั้น 5 ประการ อะไรบ้าง คือ 1) รูปาทานขั้น (อุปาทานขั้น คือ รูป) 2) เวทูปาทานขั้น (อุปาทานขั้น คือ เวทนา) 3) สัญญูปาทานขั้น (อุปาทานขั้น คือ สัญญา) 4) สังขารูปาทานขั้น (อุปาทานขั้น คือ สังขาร) และ 5) วิญญาณูปาทานขั้น (อุปาทานขั้น คือ วิญญาณ) ตราบใด เรายังไม่รู้ชัดอุปาทานขั้น 5 ประการนี้ โดยเวียนรอบ 4 ครั้ง ตามความเป็นจริง ตรานั้น เราก็ไม่ยืนยันว่า เป็นผู้ตรัสรู้โดยชอบซึ่งสัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยมในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.ช., (ไทย) 17/56/81) การเจริญมรณานุสติในการกำหนดขั้น 5 เพื่อการไม่ยึดมั่นถือมั่นละอุปาทาน และเป็นเป็นการปฏิบัติธรรมโดยการพิจารณาเห็นด้วยปัญญาญาณ ซึ่งเป็นสภาพธรรมชาติของจิตรู้สภาวะธรรมซึ่งเป็นลักษณะขององค์ประกอบของขั้นแต่ละอย่างที่อิงอาศัยกันเกิดขึ้นในกระบวนการธรรมชาติของชีวิตที่เป็นอาการปรากฏในระหว่างปฏิบัติตามกฎพระไตรลักษณ์ ด้วยปัญญาที่รู้ชัดสภาวะลักษณะจนสามารถหลุดพ้นจากทุกข์หรือขั้น 5 ได้ โดยมีรูปขั้นหรือเรียกอีกอย่างว่ารูปธาตุขั้นเป็นส่วนกายหรือรูปธรรม และมีเวทนาขั้น สัญญาขั้น สังขารขั้น วิญญาณขั้นที่อิงอาศัยกันเกิดขึ้น

3. การเจริญมนานุสติเพื่อความเป็นสมาธิ (กำหนดมาน 4) สมาธิตามหลักพระพุทธศาสนาทั้ง 3 ระดับ มีพลังที่แตกต่างกันโดยสมาธิในระดับอุچارสมาธิเป็นสมาธิเมื่อจิตตั้งมั่นโดยละนิวรณ์ทั้ง 5 (นิวรณ์ 5 หมายถึง สิ่งที่ยึดติดไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ประกอบด้วย 1) กามฉันทะ (ความพอใจในกาม) 2) พยาบาท (ความคิดร้าย) 3) ถีนมทระ (ความหดหู่และเชื่องซึม) 4) อุทธัจจกุกกุจ และ 5) วิจิกิฉา (ความลังเลสงสัย) ได้ เป็นช่วงที่เกิดปฏิกากนิมิต (ภาพที่มองเห็นในใจของสิ่งที่ใช้เป็นอารมณ์กรรมฐาน ซึ่งประณตลิกซึ่งเลยจากขั้นที่เป็นภาพติดตาไปอีกขั้นหนึ่ง เป็นการเกิดสัญญาบริสุทธิ์ปราศจากสีปราชจากมลทินสามารถนึกขยายหรือย่อส่วนได้ตามความปรารถนา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: สุธธิ, 1/160,187) เป็นสมาธิจนเจียนจะแน่วแนโดยสมบูรณ์ ใกล้จะถึงฌาน เมื่อชำนาญคุ้นดีแล้ว ก็จะแน่วแนกลายเป็นอัปนาสมาธิ อันเป็นองค์แห่งฌานต่อไป การเจริญมนานุสติเพื่อให้เกิดสมาธินั้น เพื่อกำหนดในหมวดของอนุสติ 10 ประการ และมนานุสติ เป็นการระลึกถึงความตายอันจะมาถึงตน โดยให้มีคำภาวนา ว่า 1) สัตตัง มรณัง ธูวัง ความตายของสัตว์ทั้งหลายเป็นของยังยืน 2) ชีวิตัง อัทธูวัง ชีวิตเป็นของไม่ยังยืน 3) อวสสัง มยา มริตัพพัง เราจะต้องตายแน่ 4) มรณปริโยสานัง เม ชีวิตัง ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด 5) ชีวิตะเมวะ อนียตัง ชีวิตเป็นของไม่เที่ยง และ 6) มรณัง นียตัง ความตายเป็นของเที่ยง (พระปลัดวิสุทธิ์ คุดตชโย, 2548: 64) ในคัมภีร์วิมุตติมรรค ท่านพระอุปัชฌายะเถระได้ให้ความหมายของสมาธิไว้ในคัมภีร์วิมุตติมรรคว่า โยคีมีจิตบริสุทธิ์ บากันมั่นคง ประกอบด้วยธรรมที่มีความสงบเป็นอนิสังส และเป็นผู้ไม่ฟุ้งซ่าน นี้เรียกว่า สมาธิ อีกอย่างหนึ่ง สมาธิหมายความว่า ความตั้งมั่น คือ ตั้งอยู่สมาธิเสมอ หมายถึง การดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียว และความไม่ยอมให้จิตของตนลุ่มไปตามแรงพายุคืออาราคะเปรียบได้กับเปลวแห่งประทีปที่สว่างจ้าอยู่ด้านหลังพระราชวัง (พระปลัดวิสุทธิ์ คุดตชโย, 2548: 40) การเจริญมนานุสติเพื่อความเป็นสมาธิจะต้องพิจารณาไปตามลำดับขั้น ความตรึกตรอง ความอึดใจใจความมีอารมณ์เดียว ไปตามลำดับขั้นทั้ง ฌาน 1 ฌาน 2 ฌาน 3 และฌาน 4 เพื่อเข้าถึงความแน่วแนแห่งจิต ความตั้งมั่นของสภาวะจิตที่มีอารมณ์เดียวในการระลึกลึกถึงความตายเป็นแน่แท้ชีวิตจะต้องตายเป็นแน่แท้ในที่สุดรอบของการเกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์

4. การเจริญมนานุสติเพื่อความรอบรู้ (กำหนดปัญญา) การเจริญมนานุสติเพื่อการรอบรู้หรือมีสติปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในรูปธรรมและนามธรรม จนสามารถเข้าถึงความรู้อันสูงสุดจากการปฏิบัติตามลำดับทั้งเป็นสมถกรรมฐานและวิปัสสนาญาณ ซึ่งเป็นความรอบรู้ ความรู้ชัด ความรู้แจ้ง คือรู้เหตุรู้ผล รู้ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และสิ่งที่มีโทษประโยชน์ รู้ในสิ่งที่ควรและสิ่งที่ไม่ควร ในพระพุทธศาสนาถือว่า ปัญญาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง เพราะการกระทำทุกอย่างล้วนต้องอาศัยปัญญาทั้งที่เป็นโลกียะ และปัญญาที่เป็นโลกุตระทั้งนั้น เมื่อมนุษย์มีปัญญาทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผลของการพัฒนาปัญญา (วิปัสสนาปัญญา) ทำให้ได้บรรลุปัญญาขั้นสูงที่เรียกว่า ญาณ

5. การเจริญมรณานุสติเพื่อความพ้นทุกข์ (กำหนดอริยมรรค 8) การพิจารณา มรณานุสติเกี่ยวกับทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้น ในอริยสัจข้อที่ 4 กล่าวถึง มรรคสิ่งที่ควรเจริญคือ หนทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ มรรคคือทางปฏิบัติมีองค์ประกอบอยู่ 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิ.ม., (ไทย) 4/13/21) องค์ธรรม 8 ประการนี้มีจุดหมายส่งเสริมการฝึกฝนหลักปฏิบัติ 3 ประการให้สมบูรณ์ คือ การประพฤติทางจริยธรรม สมาธิ คือการปฏิบัติทางจิตและปัญญาคือความรู้แจ้ง บุคคลควรพัฒนาให้เจริญขึ้นไปพร้อม ๆ กันอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน อริยมรรค เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญยิ่งในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นกระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติ ที่ผู้ปฏิบัติ ตามแล้ว ทำให้เกิดปัญญาญาณ ทำให้คลายความยึดมั่น ถือมั่น ก่อให้เกิดความสงบกายสงบใจ ทำให้รู้ยิ่ง และสามารถกระทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ คือ พระนิพพานได้ ดังข้อความใน ธรรมจักกัปปวัตตนสูตรว่า (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.มหา., (ไทย) 19/1081/593) มัชฌิมาปฏิปทาที่ตลาดคได้ตรัสรู้ อันเป็นปฏิปทาก่อให้เกิดจักขุ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ส.มหา., (ไทย) 19/1081/595) ก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพานนั้น คือ อริยมรรค การเจริญมรณานุสติเพื่อความดับ

ทุกข์ ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมในอริยมรรคมีองค์ 8 ได้ชื่อว่า ดำเนินตามทางสายกลาง หรือเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลางย่อมประสบผลสำเร็จ คือ ยังมรรคผลนิพพานให้เกิดขึ้นได้ การเจริญมรณานุสติเพื่อการดับทุกข์โดยกำหนดปฏิบัติตามหลักอริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐ ซึ่งเป็นทางดำเนินของพระอริยะ มีหลักธรรมที่รวมเข้าเป็นอริยมรรค 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จึงเรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักธรรมสำคัญซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่นำพาบุคคลผู้ปฏิบัติให้บรรลุญาณธรรม คือ ความเป็นพระอริยบุคคล 4 จำพวก ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ทำให้พ้นจากทุกข์ในสังสารวัฏทั้งปวง

สรุป

การเจริญมรณานุสติ การใช้สติสัมปชัญญะเพื่อพิจารณาอริยบททั้ง 4 ในการยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้การกำหนดรู้ว่า การยืน การเดิน การนั่ง เพื่อความไม่ประมาท การใช้สติกำหนดชั้น 5 เพื่อการไม่ยึดมั่นถือมั่นละอุปาทานชั้น 5 และเป็นเป็นการปฏิบัติธรรมโดยการพิจารณาเห็นด้วยปัญญาญาณ ซึ่งเป็นสภาพธรรมชาติของจิตรู้สภาวธรรมซึ่งเป็นลักษณะขององค์ประกอบของชั้น 5 แต่ละอย่างที่ยึดอาศัยกันเกิดขึ้นในกระบวนการธรรมชาติของชีวิตที่เป็นอาการปรากฏในระหว่างปฏิบัติตามกฎพระไตรลักษณ์ การใช้สติเพื่อความเป็นสมาธิจะต้องพิจารณาไปตามลำดับขั้น ความตรึงตรอง ความอึดสุขใจ ความมีอารมณ์เดียว ไปตามลำดับขั้นทั้ง ฌาน 1 ฌาน 2 ฌาน 3 และฌาน 4 เพื่อเข้าถึงความแน่วแน่แห่งจิต การเจริญมรณานุสติเพื่อความรอบรู้เมื่อปฏิบัติสมบูรณ์แล้ว จะสามารถทำให้เกิดสมาธิในปัจจุบัน คือการมีสติสัมปชัญญะ การระลึกได้ในขณะอารมณ์ที่เกิดขึ้น มีสมาธิในการควบคุมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ และการใช้สติกำหนดปฏิบัติตามหลักอริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐ ซึ่งเป็นทางดำเนินของพระอริยะ มีหลักธรรมที่รวมเข้าเป็นอริยมรรค 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จึงเรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8

5. อภิปรายผลการวิจัย

การเจริญมรณานุสติเป็นการระลึกถึงความตายอยู่เนื่อง ๆ เพื่อลดละความไม่ประมาทในชีวิต เมื่อผู้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดหรือปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว สติมีความตั้งมั่นในชั้น 5 ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็จะสามารถเข้าใจระบบของชีวิต เพื่อความเป็นไปตามหลักไตรลักษณ์ และทั้งนี้เพื่อความไม่หวั่นไหวทางอารมณ์ที่มากกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่สะดุ้งต่อความตายที่จะเกิดขึ้น “สมาธิที่เกิดจากการเจริญมรณานุสติจึงมีคุณค่าและผลอย่างมาก สามารถทำให้มีสติสัมปชัญญะรู้ตัวตลอดเวลา สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชีวิตได้ดียิ่งขึ้นและได้ประโยชน์อย่างยิ่งคือความหลุดพ้นการกิเลสอาสวะทั้งหลายได้ในที่สุด

(พระมหามงคล สิริมงคล (นิยมเหมาะ), 2551: บทคัดย่อ) และสามารถปฏิบัติไปเพื่อจุดมุ่งหมายทางพระพุทธศาสนาได้ คือ พระนิพพาน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมให้มีการศึกษาการปฏิบัติธรรมในสถานศึกษาเพื่อกระจายความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติสมาธิแบบมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนา
2. ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือท้องถิ่นได้เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา หรือร่วมปฏิบัติธรรมแล้วอบรมความรู้ให้แก่บุคลากรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบสอบถามหรือเจาะจงพื้นที่วิจัย
2. ควรศึกษาวิเคราะห์การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยสามารถนำมาเปรียบเทียบกับศาสตร์สมัยใหม่ของการปฏิบัติเพื่อการควบคู่สืบไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และจุดมุ่งหมายมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทในการศึกษาเรียนรู้
2. ทำให้ทราบหลักการ วิธีการ แนวทางของการเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทในการนำไปเพื่อการปฏิบัติจริง
3. ทำให้ได้การวิเคราะห์ถึงความไม่ประมาท การกำหนดชั้น 5 การกำหนดสมาธิ การกำหนดให้เกิดปัญญา และการกำหนดอริยมรรค 8 การเจริญมรณานุสติตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทในการปฏิบัติและนำผลปฏิบัติมาใช้อย่างถูกต้องดีงาม

เอกสารอ้างอิง

- จำลอง ดิษยวณิช. (2549). *วิปัสสนากรรมฐานและเชาวน์อารมณ์*. เชียงใหม่: พิมพ์ที่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- พระปลัดวิสุทธิ์ คุตตชโย. (ม.ป.ป.). *คู่มือการเรียนการสอนปริจเฉทที่ 8, 9 (ชั้นมัธยมศึกษาอภิธรรมมิกะโท)*.
- พระมหาบุญกัณหา อภิปัญโญ (บุญศักดิ์). (2548). *การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องสมาธิในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิมุตติมรรค*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหามงคล สิริมงคล (นิยมเหมา). (2551). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องมรณานุสติตาม
แนวพุทธปรัชญาเถรวาท. **วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระอุทิศสเถระ. (2557). **วิมุตติมรรค**. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) แปลจาก
ฉบับภาษาอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวงศ์ ชาญบาลี. (2523). **วิสุทธิมรรค**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ.

การพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการกีฬา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่
Developing Business Administration Program in Sports Management
Faculty of Liberal Arts National Sports University Chiangmai

อรพรรณ สุริโย
Annaporn Suriyo
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่
Thailand National Sport University, Chiang Mai Campus
E-mail: wipawee111@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิตต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาการจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) 2) หาแนวทางพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาการจัดการกีฬา กลุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรมาแล้ว 1 ปี จำนวน 45 คน อาจารย์ที่สอนในหลักสูตร จำนวน 15 คน และผู้บัณฑิตในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test ทดสอบด้วยวิธีจับคู่พหุคูณด้วยค่าสถิติ SCHEFFE และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ภาพรวมมีความเหมาะสม ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.762 โดยด้านรายละเอียดเนื้อหา มีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.835 ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.787 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.698 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรต่างกัน

2. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ด้านลักษณะรายวิชาและรายละเอียดเนื้อหา ควรทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และรายวิชาที่สามารถต่อยอดในการทำงานในอาชีพได้ ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง ในด้านเทคโนโลยีควมมีรายวิชาทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงพัฒนาในด้านภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรปฏิบัติการ

Abstract

The purpose of this research were: 1) study the opinion of learners, instructors and graduate users toward Business Administration Curriculum in Sports Management Program, Curriculum Improvement (2020) 2) find out the ways of Business Administration Curriculum in Sports Management Program Development. The Purposive Sampling was implemented including 45 undergraduates using the curriculum for 1 year, 15 instructors teaching by using the curriculum and 13 graduate users. The research tools were the questionnaire and the interview form. The data was analyzed by using Mean, Standard Deviation and F-test with Multiple Comparison Procedure (*Scheffe's* Method and content analysis)

The research result found that:

1. The Business Administration Curriculum in Sports Management Program, Curriculum Improvement (2020), Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University, Chiang Mai Campus was appropriate in high level in overall with Mean as 3.762. It was found that it was appropriate in high level in the area of content with Mean as 3.835, the area of learning outcomes at end of academic year with Mean as 3.787 and the area of curriculum structure with Mean as 3.698 respectively. Moreover, the questionnaire responders with different status had different opinions toward the curriculum.

2. It was found that the curriculum development in the area of course nature and contents should be modernized and ensured compliance with the need of labor market. Also, the course should be beneficial for career in the future. Besides, learning activities should be designed along with practical learning enhancing technology skills and foreign languages skills among the learners.

Keywords: Curriculum Development, Practical Curriculum

1. บทนำ

สังคมยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีต่าง ๆ มีการพัฒนาทำให้ระบบการทำงานในองค์กรต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานมากขึ้น ทำให้เกิดงานใหม่ การทำงานในรูปแบบเดิมบางอย่างได้มีการยกเลิก ผู้ประกอบการต้องการแรงงานที่มีความรู้และทักษะการทำงานที่สูงขึ้นโดยต้องมีทั้ง Hard Skills และ Soft Skills จึงทำให้ระบบการศึกษาที่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงให้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน ให้มีองค์ความรู้ มีความทันสมัยและสอดคล้องต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และได้รับการพัฒนาทักษะ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษาทางวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูงทางด้านการกีฬา ทำการเรียนการสอน วิจัยและพัฒนา บริการวิชาการและ วิชาชีพแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้านการกีฬา การบริหารจัดการกีฬาและการประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมการกีฬา รวมทั้งเป็นแหล่ง สร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาของประเทศต่อไป มีเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ ทุกด้านและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และเป็นคนที่มีคุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา ได้รับการพัฒนาการที่ดีทุกด้านและมีสุขภาพดีทุกช่วงวัย เป็นผู้มีจิตสาธารณะ ประหยัด มีศีลธรรม เป็นพลเมืองดี มีแนวความคิดที่ถูกต้อง มีทักษะ ในการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้มีทักษะที่สูงขึ้น สู่การเป็น นักนักวตกร นักคิด ผู้ประกอบการ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570, 2565: 14) โดยได้มีการจัดการเรียน การสอนที่มุ่งให้เรียนได้ ผู้สำเร็จการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ กำหนดขึ้นตามระดับการศึกษาแต่ละระดับ มีอย่างน้อยสี่ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านจริยธรรม และ 4) ด้านลักษณะบุคคล โดยได้มีการบริหารจัดการหลักสูตรและ ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ในผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และมีระบบการประกันคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้จริง ของทุก หลักสูตรการศึกษา ที่สามารถติดตาม ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาลและนำไปใช้ ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิแต่ละระดับ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยโดยมีการประเมินและ รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เป็นระยะ ๆ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565: 9) หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ทางด้าน วิชาการ ทักษะวิชาชีพ และนวัตกรรมการบริหารจัดการกีฬาอย่างมีจริยธรรม และความ รับผิดชอบต่อสังคม เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการกีฬา (สาขาบริหารจัดการกีฬา, 2563: 6). การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องตามสภาพปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยผลการวิจัยมา ประกอบการวางแผนและพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงศึกษาความ คิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิต และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา เพื่อรวบรวมข้อมูล มาเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรและการเรียน การสอน ให้ทันสมัยและเกิดเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิต ต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาการบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563)
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาหลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาการบริหารจัดการกีฬา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) นักศึกษาสาขาการบริหารจัดการกีฬา จำนวน 115 คน 2) อาจารย์ผู้สอนสาขาการบริหารจัดการกีฬาจำนวน 25 คน 3) ผู้ใช้บัณฑิตในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 52 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารการจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง 63) ได้แก่ 1) นักศึกษาสาขาบริหารการจัดการกีฬา ชั้นปีที่ 2 และ 3 ซึ่ง ได้ผ่านการเรียนหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารการจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง 63) มาแล้วมากกว่า 2 ภาคเรียน จำนวน 45 คน 2) อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารการจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง 63) จำนวน 15 คน 3) ผู้ใช้บัณฑิตในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่รับบัณฑิตของสาขาบริหารการจัดการกีฬาเข้าทำงาน จำนวน 18 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยการปรับปรุงจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ แบ่งเป็น 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบเนื้อหาเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ เท่ากับ 1.00 จากนั้น นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.9651

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 แบบ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

เสนอผลการศึกษาเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า F-test (One way ANOVA) ทดสอบด้วยวิธีจับคู่พหุคูณ (Multiple Comparisons Test) ด้วยค่าSCHEFFE ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างใช้คำถามที่เป็นแบบปลายเปิด (Open-ended questions) โดยวิเคราะห์จากเนื้อหา (Content analysis)

3.4 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา เพื่อติดต่อประสานงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์การตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ และดำเนินการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ตรวจสอบข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด และสรุปผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

4.1 ตอนที่ 1 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิตต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอนและผู้ใช้บัณฑิต ต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

รายละเอียดหลักสูตร	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
ด้านโครงสร้างของหลักสูตร	3.698	0.770	มาก
ด้านลักษณะรายวิชา	3.694	0.671	มาก
ด้านรายละเอียดเนื้อหา	3.835	0.739	มาก
ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา	3.787	0.772	มาก
เฉลี่ย	3.762	0.681	มาก

ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.762 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.681 โดยคิดว่าด้านรายละเอียดของเนื้อหา มีความเหมาะสมมากเป็นอันดับแรก ค่าเฉลี่ย 3.835 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.739 รองลงมาได้แก่ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา ค่าเฉลี่ย 3.787 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.772 และด้านโครงสร้างหลักสูตรผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความเหมาะสม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.698 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.770 โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรต่างกัน

ด้านโครงสร้างของหลักสูตรผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความเหมาะสม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.698 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.772 โดยคิดว่า จำนวนหน่วยกิตกลุ่มวิชาชีพเฉพาะสาขา

มีความเหมาะสมในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.795 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.865 รองลงมาได้แก่ จำนวนหน่วยกิตกลุ่มวิชาพื้นฐานมีความเหมาะสมในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.767 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.874 และ จำนวนชั่วโมงหรือหน่วยกิตการฝึกงาน มีความเหมาะสมในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.685 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.814

ด้านลักษณะรายวิชาผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าจะมีความเหมาะสม ระดับมากค่าเฉลี่ย 3.694 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.671 โดยคิดว่า รายวิชาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและในชีวิตประจำวันได้ ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.918 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.846 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาวิชาสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาได้ ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.877 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.798 และ รายวิชามีความสอดคล้องกับชื่อของหลักสูตรและสาขาวิชา ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.781 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.901

ด้านรายละเอียดเนื้อหา ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าจะมีความเหมาะสม ระดับมากค่าเฉลี่ย 3.836 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.739 โดยคิดว่า รายวิชาเฉพาะสาขามีองค์ความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชาอย่างชัดเจน ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.986 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.825 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาของรายวิชาบางรายวิชามีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.973 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.833 และ เนื้อหาของรายวิชามีองค์ความรู้ครบถ้วนในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.890 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.843

ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าจะมีความเหมาะสม ระดับมากค่าเฉลี่ย 3.787 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.772 โดยคิดว่า ปีที่ 3 สามารถจัดและเข้าร่วมกิจกรรมทางการกีฬา ได้แก่ การจัดการแข่งขันกีฬา และการจัดกิจกรรมพิเศษทางการกีฬา ตลอดจนมีความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการทางการกีฬาในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.904 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.869 รองลงมาได้แก่ ปี 4 สามารถบูรณาการองค์ความรู้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเพื่อสร้างรายได้ ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.822 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.839 และปีที่ 2 สามารถจัดทำแผนการตลาดในการให้บริการสถานกีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวกได้ ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.781 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.932

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา

ผู้สอน และผู้ใช้นักศึกษาต่อหลักสูตร การจัดการกีฬา (หลักสูตร 63) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้ประเมิน	ด้านโครงสร้างของหลักสูตร			ด้านลักษณะรายวิชา			ด้านรายละเอียดเนื้อหา			ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล	$\bar{x}$	S.D	แปลผล	$\bar{x}$	S.D	แปลผล	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
นักศึกษา	3.544	0.829	มาก	3.622	0.762	มาก	3.703	0.745	มาก	3.705	0.774	มาก
ผู้สอน	3.644	0.607	มาก	3.511	0.477	มาก	3.711	0.722	มาก	3.616	0.724	มาก
ผู้ใช้บัณฑิต	4.294	0.361	มาก	4.153	0.126	มาก	4.435	0.399	มาก	4.269	0.672	มาก

รวม	3.698	0.770	มาก	3.694	0.671	มาก	3.835	0.739	มาก	3.787	0.772	มาก
Sig.	0.006*			0.019*			0.004*			0.041*		

*หมายถึงปฏิเสธสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นแตกต่างกับนักศึกษาและผู้สอนโดยมีความคิดเห็นในระดับมากที่ค่อนข้างสูงกว่านักศึกษาและผู้สอน ดังนี้

ด้านโครงสร้างของหลักสูตรผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่างมีความเหมาะสม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.698 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.770 โดยเรียงลำดับดังนี้ ผู้ใช้บัณฑิตที่คิดว่ามีความเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 4.294 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.361 ผู้สอนคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.644 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.607 นักศึกษาคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.544 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.829

ด้านลักษณะรายวิชาผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่างมีความเหมาะสม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.694 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.671 โดยคิดว่า โดยเรียงลำดับดังนี้ ผู้ใช้บัณฑิตที่คิดว่ามีความเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 4.153 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.126 นักศึกษาคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.622 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.762 ผู้สอนคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.511 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.477

ด้านรายละเอียดเนื้อหา ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่างมีความเหมาะสม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.739 โดยเรียงลำดับดังนี้ ผู้ใช้บัณฑิตที่คิดว่ามีความเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 4.435 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.399 ผู้สอนคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.711 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.722 นักศึกษาคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.703 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.745

ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่างมีความเหมาะสม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.787 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.772 โดยเรียงลำดับดังนี้ ผู้ใช้บัณฑิตที่คิดว่ามีความเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 4.153 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.672 นักศึกษาคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.705 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.774 ผู้สอนคิดว่าเหมาะสมมากค่าเฉลี่ย 3.616 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.724

4.2 ตอนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

1. ข้อเสนอแนะจากผู้สอนและผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา ดังนี้

ด้านโครงสร้างหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม ในแต่ละกลุ่มวิชา ควรคำนึงถึงผลลัพธ์ต่อผู้เรียน จำนวนหน่วยกิต ในวิชาชีพ และวิชาชีพพื้นฐานต้องสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ด้านลักษณะรายวิชา สารรายวิชา ควรปรับปรุงให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รายวิชาที่สามารถต่อยอดในการทำงานในอาชีพได้

ด้านรายละเอียดเนื้อหา ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ รวมถึงการที่มีโอกาสเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ ในช่วงปี 3 และปี 4 ก็จะทำให้ นักศึกษามีทักษะการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ในด้านเทคโนโลยีควมมีรายวิชาทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเนื่องจากปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญถ้า นักศึกษามีทักษะด้านนี้ก็จะทำให้น่าไปประยุกต์ใช้ในการทำงานในหน่วยงานที่ได้มีโอกาสเข้าทำงาน และในด้านภาษาต่างประเทศ เช่นภาษาอังกฤษ ต้องทำให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญอยากเรียนรู้ อยากฝึกฝน เพราะถ้า นักศึกษาสามารถสื่อสารได้ก็จะเป็นจุดเด่นมีโอกาในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา ควรมีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละชั้นปี ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาและมีผลต่อการพัฒนานักศึกษาดังแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงปีที่ 4 และกำหนดรายวิชา และรายละเอียดของเนื้อหาให้เหมาะสมกับผลลัพธ์ที่กำหนด

การพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรปฏิบัติการ หรือสกิจศึกษา การสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการที่หลากหลายเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงหลักสูตรต้องมียาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดลำดับการเรียนรู้แบบปฏิบัติการสถานประกอบการที่ให้นักศึกษาเข้าเรียนรู้และฝึกปฏิบัติต้องสอดคล้องกับระดับชั้นปีของนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของผู้ใช้บัณฑิตเพื่อพัฒนานักศึกษาผลตามผลลัพธ์ของหลักสูตร

ตารางที่ 3 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของผู้ใช้บัณฑิตเพื่อพัฒนานักศึกษาผลตามผลลัพธ์ของหลักสูตร

ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ด้านเทคโนโลยีและการใช้ภาษา
1. มีความซื่อสัตย์สุจริต 2. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3. เสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะและการบริการ ช่วยเหลือผู้อื่น เมตตาต่อผู้อื่น 4. มีความรับผิดชอบ 5. มีวินัย ตรงต่อเวลา 6. ฝึกการคิดทักษะคิดที่ดีผ่านการปฏิบัติจริง	1. มีความรู้และทักษะการใช้ระบบไอทีพื้นฐานและเทคโนโลยีใหม่ๆ 2. มีความรู้ด้านทักษะภาษาต่างประเทศ 3. มีระดับการสื่อสารเบื้องต้นที่ดี ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน 4. การใช้โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแข่งขัน กีฬา การบันทึก ประมวลผล
ด้านทักษะการปฏิบัติงาน	ด้านความรู้
1. ทำงานด้วยความทุ่มเทเต็มศักยภาพ 2. พร้อมรับฟังคำแนะนำและพัฒนาตนเอง 3. ทักษะการทำงานที่หลากหลาย	1. มีความรู้การบริหารจัดการด้านกีฬา พลศึกษา และ การจัดการแข่งขันกีฬา

4. มีทักษะการคิดวิเคราะห์ในการทำงาน	2. มีความรู้พื้นฐานที่ดีสามารถประยุกต์ในการทำงานได้
5. ทักษะการทำงานเป็นทีม	3. มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพิเศษทางการกีฬาในเชิงธุรกิจ
6. ทักษะการตัดสินใจและมีภาวะผู้นำ	4. มีความรู้ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ/แผนการตลาด
7. มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการจัดการแข่งขันกีฬา	5. มีความรู้ในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทางด้านกีฬา
8. หมั่นฝึกฝนและเอาใจใส่ต่องานอย่างสม่ำเสมอ	6. มีความรู้และทักษะด้านกีฬาที่ถนัดและโดดเด่น
9. ใฝ่รู้และชอบการเรียนรู้	7. มีการนำความรู้ไปประยุกต์การทำงานจริงให้เกิดทักษะในการทำงาน
10. มีสมาธิในการทำงาน	
11. มีการบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ ในการทำงาน	

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษา ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิต มีความคิดเห็น ต่อหลักสูตร หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ในระดับมาก โดยในด้านโครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีจำนวนหน่วยกิตกลุ่มวิชาพื้นฐานมีความเหมาะสม และ จำนวนหน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพเฉพาะสาขา มีความเหมาะสมในระดับมาก เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรสาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) ได้มีการปรับปรุงมาจากหลักสูตรการจัดการกีฬา ปี 2560 ซึ่งได้มีการพิจารณา โครงสร้าง จำนวนหน่วยกิต ในกลุ่มวิชาพื้นฐาน และวิชาชีพเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์พร ฟินเฟื่องฟู และธรร ยัมโสภา (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) วิทยาลัยนาฏศิลป์ ลพบุรี ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน รายด้านใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านลักษณะรายวิชา มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีรายวิชา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและในชีวิตประจำวันได้ในระดับมาก เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรที่ผ่านมา หลักสูตรสาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) มีการจัดรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และพิจารณาตามผลลัพธ์ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ปีการศึกษาตามผลลัพธ์ของหลักสูตรที่มีการกำหนดไว้

สอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554: 3) ที่กล่าวว่าหลักสูตรจึงเป็น หัวใจสำคัญของการศึกษาเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นการนำหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติจริง และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

ด้านรายละเอียดเนื้อหา มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยคิดว่ามี เนื้อหาของ รายวิชามีองค์ความรู้ครบถ้วน รายวิชาในหลักสูตรมีการเน้นทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ อย่าง

สมดุลกัน รายวิชาในหลักสูตรมีการเน้นทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ อย่างสมดุลกันในระดับมาก หลักสูตรสาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) ได้มีการจัดการเรียนการสอนที่มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และมีทักษะการปฏิบัติในวิชาชีพในด้านการบริหารจัดการกีฬาเพื่อให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 86) ที่กล่าวว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ต้อง มีสาระสำคัญของความรู้ที่นำมาเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ และเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ โดยมีเกณฑ์การ เลือกเนื้อหา และเกณฑ์ การจัดเนื้อหาอย่างเหมาะสม และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา มีความเหมาะสม ในระดับมาก

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิต ต่อหลักสูตรการจัดการศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรต่างกัน โดยผู้ใช้นบัณฑิตคิดว่ามีความเหมาะสมมากในระดับที่สูงกว่านักศึกษาและผู้สอน อาจเนื่องมาจากจากนักศึกษาและผู้สอน ได้สัมผัสการเรียนการสอนในหลักสูตรมากกว่า จึงคิดว่ายังมีจุดที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการกีฬา ด้านสาระรายวิชา ควรพัฒนาปรับปรุงให้ทันสมัยเนื่องจากสถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สถานประกอบการต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถที่มาพัฒนาองค์กรดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รายวิชาที่สามารถต่อยอดในการทำงานในอาชีพได้ และรายวิชาไม่ซ้ำซ้อนกัน จำนวนหน่วย กิตที่ที่เหมาะสมในแต่ละหมวดวิชา ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้ ฝึกปฏิบัติ รวมถึงการที่มีโอกาสเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ ในช่วงปี 3 และปี 4 ก็จะทำให้ศึกษามีทักษะการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ในด้านเทคโนโลยีควรมี รายวิชาทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเนื่องจากปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่ง สำคัญถ้านักศึกษามีทักษะด้านนี้ก็จะทำให้นำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานในหน่วยงานที่ได้มี โอกาสเข้าทำงาน และในด้านภาษาต่างประเทศ ต้องทำให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ อยากเรียนรู้ อยากฝึกฝน เพราะถ้านักศึกษาสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ก็จะเป็น จุดเด่นมีโอกาในการทำงานมากยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรปฏิบัติการควรสร้างความร่วมมือ กับสถานประกอบการ รวมถึงหลักสูตรต้องมีรายวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงาน การจัดลำดับการปฏิบัติการสถานประกอบการต้องสอดคล้องกับระดับชั้นปีของ นักศึกษา การจัดลำดับการปฏิบัติการสถานประกอบการต้องสอดคล้องกับระดับชั้นปีของ นักศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาในแต่ละชั้นปีได้รับผลลัพธ์การเรียนรู้ และประสบการณ์ มีทักษะใน การปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบุคลิกและความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับธำรง บัวศรี (2542: 211-213) ได้นำเสนอหลักเกณฑ์ของการเลือกเนื้อหาสาระไว้ว่า ต้องมีประโยชน์ต่อ

ผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ต้องสอดคล้องกับภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน ต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษานั้น ต้องเชื่อถือได้ เป็นแก่นสารของความรู้ในวิชานั้น ๆ ต้องสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของสังคม และต้องครอบคลุมความรู้หลาย ๆ ด้าน และ สอดคล้องกับทาบา (Taba, 1962: 267-284) ได้นำเสนอหลักเกณฑ์ของการเลือกเนื้อหาสาระไว้ว่า ต้องเป็นแก่นสารและเชื่อถือได้ และต้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้

การพัฒนานักศึกษาเพื่อให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน และด้านเทคโนโลยีและการใช้ภาษา เป็นสิ่งสำคัญซึ่งการเรียนการสอนนอกจากจะมุ่งผลลัพธ์ของหลักสูตรแล้วต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสังคมด้วย ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึง รายวิชา เนื้อหารายละเอียด กิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงการพัฒนาตนเอง ตามผลลัพธ์ของหลักสูตร และเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมด้วย ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรต้องพิจารณาให้ครอบคลุมตามรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 (กระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565: 35-36) ที่กล่าวว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับ ต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติ และบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) ด้านจริยธรรม (Ethics) และด้านลักษณะบุคคล (Character)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมี ความคิดเห็น ต่อหลักสูตร บริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ เกี่ยวกับ รายวิชาที่มีความซ้ำซ้อนกันในบางรายวิชา รายวิชา ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนคาดการณ์งานของตนในอนาคตได้ และจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่เหมาะสมควรเน้นวิชาชีพ ดังนั้นในการปรับปรุงหลักสูตรในครั้งต่อไปของสาขา บริหารจัดการกีฬาต้องมีการพิจารณาในรายวิชารายวิชาเพื่อลดความซ้ำซ้อน

2. รายวิชาในหลักสูตรสาขาบริหารจัดการกีฬาต้องสามารถจะทำให้ผู้เรียน คาดการณ์อนาคตว่าจะทำให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตอย่างไร รวมถึงรายวิชาในหมวดศึกษา ทั่วไปให้เหมาะสมซึ่งอาจปรับลดเพื่อเพิ่มรายวิชาในหมวดวิชาชีพให้มากขึ้น การจัดหลักสูตร ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงให้เพิ่มขึ้น ควรมีการจัดทำหลักสูตรในรูปแบบปฏิบัติการ

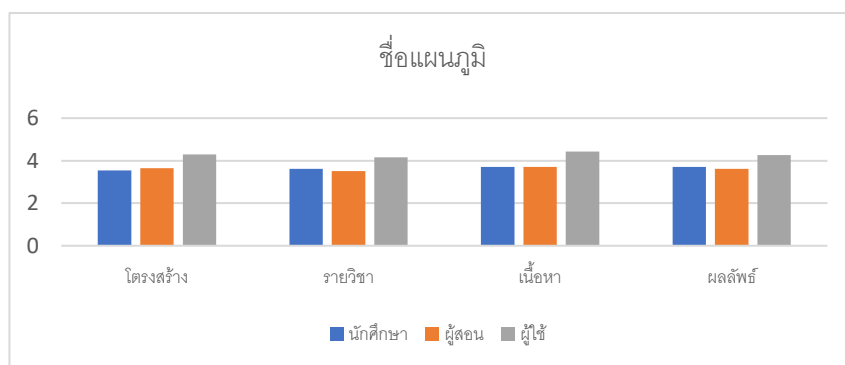
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรตามผลลัพธ์การเรียนรู้ ในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และ ด้านลักษณะบุคคลของผู้เรียนที่สำเร็จ การศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญอื่น ๆ เพิ่มเติม และครอบคลุมเนื้อหาที่ศึกษา รวมถึงการเพิ่มกลุ่ม ตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อความเป็นเลิศ ทางการจัดการศึกษา

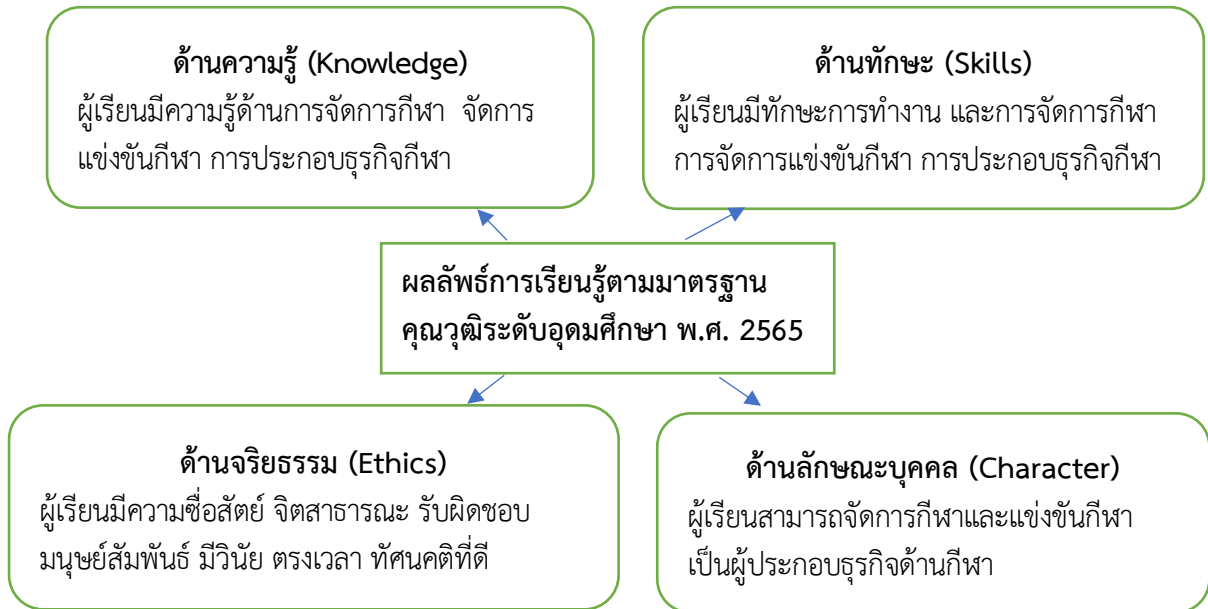
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความคิดเห็นต่อคิดเห็นต่อหลักสูตร บริหารธุรกิจ สาขาบริหารจัดการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง ปี 2563) คณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ในระดับมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถาม สถานะต่างกันมีความคิดเห็นต่างกัน

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหลักสูตร

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
พ.ศ. 2565

ภาพที่ 2 แนวทางพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามผลลัพธ์การเรียนรู้ตาม
มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

เอกสารอ้างอิง

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ออลินเพลส.
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู และธกร ยิ้มโสภะ. (2564). การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี. รายงานการวิจัย. ลพบุรี: วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อาร์ แอนด์ปรินทร์.
- สาขาบริหารจัดการกีฬา. (2563). หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาการบริหารจัดการกีฬา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). **ประกาศ
เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565**. กระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). **ประกาศ
รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565**.
เข้าถึงได้จาก <https://academic.reru.ac.th/download/2565> (สืบค้นเมื่อ 15
สิงหาคม 2566).

Cronbach, L. J. (1970). **Essential of psychological testing**. (3rded.). New York:
Harper and Row.

Taba, Hilda. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice**.
New York: Harcourt, Brace and World.

สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
Intellectual Well-being Effect to Learning Achievement of Senior
High School Student of Buriram Province

พระครูสุนทรวิโรจน์บัณฑิต

Phrakhrusunthonveerabundit

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist college

E-mail: dr.weerachon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) พัฒนาสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) นำเสนอสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณโดยใช้วิธีสัมภาษณ์และสร้างแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

1. สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์คือการหาวิธีการเรียนให้มีความสุข โดยใช้หลักศาสนา เข้ามาปรับใช้ในการเรียน เพื่อนร่วมชั้นเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความสุข ด้านภายในคือสมาธิ ถ้ามีสมาธิมีสติก็จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ให้มีความละเอียดถี่ถ้วน มีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีคุณค่าในตนเองทำให้เกิดความสุขในการเรียน มีความมั่นคงในครอบครัว ก็ส่งผลต่อความสุขในการเรียน การมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูและเพื่อนร่วมชั้น มีการสื่อสารที่ดีเยี่ยมแจ่มแจ้งใสเมตตาต่อกัน

2. การพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่ามีองค์ประกอบตัวชี้วัดสุขภาวะทางปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

3. นำเสนอสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ขั้นตอนที่ 1

เข้าใจบทเรียนและผู้เรียนคือมีการเรียนที่เริ่มจากง่ายไปหายาก ขั้นตอนที่ 2 สร้างแรงจูงใจในการ ขั้นตอนที่ 3 มีการบริหารจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม ขั้นตอนที่ 4 ความรัก ความเมตตาของผู้สอน ขั้นตอนที่ 5 การเสริมสร้างการรู้จักยอมรับความผิดพลาด และต่อสู้ชีวิต ขั้นตอนที่ 6 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ขั้นตอนที่ 7 นักเรียนเกิดความรัก และภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา ขั้นตอนที่ 8 ทบทวนตนเอง ทบทวนงานที่ทำ ขั้นตอนที่ 9 ไปในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: สุขภาวะทางปัญญา, อิทธิพล, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purpose of this research were: 1) study the intellectual health that influences the academic achievement of secondary school students in Buriram Province 2) develop the intellectual health that influences the academic achievement of secondary school students in Buriram Province and 3) present happiness Intellectual conditions that influence the academic achievement of secondary school students in Buriram Province The research format is qualitative and quantitative using interviews and questionnaires.

The research results found that:

1. Intellectual health that influences the academic achievement of secondary school students in Buriram Province is finding ways to study happily. using religious principles to be applied in learning Classmates are an important factor in happiness. The inner side is concentration. If you concentrate and be mindful, it will result in success. Be thorough and detailed. Have faith in yourself Having self-worth creates happiness in learning. Have stability in the family It affects happiness in studying. Having good relationships with teachers and classmates Have good communication, smile and be kind to each other.

2. The development of intellectual health promotion that influences the academic achievement of secondary school students in Buriram Province found that the indicators of intellectual health of secondary school students in Buriram Province are in the direction better.

3. Present the intellectual health that influences the academic achievement of secondary school students in Buriram Province. It was found that the process of enhancing intellectual well-being has an influence on the

academic achievement of secondary school students in Buriram Province. Step 1: Understand the lesson and the learners, that is, there is learning that starts from easy to difficult. Step 2: Create energy. Leading in Step 3: Proper time management. Step 4: Love and kindness of the teacher. Step 5: Fostering recognition of mistakes. and struggle in life. Step 6: Organizing extra-curricular activities helps create self-awareness. Step 7: Students develop love. and be proud of yourself Know how to adapt anywhere, anytime. Step 8: Review yourself. Review the work you do. Step 9: Go about your daily life.

Keywords: Intellectual Health, Influence, Academic Achievement

1. บทนำ

ความปกติสุขที่ประเสริฐสุขอย่างหนึ่งที่เรามักเรียกว่า สุขภาพทางปัญญาเป็น สุขภาพที่ประเสริฐสุดแห่งหนึ่งของชีวิตมนุษย์เปรียบเสมือนแสงเทียนที่ส่องสว่างไสวนั้นก็ หมายถึงการเอาปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมกับจิตจึงก่อให้เกิดสุขภาพองค์รวมซึ่งเป็นแนวคิด ทฤษฎีใหม่ทางการแพทย์ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพเป็นหลัก ซึ่งอาจเรียกสั้น ๆ ว่า “ทฤษฎีสุขภาพ” มีความเห็นว่าโรคมิได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว โรคแต่ละโรคนั้นเกิดจากหลายสาเหตุ มีหลายองค์ประกอบเข้ามาเกี่ยวข้อง และองค์ประกอบ เหล่านั้นมิได้มีแค่องค์ประกอบทางกายภาพเท่านั้น มักมีองค์ประกอบทางด้านจิตใจและ ความสัมพันธ์ทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ในทฤษฎีสุขภาพมีเรื่องราวโรครวมอยู่ด้วย การพัฒนาสุขภาพตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ไม่ได้ปฏิเสธทฤษฎีเก่า แต่รวมทฤษฎีเก่าเข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งของทฤษฎีใหม่ซึ่งมีกรอบใหญ่กว่าการกำหนดสุขภาพ สิ่งแวดล้อมเป็นฐานใหญ่กว่า สังคม กายของปัจเจกบุคคลเล็กกว่าสังคม จิตนั้นอยู่สูงสุดและมีอิทธิพลกระทบกาย สังคม และสิ่งแวดล้อม (พิณณา แสงสาคร, 2555: 85) ซึ่งในพุทธศาสนามีได้ให้ความสำคัญกับการ เจ็บป่วยที่ร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณเป็น อันดับแรก ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” (มโน บุพบัง คมา ธรรมมา มโน เสฐฐา มโน มายา) ดังนั้นในกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพะองค์รวมวิถีพุทธจึงมุ่งที่การรัก กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณอย่างองค์รวม

การศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกคนทุกชั้นมีโอกาเข้าถึงอย่างเสมอภาค โดยมีชุมชนและ ส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะการให้การศึกษาจะช่วยสร้างจิตสำนึก ที่สำคัญคือก่อนจะมีจิตสาธารณะ (Public Mind) จะต้องมีความมีเวทีสาธารณะ (Public Space) เสียก่อน ให้คนได้เข้าใจเรื่องระหว่างกายภาพกับความคิด มหาวิทยาลัยควรพยายามให้มีบ้าน คนเมืองหรือเวทีสาธารณะ ให้นักศึกษามาใช้ประโยชน์มาดำเนินการจัดกิจกรรม นักศึกษาก็

จะเริ่มรู้เริ่มเข้าใจ เนื่องจากมนุษย์เรียนรู้ได้เร็วจากประสบการณ์ตรง ไม่ใช่การณรงค์ ไม่ใช่ การสั่งสอนกันในห้องเรียน จิตสาธารณะจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักศึกษาเรียนรู้เป็น เข้าใจปัญหา และรู้จักคุณค่าของตนเอง พัฒนาการทั้งสองส่วนมิใช่เกิดจากการบอกเล่า การเรียนใน ห้องเรียนคำบรรยายของผู้สอนในแต่ละสถาบันได้ แต่นักศึกษาต้องเชื่อมั่น กล้าตัดสินใจ และอาสาพาตัวเองลงไปทำกิจกรรมด้วยตนเอง การรับรู้ถึงเหตุการณ์ อารมณ์ความรู้สึก ความอ่อนไหวการเข้าถึงประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ การมีเพื่อนร่วมอุดมคติ การพูดคุยปรึกษาหารือ ล้วนเป็นเป้าหมายหลอมจิตใจ ให้รู้จักทำงานเสียสละแก่ผู้ที่ลำบาก ขัดสนยากจน มีปัญหารอบด้านได้

การเรียนการสอนในยุคปฏิรูปการศึกษา กล่าวไว้ชัดเจนว่า เป็นการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมินและ ปรับปรุงผลงานของตนได้ เพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ ที่สำคัญ ครูที่ดีไม่ได้มีหน้าที่ เพียงสอนอย่างเดียวเท่านั้นแต่จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ด้วย ครูมีหน้าที่โดยตรงใน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ในการที่จะจัดได้ดั่งนั้นครูต้องเป็นนักวางแผนที่ดี เป็นนักคิดที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ติดตามข่าวและเหตุการณ์ใหม่ๆ ที่ทันสมัยอยู่ เสมอ ด้วยการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ข้อมูลสารสนเทศสมัยใหม่ ตลอดจนความ เคลื่อนไหวทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา เลือกข้อมูลที่เป็นจริงอย่างชาญฉลาด เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ปรับตัวปรับใจให้เข้ากับกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัจจุบัน (สุทธิพร คล้ายเมืองปัก, 2556: 89) ซึ่งสุขภาวะที่เรียนรู้ได้นั้นสุขภาวะทางปัญญานั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญ

คำว่าสุขภาวะหรือ “สุขภาพ” คือภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล”ปัญญา” หมายถึง ความรู้ ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์ และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539: อง.ปญจก. (ไทย) 22/79/121) เมื่อมีการบัญญัติคำว่าสุขภาวะขึ้นมาสุขภาพ จึงแยกไม่ได้จากวิถีชีวิตที่จะต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความต้องพอดี โดยดำรงอยู่ใน ครอบครัวชุมชนและสังคมพัฒนาอย่างสมดุลสุขภาวะทางทางจิตวิญญาณในปัจจุบันใช้คำว่า สุขภาวะด้านปัญญา หมายถึง ความฉลาดรู้ นำไปสู่ชีวิตที่สมดุลโดยที่สุขภาวะทางปัญญา หมายถึงรับรู้ตนเองโดยรวมว่ามีความสุข มีการเห็นคุณค่าของชีวิต มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดีโดยสุขภาวะนี้เป็นการเชื่อมโยงกันอย่างสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิต วิญญาณด้วย

พุทธจิตวิทยา จึงเป็นศาสตร์ที่ศึกษาธรรมชาติของจิตใจมนุษย์จากหลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท และไตรลักษณ์ เป็นต้น อันเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ การวิเคราะห์จิตใจของมนุษย์ไว้อย่างละเอียด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบุคคลสามารถจัดการกับ

ชีวิตที่ดำเนินอยู่แต่ละวันในครอบครัวและสังคม ส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาสุขภาวะองค์รวมอย่างยั่งยืน จึงกล่าวได้ว่า หลักพุทธจิตวิทยาเป็นมิติใหม่ในสังคมปัจจุบันที่สามารถส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของสังคมและครอบครัว แต่ปัจจัยสำคัญในการนำเอาหลักพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมได้นั้น ก็อาศัยองค์ความรู้ของคนในครอบครัวและสังคม ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล หรือเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ซึ่งวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนล้วนดำรงอยู่ภายใต้ความหลากหลายของระบบนิเวศวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น คนในแต่ละสังคมจึงมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดีตลอดมาในประวัติศาสตร์อันยาวนาน พร้อมไปกับการสั่งสมเรียนรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่แฝงไว้ด้วยระบบวิถีคิด ระบบคุณค่า การประยุกต์สร้างสรรค์องค์ความรู้ในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติเพื่อความสุขทางกายและใจของมนุษย์ในแต่ละสังคม ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องผี ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมอื่น ๆ ที่มีการพัฒนาทางสังคมควบคู่กันมาอย่างยาวนาน กระบวนการเหล่านี้เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพชนที่สร้างสรรค์สืบทอดไว้ให้กับคนรุ่นหลังในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ที่สอดคล้องกับหลักพุทธจิตวิทยาและการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของครอบครัวและสังคม ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจศึกษาสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการปรับตัวในมิติที่หลากหลาย ที่มีต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวม ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมของการเรียนและการสอนต่อสังคมสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
2. พัฒนาสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
3. นำเสนอสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย โดยใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเอกสาร โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของวิจัย

คณะผู้วิจัยมีการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดได้ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นกรอบในการศึกษา

2) ทำการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3) สรุปผลการศึกษา

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงการศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) ทำการศึกษาและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง

3.2 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน

2. ครูผู้สอน จำนวน 6 คน

3. นักเรียนชั้นมัธยม จำนวน 15 คน

4. ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 15 คนรวมเป็น 39 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญได้แก่ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยมีประเด็นที่สัมภาษณ์คือ

1) องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างไร

2) กระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างไร

3) การนำเสนอสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง ซึ่งข้อมูลที่ได้มากลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และได้ข้อมูลมาครบถ้วนตามวัตถุประสงค์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญ ด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปผลเป็นแบบพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา “สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์”

4.1 สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์คือการหาวิธีการเรียนให้มีความสุข โดยใช้หลักศาสนา เข้ามาปรับใช้ในการเรียน เพื่อนร่วมชั้นเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความสุข ด้านภายในคือสมาธิ ถ้ามีสมาธิที่ดีก็จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ให้มีความละเอียดถี่ถ้วน มีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีคุณค่าในตนเองทำให้เกิดความสุขในการเรียน มีความมั่นคงในครอบครัว ก็ส่งผลต่อความสุขในการเรียน การมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูและเพื่อนร่วมชั้น มีการสื่อสารที่ดีเยี่ยมแจ่มใสเมตตาต่อกันหลังจากที่นักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นนำผลสัมฤทธิ์ไปพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาต่อไป

4.2 การพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบและตัวชี้วัดคือ 1) มีเจตคติที่ดีและมีความสุขในการเรียน ความสุขในการเรียน มีเวลากับครอบครัว ทำงานเป็นทีม เรียนในสิ่งที่ชอบ ตั้งเป้าหมายในการเรียน มีการเสริมแรงจากครู เพื่อนร่วมชั้น 2) สถานที่เรียนมีความเหมาะสม บรรยากาศในการเรียนดี มีอากาศที่เหมาะสม ภูมิทัศน์เอื้อต่อการเรียน ระยะทางไม่ไกลจากบ้าน 3) ร่างกายแข็งแรง มีการรับประทานถูกสุขลักษณะ พักผ่อนเพียงพอ มีการออกกำลังกายอย่างเหมาะสม มีสุขภาพแข็งแรง 4) มีการแบ่งเวลาให้สมดุล รู้จักแบ่งเวลาในการเรียน รู้จักแบ่งเวลาในการพักผ่อน รู้จักแบ่งเวลากับครอบครัว รู้จักแบ่งเวลากับเพื่อน 5) เอื้ออาทรต่อผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับความ

คิดเห็นของคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มีน้ำใจ 6) มีสติในดำรงชีวิต มีสมาธิในการเรียน รู้จักจัดลำดับความสำคัญของงาน ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ มีสติแก้ปัญหาด้วยเหตุผล มีความรอบคอบ 7) ครอบครัวดี มีการกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว มีการแสดงความรักเอื้ออาทรของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจกัน เข้าใจบทบาทตนเอง สมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนในการเรียนรู้ 8) มีสัมพันธภาพที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับครู มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย มีสัมพันธภาพที่ดีกับสิ่งแวดล้อม 9) มีสุขภาพทางปัญญา มีเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง มองโลกในแง่ดี พอใจในสิ่งที่มี รู้จักบริหารจัดการอารมณ์ตนเอง มีความสุขกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์จากการพัฒนาระบบการเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญาสามารถนำไปต่อยอดโดยนำเสนอผลที่ได้จากการสร้างไปสู่กระบวนการขยายเครือข่ายโดยนำเสนอเป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการทางสุขภาพทางปัญญา

เพื่อให้ให้นักเรียนหันกลับมาสนใจว่าขณะนี้ครูจะให้ให้นักเรียนทำกิจกรรมอะไรต่อไป ครูจะสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนรู้สึกขณะนั่งนิ่งๆ จากนั้นจึงจะนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรมการสอนครูควรช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียนควบคุมกระบวนการการเรียนรู้อย่างเหมาะสม และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ พฤติกรรมการเรียนรู้และเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนนำผลไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูควรช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนโดยพยายามทำหน้าที่ที่ต่าง ๆ

4.3 นำเสนอสุขภาพทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กระบวนการเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เข้าใจบทเรียนและผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนมีขั้นตอนคือ

1. มีการเรียนที่เริ่มจากง่ายไปหายาก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะความสามารถที่รับได้ของผู้เรียนแต่ละวัย เนื้อหาวิชามีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. มีวิธีการเรียนการสอนที่เข้าใจ สนุกสนาน ชวนติดตามและตอบสนองความสนใจของผู้เรียน เนื้อหาที่มีความพอดีคือเนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเกิดความเหนื่อยล้า และไม่น้อยเกินไปจนเกิดความไม่สนใจ
3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดนำไปสู่การประมวลเพื่อนำไปแก้ปัญหาได้จริง

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
5. ผู้เรียนมีความเท่าเทียมกัน
6. สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้มีความเข้าใจและนำไปใช้ได้จริงและมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

7. การประเมินผล เน้นพัฒนาการของผู้เรียนในภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นพลังไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจเรียนและมีความสุขกับการเรียน

ขั้นตอนที่ 3 มีการบริหารจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม การใช้เวลาให้เหมาะสมในการเรียนและกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม จะเป็น การเสริมสร้างความสมดุลในชีวิตและมีความสุขต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ความรัก ความเมตตาของผู้สอน การที่ผู้สอนมีความรัก ความเอาใจใส่ มีเมตตา อ่อนโยน และยุติธรรมกับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

ขั้นตอนที่ 5 การเสริมสร้างการรู้จักยอมรับความผิดพลาด และต่อสู้ชีวิต

ขั้นตอนที่ 6 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกิจกรรมดังกล่าวจะส่งเสริม เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าของสิ่งต่างๆ เกิดความรัก ความเมตตา มีจิตสำนึก ต่อส่วนรวม มีคุณธรรมและจริยธรรม รู้จักการให้และการเสียสละ

ขั้นตอนที่ 7 นักเรียนเกิดความรัก และภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา รู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตน รับผิดชอบต่อชีวิตอยู่ ยอมรับทั้งจุดดีและจุดด้อยของตนเอง และคิดหาวิธีปรับปรุงแก้ไขเข้าใจธรรมชาติ ของความเปลี่ยนแปลงและรู้วิธีปรับปรุงแก้ไข เข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงและรู้วิธี ปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้โดยไม่เสียสุขภาพจิต รู้จักเกรงใจและให้เกียรติ ผู้อื่น มีเหตุผลและใจกว้างพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่ ที่มีความรับผิดชอบ นักเรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุข

ขั้นตอนที่ 8 นำไปในชีวิตประจำวัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อถึงความสนใจของ นักเรียนให้มีจิตจดจ่อต่อสิ่งที่ครูจะสอน ซึ่งส่วนมากนักเรียนมีการเล่นและคุยกัน ไม่ได้ให้ความสนใจกับครูก่อนนัก ดังนั้นครูจึงต้องหาวิธีการทำให้นักเรียนหยุดคุย หยุดเล่น หันมาสนใจครู โดยอาจให้นักเรียนทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งพร้อม ๆ กัน เพื่อให้นักเรียนหัน กลับมาสนใจว่าขณะนี้ครูจะให้นักเรียนทำกิจกรรมอะไรต่อไป ครูจะสอบถามนักเรียน เกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนรู้สึกขณะนั้นๆ จากนั้นจึงจะนำเข้าสูบทเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์มีอภิปรายผลดังนี้

5.1 สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ คือการหาวิธีการเรียนให้มีความสุข โดยใช้หลักศาสนาเข้ามาปรับใช้ในการเรียน เพื่อนร่วมชั้นเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความสุข ด้านภายในคือสมาธิ ถ้ามีสมาธิมีสติก็จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ให้มีความละเอียดถี่ถ้วน มีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีคุณค่าในตนเองทำให้เกิดความสุขในการเรียน มีความมั่นคงในครอบครัว ก็ส่งผลต่อความสุขในการเรียน การมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูและเพื่อนร่วมชั้น มีการสื่อสารที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสเมตตาต่อกัน สอดคล้องกับกิตติพงศ์ อุบลสะอาด และคณะ, (2551: 135) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัว เยาวชน และโรงเรียนในการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยของวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาวัยรุ่นเรื่องการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์นั้นมีปัจจัยร่วมหลายประการ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน สารเสพติด เทคโนโลยี สังคมแวดล้อม ในการส่งเสริมทักษะเยาวชนที่มีศักยภาพที่แตกต่างอย่างเท่าเทียม โดยใช้กระบวนการสำคัญดังนี้ 1) สร้างการรับรู้แก่ชุมชนต่อสถานการณ์ในพื้นที่ 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟัง และสะท้อนความคิดในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง 3) เสริมทักษะบทบาทของ พ่อแม่ ครู และเยาวชน ในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี เสริมสร้างทักษะของการรับฟัง การทำความเข้าใจในพัฒนาการวัยรุ่น การสื่อสารเรื่องเพศ 4) พัฒนาศักยภาพเยาวชนแกนนำและกลุ่มเพื่อน 5) จัดเวทีสาธารณะเพื่อสนับสนุน นโยบายการพัฒนาเยาวชน 6) พัฒนาระบบการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาครอบคลุมทั้งด้านสรีรวิทยา อารมณ์ บทบาทหน้าที่ และ การป้องกันการตั้งครรภ์ และเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นควรใช้ทัศนคติและการสื่อสารทางบวกร่วมกับการดูแลด้านจิตวิญญาณ ในการพัฒนาเพื่อให้วัยรุ่นรับรู้ถึงการมีคุณค่าของตนเอง

5.2 การพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบและตัวชี้วัดคือ 1) มีเจตคติที่ดีและมีความสุขในการเรียน ความสุขในการเรียน มีเวลากับครอบครัว ทำงานเป็นทีม เรียนในสิ่งที่ชอบ ตั้งเป้าหมายในการเรียน มีการเสริมแรงจากครู เพื่อนร่วมชั้น 2) สถานที่เรียนมีความเหมาะสม บรรยากาศในการเรียนดี มีอากาศที่เหมาะสม ภูมิทัศน์เอื้อต่อการเรียน ระยะทางไม่ไกลจากบ้าน 3) ร่างกายแข็งแรง มีการรับประทานถูกสุขลักษณะพักผ่อนเพียงพอ มีการออกกำลังกายอย่างเหมาะสม มีสุขภาพแข็งแรง 4) มีการแบ่งเวลาให้สมดุล รู้จักแบ่งเวลาในการเรียน รู้จักแบ่งเวลาในการพักผ่อน รู้จักแบ่งเวลากับครอบครัว รู้จักแบ่งเวลากับเพื่อน 5) เอื้ออาทรต่อผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับความคิดเห็นของ

คนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มีน้ำใจ 6) มีสติในดำรงชีวิต มีสมาธิในการเรียน รู้จักจัดลำดับความสำคัญของงาน ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ มีสติแก้ปัญหาด้วยเหตุผล มีความรอบคอบ 7) ครอบครัวดี มีการกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว มีการแสดงความรักเอื้ออาทรของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจกัน เข้าใจบทบาทตนเอง สมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนในการเรียนรู้ 8) มีสัมพันธภาพที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับครู มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย มีสัมพันธภาพที่ดีกับสิ่งแวดล้อม 9) มีสุขภาวะทางปัญญา มีเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง มองโลกในแง่ดี พอใจในสิ่งที่มี รู้จักบริหารจัดการอารมณ์ตนเองมีความสอดคล้องกับ นภาพร ต้มปาน (2554: บทคัดย่อ) การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามทักษะของผู้บริหารหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 นำเสนอสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์คือกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เปิดใจสู่ธรรมมีวิธีการคือ เป็นการต้อนรับนักเรียนที่เข้ารับการอบรม ด้วยธรรมะปฏิสันถารเป็นกันเองเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย เตรียมพร้อม ชักชวนขั้นตอนต่าง ๆ เริ่มเปิดใจเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันสอดคล้องกับงานของ นภาพร ต้มปาน (2560: บทคัดย่อ) การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามทักษะของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า 1) การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามที่ตั้ง ตำแหน่ง วุฒิกการศึกษาและระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน พบว่าที่ตั้งของศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน โดยผู้ที่สังกัดจังหวัดปทุมธานีมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ที่สังกัดจังหวัดสระบุรี ส่วนตำแหน่งที่ต่างกันจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.001 โดยผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มีความคิดเห็นที่สูงกว่าครู สำหรับวุฒิกการศึกษาที่ต่างกันจะมีความคิดเห็นที่ต่างกัน

6 ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ควรทำอย่างเป็นระบบโดยกำหนดเป็นนโยบายที่เข้าถึงโดยทั่วถึงกัน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นบรรทัดฐานในพัฒนาในหลายด้านทางสังคม โดยที่ทุกภาคส่วนนโยบายและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ในสังคมแบบมีส่วนร่วมควรทำการปลูกฝังลักษณะที่พึงประสงค์ในวัยรุ่นควรได้รับมาตั้งแต่ปฐมวัยผ่านความสัมพันธ์ในครอบครัวและสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัวอย่างเป็นระบบ

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัวอย่างเป็นระบบพบว่าสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ นั้นครอบครัวเป็นปัจจัยหลักดังนั้นความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นบรรทัดฐานในพัฒนาในหลายด้านทางสังคม นอกจากนี้ยังมีผลต่อการการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยที่ทุกภาคส่วนนโยบายและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ในสังคมแบบมีส่วนร่วม

2. ครูประจำชั้น และสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการสร้างสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ควรส่งเสริมความสัมพันธ์โดยการจัดให้มีกิจกรรมเพื่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

3. ก่อนลงมือปฏิบัติสุขภาวะทางปัญญาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ นั้นมีการประชุม วางแผน มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละท่านได้มีการเตรียมตัว เตรียมข้อมูลให้พร้อม เพื่อความชัดเจน และปฏิบัติงานอย่างราบรื่นได้ผลดี ดังนั้นก่อนดำเนินกระบวนการควรมีการประชุม วางแผน มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละท่านได้มีการเตรียมตัว เตรียมข้อมูลให้พร้อม นอกจากนี้ควรขยายพื้นที่อย่างเป็นระบบโดยที่ทุกภาคส่วนนโยบายและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ในสังคมแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงศ์ อุบลสะอาด และคณะ. (2551). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัว เยาวชน และโรงเรียนในการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยของวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- นภาพร ต้มปาน. (2560). การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามทักษะของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.**
- พัฒนา แสงสาคร. (2555). การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณในบริบทของสังคมไทย. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์**, 18(1), 85.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธิพร คล้ายเมืองปัก. (2556). อ้างใน ธณัฒนา ยันสังกัด. การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอคง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Learning Management Good Citizens for Democratic Regime
Learning Area of Social Studies, Religion and Culture Grade 5
Students with Cooperative Learning

ธิดาชนก ไชยวงศ์, ชาตรี เกษโพหนอง, อัคราพร สุขทอง

Tidachanok Chaiyawong, Chatree Ketphontong, Atcharaporn Suktong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

E-mail: Tidachanok32@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ 2) พัฒนาผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 17 คน วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ใช้เวลา 7 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Team Games Tournament (TGT) (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้แบบแผนการทดลอง One Group Pretest Posttest Design การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติ t-test แบบ dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค Team Games Tournament (TGT) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้น ทบทวนความรู้ที่ครูสอนอย่างตั้งใจ และช่วยเหลือกันและกันในกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นมากขึ้น มีความพยายามที่จะทำให้ทีมตนเองประสบความสำเร็จในการแข่งขันกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ได้รับบทความ: 2 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 7 ตุลาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 ตุลาคม 2566

Received: October 2, 2023; Revised: October 7, 2023; Accepted: October 30, 2023

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Team Games Tournament (TGT) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.39$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย, การเรียนรู้แบบร่วมมือ

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study learning management on the topic of good citizenship according to the democratic way. Social Studies, Religion and Culture learning group, Grade 5, with cooperative learning 2) To develop the learning management results on Good citizen following the democratic way Social Studies, Religion and Culture learning group, Grade 5, with cooperative learning and 3) To study student satisfaction with learning activities. using cooperative learning the research design is experimental research. The sample group this time was 17 students in Grade 5 of Ban Kan Lueang School. The sample group was drawn using a purposive random sampling method. It took 7 hours. The research tools included (1) a cooperative learning plan using the Team Games Tournament (TGT) (2) Academic achievement test (3) Satisfaction questionnaire with cooperative learning Using the experimental design One Group Pretest Posttest Design, data analysis used the statistical method t-test with dependent samples.

The research results found that:

1. The process of organizing learning about Good citizen following the democratic way with cooperative learning, the successful Team Games Tournament (TGT) technique is Learners become more enthusiastic and review the knowledge taught by the teacher attentively. and help each other in the group Be more accepting of listening to the opinions of other members. There is an effort to make one's team successful in competing with one another.

2. The average academic achievement after studying is higher than before studying at a statistical significance at the .01 level.

3. The results of the analysis of student satisfaction at towards organizing learning activities with cooperative learning, Team Games Tournament (TGT) techniques, at a high level of satisfaction ($\bar{X} = 4.39$).

Keywords: Learning Management, Good Citizenship according to Democratic Methods, Cooperative Learning

1. บทนำ

พลเมืองมีความสำคัญต่อประเทศชาติและประชาคมโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ปัญหาของโลกในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสันติภาพถาวร ปัญหาทรัพยากร ปัญหาโลกร้อน ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้นแต่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก มนุษย์หรือพลเมืองโลกเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ประการสำคัญคือ พลเมืองยังขาดการแบ่งปัน ความรับผิดชอบ และเคารพซึ่งกันและกัน (Arnaud Castaignet, 2019) องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองดีของโลกต้องสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความเป็นพลโลกที่เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันได้ (ประภา ทันทศุภารักษ์, 2558: 22-24) รวมถึงประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองและกำหนดเป้าหมายหลักมาโดยตลอดเห็นได้จากนโยบายการพัฒนาในระดับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ระบุว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่า สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้นยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 7)

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จัดเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มีการพัฒนาจากแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครอง ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่

เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในเรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จึงต้องเป็นวิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ความคิด และความสามารถต่าง ๆ อย่างเต็มที่ตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน

อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระบบการศึกษาไทยในระยะยาวนานนั้น เป็นการสอนตามความสนใจของผู้สอนที่มุ่งป้อนวิชาความรู้ เพื่อให้นักเรียนเชื่อฟัง จดจำ และทำตาม ไม่ได้ฝึกฝนให้ทำ และนำไปคิด เพื่อสู่การปฏิบัติและแสดงออก ขาดการส่งเสริมทักษะทางสังคม ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงบทบาทของตนกับสังคมภายนอกได้ แม้ว่าหลักสูตรจะยังมีการให้ความรู้เรื่องสังคมทั่วไป รวมทั้งระบอบการเมืองการปกครอง และระบอบประชาธิปไตย แต่ก็เป็นเพียงการสอนให้ท่องจำและทำตาม ผู้เรียนขาดทักษะชีวิต การคิด การใช้ชีวิตในแบบสังคมประชาธิปไตยที่ต้องการการแสดงออกถึงวุฒิภาวะในการใช้ความคิด การมีเหตุผล การมีความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นได้จริง (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2556: 21-22) ซึ่งพลเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมของสังคมไทย เช่นเดียวกับสังคมอื่น ๆ ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ

การปรับปรุงการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือการแสวงหาวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดในระดับสูง สามารถมองเห็นปัญหา มีการคิดหาเหตุผลและแสวงหาความรู้เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งการสอนให้นักเรียนมีทักษะในการคิดนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน วิธีการหนึ่งคือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือของจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1994 : 31-37) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน 2) การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ 3) การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม โดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มที่ใช้ในการทำงาน และ 5) การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงาน หรือผลสัมฤทธิ์ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกัน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้นแล้วยังสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

ผู้วิจัยจึงสนใจประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่

5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เทคนิค TGT) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. เพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในเครือข่ายศิรภูมิ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำนวน 21 โรงเรียน จำนวน 390 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านก้านเหลือง หมู่ที่ 3 ตำบลผักไหม อำเภอสัรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 17 คน ได้มาโดยแบบเลือกแบบเจาะจง

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 7 ชั่วโมง เริ่ม พฤษภาคม 2566 ถึง กันยายน 2566 ใช้เวลาในการสอน 4 สัปดาห์

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

- 2) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค TGT
- 3) หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค TGT โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาค่าความสอดคล้อง (IOC) $\geq .05$ ขึ้นไป
- 4) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามกระบวนการดังนี้

1. ก่อนการทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เทคนิค TGT) นักเรียนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ประกอบด้วยแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน
2. ดำเนินการทดลองการจัดการเรียนรู้
3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test)
4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้
5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านความรู้ของผู้เรียน
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้

4. สรุปผลการวิจัย

จากการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ Teams-Games-Tournament ประสบความสำเร็จ โดยจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกจะอยู่ในทีมอย่างถาวร แต่ละทีมจะได้รับการฝึกฝนเหมือนกัน และในทีมจะ

ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทบทวนสิ่งที่ครูสอน ช่วยกันสอนและหาคำตอบไปพร้อมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเอาใจใส่รับผิดชอบตัวเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคม และผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้

4.2 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จากผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 12.35 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 41.18 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 21.76 คิดเป็นร้อยละ 72.55 และเมื่อการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
คะแนนก่อนเรียน	17	12.35	2.26	22.38	.000**
คะแนนหลังเรียน	17	21.76	3.38		

** ค่า t มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .01, df 16)

แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ

รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านครูผู้สอน	4.40	0.50	มาก
2. ด้านเนื้อหา	4.06	0.41	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.16	0.58	มาก
4. ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน	4.35	0.46	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.58	0.29	มากที่สุด
รวม	4.39	0.44	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ (เทคนิค TGT) ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีระดับค่าความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) รองลงมาคือ ด้านครูผู้สอน ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40) ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16) และด้านเนื้อหา ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นดังนี้

5.1 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการรวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน โดยมีการแบ่งกลุ่มย่อย ภายในกลุ่มประกอบด้วยความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน โดยสมาชิกของทีมนี้จะละความสามารถและเพศ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน สมาชิกทุกคนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูล ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค TGT มีการใช้เกมการแข่งขันเชิงวิชาการเพื่อประเมินความรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ นอกจากนี้การให้รางวัลสำหรับกลุ่มที่ทำผลงานได้ดีก็ยิ่งเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือตามแนวคิดของ Slavin, Robert E. โดยมีแนวคิดที่สำคัญ คือการให้รางวัลเป็นทีม ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน การจัดสภาพการณ์ให้เกิดความรับผิดชอบในส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้ ความสำเร็จของทีมหรือกลุ่ม อยู่กับการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนในทีม และการจัดให้มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะทำให้สมาชิกทุกคนทั้งผู้เรียนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนสามารถทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ (Ronald S. Brandt, 1987: 103-105)

จากการนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค Team Games Tournament (TGT) ไปใช้ ผู้ศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้น ทบทวนความรู้ที่ครูสอนอย่างตั้งใจและช่วยเหลือกันและกันในกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นมากขึ้น มีความพยายามที่จะทำให้ทีมตนเองประสบความสำเร็จในการแข่งขัน สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544: 45-46) ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก เพราะทุกคนร่วมมือในการทำงานกลุ่มทุก ๆ คน มีส่วนร่วมเท่าเทียมกันทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำให้เด็กเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนเด็กอ่อนเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

5.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค Teams-Games-Tournament (TGT) พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test dependent) ผลปรากฏว่า คะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการรวมกลุ่มกันด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ TGT จะเกิดขึ้นตามความสามารถของนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน เนื่องจากนักเรียนต้องพึ่งพาความรู้ของตนเองในการแข่งขันตอบปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ เนาวรัตน์ ศิริรักษ์ (2562: 73-77) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการกลุ่ม เรื่อง เคมีพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ผู้เรียนจะต้องกระตือรือร้น สนใจและร่วมกันทบทวนบทเรียนมากขึ้น มีความพยายามเพื่อจะทำให้ทีมตนเองประสบความสำเร็จในการแข่งขันซึ่งจะส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนที่เรียนไม่ค่อยทันเพื่อนได้รับการทบทวนความรู้ จากสมาชิกในกลุ่มทำให้เข้าใจในบทเรียนมากขึ้น ส่วนผู้เรียนที่เก่งอยู่แล้วการได้ทบทวนบทเรียนให้เพื่อนในกลุ่มทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น และสอดคล้องกับ จันทราภรณ์ คำแก้ว (2564: 104) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย พบว่านักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมที่สูงขึ้น

5.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค TGT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 17 คน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) ซึ่งมีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผลการเรียนเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันและได้รับทราบผลคะแนนของตนเองและรายกลุ่มทันที รองลงมาได้แก่ ด้านครูผู้สอน ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยการสนทนาตอบคำถามในประเด็นที่สงสัยหรือยังไม่ชัดเจน สอดคล้องกับ สุพิชญนันท์ ถือชัย (2561: 96) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดการเรียนรู้ร่วมกับวิธีการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน (TGT) และ

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69) และยังสอดคล้องกับ ธัญชนก สิงห์ทอง (2563: 87) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง ทวีปเอเชียของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จากเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคการสอนแบบร่วมมือ Teams-Games-Tournament (TGT) เป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนกล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สามารถนำความรู้จากเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งการจัดการกิจกรรมการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายกว่าเดิม สมาชิกในทีมช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ส่งผลให้คนเรียนอ่อนและคนปานกลางเรียนดีขึ้น และผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนานกับการเรียนรู้มากขึ้น จากเหตุผลข้างต้นทำให้นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ Teams-Games-Tournament (TGT) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ Teams-Games-Tournament (TGT) ครูผู้สอนอาจจะต้องใช้เกมหลากหลายประเภทเพื่อให้นักเรียนไม่เกิดความซ้ำซาก และลดความเบื่อหน่ายของนักเรียน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคการสอนแบบร่วมมือ Teams-Games-Tournament (TGT) นักเรียนอาจใช้เวลานานกว่ากำหนด แต่ละกิจกรรมครูต้องกำหนดเวลาหรืออาจยืดหยุ่นให้เหมาะสม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

1. ควรศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Teams-Games-Tournament (TGT) ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจในการเรียนรู้ ความคงทนในการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ควรใช้กิจกรรมการร่วมมือแบบอื่นนอกเหนือจากแบบเทคนิค Teams-Games-Tournament (TGT) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เทคนิค TGT เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการรวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน โดยมีการแบ่งกลุ่มย่อย ภายในกลุ่มประกอบด้วยความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน โดยสมาชิกของทีมนี้จะละความสามารถและเพศ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน สมาชิกทุกคนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูล ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เทคนิค TGT มีการใช้เกมการแข่งขันเชิงวิชาการเพื่อประเมินความรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค Team Games Tournament (TGT) ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้น ทบทวนความรู้ที่ครูสอนอย่างตั้งใจและช่วยเหลือกันและกันในกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีมที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). **การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทร์ภรณ์ คำแก้ว. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพย์พาพร ดันติสุนทร. (2556). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง Civic Education for Thai Society**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.
- ธัญชนก สิงห์ทอง. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง ทวีปเอเชียของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เนาวรัตน์ ศิริรักษ์. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการกลุ่ม เรื่อง เคมีพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ประภา ทันตคุการักษ์. (2558). ความเป็นพลเมืองโลก. **วารสารการศึกษาไทย**, (127), 22-24.
- สุพิชญ์นันท์ ถือชัย. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ชุดการเรียนรู้ร่วมกับวิธีการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

เทคนิคกลุ่มแข่งขัน (TGT). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Arnaud Castagnet. (2019). **Techsauce Global Summit 2019: Bridges over boundaries: Are we in an era of Global Citizenship?**. Available. Retrieved from <https://techsauce.co/saucy-thoughts/globalcitizens19> (Accessed 4 July 2019).

Johnson, D. W. ; Johnson, R.T. and Holubec, E. J. (1994). **The Nuts and Bolts of Cooperative Learning**. Minnesota: Interaction Book Company.

Ronald, Brandt S., Ed. (1991). **Cooperative Learning and Cooperative School: Reading from Educational Leadership**. Association for Supervision and Curriculum Development, Virginia.

การจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์

Management of learning about Cultural Differences Among Local
People Social Studies, Religion, and Culture Learning Group, Grade 4,
using the Cooperative Method using the Jigsaw Technique

ปิยะวรรณ ศิลาเลิศ, ธงไชย สุขแสวง, สิริพัฒน์ ลากจิตร
Piyawan Silalerd, Thongchai Suksawang, Siriphat Lapjit
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University
E-mail: 64054000317@srnu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 2) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ และ 3) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองแล้ง อำเภอสำโรงตา จ.สุรินทร์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 29 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและสนุกกับการเรียนมากขึ้น วิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์จึงเป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะความกล้าแสดงออก การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การสังเกต ฝึกความคิด และจินตนาการได้ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องในชีวิตประจำวัน
2. นักเรียนมีคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยก่อนเรียน 10.86 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.31 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 15.41 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.07 ซึ่งมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ความแตกต่างทางวัฒนธรรม, เทคนิคจิ๊กซอว์

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study learning management on cultural differences among local people; by cooperative method using jigsaw technique 2) to study the results of learning management on cultural differences among local people. by cooperative method using jigsaw technique 3) to assess student satisfaction with learning management on cultural differences among local people. Grade 4 by cooperative method using jigsaw technique the sample group was 4th grade students at Ban Nong Laeng School. Samrong Thap District Surin Province, academic year 2023, number of 29 people, selected specifically. Mixed qualitative and quantitative research methods. By studying related documents, books, and research. and analyze statistical content.

The research results found that:

1. Collaborative learning with jigsaw techniques allows students to participate in activities and have more fun learning. The collaborative method using the jigsaw technique is therefore a form of activity that can stimulate students' skills in self-expression, leadership, followership, observation, thinking, and imagination. It also helps students understand the content of their subjects more easily and be able to put them into practice correctly in their daily lives.

2. Students had an average academic achievement test score before studying of 10.86 points, accounting for 54.31 percent. The average score after studying was 15.41 points, accounting for 77.07 percent. The test score after studying was significantly higher than before studying at the level .05.

3. Students learning through the cooperative method using the jigsaw technique on the topic of cultural differences among local people. Satisfied at a high level ($\bar{x} = 4.25$).

Keywords: Learning Management, Cultural Differences, Jigsaw Technique

1. บทนำ

การจัดการเรียนการสอนที่จะให้ได้ผลดี หัวใจสำคัญต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน ครูต้องสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายได้อย่างสะดวก ครูต้องอาศัยศาสตร์ทางการสอน ทฤษฎีหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ซึ่งสามารถเลือกใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ทิศนา ขัมมณี (2552: 14-15) การเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายเทคนิค เทคนิคที่เหมาะสมกับการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือ เทคนิคจิ๊กซอว์ ซึ่งเป็นวิชาที่ใช้สำหรับวิชาที่มีเนื้อหามาก เป็นวิธีการสอนแบบร่วมมือที่มีการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย ให้ทำกิจกรรมเดียวกัน ครูแบ่งเนื้อหาเรื่องที่เรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่ากับจำนวนสมาชิก และมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าหัวข้อเดียวกัน จากนั้นกลับไปกลุ่มเดิมเพื่ออธิบายหัวข้อที่ตนได้ศึกษาและทำแบบฝึกหัด มีการให้คะแนนเป็นรายบุคคลจากนั้นนำคะแนนของสมาชิกทุกคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม วิลมรตัน สุนทรโรจน์ (2554: 114-115)

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ณ โรงเรียนบ้านหนองแล้ง ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้เรียนไม่กล้าออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน และเมื่อให้ทำกิจกรรมกลุ่ม มักเลือกทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่ตนเองสนิทด้วยเท่านั้น จึงได้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เข้ามาช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น เข้าใจกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม มีความเป็นผู้นำ มีความรักความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่ได้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียน เช่น ความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ความสามารถในการสื่อสาร การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความกล้าแสดงออกและสามารถปรับตัวในการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิดที่หลากหลายระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจัดผู้เรียนที่มีความสามารถคล่องแคล่วทั้งเก่ง ปานกลางและอ่อน ผู้ที่เรียนเก่งได้ช่วยผู้ที่เรียนอ่อน ผู้ที่เรียนอ่อนจะได้การเรียนรู้บทเรียนที่ดีมากขึ้น เมื่อมีความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออก รู้จักรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองแล้ง ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอสำโรงทับ จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนนักเรียน 29 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์และการประเมินผล โดยให้คะแนนตามแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 แผน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 24 ข้อ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอจดหมายจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อใช้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า
2. ดำเนินการติดต่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการศึกษาค้นคว้า
3. กำหนดกลุ่มประชากร กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังได้กล่าวมาแล้ว

4. แนะนำวิธีการและบทบาทของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ดำเนินการสอน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน (Post test) ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน
6. ตรวจสอบผลการสอบ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน
7. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ โดยวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ โดยใช้สถิติคือร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ T-test แบบ Paired-Sample T- test

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น มีความกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มอย่างมีความสุข ร่วมมือและช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การช่วยเหลือกันทำให้กลุ่มของตนเองประสบความสำเร็จ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

4.2 ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ในระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนเต็ม 20 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 10.86 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.31 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 15.41 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.07 ซึ่งมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบสถิติ T-test แบบ Paired – Sample T- test มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น

คะแนนผลการจัดการเรียนรู้	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	29	10.86	2.55	17.15**
หลังเรียน	29	15.41	2.03	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $t_{0.01,28} = 1.7011$

จากตารางที่ 1 ผลการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีระดับค่าความพึงพอใจสูงในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.37 ด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.18 ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16

ดังนั้น นักเรียนที่เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีความสนุกสนานในการเรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี รู้จักสังเกต และที่สำคัญรู้จักการทำงานกลุ่ม เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ และให้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ นักเรียนมีความภาคภูมิใจกับคะแนนที่ตนเองสอบได้ สุดท้ายนี้ นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ปรากฏว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ อภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ด้านการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น พบว่า วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นวิธีสอนอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการสอน ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการสอน ขั้นที่ 3 ขั้นตอนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นตอนการ

ถ่ายทอดความรู้/สรุป และขั้นที่ 5 ขั้นทดสอบความรู้และให้รางวัล ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การใช้ความสามารถ ทักษะการทำงานเป็นกลุ่มได้มีส่วนช่วยเหลือกันและพึ่งพากันในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิธร เวียงวะลัย (2556: 134) ได้กล่าวถึงการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้แบบวิธีการติดต่อภาพความคิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนช่วยเหลือกันและพึ่งพากันในกลุ่ม มีการแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มเล็ก แต่ละกลุ่มจัดผู้เรียนที่มีสามารถคละกันทั้งเก่งปานกลางและอ่อน เรียกว่ากลุ่มบ้าน (Home Group) สมาชิกของแต่ละกลุ่มแยกไปศึกษาหัวข้อที่ได้รับมอบหมายให้อ่านในกลุ่มผู้มีประสบการณ์(Expert Group) จนเกิดความเข้าใจแล้วนำความรู้ไปอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มบ้านฟัง เป็นการเรียนที่ส่งเสริมความร่วมมือและถ่ายทอดความรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม ทั้งนี้สอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2559: 156) ที่กล่าวว่า การที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะห่วงใยไว้วางใจ ส่งเสริม และช่วยเหลือกันและกันในการทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจนักกีฬา ใส่ใจผู้อื่น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ความหลากหลาย รวมไปถึงการประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม

5.2 ด้านผลการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเต็ม 20 คะแนน นักเรียนมีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 10.86 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54.31 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 15.41 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.07 ซึ่งมีคะแนนสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัษฎ์วัฒน์ อนันตะสุข (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเรียนการสอนโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์วิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 40 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ทำให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสทำงานกลุ่ม ซึ่งกระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นเป็นการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การสื่อสาร การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การช่วยเหลือกัน ความสามัคคีรวมถึง การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้การเรียนแบบร่วมมือยังทำให้นักเรียนมองเห็นเป้าหมายหรือความสำเร็จร่วมกัน ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันอย่างเต็มกำลังความสามารถ อีกทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ต้องศึกษาเนื้อหา การเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ทุกคนเปรียบเสมือนตัวแทนของกลุ่มในการเข้าร่วมกับสมาชิกในกลุ่มอื่น ๆ เพื่อศึกษาและค้นคว้าหาวิธีในการนำความรู้ไปถ่ายทอดให้สมาชิกภายในกลุ่มตนเองได้รับรู้ ทำให้ทุกคนรับรู้ว่าคุณค่า มีความสำคัญในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม จึงต้องศึกษาค้นคว้าให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างชัดเจนจนสามารถนำความรู้ที่ตนได้ศึกษาไปถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มของตนเองได้รับรู้ ด้วยเหตุผล ดังที่กล่าวมาจึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ตลอดจนมีการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี ส่งผลให้ทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริภา น้อยสว่าง (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์เป็นกิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาที่กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนจะถูกกำหนด โดยกลุ่มให้ศึกษาเนื้อหาคนละตอนที่แตกต่างกัน ผู้เรียนจะไปทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่เหมือนกัน เมื่อทุกคนศึกษาเนื้อหานั้นจนเข้าใจแล้วจึงกลับเข้ากลุ่มเดิมหลังจากนั้นเล่าเรื่องที่ตนศึกษาให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ตนเองฟัง ร่วมกันอภิปรายหาคำตอบ โดยทำการทดสอบความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนในช่วงสุดท้ายของการเรียน

5.3 ด้านการประเมินความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ มีทั้งหมด 24 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 29 คน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีระดับค่าความพึงพอใจสูงในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.37

ลำดับที่ 2 ด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27

ลำดับที่ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.18

ลำดับที่ 4 ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 ซึ่งงานวิจัยของศิริรภา น้อยสว่าง (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตาภรณ์ ถิ่นทองโขบ (2562: 65) ได้ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เรื่องพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจในการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เรื่องพัฒนาการอาณาจักรสุโขทัย ที่มีต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นักเรียนได้รับฝึกอบในการศึกษาค้นคว้าตามความสามารถของตนเอง มีการวางแผนร่วมกันในสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ให้นักเรียนกล้าแสดงออกทางความคิดเห็นและประสบผลสำเร็จในกิจกรรมกลุ่ม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ครูผู้สอนควรสอนตามขั้นตอนที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นที่ควรนำมาศึกษา ดังนี้

- 1 ควรมีการนำวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ไปทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับช่วงชั้นอื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2. ควรทำวิจัยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์กับเนื้อหาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นต่าง ๆ โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละระดับชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนและช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีแบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นรูปแบบการสอนอย่างมีขั้นตอนผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยและชี้แนะให้ผู้เรียนได้มองเห็นทางออกของปัญหา โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำงานร่วมกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกต แผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน ใช้เวลาจำนวน 10 ชั่วโมงในคาบ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยการจัดการเรียนการสอนมี 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการสอน

ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยนำบัตรคำ หรือ ภาพมาให้นักเรียนดู และตั้งคำถามชวนคิดให้นักเรียนตอบ แสดงความคิดเห็น จากนั้นครูชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการสอน

ครูผู้สอนจัดผู้เรียนในห้องเป็นกลุ่ม โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเป็นผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ทั้ง เก่ง ปานกลาง และอ่อน ครูผู้สอนจัดเลือกหัวข้อเรื่องให้แต่ละกลุ่มศึกษาพร้อมใบงาน และครูผู้สอนให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาหัวข้อเรื่องของกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย โดยหัวหน้ากลุ่มแบ่งเนื้อหาย่อยให้สมาชิกแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ครูผู้สอนให้สมาชิกแต่ละกลุ่มที่ได้หัวข้อเดียวกันมาเข้ากลุ่มเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อที่นักเรียนได้รับในกลุ่มใหม่ จากนั้นช่วยกันศึกษาหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย และช่วยกันทำใบงาน พร้อมกับวางแผนการกลับไปถ่ายทอดความรู้ที่ได้ให้สมาชิกในกลุ่มเดิมของตน

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้และสรุป

สมาชิกแต่ละกลุ่มย้ายกลับมายังกลุ่มเดิมของตนและผลัดกันอธิบายเนื้อหาของหัวข้อย่อยที่ตนได้ศึกษามาจากกลุ่มใหม่ ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ขั้นตอนทดสอบความรู้และให้รางวัล

ครูให้นักเรียนแต่ละคนทำการทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ครอบคลุมทุกหัวข้อที่เรียนรู้แล้วนำ คะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมารวมกัน เป็นคะแนนกลุ่ม จากนั้นมอบรางวัลให้คำชมเชยให้กลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- จิตาภรณ์ ถิ่นทองโอบ. (2562). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม.
- ณัฐวัฒน์ อนันตะสุข. (2561). ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ทีศนา แหมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แหมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2554). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กทม: สำนักพิมพ์ประสานการพิมพ์.
- ศิริภา น้อยสว่าง. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

Learning Management on the Application of the Concept of
Sufficiency Economy Philosophy Social Studies, Religion and Culture
Learning Group, Grade 5 by Means of Cooperative Teaching

ศิริรัตน์ ยศศิริ, สิริพัฒน์ ลาภจิตร, อธิวัตร ศรีสมบัติ

Sirirat Yotsiri, Siripat Labjit, Ittiwat Srisombat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

E-mail: 60454000303@srnu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณและเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 22 คน วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ใช้เวลาเรียน 6 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสังเกต แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ข้อมูลปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ผู้วิจัยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการชี้แจงกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม ร่วมกันทำงานกลุ่ม นำเสนองานกลุ่ม ประเมินกันเองและครูประเมินการเรียนรู้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 คะแนนก่อนเรียนร้อยละ 61.59 คะแนนหลังเรียนร้อยละ 89.32
3. ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ ด้านกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมา คือ

ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ค่าเฉลี่ย 4.31 และ ด้านเนื้อหา ค่าเฉลี่ย 4.24 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ย 4.17 โดยสรุปนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.23

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, เศรษฐกิจพอเพียง, กลุ่มสาระการเรียนรู้, การสอนแบบร่วมมือ

Abstract

The purposes of this research were: 1) study learning management on the application of the concept of the Sufficiency Economy Philosophy. 2) study academic achievement on the application of the concept of the Sufficiency Economy Philosophy. Social studies learning group Religion and culture. 3) Study student satisfaction with learning management. It is a mixed methods research. Using qualitative research methods Quantitative and experimental sample group 22 Grade 5 students. A specific random sampling method took 6 hours to complete. The research tools included observation forms and learning management plans. Academic achievement test and satisfaction questionnaire Qualitative data were analyzed for content analysis. Quantitative data were analyzed using computers. Statistics used in Data analysis included percentages, means, and standard deviations.

The research results found that:

1. Learning management on the application of philosophy concepts sufficiency economy Using cooperative teaching methods the researcher used cooperative learning activities. Teaching and learning activities are clarified. Divide into subgroups Divide duties within the group work together in groups Group presentation Evaluate each other and teachers evaluate learning.

2. Academic achievement the average after studying was higher than before studying. Statistically significant at the .05 level. Score before study was 61.59%, score after study was 89.32%.

3. Analysis of student satisfaction with cooperative learning. It was found that the students were satisfied. The learning process aspect was the most with an average of 4.34, followed by media and learning equipment with an average of 4.31 and the content aspect had an average of 4.24 and the aspect with the lowest average was the measurement and evaluation aspect

with an average of 4.17. In summary, students were satisfied at a high level with an average of 4.23.

Keywords: Learning Management, Sufficiency Economy, Learning Subject Groups, Collaborative Teaching

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ นั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลายประการ ช่วยให้มีความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถในการคิด และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ในการพัฒนาผู้เรียนต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องได้รับการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กล่าวคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่มีการจัดการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 132)

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมี พัฒนาการที่เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา (กุลิสรา จิตรขญาวนิช, 2562: 11) ซึ่งโรงเรียนบ้านตึกชุม ตำบลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งหมด 214 คน โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจที่จะศึกษาจากตำรา ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงน้อย ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนเรื่องดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ “พอใช้” นักเรียนไม่เข้าใจแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการสำรวจความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนบ้านตึกชุม พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนแบบแสวงหาความรู้เอง แบบลงมือปฏิบัติแบบรวมกลุ่มมากกว่าการสอนในตำรา (โรงเรียนบ้านตึกชุม, 2565: 5) สอดคล้องกับ (ยุทธนา อาจหาญ, 2551: 111) การสอนแบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการ

สอนที่ผู้สอนได้จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือให้กับผู้เรียน เป็นกลยุทธ์ทางการสอนที่ประสบผลสำเร็จในทีมขนาดเล็ก ที่ซึ่งนักเรียนมีระดับความสามารถแตกต่างกัน ใช้ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อการปรับปรุงความเข้าใจต่อเนื้อหาวิชา สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบไม่เพียงแต่เฉพาะการเรียนรู้ แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือเพื่อนร่วมทีม

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือให้กับผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือว่ามีวิธีการอย่างไร ผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นอย่างไร วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับใด โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเนื้อหาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ มาตรฐานที่ ส 3.1 ตัวชี้วัดที่ 2 ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการแนวคิดเศรษฐกิจที่ช่วยให้สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองอยู่ได้ โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับ สุขุม ตันติเวชกุล, (2550: 78) แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสให้แก่ประชาชนชาวไทย ให้มีความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ คุณธรรม อยู่ทางสายกลาง และไม่ประมาท ดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพัฒนาคน เพื่อพัฒนามนุษย์ และเพื่อความยั่งยืน (ปริยานุช พิบูลสรารุณ, 2550: 1-14) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือ ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานแบ่งกลุ่มย่อย ลงมือปฏิบัติงานแบบกลุ่ม มีความรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทีม ตามระบอบประชาธิปไตย จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งวิธีการสอนแบบร่วมมือช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือและพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น นอกจากประโยชน์ต่อผู้เรียนแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อผู้สอนในด้านรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนมีรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น และประโยชน์ต่อสถานศึกษา คือ สถานศึกษามีรูปแบบและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำเอารูปแบบการจัดการการสอนไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านตึกชุม ตำบลชุมพลบุรี อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 214 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านตึกชุม ตำบลชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุขอบข่ายเนื้อหา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ มาตรฐานที่ ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากร ในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ตัวชี้วัดที่ ป.5/2 ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน โดยในส่วนตัวชี้วัดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ ตัวชี้วัด ป.2 ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 เรื่อง ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์แนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน การผลิตสินค้าและบริการในชุมชน

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ จำนวน 6 แผน ใช้เวลาเรียนจำนวน 6 ชั่วโมง ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียนสำหรับผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านความพึงพอใจ วัด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยในด้านการจัดการเรียนรู้นั้น มีแผนการเรียนรู้ 6 แผน ใช้เวลาเรียนจำนวน 6 ชั่วโมง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านตึกชุม ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา เป็นขั้นตอนที่ผู้ศึกษาได้เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และเตรียมพร้อมด้านร่างกายเพื่อการจัดการเรียนรู้
2. ขั้นตอนการศึกษา เป็นขั้นตอนที่จะดำเนินการศึกษาโดยนำเครื่องมือที่ผ่านการหาประสิทธิภาพแล้วไปใช้ในการทดลอง การดำเนินการทดลองจะใช้เวลา 6 ชั่วโมง โดยทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน 1 ชั่วโมง (นอกเวลาที่ใช้ทำการทดลอง) การจัดการเรียนรู้ 6 ชั่วโมง ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน 1 ชั่วโมง (นอกเวลาที่ใช้ทำการทดลอง) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้สถิติคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ พบว่าการเรียนการสอนแบบเดิมเป็นการเรียนรู้แบบต่างคนต่างเรียน ผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยจึงได้จัดการสอนแบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยและชี้แนะให้ผู้เรียนได้มองเห็นทางออกของปัญหา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกต แผนการจัดการเรียนรู้ 6 แผน ใช้เวลาจำนวน 6 ชั่วโมงในคาบ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนชี้แจงกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นที่ 2 ชื่นสอน ผู้สอนอธิบายการเรียนรู้อย่างร่วมมือและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขั้นสอน ขั้นที่ 3 ชื่นปฏิบัติ แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่ม ร่วมกันทำงานกลุ่ม นำเสนองานกลุ่ม ประเมินกันเองและครูประเมินการเรียนรู้ และขั้นที่ 4 ชื่นสรุป ผู้สอนสรุปเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ร่วมกันทำงานกลุ่มร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน

4.2 ผลการวิเคราะห์การทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 12.32 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 61.59 และคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.86 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.32 ผลต่างคะแนนเฉลี่ยระหว่างการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 5.55 คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 32.36 เมื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบสถิติ T-test แบบ Paired – Sample T- test มีผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	sig.
ก่อนเรียน	22	12.32	1.96	20.01	.000**
หลังเรียน	22	17.86	1.39		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $t_{.01,21} = 1.7207$

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.86 ($\bar{X} = 17.86$, S.D. = 1.39) สูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.32 ($\bar{X} = 12.32$, S.D. = 1.96)

แสดงว่าผลทดสอบทางการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา	4.24	0.67	พึงพอใจมาก
ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.34	0.58	พึงพอใจมาก
ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้	4.31	0.64	พึงพอใจมาก
ด้านการวัดและประเมินผล	4.17	0.45	พึงพอใจมาก
รวม	4.23	0.59	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจอันดับที่ 1 คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.31$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.24$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.17$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งพบว่าสามารถนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ พบว่า ผู้วิจัยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการชี้แจงกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม ร่วมกันทำงานกลุ่ม นำเสนองานกลุ่ม ประเมินกันเองและครูประเมินการเรียนรู้ จากการเรียนการสอนแบบเดิมเป็นการเรียนรู้แบบต่างคนต่างเรียน ผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยจึงได้จัดการสอนแบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำงานร่วมกัน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร่วมกันทำงานกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะให้นักเรียนได้มองเห็นทางออกของปัญหา ฝึกและเรียนรู้ทักษะสังคม ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนุกสนานกับการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ง่ายและส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ จันทราภรณ์ คำแก้ว (2564: 104) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลการศึกษาดังนี้ 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.07/85.90 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดย เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 3) ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย พบว่านักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมที่สูงขึ้น 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยได้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ($X = 9.64$)

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ จากตารางที่ 6 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 12.32 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 61.59 และคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.86 คะแนน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.32 ผลต่างคะแนนเฉลี่ยระหว่างการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 5.55 คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 32.36 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยสอดคล้องกับ เนาวรัตน์ ศิริรักษ์ (2562: 73-77) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการกลุ่ม เรื่อง เคมีพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลการศึกษา ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ผู้เรียนจะต้องกระตือรือร้น สนใจและร่วมกันทบทวนบทเรียนมากขึ้น มีความพยายามเพื่อจะทำให้ทีมตนเองประสบความสำเร็จในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

5.3 ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนทั้งหมดมีระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ข้อที่ 2 กิจกรรมที่นำมาใช้มีความเหมาะสม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้จริง มีค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมา

คือ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ข้อที่ 3 ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจง่ายและเรียนรู้ได้เร็ว มีค่าเฉลี่ย 4.31 รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา ข้อที่ 1 กิจกรรมที่นำมาใช้มีความเหมาะสม ช่วยให้ เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้จริง มีค่าเฉลี่ย 4.24 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดการ วัดและประเมินผล ข้อที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 4.17 สรุปได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบ ร่วมมือ “ระดับมาก” สอดคล้องกับ ณิชา โสภณ ปริญญา ทองสอน และปานเพชร ร่มไทร (2566: 156) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ร่วมกับการเรียน แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสารและเจตคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดย ใช้การแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นของ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการ เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 3) เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค เพื่อนช่วยเพื่อน ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ซึ่งอยู่ในระดับดี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากผลทดสอบทางการเรียนจากผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องการ ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ พบว่านักเรียนมีคะแนน เฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควร จะ ได้มีการส่งเสริมให้ผู้สอนนำวิธีการสอนนี้ไปใช้ในการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชา อื่น ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนให้สูงขึ้น

2. ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นผู้สอนต้องวางแผนในการจัดกลุ่มของ นักเรียนและการจัดสภาพชั้นเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ร่วมกัน

6.2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือกับเนื้อหาอื่น ๆ หรือระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงในเรื่องผลทดสอบทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียน

2. ควรมีศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาอื่น ๆ และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการสอนแบบร่วมมือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นรูปแบบการสอนอย่างมีขั้นตอนผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยและชี้แนะให้ผู้เรียนได้มองเห็นทางออกของปัญหา โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำงานร่วมกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกต แผนการจัดการเรียนรู้ 6 แผน ใช้เวลาจำนวน 6 ชั่วโมงในคาบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยการจัดการเรียนการสอนมี 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยนั่งล้อมวงกัน ค้นคว้าความหมายและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ร่วมกันศึกษาแล้วนำข้อมูลมาสรุปร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนผลัดกันเล่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ตนรู้จักให้เพื่อนในกลุ่มฟัง ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลรวมของความหมายและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงและช่วยกันยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ว่าในแต่ละครอบครัวมีการประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง ในโรงเรียนมีการประยุกต์ใช้อย่างไร และในแต่ละชุมชนของนักเรียนมีหรือไม่ ถ้ามีนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ

แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันเรียนรู้แบบร่วมมือ แบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม ร่วมกันทำงานกลุ่ม นำเสนองานกลุ่ม ประเมิน

กันเองและครูประเมินการเรียนรู้ ตัวแทนกลุ่มนำเสนอความหมายและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในกลุ่มและสิ่งที่ต้องปรับปรุง

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปความหมายเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามเพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนยังมีข้อสงสัย โดยครูคอยอธิบายให้นักเรียนเข้าใจ และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุลิสรา จิตรขญาวนิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทราภรณ์ คำแก้ว. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **การศึกษามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาติชาย ม่วงปฐม. (2557). **ทฤษฎีการเรียนรู้การสอน**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ชมพู สัจจาวาณิช. (2553). ผลการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD โดยชุดการเรียนรู้ เรื่อง บรรยากาศ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิตติยา กันหา. (2554). การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ณิชา โสภณ, ปริญญา ทองสอน และปานเพชร ร่มไทร. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสารและเจตคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ**, 10(2), 156.
- เนาวรัตน์ ศิริรักษ์. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการกลุ่ม เรื่อง เคมีพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **การศึกษามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- ประดับศิลป์ ชากำนัน. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Learning Together: LT ประกอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(2), 271-279.
- ปริญญช พินุลสรารุช. (2556). “ออกแบบการเรียนรู้อย่างไร ให้เด็กเกิดอุปนิสัยพอเพียง” ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักคิดสู่วิถีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ยุทธนา อางหาญ. (2551). การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง วิชาฟิสิกส์ เรื่อง แสงและการมองเห็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- โรงเรียนบ้านตึกชุม. (2565). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านตึกชุม. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จังหวัดสุรินทร์.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2550). การจัดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุเมธ ตันติกุล. (2550). การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ. รายการโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อัญชลี ประดับ. (2556). ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านและการเขียนสะกดคำที่ประสมสระ ลดรูป และสระเปลี่ยนรูป โดยการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
ร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

Learning Management of Religion and Way of Life of Vocational
Certificate Students by Using Case Study Method Teaching
with Integration

ศรินาถ ดวงใจ, ชาตรี เกษโพหนอง, สิริพัฒน์ ลาภจิตร
Sirinat Duangjai, Chatree Ketphontong, Siriphat Lapjit
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University
E-mail: 64054000307@srru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก เป็นการวิจัยเชิงทดลองกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนระดับประกาศนียบัตร แผนกวิชาธุรกิจค้าปลีกและการตลาด จำนวน 17 คน วิทยาลัยการอาชีพศีขรภูมิ วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบเลือกตอบจำนวน 25 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ โดยการทดสอบ t - test

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และการอภิปรายสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ได้สังเคราะห์และประเมินแนวทางการตอบสนองต่อเหตุการณ์สมมติอย่างมีหลักการ ได้พัฒนามุมมองความคิด

ของตนเองจากการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดของผู้อื่น อีกทั้งช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์คำตอบที่หลากหลายได้ ทำให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าเปิดเผยมุมมองของตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก พบว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X}$ = 4.46)

คำสำคัญ: ศาสนากับการดำเนินชีวิต, กรณีตัวอย่าง, การบูรณาการสอดแทรก, การจัดการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this research were: 1) study learning management on religion and way of life of vocational certificate students by using case study method teaching with integration, 2) study learning achievement on religion and way of life of vocational certificate students by using case study method teaching with integration, and 3) study students' satisfaction with learning activities using case-based learning with integrated integration. This research is experimental with a purposive sampling method group of 17 certificate-level students in the Department of Retail Business and Marketing, Sikhoraphum Vocational College. The tools used in the research consist of 1) 5 lesson plans using case study method teaching with integration for 10 hours teaching, 2) learning achievement tests with 25 multiple choice questions, 3) satisfaction questionnaires with learning management on religion and way of life of vocational certificate students by using case study method teaching with integration. The researcher analyzed the data using frequency statistics, percentage, mean, standard deviation, and comparison of mean achievement scores by t-test.

The research result found that:

1. Learn various stories by students' lives at the level of ability to engage in teaching example cases and listen to lectures, emphasizing learners practicing, analytical thinking, and considering conditions that affect their ability to synthesize. Also, continually evaluate the results of eating by assuming the ability to develop perspectives and ideas from information sources, listen to the

opinions of others, and help learners know the results without being brave. Reviewing the learners' intentions can record results according to the learning goals.

2. The learning achievement in learning various stories with the practice of student life at the student-teacher level with the sample cases combined with post-test and pre-test integration will be studied statistically at the .05 level.

3. The research results of students that have the possibility of learning various subjects by way of life using case study method teaching with integration at a high frequency of feelings ($\bar{x} = 4.46$).

Keywords: Religion and Lifestyle, Example Cases, Integration, Learning Management

1. บทนำ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้น จึงทำให้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยที่กำลังประสบกับปัญหาความเสื่อมทางด้านศีลธรรมและคุณธรรมของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ที่จำนวนไม่น้อยได้หันห่างจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักที่พึงพาและยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีต พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลัก 1 ใน 3 สถาบันที่สำคัญของชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกแง่มุม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องศาสนามีข้อความตอนหนึ่งว่า “คนเราต้องมีศาสนา คือความคิดหรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจประจำตัว และต้องมีการศึกษาคือความรู้ต่าง ๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุเพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญและจะแยกจากกันไม่ได้” จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างคุณภาพของประชากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการทางความคิด รู้จักไตร่ตรองและเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง ให้แก่ตนเองและส่วนรวม การพัฒนาประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาคน ซึ่งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนในชาติทุกคนให้มีศักยภาพและเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 หมวด 1 บททั่วไปความมุ่งหมายและหลักการ ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหมวดที่ 4 แนวการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา

ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ

การจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ (ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือ ปวช.) ระดับเทคนิค (ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือ ปวส.) และระดับเทคโนโลยี (ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ หรือ ทล.บ.) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระยะยาว และการฝึกอบรมวิชาชีพซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระยะสั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ชุมชน ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ โดยในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษานั้นจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานอาชีพ ที่ได้กำหนดให้ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีทักษะ ความรู้และความสามารถที่เข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงมีระบบบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว ที่ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างกว้างขวาง การจัดการอาชีวศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ ในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดแบ่งกลุ่มสายวิชาชีพสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นประเภทวิชา ได้แก่ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม (ระดับ ปวช.) หรือประเภทวิชาบริหารธุรกิจ (ระดับ ปวส.) ประเภทวิชาศิลปกรรม ประเภทวิชาคหกรรม ประเภทวิชาเกษตรกรรม ประเภทวิชาประมง ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประเภทวิชาอุตสาหกรรมสิ่งทอ ประเภทวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประเภทวิชาอุตสาหกรรมบันเทิงและดนตรี และประเภทวิชาพาณิชยนาวิ ในแต่ละประเภทวิชา จะแบ่งเป็นสาขาวิชาและสาขางาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เมื่อจบการศึกษาแล้วมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบเฉพาะทาง ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามความต้องการของงานอาชีพ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพของสาขาวิชาและสาขางานที่เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 3)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 เป็นหลักสูตรหลังมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และเพื่อยกระดับการศึกษาวิชาชีพของบุคคลให้สูงขึ้น สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นไปตามกรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติตลอดจนยึดโยง กับมาตรฐานอาชีพ โดยเน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาสมรรถนะกำลังคนระดับฝีมือ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงาน ชุมชน สังคม และสามารถประกอบ อาชีพอิสระได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกระบบและวิธีการเรียนได้อย่างเหมาะสมตาม ศักยภาพ ตามความสนใจและโอกาสของตนส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อจัด การศึกษาและพัฒนาหลักสูตรร่วมกันระหว่างสถาบันสถานศึกษา หน่วยงาน สถาน ประกอบการและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (สำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562: 2)

หลักสูตรวิชาสามัญ เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพ ของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม มีลักษณะเป็น กรอบแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร และ มีสาระการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระครอบคลุมการจัดการเรียนการ สอนระดับชั้น ปวช. 1-3 และเพื่อให้สถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องสามารถพัฒนา หลักสูตรได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และผู้ปกครอง หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม การ ท่องเที่ยว ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม และประมง เป็นการจัดการศึกษาสำหรับ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งเทียบเท่ากับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 หลักสูตรวิชาสามัญ ได้จัดทำเป็น 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งที่มีความสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ โดยเป็นวิชา ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ทำให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันใน สังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการ พัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยตามกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไป ปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองของประเทศชาติและสังคมโลก โดยสาระด้านหน้าที่ พลเมืองมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข และเข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กรมอาชีวศึกษา, 2545: 1)

ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคแรกศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อจัดความหวาดกลัวสิ่งต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวของมนุษย์ เช่น ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้มีฤทธิ์มากกว่าตน เมื่อมนุษย์เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติมากขึ้นและเกิดเป็นศาสนาที่มีเหตุผลเข้ามาเป็นแบบแผนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาก็กลายมาเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ศาสนาทุกศาสนาจะเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ มีหลักธรรมคำสั่งสอนที่มุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมมีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเชื่อเป็นศาสนานั้น ๆ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ บทบาทใดจะต้องยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะธรรมหรือหลักคำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สำหรับคนไทยแล้ว ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทย โดยยอมรับศาสนาพุทธ เป็นศาสนาสำคัญประจำชาติและเปิดโอกาสให้บุคคลนับถือศาสนาต่าง ๆ ได้โดยอิสระ ยอมให้ศาสนาสำคัญทั้งปวงตั้งอยู่ในประเทศไทยได้ เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู เป็นต้น แต่ศาสนาพุทธเป็นจุดรวมจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่ จึงได้ยึดหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานของชีวิตเพื่อที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม โดยเฉพาะหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตซึ่งทุกศาสนามีความสอดคล้องกัน โดยการยึดมั่นในการทำความดี ความสอดคล้องกันของหลักธรรมของแต่ละศาสนาทำให้บุคคลเข้าใจกัน อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข หลักธรรมที่ศาสนิกชนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา รายวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ต้องรู้จักวิธีการจัดการเรียนรู้หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น (ทิตินา ขัมมณี, 2550: 362) และประยุกต์ใช้การบูรณาการสอดแทรกหลักสูตรเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกประเภทเข้าด้วยกันในแผนการจัดหลักสูตรโดยเน้นการเชื่อมโยงประเด็นและหมวดหมู่จากเนื้อหาต่าง ๆ ทั้งหมดเข้าด้วยกันในแนวนอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพรวมของความรู้และได้เรียนรู้ความหมายที่ลึกซึ้งของสาระวิชาที่เรียน ซึ่งจะต้องมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบในแนวนอน ในลักษณะเป็นหน่วยเดียวกันไม่แยกเป็นส่วน ๆ และแต่ละรายวิชาต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิชาอื่น ๆ ในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา รายวิชาน้ำที่พลเมืองและศีลธรรม เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิตของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แบบจริง สามารถให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพศีขรภูมิ จำนวน 14 แผนกวิชา จำนวน 1,486 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาการธุรกิจค้าปลีกและการตลาด จำนวน 17 คน ได้มาโดยแบบเลือกแบบเจาะจง

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต รายวิชาน้ำที่พลเมืองและศีลธรรม ตามหลักสูตรหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง ศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของสถาบันทางสังคม บรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ปัญหาในสังคม สิทธิหน้าที่ของพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักธรรมหรือคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 10 ชั่วโมง เริ่ม พฤษภาคม 2566 ถึง กันยายน 2566 ใช้เวลาในการสอน 5 สัปดาห์

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดังนี้

- 1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562
- 2) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการ

สอดแทรก

3) หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมการกับบูรณาการสอดแทรก โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาค่าความสอดคล้อง ($IOC \geq .05$ ขึ้นไป

- 4) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามกระบวนการดังนี้

1. ก่อนการทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก นักเรียนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ประกอบด้วย แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ 25 คะแนน

2. ดำเนินการทดลองการจัดการเรียนรู้
3. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test)
4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้
5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านความรู้ของผู้เรียน
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้

4. สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก ผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

การจัดการเรียนรู้เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์เป็นวิธีการที่มุ่งให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหา โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่นช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

จากผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน เท่ากับ 13.29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.16 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 22.06 คิดเป็นร้อยละ 88.24 และเมื่อการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	17	13.29	3.46	1.75	<.05
หลังเรียน	17	22.06	1.68		

ตารางวิกฤตของ t ที่ระดับ .05

แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านผู้สอน	4.41	0.51	พอใจมาก
ด้านเนื้อหา	4.44	0.50	พอใจมาก
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.50	0.51	พอใจมากที่สุด
ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน	4.32	0.48	พอใจมาก
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน	4.50	0.50	พอใจมากที่สุด
รวม	4.46	0.50	พอใจมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.50$) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.44$) ด้านผู้สอน ($\bar{X} = 4.41$) ด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ

4.4 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก สรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และการอภิปรายสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ได้สังเคราะห์และประเมินแนวทางการตอบสนองต่อเหตุการณ์สมมติอย่างมีหลักการ ได้พัฒนามุมมองความคิดของตนเองจากการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดของผู้อื่น อีกทั้งช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์คำตอบที่หลากหลายได้ ทำให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าเปิดเผยมุมมองของตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก

มีคะแนนเฉลี่ยจากการแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการ บูรณาการสอดแทรก อยู่ในระดับพอใจมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.46

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 การจัดการเรียนรู้เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก พบว่าเป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยให้ ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นใน สถานการณ์จริง และได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่เกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อม ที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับวันเพ็ญ (2561: 35) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง เป็นรูปแบบวิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของ ผู้เรียนในห้องเรียน โดยการนำเรื่องราวจากประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเหตุการณ์สมมติมาเป็น ตัวอย่างกรณีศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นสามารถเรียนรู้และเข้าใจ เนื้อหาของรายวิชาได้ ผู้เรียนต้องคิดหาหลักการและเหตุผล มาอภิปรายร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่มเล็กหรือในชั้นเรียน เพื่อเป็นการสรุป ความรู้ ข้อคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับ เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

5.2 ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการ บูรณาการสอดแทรก พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนก่อนเรียน เท่ากับ 13.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.46 คิดเป็นร้อยละ 53.18 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 22.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.68 คิดเป็นร้อยละ 88.24 โดยใช้สถิติ (t-test) ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่า การศึกษาแบบกรณีศึกษา (case study) ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปในทางที่ดีซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิศนา ขัมมณี (2561: 362) นักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูง

กว่าก่อนเรียน ที่ทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และมองภาพในการศึกษาได้อย่างชัดเจน ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย

5.3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีวิธีการประเมินผลที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow, 1970: 35-58 อ้างถึงใน กนกวรรณ นิสสัย, 2554: 19) เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่มากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เนื่องจากผลการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก ทำให้มีคะแนนเพิ่มขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะได้มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำวิธีการสอนนี้ไปใช้ในการสอนในการเรียนรู้เรื่องหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม หรือนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนให้สูงขึ้น

2. ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก ในขั้นตอนการนำไปใช้ นักเรียนอาจใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้สอนอาจยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

3. บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีการจัดสภาพให้เหมาะสมในการทำกิจกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม เพื่อจะช่วยให้เด็กนักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดฝึกแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษายกตัวอย่างกรณีศึกษาที่หลากหลาย เพื่อทำให้นักเรียนเห็นภาพตามบทเรียนที่สอน

2. เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก ต้องใช้เวลาที่มากในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีความ

แตกต่างกัน บางคนคิดได้เร็วบางคนคิดได้ช้า และครูควรให้เวลานักเรียนหาคำตอบแล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียน

3. กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายจะกระตุ้นให้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและสนใจในกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้ เรื่องศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรกโดยครูผู้สอนได้แบ่งจัดการเรียนรู้ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้สอน/ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง
2. ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง
3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
4. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของผู้เรียนและสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างร่วมกับการบูรณาการสอดแทรกเป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง ได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่เกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริงทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ สามารถแสดงความคิดเห็นสามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาของรายวิชาได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรวิชาสามัญในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2545**. ม.ป.ท.
- กนกวรรณ นิสสัย. (2554). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนสฤติเดช จังหวัดจันทบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). **ศิลปะการสอน เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์.

- ณัชชา โคตรสินธุ์. (2550). ผลของการสอนแบบอริยสงฆ์โดยใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทักษะการคิด
แก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบุรี.
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551). 5 มีนาคม 2551. **ราชกิจจานุเบกษา**.
เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก. หน้า 1-24.
- ทศนา แคมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ สุลง. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์
วิชาการบริหารงานคุณภาพในองค์กร ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการหลักสูตรและการสอน.
วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **หลักเกณฑ์และแนว
ปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสใน
กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตาก เขต 2

An Evaluation of the Student Support System Project of Education
Expansion Schools in Phawo-Dan Mae Lmao School Cluster
under Tak Primary Education Service Area Office 2

สุพรรณณี ใจเขียว, ทศนีย์ ชาทิไทย, สัງวรรณ ังดกรโทก

Supannee Jaikheaiw, Tassanee Chatthai, Sungworn Ngudgratoke

แขนงวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Educational Measurement and Evaluation School of Educational Studies,

Sukhothai Thammathirat Open University

Email: supanneejaikheaiw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 2) ประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และ 3) ประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์ของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่างมี 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารและครู 58 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 42 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง นักเรียน 293 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้ปกครองนักเรียน 293 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น รวม 686 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ความพร้อมและทรัพยากร อยู่ในระดับมากผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจนและครอบคลุมทุก

ด้าน มีงบประมาณเพียงพอ บุคลากรมีความรู้ และมีสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัย และในด้าน สภาพปัญหาของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การประเมิน ถือว่า ปกติ

2. กระบวนการดำเนินงานของโครงการเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลลัพธ์ของโครงการเกี่ยวกับการรู้จักพึ่งพาตนเอง การรักและเห็นคุณค่า ตนเองและผู้อื่น การมีสุขภาพกาย จิต สุขนิสัยที่ดี การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่ดี การมีทักษะการ ประกอบอาชีพสุจริต และการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การ ประเมิน

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The purpose of this research were: 1) to evaluate the opinion on the input factors of the Student Support System Project of education expansion schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2; 2) to evaluate the opinion on the process of the Student Support System Project of education expansion schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2; and 3) to evaluate the opinion on the output factors of the Student Support System Project of education expansion schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2. The research informants totaling 686 persons comprised four following groups: The first group included 58 purposively selected school administrators and teachers. The second group included 42 purposively selected basic education school board members. The third group included 293 students obtained by stratified random sampling. The fourth group included 293 parents obtained by stratified random sampling. The instruments used for data collection were a questionnaire and an interview form. The data were analyzed using the mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1. regarding the input factors of the project, the readiness and resources factor in total was evaluated to be at the high level, which was considered to pass the evaluation criteria; while the student problems in total

was evaluated to be at the moderate level, which was considered to pass the evaluation criteria.

2. The operational process of the project consisting of the acquaintance with each individual student, the screening of students, the promotion and development of students, the prevention and solving of students' problems, and the reference of students, all of which were evaluated to be at the high level, which was considered to pass the evaluation criteria.

3. The output factors of the project consisting of the students knowing how to rely on themselves, the students loving and realizing the values of oneself and the others, the students having good physical and mental health and good sanitation, the students' avoidance of bad behaviors, the students having honest occupational skills, and the students being good members of the society, all of which were evaluated to be at the high level, which was also considered to pass the evaluation criteria.

Keywords: Project Evaluation, Student Support System, Education Expansion School

1. บทนำ

การพัฒนาสังคมและความเจริญของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโลกและพัฒนาต่อยอดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก มนุษย์จึงต้องก้าวให้ทันต่อข้อมูลข่าวสารทั้งในและต่างประเทศ เครื่องมือในการพัฒนาคนคือ “การศึกษา” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ การเพิ่มมิติด้านสังคมนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างส่วนบุคคลและส่วนรวม (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, 2546: 24) การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546: 1)

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา การส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดทำโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประสานความร่วมมืออย่างเป็นระบบ แสดงให้

เห็นว่า ครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครุมืออาชีพ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียน คือ การมีความรัก เอื้ออาทร เอาใจใส่ ดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำและร่วมกันแก้ปัญหาของผู้เรียน (มูลนิธิกระเจี๊วงง โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น, 2007)

สังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วในทุกมิติ ส่งผลให้เกิดปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ริเริ่มระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อรณรงค์ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็ง โดยกำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งนำไปดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อมาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักในการขับเคลื่อน เน้นการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน วิธีการและเครื่องมือมีคุณภาพ มาตรฐาน และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง มีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน

โรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีทั้งหมด 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยปลาหลด โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 61 (บ้านห้วยยะอู) โรงเรียนบ้านปางสำน และโรงเรียนญาณวิเศษ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษ ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอ ลาหู่ ม้ง และพม่า ซึ่งมีวัฒนธรรมการแต่งงานเร็วตอนอายุน้อย จึงมีบุตรเยอะ และหย่าเป็นเรื่องปกติ นักเรียนส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน บางคนมีปัญหาครอบครัว ติดบุหรี่ บางคนมีนิสัยดื้อ ก้าวร้าว แต่งกายไม่เรียบร้อย เที่ยวกลางคืน ทะเลาะวิวาท ขู่สาว และการใช้สารเสพติด โดยส่วนใหญ่ก็มีพฤติกรรมการดื่มสุรารั่วในวงกว้างทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยเฉพาะเด็กชายที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเฉลิมฉลองและดื่มสุราเพื่อแสดงว่าเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในเทศกาลต่าง ๆ (ธวัชชัย อภิเดชกุล และคณะ, 2560: 2) สาเหตุดังกล่าวเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนและต่อมต่าง ๆ ของร่างกาย ปัจจัยภายนอก อันเกิดจากสังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยทางสังคมจะเป็นสาเหตุให้เกิดความเครียดต่อวัยรุ่นมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญและสนใจที่จะประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยใช้รูปแบบการประเมินที่เรียกว่าแบบจำลองซีโป CPO (CPO'S Evaluation Model) มาเป็นรูปแบบการประเมินโครงการ ซึ่งการประเมินในครั้งนี้จะประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น (Context) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน (Outcome) (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2553: 301) ซึ่งผลที่ได้ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่โรงเรียนที่ต้องการพัฒนาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
2. เพื่อประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
3. เพื่อประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้น ความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงาน และความคิดเห็นด้านผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยใช้รูปแบบการประเมินของรองศาสตราจารย์ ดร.เยาวดี รางชัยกุลวิบูลย์ศรี ที่เรียกว่าแบบจำลองซีโป CPO

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครองนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร 4 คน ครู 54 คน รวม 58 คน และคณะกรรมการ

สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน 42 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 1,098 คน โดยสุ่มเพื่อเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลวิจัยครั้งนี้ 293 คน และ ผู้ปกครองนักเรียนที่ได้รับเลือกเป็นตัวแทน 293 คน รวม 686 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารและครู ฉบับที่ 2 สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (2) แบบสัมภาษณ์ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับนักเรียน ฉบับที่ 2 สำหรับผู้ปกครองนักเรียน หากคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตขอความอนุเคราะห์จากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผ่านสำนักบัณฑิตศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2. แขนงแบบสอบถามการประเมินโครงการไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ และแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับ ไปขอความอนุเคราะห์เพื่อให้ข้อมูล พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ในการประเมินและวิธีการประเมินให้เข้าใจอย่างชัดเจน

3. นัดหมายรับคืนเมื่อครบกำหนด โดยออกติดตามการเก็บข้อมูลที่โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา เกณฑ์การประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนด้านสภาพปัญหาของนักเรียน (เฉพาะแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครู) มีค่าเฉลี่ยไม่เกิน 3.50 ถือว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส ในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเบื้องต้นทั้ง 2 ด้าน ที่ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารและครู

ด้านที่	ปัจจัยเบื้องต้น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ผลการประเมิน
1	ด้านความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา	4.03	0.86	มาก	ผ่าน
2	ด้านสภาพปัญหาของนักเรียน	2.75	1.29	ปานกลาง	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า โครงการมีความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรที่เพียงพอ ทันสมัย ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน และมีการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน และสภาพปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเบื้องต้น ด้านความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษาที่ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารและครูและระดับการมีส่วนร่วม ความพร้อม และการปฏิบัติต่อโครงการที่ได้รับข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านที่	กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ผลการประเมิน
1	ผู้บริหารและครู	4.03	0.86	มาก	ผ่าน
2	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.87	0.83	มาก	ผ่าน
	รวม	3.95	0.85	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นว่า โครงการมีความพร้อมในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา มีทรัพยากรที่เพียงพอ ทันสมัย ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม ความพร้อม และการปฏิบัติต่อโครงการ อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.2 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวง-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารและครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อกระบวนการดำเนินงานของโครงการทั้ง 5 ด้าน

ด้านที่		1	2	3	4	5	รวม
ผู้บริหารและครู	$\bar{X}$	4.07	4.04	4.10	3.98	4.00	4.04
	S.D.	0.90	0.86	0.86	0.84	0.96	0.88
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
	ผลการประเมิน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$	4.15	3.88	4.10	4.07	4.07	4.05
	S.D.	1.07	0.67	0.77	0.84	0.78	0.83
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
	ผลการประเมิน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน
สรุปรวม	$\bar{X}$	4.11	3.96	4.10	4.03	4.04	4.05
	S.D.	0.99	0.77	0.82	0.84	0.87	0.86
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
	ผลการประเมิน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานของโครงการทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.3 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์ของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส ในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์ของโครงการทั้ง 6 ด้าน
ที่ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารและครูและคณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

[illegible]

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารและครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่า ผลลัพธ์ของโครงการทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.4 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

1. ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับโครงการ ไม่เคยเห็นคู่มือ หนังสือ เอกสารต่าง ๆ หรือป้ายนิเทศประชาสัมพันธ์ และเห็นว่า ทรัพยากรโรงเรียนยังขาดสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่เพียงพอและเอื้อต่อการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ยังไม่มีสถานที่ หรือมุมสำหรับการบริการให้คำปรึกษามากนัก แต่มีโอกาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน เช่น เปิดเผยข้อมูลจริงของตนเองและยังเล่าปัญหาให้ครูที่ปรึกษาฟังบ้าง ส่วนผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ คู่มือ เอกสารต่าง ๆ และเห็นว่า โรงเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการนี้ ยังไม่ทราบวัตถุประสงค์อย่างครอบคลุม จำเป็นที่จะต้องพบปะผู้ปกครองนักเรียนให้มากขึ้น ควรจัดการงบประมาณในการดำเนินงานให้เพียงพอต่องานแต่ละด้าน และหากครูสามารถพูดภาษาท้องถิ่นของนักเรียนได้จะดีมาก แต่เต็มใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียน ทั้งการประชุมเพื่อวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงาน การประชุมชั้นเรียน ช่วยอบรมบุตรหลาน รวมถึงเต็มใจเปิดเผยข้อมูลบุตรหลานเมื่อทางโรงเรียนต้องการทราบข้อมูลและระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่นมาใช้ในการดำเนินงาน ร่วมจัดระเบียบสภาพแวดล้อมโรงเรียนทั้งในและรอบโรงเรียนให้มีความปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

2. กระบวนการดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนยินดีเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลพื้นฐาน สิ่งที่ต้องการ หรือปัญหาแก่ครูที่ปรึกษา โดยไม่ปิดบังข้อมูลหรือให้ข้อมูลเท็จ ได้รับการเยี่ยมบ้านโดยครูที่ปรึกษาที่มีความน่าเชื่อถือ พูดคุยเป็นกันเอง อ่อนน้อมให้ความใกล้ชิด ให้คำแนะนำคำปรึกษาที่ดีแก่นักเรียน จัดการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูล ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าครูที่ปรึกษาเคยมาเยี่ยมบ้านและสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ลักษณะท่าทางเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาอ่อนน้อม น้ำเสียงดีและไพเราะน่าฟังส่วนใหญ่จะสอบถามเรื่องความเป็นอยู่ ข้อมูลส่วนตัว พฤติกรรมบุตรหลาน กิจกรรมยามว่างที่ชอบทำ และงานที่อยากทำหลังจบการศึกษา ในจำนวนนี้เคยร่วมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน และได้รับคำแนะนำจากครูที่ปรึกษาเป็นอย่างดี

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน นักเรียนได้รับการคัดกรองจากครูที่ปรึกษาด้วยวิธีการที่เหมาะสมหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบผล ด้านผู้ปกครองนักเรียนไม่ค่อยได้รับทราบผลเช่นกัน บางส่วนที่ได้รับทราบก็พอใจกับผลการคัดกรอง

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้วางแผนชีวิต การศึกษาต่อ เลือกอาชีพตามความสนใจ ถนัด และความสามารถ เช่น อาชีพ

การศึกษาต่อ และกีฬา โดยมีครูที่ปรึกษาจัดโครงการและกิจกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ สุขภาพ ครอบครัวยุ และอื่น ๆ เช่น ด้านคิดเลขเร็ว โดยให้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและถนัด ปราศจากการบังคับ เปิดโอกาสให้ได้แสดงออก แสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการพร้อมทั้งอธิบายเหตุผล ที่สำคัญมีการยกย่อง ชมเชย และมอบรางวัลแก่นักเรียนที่เรียนดี ประพฤติดี ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีจิตอาสา และสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียนเป็นประจำ ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การทำงาน การดำรงชีวิต มีการแนะแนวการศึกษาต่อ และที่อยากให้จัดเพิ่มเติม คือ แนะนำอาชีพที่สามารถทำในชุมชนทุรกันดารได้

4) ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ติดยาเสพติด การพนัน เกมส์หรือโทรศัพท์ ท้องก่อนวัยอันควร โรคภัยไข้เจ็บ และป้องกันตัวเองจากภัยอันตราย เช่น โครงการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติของจังหวัดตาก การช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียน ครอบครัวยุ ที่อยู่อาศัย สุขภาพร่างกาย ค่าใช้จ่าย และความปลอดภัย โดยครูที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษาเบื้องต้นอย่างมุ่งมั่นทุ่มเทในการช่วยคิดหาวิธีแก้ไข ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าบุตรหลานมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่าย การเรียน ครอบครัวยุ สุขภาพร่างกาย และความปลอดภัย ตามลำดับ โดยได้รับการช่วยเหลือจากทางโรงเรียนบ้าง แต่ยังไม่ค่อยเพียงพอ อยากให้เพิ่มความช่วยเหลือมากขึ้น

5) ด้านการส่งต่อนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการชี้แจงและสร้างความเข้าใจเมื่อต้องส่งต่อนักเรียนให้ฝ่ายต่าง ๆ ภายในและผู้เชี่ยวชาญภายนอก แนะนำนักเรียนให้เข้าพบเพื่อสอบถามและปรึกษาครูผู้สอนในรายวิชาที่ไม่เข้าใจ ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่ามีการชี้แจงและสร้างความเข้าใจเมื่อต้องส่งต่อบุตรหลานไปยังฝ่ายต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในกรณีที่ครูที่ปรึกษาได้รับทราบปัญหาแต่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่มีประสบการณ์ เกินความสามารถ และนักเรียนส่วนน้อยที่ได้รับการส่งต่อ

3. ผลลัพธ์การดำเนินงาน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำจากครูที่ปรึกษาเรื่องการเรียน การดำรงชีวิต และการเข้าสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน รับทราบผลการเรียนแต่ละวิชา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ตามหลักสูตรทุกรายวิชา ได้รับการตรวจสุขภาพและวัดน้ำหนักส่วนสูงจากครูที่ปรึกษา นักเรียนส่วนใหญ่สุขภาพดี น้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ความถนัด ความสามารถตนเอง เห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น จึงพึงพอใจโครงการ ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่รับทราบผลการเรียนของบุตรหลาน โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร สุขภาพดี น้ำหนักส่วนสูงปกติ รู้จักความถนัด ความสามารถพิเศษ กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มั่นใจ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ภูมิใจในตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยรวมพอใจกับโครงการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรเดช สายเส้น (2555: บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นตรงกันว่า มีความรู้ความเข้าใจวิธีการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินโครงการ และมีครูเพียงพอต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย โคตรสุโน (2563: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่า มีความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ ความพร้อมและทรัพยากรในการดำเนินการ ความต้องการจำเป็นของโครงการ และความเป็นไปได้ของโครงการอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ด้านสภาพปัญหาของนักเรียน มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ถือว่า ปกติ แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาของนักเรียนไม่ร้ายแรงหรือต้องแก้ไขเร่งด่วน ประเด็นที่มีผลการประเมินสูงสุดก็ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีนักเรียนที่เรียนรู้ช้าและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ รองลงมาคือมีนักเรียนที่ขาดทุนทรัพย์ในการดำรงชีวิต และมีนักเรียนที่ขาดกำลังใจในการเรียน ตามลำดับ ซึ่งทางโรงเรียนควรนำวิธีปรับพฤติกรรมมาใช้ โดยพิจารณาการปรับพฤติกรรมจากงานวิจัยของ Owen Thomas (1974: abstract) ที่ปรับพฤติกรรมใช้ตัวเสริมแรงเป็นสิ่งของ กินได้ จับต้องได้ ซึ่งผลการทดลองสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เด็กเริ่มมาโรงเรียนมากขึ้น และคะแนนเฉลี่ยได้เพิ่มสูงขึ้น

5.2 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงาน มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ โพธิบาย (2552: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีการดำเนินงานครบทั้ง 5 ขั้นตอน มีการจัดสรรเวลาที่ดี ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนอมชัย เวียงสิมา (2564: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gunderson (2000: abstract) ที่สัมพันธ์กับด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย กลุ่มเสี่ยงต่ำ กลุ่มเสี่ยงปานกลาง และกลุ่มเสี่ยงสูง พบว่า

ในการประชุมผู้ปกครองทั้ง 3 กลุ่ม มีลักษณะเป็นกันเอง ยอมรับฟัง ให้ความร่วมมือดี เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้ได้แนวคิดและความต้องการในหลากหลายมุมมอง

5.3 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์ มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Walton (2007: abstract) ที่สัมพันธ์กับการรู้จักและพึ่งพาตนเองได้และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่ดี พบว่า โรงเรียนที่ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม และยังพบว่า จำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองร้อยละ 74 ชอบที่โรงเรียนใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jackson (2015: abstract) ที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์การดำเนินงานทั้ง 6 ด้าน พบว่า การจัดกิจกรรมนี้มีผลในด้านบวกต่อพฤติกรรมในชั้นเรียนและประสิทธิภาพในตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

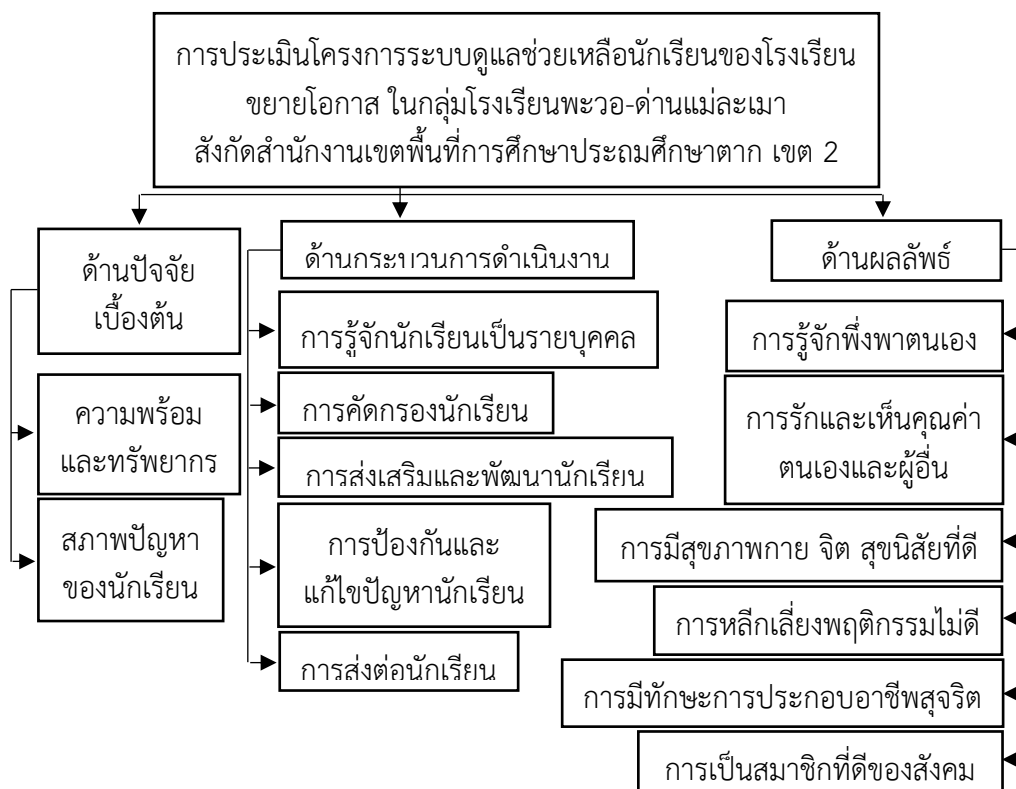
6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารควรเลือกทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้วค่อยจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงหรือจัดหาทรัพยากรมาเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาต้องคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โดยสังเกตและสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียน หากพบความรุนแรงให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาระงับด่วน โดยผู้บริหารต้องแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน และควรหาโอกาสเข้าถึงผู้ปกครองของนักเรียนให้มากขึ้น และโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเป็นประจำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน หากพบปัญหาจะได้ปรับปรุงวิธีการจนประสบความสำเร็จ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนรูปแบบการประเมินโครงการเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย โดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) ควรศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีผู้ให้ข้อมูลอยู่ในสถานศึกษาพื้นที่ปกติและพื้นที่พิเศษ และควรประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีผู้ให้ข้อมูลที่กว้างขึ้นในระดับเขตพื้นที่หรือระดับจังหวัด เป็นต้น

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประกอบไปด้วย ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลลัพธ์ ดังแสดงในภาพที่ 1 ซึ่งจากโมเดลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนควรตั้งทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น สื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการดำเนินงาน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้วค่อยจัดหาทรัพยากรที่ยังขาดแคลนมาเพิ่มเติม อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้นักเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง และแจ้งผลต่างๆ ให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นผลการเรียน ผลการคัดกรองนักเรียน หรือข่าวสารต่าง ๆ ที่นักเรียนและผู้ปกครองควรทราบเกี่ยวกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพที่ 1 โมเดลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6). สำนักพัฒนาสุขภาพจิต
กรมสุขภาพจิต.

- ถนอมชัย เวียงสีมา. (2564). การประเมินโครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (กริ่ง สง่า ศิษย์อุปถัมภ์) อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **รายงานผลการประเมินโครงการ**. พระนครศรีอยุธยา.
- ธวัชชัย โคตรสุโน. (2563). การประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านโพธิ์ชัยดอกคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2. **รายงานผลการประเมินโครงการ**. อุดรธานี.
- ธวัชชัย อภิเดชกุล. (2560). **พฤติกรรมและผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนชายเขาเผ่าลาหู่และอาข่า (ระยะที่ 1)**. ศูนย์ความเป็นเลิศการวิจัยสุขภาพชนชาติพันธุ์ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ธีรเดช สายเส้น. (2555). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกิตติวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. **รายงานผลการประเมินโครงการ**. กระบี่.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 24 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอนที่ 59 ก, หน้า 24.
- มูลนิธิกระจกเงา โครงการพิพิธภัณฑสถานออนไลน์. (2007). **ชนเผ่าลาหู่-การแต่งงาน**. เข้าถึงได้จาก <https://www.hilltribe.org> (สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2561).
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2553). **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ โพธิบาย. (2552). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Gunderson, J. (2000). The family group conference: An innovative approach to truancy in schools. In **the National Roundtable on Family Group Decision Making: Summary of Proceedings in Madison**. Wi. Englewood. CO: American Humane Association.
- Jackson S.M. (2015). The effects of a cognitive-behavioral group counseling intervention that emphasizes self-management techniques on the classroom behavior and self-efficacy of middle school students. **Dissertation Abstracts International**. Walden University Barbara Solomon School of Social Work and Human Services, Minneapolis.
- Owen Thomas. (1974). A Study to Determine the Effect of Selected Behavior Modification Techniques on Performance of Non-Attending, Non-Achieving Junior High School Students. **Dissertation Abstracts**

International. University of Birmingham School of Chemical Engineering. 34, 4. 6318-6319 A.

Walton, Connie. (2007). The Effectiveness of Using a Student Monitoring System to Improve a School District's State Test Scores. **Dissertation Abstracts International.** Academic Affairs. Grambling State University.

Applying Cognitive Strategies to Enhance English Major Students' Listening and Speaking Skills

Pawanrat Buochareon

Faculty of Liberal Arts, Maejo University

Parichat Buachareon

Graduate School, Payap University

E-mail: parichat_b@payap.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้และเข้าใจทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 3 ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนรู้จากนักศึกษาจำนวน 60 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ ส่วนการศึกษากลยุทธ์การเรียนรู้ด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษแบ่งเป็น 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลวิธีการฝึกปฏิบัติ 2) กลยุทธ์การรับและการส่งสาร 3) การวิเคราะห์และการใช้เหตุผล และ 4) การสร้างประโยคและข้อมูลเชิงธุรกิจ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจจำนวนทั้งหมด 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (2) การสอบย่อย (3) แบบสอบถามก่อนเรียนและหลังเรียน และ (4) การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการคัดเลือกนักศึกษาแบบเจาะจงจำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า

นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการรับรู้และเข้าใจภาษาอังกฤษได้ และโดยส่วนใหญ่ นักศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติ การใช้ทักษะการรับและการส่งข้อความ การวิเคราะห์และการให้เหตุผล และสามารถสร้างประโยคที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและผลผลิตเชิงธุรกิจ ตัวอย่างเช่น คำศัพท์ด้านธุรกิจ บทสนทนาทางธุรกิจ การประชุมทางธุรกิจ และการเจรจาต่อรองทางการค้า

คำสำคัญ: กลยุทธ์ในการเรียนรู้, ทักษะการเรียนรู้, ทักษะการพูด

Abstract

The purpose of this research was to apply cognitive strategies to develop the third-year students' listening and speaking skills in English for Business Communication from semester 2 academic year 2020. The research

ได้รับบทความ: 7 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 พฤศจิกายน 2566
Received: October 7, 2023; Revised: November 20, 2023; Accepted: November 21, 2023

examined the cognitive strategies used by the 60 students who enrolled in English for Business Communication. There are divided into four types: (1) Practicing, (2) Receiving and Sending Messages, (3) Analysis and Reasoning and (4) Creating Structure for Input and Output. The research sampling was 60 third-year English major students. The research instruments were used by (1) pre-post achievement test, (2) formative tests, (3) pre-post questionnaire and (4) in-depth interview. For the in-depth interview, the researcher used ten case studies.

The research results found that:

The students were able to apply the cognitive strategies during the instruction. Generally, they are capable to practice, receive and send messages, analyze and reasoning, and create a structure for input and output about business content for example; business vocabularies, business phrases, business conversation, business meetings, and business negotiation.

Keywords: Cognitive Strategies, Listening Skills, Speaking Skills

1. Introduction

The research examined the cognitive strategies used by the students who enrolled in “English for Business Communication”. The results showed that the students were able to apply the cognitive strategies during the instruction. Generally, they are to practice, receive and send message, analyze and reasoning, and create the structure for input and output about business content; for example, business vocabularies, business phrases, business conversation, business meetings, and business negotiation. In this age of globalization, English has gradually become the medium in every field of communication, both in local and global contexts. Consequently, there is a stipulation for speakers who can use English effectively. English is called the Global language of many countries in the world. Among the four skills of the English language, listening and speaking are supposed to be the most important skills that must be able to communicate globally. In Thailand, English instruction intends to improve language proficiency and provide students with useful learning processes and strategies to enhance the use of

English skills for global communication. Therefore, it appears predictably that many university teachers must assess students' background knowledge such as vocabulary, phrases, and grammar usage repeatedly before they can keep on employing their English skills. To improve students' listening and speaking skills, strategies are particularly important for language learning because they are tools for active and self-directed involvement and are essential for developing communicative competence (Vanniarajan, 1990). Listening and speaking are the key elements of language learning. People spend much more time on listening and speaking than reading and writing in their daily lives. Most language learners consider the ability to listen and speak as crucial to language learning. They need to be both confident and proficient in listening and speaking to communicate perfectly. Because of the importance of both listening and speaking skills, these two skills have been taught to students by both Thai and foreign teachers. Educators have tried to find a new method of teaching to help students develop their English communication skills, instead of the old-fashioned teaching approach of focusing on grammar. Although Thai students have studied English both academic and communication, Thai students still have problems with their English listening and speaking. Thai students are good at grammar, but when they have to speak English, they fail to utter the language correctly. Similarly, Wanthanasut found that students were afraid of making mistakes while speaking English and did not dare to speak English with others as they were afraid that they would be misunderstood (Wanthanasut, 2008). However, the problem is not only the method implemented, but it also can be assumed that some problems are the students themselves because the most important factor in language learning is the language learner. Learners tend to blame teachers, conditions, and learning materials for their lack of success in listening and speaking skills, whereas possibly the most important reason for their lack of success can be found in themselves. One of the aspects that are involved in the process of developing speaking and listening skills is the language learning strategies used by the learners themselves. This is because the learners learn by themselves. Learning strategies are steps taken by students to enhance their own learning (Vanniarajan, 1990: 11). Language

learning strategies constitute a useful tool kit for active and conscious learning, and these strategies pave the way toward greater language learning proficiency. In addition, Vanniarajan also states that the use of appropriate language learning strategies is a major contribution to the development of communicative competence. It can be assumed that if inappropriate strategies are applied it will not result in the improvement of proficiency to be communicatively competent (Vanniarajan, 1990: 8). Thus, learning strategies are among the main factors that help to determine how well learners learn a foreign language. Language strategies can be significantly beneficial in assisting students to know how to learn effectively and give them a chance to use various learning strategies to enhance their listening and speaking skills.

2. Objective

To apply cognitive strategies in the listening and speaking skills of Bachelor's degree students of Maejo University.

3. Literature Review

3.1 Strategies-based instruction

Strategies-based instruction is a learner-centered approach to teaching that has two major components: firstly, students are explicitly taught on how, when, and why strategies can be used to facilitate language learning and language use tasks; secondly, strategies are integrated into everyday class materials, and maybe explicitly or implicitly embedded into language tasks (Broer, 2001). It has been suggested that strategies-based instruction may help learners in three ways; First, learning strategies instruction can help students to become better learners, second, skills in using learning strategies assist them in becoming independent and confident learners, and finally, they become more motivated as they begin to understand the relationships between their use of strategies and success in learning a language (Chou, 2004; Chamot and O'Malley, 1994). In strategies-based instruction, students are expected to work independently and be responsible for their own learning. Learners are therefore challenged to manage their language studies in a variety of ways. Students who have a repertoire of strategies at their

disposal can make sophisticated learning decisions. In other words, strategies-based instruction aims to assist learners in becoming more responsible for their efforts in learning and using the target language. It also aims to assist them in becoming more effective learners by allowing them to individualize the language learning experience. Learning strategies instruction is also a teaching approach that raises learners' awareness of learning strategies. It provides learners with systematic practice in how, when, and why to use learning strategies and helps them to develop self-monitoring skills that facilitate active engagement in the learning process. O'Malley and Chamot state that "learning strategies are special thoughts or behaviors that individuals use to help them comprehend, learn, or retain new information" (O'Malley and Chamot, 1989: 434). Vanniarajan also points out learning strategies are specific actions taken by learners to help their own learning, to make the learning easier, faster, more enjoyable, more self-directed, more effective, and more transferable. By employing the right strategies, the process of learning the language will improve significantly. Appropriate language learning strategies result in improved, faster language proficiency. Language learning strategies play an important role in the process of learning a language (Vanniarajan, 1990).

3.2 Speaking and Listening skills

1. Speaking is an ability to orally express opinions, thoughts, facts, and feelings to other people, animals and even to oneself. Speaking is a productive oral skill that consists of constructing systematic verbal utterances to convey meaning. In a slightly different statement, Brown points out that "speaking is an interactive process of constructing meaning that involves producing and receiving and processing information". In speaking, the students learn how to organize ideas, arrange sentences, and express language in spoken form with good pronunciation and comprehensible language (Brown, 2004: 140).

2. Listening is a process of receiving and constructing meaning forms and a process of reacting to verbal and nonverbal information (Carrier, 1999: 73). Date back to 1976, Besides these compositions, advocates that the foreign language comprehension procession is also linked with people's

mother tongue. He points out that listening comprehension includes feeling to know, decoding, prediction, and choice. As listening has often been called a passive skill, O'Malley and Chamot state that listening comprehension is an active and conscious process in which the listener constructs meaning by using cues from contextual information and existing knowledge while relying upon multiple strategic resources to fulfill the task requirement (O'Malley and Chamot, 1989: 434). The scholar also holds the same view. He states in detail, and quote; listening comprehension is a complex, active process in which the listeners must discriminate between sounds, understand vocabulary and grammatical structures, interpret stress and intonation, retain what was gathered in all of the above, and interpret it within the immediate as well as the larger social structural context of the utterance. Coordinating all these involves a great deal of mental activities on the part of listening. In particular, listening is to catch the words the speaker says, grasp his or her thoughts, decipher the information, divide the content, and get the shift of speakers' images, impressions, ideas, beliefs, emotions, and attitudes. Under this view, listening is conventionally referred to as a receptive skill. For recognizing the speaker's intentional message, the hearer must positively utilize the knowledge linguistically and non-linguistically. The linguistic source includes the following items such as vocabulary, syntactic, and phonetic problems. The non-linguistic source refers to background knowledge. Hearer can recognize the continuous sound as meaningful units only by applying his knowledge of the language, and he can interpret the meaning only by comparing these units with the shared knowledge between himself and the speaker. In fact, most utterances that we hear in daily life could be seen as carrying different meanings in different circumstances. If the listener failed to process the linguistic signals, he would also fail to understand the meaning. But it is very hard for the hearer to realize his misunderstanding when he continues non-stop to involve himself in the communication. He would be better aware that some clues are less important than others in the message. Hence, even if he doesn't know some pieces of language, he should be told not to panic as he can make use of other clues to understand the message to achieve his basic purpose better. Listening signifies that the hearer should

look for interesting things in the speaker's words, find out the most relevant, reconstruct the relevant information from the speaker's message, and understand the strategy of the speaker's way of expressing.

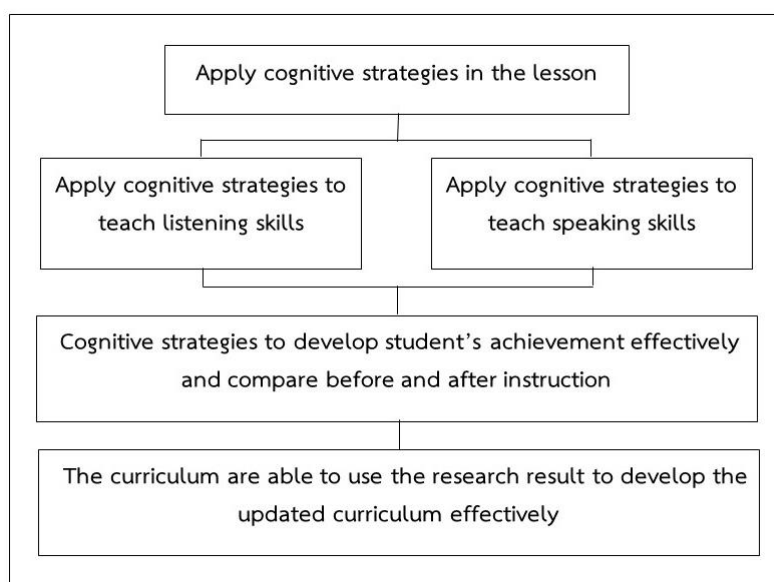

Figure 1 Conceptual framework

3.3 Research Design and Methodology

This research was conducted to apply cognitive strategies to develop students' listening and speaking skills. Sampling students were selected from all enrolled students, 60 students, in the English for Business Communication (EN373) course during the second semester of the 2020 academic year.

3.3.1 Research instruments

The research instruments were examined and approved by the Ethics Committee on Human Research. Research instruments (cognitive strategies-used questionnaire in listening and speaking skills, achievement test, formative test, in-depth interview) were applied to assess students' listening and speaking skills after the instruction. All research instruments were approved by from three academic experts. The lesson plans were based on cognitive strategies. These lesson plans purpose to improve students'

listening and speaking skills. The lesson plans cover six units from English for Business Communication (EN373).

3.3.2 Data collecting instrument

1. Cognitive strategies

It used questionnaire in listening and speaking skills (Pre/Post) The questionnaire consists of questions asking the students to identify the cognitive strategies used before and after the instruction. During the first instruction, the students were asked to complete the cognitive strategies used and at the end of the instruction students were asked to complete the questionnaire again to compare before and after the instruction.

2. Achievement test

The achievement test was pre-test and post-test. Students were asked to complete the test to assess students' achievement in listening and speaking skills before and after applying cognitive strategies. There were five listening tests and ten speaking tests. The test was designed from the objectives and the contents of English for Business Communication (EN373).

3. Formative tests

Throughout the instruction, the formative test was used to assess the student's effectiveness. The test was quizzed on each unit that aimed to assess students' effectiveness in listening and speaking skills during the instruction. The quiz was designed from the objectives and the contents of English for Business Communication (EN373).

4. In-depth interview

The in-depth interview was used after the instructions. Ten case studies were purposively selected to answer the in-depth interview questions.

5. Data Analysis

1) Cognitive strategies used questionnaire in listening and speaking skills (Pre/Post) The questionnaire is five points Likert's scale (5-point scale) are: Level of frequency in using cognitive strategies 5 = Always, 4 = Very often, 3 = Often, 2 = Rarely, 1=Never For analyzing Mean Scores, standard deviation, percentage, and T-test are utilized to find any significant differences between the pre-questionnaire and post-questionnaire.

2) Achievement test (Pre/Post)

The achievement test in this research referred to pre-test and post-test. After students did the test, the researcher analyzed the score by using a t-test. The achievement test covers the content from units 1 – 6 of English for Business Communication.

3) Formative tests

The formative test in listening and speaking skills was evaluated as follows: Listening to formative tests and Speaking formative tests

4) In-depth interview

The in-depth interview was used after the instructions. Subjects were purposively selected to answer the questions.

4. Results

The result of pre-questionnaire (cognitive strategies)

Language learning strategies used by students before the instruction. Before the instruction, most students have been chosen questionnaire no.6 ‘You have reviewed and practiced the English language outside the classroom with the intention of improving your listening skills.’ The mean score ($\bar{X}$) was 2.081 means ‘rarely’. Additionally, questionnaire no.3 ‘You have learned English from online media in order to enhance your knowledge and understanding.’ The mean score ($\bar{X}$) was 2.068 means ‘rarely’. The result obviously shows that students have reviewed and practiced the English language outside the classroom with the intention of improving their listening skills. The research result of post-questionnaire (cognitive strategies) after the instruction, the results were diverse, most students have been chosen questionnaire No. 3 ‘You have learned English from online media for improving your knowledge and understanding’. The mean score ($\bar{X}$) was 3.959 means ‘very often’. Moreover, most students have chosen questionnaire no. 2 ‘You have learned English from books or other social media so as to improve your speaking skills’. The mean score ($\bar{X}$) was 3.797 means ‘very often’. The result obviously shows that students have learned English from online media to improve their knowledge and understanding. The students have evidently improved themselves after the instruction.

The results of the pre-post achievement test of listening were significantly different at 0.01, and the results of the pre-post achievement test

of listening and speaking were significantly different at 0.01. It can be interpreted that students have effectively improved their listening and speaking skills. Throughout the instruction, formative tests were used to assess the students' effectiveness. The tests were quizzed on each unit that aimed to assess students' effectiveness in listening and speaking skills during the instruction. The quizzes were designed from the objectives and the contents of English for Business Communication (EN373).

The results of the in-depth interview

The in-depth interview was used after the instructions. Subjects were purposively selected to answer the questions. The results illustrate that most students try to learn and practice the pronunciation of the songs and movies empathetically. They also watch movies twice or more to continually learn the vocabulary and phrases. Some of the students have improved their English from native and non-native teachers in both junior high school and high school. They have taught students in English. Some students had completed the English presentation in English academic skills and had also talked to a native speaker and friends from Europe, Switzerland, Japan, Indonesia, and the Philippines. They have practiced daily conversation with teachers, and they also have had a chance to practice conversation with native teachers both in junior high school and high school. Students always learn English from social media like YouTube which teaches them about listening skills, grammar, and romantic novels. They have repeatedly watched English series and listened to songs. So, their listening skills have obviously improved for example, words, phrases, and sentences. Students have watched BBC News and BBC English learning to practice their speaking skills. Their English pronunciation and presentation have meaningfully improved, and they have more confidence to talk with foreigners. However, students would like to learn more academic vocabulary in the class. Students have an obvious change about using more vocabulary for a conversation. For listening skills, they have tried to listen repeatedly and could comprehend the gist. Additionally, the improvement of speaking and listening skills are gradually increased.

5. Conclusion and Discussion

Before the instruction, students were asked to complete the pre-questionnaire. The results presented that most students have chosen the questionnaire No. 6 ‘You have reviewed and practiced English language outside the classroom with the intention of improving your listening skills’. The mean score ($\bar{X}$) was 2.081 means ‘rarely’. Additionally, questionnaire no.3 ‘You have learned English from online media in order to enhance your knowledge and understanding’. The mean score ($\bar{X}$) was 2.068 means ‘rarely’. The result of pre – questionnaire obviously displays that students have reviewed and practiced the English language outside the classroom with the intention of improving their listening skills. According to the study of Chamot and O’Malley (1994), learning strategies instruction can help students to become better students, skills in using learning strategies assist them in becoming independent and confident students and students become more motivated as they begin to understand the relationships between their use of strategies and success in learning the language. Afterward, the students were also asked to complete the post – post-questionnaire. The result noticeably illustrates that after the instruction, the results were diverse, most students have been chosen questionnaire no.3 ‘You have learned English from online media for improving your knowledge and understanding’. The mean score ($\bar{X}$) was 3.959 means ‘very often’. Moreover, most students have chosen questionnaire no.2 ‘You have learned English from books or other social media so as to improve your speaking skills’. The mean score ($\bar{X}$) was 3.797 means ‘very often’. Chamot and Rubin mention that strategies-based instruction is a learner-centered approach to teaching that has two major components: firstly, students are explicitly taught how, when, and why strategies can be used to facilitate language learning and language use tasks; secondly, strategies are integrated into everyday class materials, and may be explicitly or implicitly embedded into language tasks (Chamot and Rubin, 1994: 771).

The result obviously shows that students have learned English from online media to improve their knowledge and understanding. Cognitive strategy instruction is also a teaching approach that raises students’ awareness of learning strategy. It provides learners with systematic practice in how, when, and why to use learning strategy and helps them to develop repetition, organizing new

language, summarizing meaning, guessing meaning from context that facilitate active engagement in learning process (Castles, Holmes, Neath and Kinoshita, 2003; Kinoshita, 2003). From the research, the result presented that the students applied the learning strategies after the instruction more frequently than the pre-implementing. According to the study of Cotton (1998), a strategic learner means a learner who can read, listen, speak, and listen well enough, a learner who is aware of what they need to learn, and who knows how to make and to follow the plan, and a learner who has the learning outcomes. Cotton also mentions that one supportive way to help the students to be more aware of English learning is for the teacher to implement the strategies-based English language instruction to the English class. Also, there are many research studies that show the improvement of the students after the strategies implementation (Cotton, 1998). Regarding to speaking and listening ability, O'Mally, Chamot, Stewner-Manzanares, Kupper and Russo found that the learning strategies have improved the students speaking and listening skills (O'Mally, Chamot, Stewner-Manzanares, Kupper and Russo, 1985). Cohen, Weaver and Li found that the cognitive strategy instruction had a positive influence on the 10 weeks' course result (Cohen, Weaver and Li, 1995).

6. Recommendations and suggestions

Strategies-based instruction is a learner-centered approach to teaching that has two major components: firstly, students are explicitly taught how, when, and why strategies can be used to facilitate language learning and language use tasks; secondly, strategies are integrated into everyday class materials, and may be explicitly or implicitly embedded into language tasks (Chamot and Rubin, 1994: 771). It has been suggested that strategies-based instruction may help learners in three ways; firstly, learning strategies instruction can help students to become better learners, secondly, skills in using learning strategies assist them in becoming independent and confident learners, and finally, they become more motivated as they begin to understand relationships between their use of strategies and success in learning language (Chamot and O'Malley, 1994).

Therefore, the researcher has applied the cognitive strategy in order to enhance students' listening and speaking skills. Cognitive strategy regularly plays

the important role during the instruction such as remembering and understanding the business vocabularies, useful expressions, business conversations, negotiation, meeting and presentation. This research can be advantageous for English instructors who are interested in applying cognitive strategy.

References

- Broer, K. (2001). **Collaboration Models for ELL and Content Subject Teachers**. University of Toronto.
- Brown, J. D. (2004). Performance assessment: Existing literature and directions for research. **Second Language Studies**, 22(2), 91-139.
- Carrier, K. (1999). The Social Environment of Second Language Listening: Status Plays a Role in Comprehension. **The Modern Language Journal**, 83(1), 65-79.
- Castles, A., Holmes, V.M., Neath, J. & Kinoshita. (2003). How does orthographic knowledge influence performance on phonological awareness tasks?. **The Quarterly Journal of Experimental Psychology**, 56A(3), 445-467.
- Chamot, A.U. (1987). A Study of Learning Strategies in Foreign Language Instruction. **First Year Report**. U.S. Department of Education International Research and Studies Program.
- Chamot, A. U. & O'Malley, J. M. (1994). **The CALLA handbook: Implementing the cognitive academic language learning approach**. White Plains, MA: Addison Wesley Longman.
- Chou, Y. L. (2004). Promoting Learners' Speaking Ability by Socio-affective Strategies. **The Internet TESL Journal**, 10(9).
- Cohen, A. D., Weaver, S. J., & Li, T. (1995). The impact of strategies-based instruction on speaking a foreign language. **Research Report**. Minneapolis: Center for Advanced Research on Language Acquisition, University of Minnesota.
- Cotton, K. (1998). **Classroom Questioning**. Office of Educational Research and Improvement (OERI), New Jersey. US: Northwest Regional Educational Laboratory.
- Kinoshita, C. Y. (2003). Integrating Language Learning Strategy Instruction into ESL/EFL Lessons. **The Internet TESL Journal**, 9(4). Retrieved from <http://iteslj.org/techniques/kinoshita-strategy.html>.

- O'Malley, J.M. & Chamot, A.U. (1989). **Learning strategies in Second Language Acquisition**. UK: Cambridge University Press.
- O'Malley, J.M., Chamot, A.U., Stewner-Manzanares, G., Kupper, L. & Russo, R.P. (1985). Learning Strategies Used by Beginning and Intermediate ESL Students. **Language Learning: A Journal of Research in Language Studies**, 35(1), 21-46.
- Vanniarajan, S. (1990). Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know by Rebecca L. Oxford. **Issues in Applied Linguistics**, 1(1),115-120.
- Wanthanasut, L. (2008). The Problems of English Speaking of Mattayom Suksa 1 Students at Phosai Pittayakarn School, Ubonrachathani Educational Service Area 2. **Master's Thesis**. Graduate School: Ubonrachathani Rajabhat University, Thailand.

พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์คัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์: คุณค่าในเชิง
วรรณกรรมและต่อพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้
Teachings of Unahissavijaya in the Khmer-language-Palm Leaf
Scripture: Values for the Literature and Exorcism and Life
Extension of South Isaan Community

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, ธนู ศรีทอง, ภัฏฐวัชร สุขเสน, พระครูศรีปริชากร

Taweesak Tongtip, Thanoo Srithong, Patchavat Suksen, Phrakrusriprichakorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: taweesakmcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอคุณค่าที่ปรากฏในพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์คัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ในเชิงวรรณกรรมและต่อพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้ ความเป็นมาคัมภีร์ใบลานนี้ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปี ในการแต่ง ปัจจุบันถูกเก็บอยู่ที่วัดชัยมงคลนิवास ตำบลตรมไพร อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะคำประพันธ์ เป็นแบบร้อยแก้วประเภทวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอนสอน กลวิธีการแต่งแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน สำนวนภาษาแบบบรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร และเทศนาโวหาร

เรื่องย่อได้เล่าถึงพระพุทธเจ้าเสด็จไปแสดงพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีเทพบุตรตนหนึ่งชื่อ “สุปติทิตเทพบุตร” รู้ว่าอีก 7 วัน ตนเองจะหมดบุญจุติจากสวรรค์ไปเกิดในรก พ้นจากรกก็มาเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน และเกิดเป็นมนุษย์ตาบอดหูหนวก เมื่อรู้เช่นนั้นก็มีจิตหดหู่ จึงเข้าไปทูลขอให้พระอินทร์ช่วยแต่ไม่สามารถช่วยได้พระอินทร์จึงนำสุปติทิตเทพบุตรเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลเรื่องราวทั้งหมดให้ทรงทราบพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงบุญกรรมของสุปติทิตเทพบุตรให้ทราบและแสดง “อุณฺหิสสวีย์คาถา” พร้อมตรัสว่าหากเทพทั้งหลายอยากมีอายุยืนยาวให้สวดสาธยายคาถานี้ และในคัมภีร์ใบลานฉบับนี้ได้มีการบันทึกเกี่ยวกับระเบียบการทำพิธีกรรมต่ออายุไว้ด้วย

แนวคิดและจุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ฝากไว้ คือ ให้เว้นปฏิบัติหลักธรรมฝ่ายอกุศลมูลและให้ปฏิบัติตามหลักธรรมฝ่ายกุศลมูล จุดมุ่งหมาย คือ เพื่อเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นเครื่องมือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา คุณค่าพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ฯ คือ มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหา ด้านสังคม และด้านการประยุกต์ใช้ในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้

ได้รับบทความ: 24 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 4 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 7 กันยายน 2566

Received: August 24, 2023; Revised: September 4, 2023; Accepted: September 7, 2023

คำสำคัญ: พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัย, คัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์, คุณค่าเชิงวรรณกรรม, พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ, ชุมชนอีสานใต้

Abstract

The purpose of this article is to present the values that appeared in the teachings of Unhissavijaya, the Khmer-language manuscript, on the literature and the rituals to perform the exorcise rituals and life extension of the South Isaan community. The historical background of this manuscript has not been identified the author's name, date, month, and year of composing. It is now kept at Chai Mongkhon Muniwat Temple, Thom Phrai Sub-district, Sikhoraphum District, Surin Province. The composing type is a prose style of Buddhist literature combined with doctrine literature. Composing technique is simple and uncomplicated. Language Idioms are in the forms of rhetorical description, expressions, metaphors, allegory, and sermons.

Synopsis told the story of the Buddha going to preach the Abhidhamma 7 scriptures in the Tavatimsa Heaven. There was a Deva named "Supatithithepputra" knew that in 7 days he would be from heaven and be reborn in hell and after hell would become a beast and then would be born as a blind and deaf human being. Therefore, he had depressed mind and went to ask Phra Indra to help but could not help him. Then Phra Indra brought Supatitithepphabutra to meet the Buddha and told the Buddha the whole story. The Buddha spoke about the previous deeds of Supatitithepphabutra and teach the Dhamma on "Unahissavijayagatha" and said that if the Devas wished to have a long life, they had to chant this Gatha. And in this scripture, there is a record about the life extension ritual.

The author's concept and aim is to refrain from practicing the unwholesome deeds and to follow the wholesome deeds. The aim is to be a tool for propagating Buddhism and performing rituals according to the Buddhist beliefs. The values of the teachings of Unahissavijayagatha are literary, content, social, and applicable in the exorcision and life extension ceremonies of South Isaan Community. The teachings can be applied to lifestyle for peaceful coexistence of which the Buddhist monks have used to preach in various merit-making ceremonies.

Keywords: Teachings of Unahissavijaya, The Khmer-language-Palm Leaf Scripture, Values for the Literature, Exorcision and Life Extension, South Isaan Community

1. บทนำ

อีสานใต้ คือ อาณาบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลแองโคราชแถบทุ่งกุลาร้องไห้ มีพื้นที่อยู่ในอาณาเขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี การศึกษาความเป็นมาอาณาบริเวณอีสานใต้ดังกล่าวพบว่า มีร่องรอยของการตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณเกิดขึ้นหลายแห่ง มีโบราณสถานกลุ่มปราสาทขอมที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณตั้งอยู่หลายแห่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น ปราสาทพิมาย อยู่ในพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทพนมรุ้ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และปราสาทเมืองต่ำ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มปราสาทตาเมือน ซึ่งประกอบด้วยปราสาท 3 หลัง ได้แก่ ปราสาทตาเมือน ปราสาทตาเมือนโต้ง และปราสาทตาเมือนธม ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทพระวิหาร ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบล เสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น

ด้านวรรณกรรมท้องถิ่นในอาณาบริเวณพื้นที่อีสานใต้ ในช่วงที่ผ่านมามีการศึกษาและสำรวจกันค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาอีสานใต้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิจิต เรืองเดช เคยเป็นผู้สำรวจและให้ทัศนะเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการปริวรรตและวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งได้เริ่มปริวรรตเอกสารโบราณ (สมุดข่อย) ในปี พ.ศ. 2520-2544 พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ รวม 10 เรื่อง ได้แก่ 1) ปาจิต-อรพิม 2) ประถม กอ-ขอ 3) ศรีสวัสด์วัด 4) พระปรมัตถ์ 5) อินทปัตถา-กุลวงศ์ 6) ตำราพระยาศรี 7) คำแม่สอน 8) สุนทราสุภาชิต 9) คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ และ 10) สัพพะสิตคำโคลง (ภูมิจิต เรืองเดช, 2566: 2) และให้ทัศนะต่ออีกว่า วรรณกรรมท้องถิ่นแบ่งตามลักษณะเนื้อหา มี 6 ประเภท ดังนี้ 1) *วรรณกรรมพุทธศาสนา* เป็นเรื่องที่ปรากฏในนิบาตชาดก ตำนานพุทธศาสนา และนิทานคติธรรมบางเรื่องที่เชื่อว่าเป็นพระชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า เช่น มหาเวสสันดรชาดก พระปรมัตถ์ ลำมหาชาติ ท้าวสีทน ท้าวคันธนาม เสียวสวาด มาลัยหมื่น มาลัยแสน อรุณนิทาน เป็นต้น 2) *วรรณกรรมประวัติศาสตร์* มีปรากฏน้อยมากในภาคอีสาน 3) *วรรณกรรมนิทาน* ในอดีตเป็นประหนึ่งมหรสพของชาวอีสาน ผู้ประพันธ์พยายามสอดแทรกการสอนศีลธรรมและจริยธรรม ให้แก่สังคมเพื่อให้ยึดถือแบบอย่างนำไปใช้เป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิตในสังคมตามคตินิยมของพระพุทธศาสนา เช่น เรื่อง ปาจิต-อรพิม อินทปัตถา-กุลวงศ์ จำปาสีต้น นางผมหอม ผาแดง-นางไอ่ เป็นต้น 4) *วรรณกรรมคำสอน* เป็นวรรณกรรมที่พบเป็นจำนวนมากในอีสาน ตลอดทั้งเรื่องสอนแนวประพฤติปฏิบัติ โดยยึดคตินิยมของพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อจิตวิญญาณ เช่น เรื่อง ธรรมดาสอนโลก ฮิตสิบสอง คองสิบสี่ อินทนิยานสอนลูก กาพย์ปู่สอนหลาน คำแม่สอน ศรีสวัสด์วัด สุนทราสุภาชิต สัพพะสิตคำโคลง ประถม กอ-ขอ เป็นต้น 5) *วรรณกรรมตำนานบ้านตำนานเมือง* เป็นวรรณกรรมที่มีลักษณะเฉพาะที่ผู้คนในท้องถิ่นมีความเชื่อกันว่าเป็นเรื่องจริง ซึ่งสามารถจัดอยู่ในวรรณกรรมกลุ่มอื่นได้ด้วย เช่น เรื่องท้าวปาจิต-นางอรพิม ท้าวคันธนาม ตำนานการสร้างปราสาทหินพิมาย

และ 6) *วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด* เป็นวรรณกรรมที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมทำบุญต่ออายุ พิธีขอฝน การละเล่นเกี่ยวกับพาราสิในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น (ภูมิจิต เรืองเดช, 2566: 17-19)

สำหรับคาถาอุณฺหิสสวิชัยในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์นี้จัดอยู่ในประเภทวรรณกรรมพระพุทธศาสนาผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่พบเป็นจำนวนมากในอีสาน ซึ่งเน้นการสอนแนวประพฤติปฏิบัติ โดยยึดคตินิยมของพระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่ออื่นในท้องถิ่นเข้าไว้ด้วย จนกลายมาเป็นภาพวิถีวัฒนธรรมที่ชุมชนชาวอีสานได้ถือปฏิบัติร่วมกันจากรุ่นสู่รุ่นสืบต่อกันเรื่อยมาที่เห็นได้ชัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือภาพวิถีวัฒนธรรมพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้ ซึ่งคณะผู้เขียนบทความนี้เห็นว่า วิถีวัฒนธรรมดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในคาถาอุณฺหิสสวิชัย พระสงฆ์นำเอาเนื้อหาดังกล่าวมาแต่งเป็นบทเทศนาด้วยวิธีการเป็นตัวหนังสือลงบนไบลานจนกลายมาเป็นคาถาอุณฺหิสสวิชัยคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ จากนั้นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้นำออกเผยแผรให้กับลูกศิษย์ที่เป็นพระสงฆ์ไปศึกษาและเทศนาสั่งสอน ตลอดทั้งนำเอาตัวบทคาถาที่เป็นภาษาบาลีมาใช้สวดในงานพิธีกรรมต่าง ๆ และภาพที่ปรากฏเป็นประเพณีนิยมถือปฏิบัติกันเรื่อยมาคือภาพวิถีวัฒนธรรมพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้ รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา ลักษณะคำประพันธ์ เรื่องย่อ แนวคิด จุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ฝากไว้ ตลอดทั้งคุณค่าของคาถาอุณฺหิสสวิชัยในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์มีสาระสำคัญเป็นอย่างไรระหว่างได้นำเสนอให้เห็นรายละเอียดต่อไปตามลำดับ

2. พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัยฉบับภาษาบาลี

สำหรับพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัยฉบับภาษาบาลี คณะผู้เขียนบทความมีประเด็นนำเสนอ 3 หัวข้อ คือ 1) ความเป็นมา 2) ลักษณะคำประพันธ์ และ 3) เรื่องย่อ จะนำเสนอตามลำดับดังนี้

2.1 ความเป็นมา

คาถาอุณฺหิสสวิชัย ไม่มีการระบุชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปี ที่แต่ง นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้ให้ทัศนะว่า คาถาอุณฺหิสสวิชัยนี้ เดิมมีต้นกำเนิดมาจาก “อุษณฺวิชัยธารณิ” ในภาษาสันสกฤต ของนิกายมหายาน ซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาแบบมหายาน และเมื่อนำมาแต่งเป็นภาษาบาลีแล้วแทบไม่มีเค้าภาษาสันสกฤตให้เห็นเลย สันนิษฐานว่าผู้แต่งเป็นภาษาบาลีอาจไม่ได้ฉบับที่เป็นภาษาสันสกฤตมาโดยตรง อาจทราบแต่เพียงความศักดิ์สิทธิ์ของอุษณฺวิชัยธารณิ แล้วจึงนำมาแต่งเป็นภาษาบาลี อาจเป็นไปได้ว่าน่าจะแต่งขึ้นมาในประเทศศรีลังกาหรือไม่ก็อาจนำมาแต่งในประเทศไทยนี้เอง (พระราชปริยัติวิมล (ศรีสุระ) และวิเชียร แสนมี, 2561: 34) สำหรับคาถาอุณฺหิสสวิชัยภาษาบาลีและคำแปลภาษาไทย มีดังนี้

คาถาอุณฺหิสสวิชัยภาษาบาลี

อตฺถิ อุณฺหิสสสะ วิชะโย

ธัมโม โลเก อะนุตตะโร

สัพพะสัตตะหิตัตถายะ	ตั้ง ตั้วัง คัณหาหิ เทวะเต
ปะริวัชเช ราชะทัณเฑ	อะมะนุสเสหิ ปาวะเก
พะยัคเฆ นาเค วิเส ภูเต	อะกาละมะระเณนะ วา
สัพพัสมา มะระณา มุตโต	ฐะเปตฺวา กาละมาริตัง
ตัสเสวะ อานุภาเวนะ	โหตุ เทโว สุชี สะทา
สุทธะสีลัง สะมาทายะ	ธัมมัง สุจะริตัง จะเร
ตัสเสวะ อานุภาเวนะ	โหตุ เทโว สุชี สะทา
ลิกขิตัง จินติตัง ปุชัง	ธาระณัง วาจะนัง คะรุง
ปะเรสัง เทสะนัง สุตฺวา	ตัสสะ อายุ ปะวัตตะมะตติตา

(พระราชนิพนธ์ (เอี่ยม สรวิณโณ), 2562: 39)

คำแปลภาษาไทย: พระคาถาชื่อว่าอุณ्हิสสวีย์ เป็นธรรมอันล้ำเลิศในโลก ดุจรถาขาว ท่านจงเรียนอุณ्हิสสวีย์คาถา เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวง ซึ่งจะปลอด จากราชอาชญา จากภัยมนุษย์ อคติภัย เสือ ช้าง งูพิษ และภุมไฟ หรือจากความตายในกาล อันไม่ควร จะพ้นจากความตายทั้งปวง เว้นแต่กาลมรณะ ด้วยอานุภาพแห่งอุณ्हิสสวีย์คาถา ขอเทวดาจงมีความสุขทุกเมื่อ ขอท่านพึงสมาทานศีล อันบริสุทธิ์ ประพฤติธรรมให้สุจริต ด้วย อานุภาพแห่งศีลอันบริสุทธิ์ และธรรมอันเป็นสุจริต ขอเทวดาจงมีความสุขทุกเมื่อ ผู้ใดศึกษา คตินึก บูชา ทรงจำ บอก เป็นครู หรือฟังการแสดงอุณ्हิสสวีย์คาถา อายุผู้นั้น ย่อมเจริญแล

2.2 ลักษณะคำประพันธ์

พระคาถาอุณ्हิสสวีย์มีลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง *รูปแบบวรรณกรรม* จัดอยู่ในวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน เนื้อหาของ วรรณกรรม เริ่มต้นด้วยการบอกถึงความขลังและศักดิ์สิทธิ์ของพระคาถา *กลวิธีการแต่ง* ใช้วิธี เขียนแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน การจัดเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกันไปตลอดเรื่อง *สำนวนภาษาที่ใช้* เป็นแบบพรรณนาโวหาร

2.3 เรื่องย่อ

ในโครงเรื่องวรรณกรรม ความเป็นมาของเรื่องมีอยู่ว่า สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ เสด็จไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อแสดงพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ โปรดพระพุทธ มารดา ครั้นนั้นได้มีเทพบุตรองค์หนึ่งชื่อ “สุปติฐิตา” เสด็จทิพย์อยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มา นาน อีก 7 วัน จะสิ้นบุญจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ลงไปอุบัติในนรก ครั้นพ้นนรกแล้วก็จะไปเกิด เป็นสัตว์เดรัจฉานประเภทต่าง ๆ อีกหลายชาติ ต่อมาเทพบุตรองค์หนึ่งชื่อ “อากาสจารินี” ได้เห็นผลอกุศลกรรมกำลังจะเกิดขึ้นกับสุปติฐิตาเทพบุตร ด้วยจิตปรารถนาดีคิดจะ อนุเคราะห์ จึงได้บอกสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นให้ทราบ ครั้นสุปติฐิตาเทพบุตรได้ทราบแล้วเกิด ความสะดุ้งกลัวเป็นอย่างมาก ไม่นิ่งนอนใจพร้อมคิดหาวิธีแก้ไข จึงเข้าไปเฝ้าพระอินทร์ผู้เป็น จอมเทพ กราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้พระอินทร์ทรงทราบพร้อมอ้อนวอนเพื่อให้ช่วยเหลือ พระอินทร์ตอบสุปติฐิตาเทพบุตรว่า ไม่มีใครในสวรรค์นี้สามารถช่วยได้ จากนั้นจึงชวนสุปติฐิตา

ตาเทพบุตรเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า และทูลเหตุการณ์ทั้งหมดให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงบุพกรรมที่มีมาในอดีตชาติปางก่อนให้สุปติฐิตาเทพบุตรทราบว่า ได้เคยเกิดเป็นมนุษย์ผู้ตั้งอยู่ในมิจฉาทิฎฐิ ประมาทมัวเมา เป็นพรานล่าสัตว์อย่างโหดเหี้ยม ตบตีบิดามารดาต่อหน้าสมณพราหมณ์ ไม่ต้อนรับพระภิกษุสงฆ์ผู้มาสู่เรือน แม้เห็นแล้วก็ทำเป็นไม่เห็น ด้วยวิบากกรรมดังกล่าวจึงทำให้ต้องไปเสวยผลแห่งกรรมเหล่านั้น จากนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสแสดงพระธรรมเทศนาที่ชื่อว่าอุณฺหิสสวีย์ อันเป็นยอดแห่งธรรมทั้งหลาย เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งมวล หากนำพระธรรมนี้เป็นที่พึ่ง นำมาสวด ท่อง สาธยาย ในทุกคำเช้า ก็จักพ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวง ทำให้มีอายุยืนยาว สมดังตั้งใจปรารถนาไว้ทุกประการ เมื่อจบพระธรรมเทศนาลง เทวดาทั้งหลายมีพระอินทร์เป็นประธานมีจิตผ่องใส ฝ่ายสุปติฐิตาเทพบุตรมีจิตน้อมไปตามกระแสธรรม กายที่เคยเศร้าหมองมาก่อนหน้านี้ก็กลับผ่องใส และมีอายุยืนยาวไปจนถึงพระพุทธเจ้าพระนามว่าศรีอริยมะตไตรยลงมาตรัสรู้ในโลก ช่วงเวลานั้น สุปติฐิตาเทพบุตรจึงจะจุติจากสวรรค์ลงมาอุบัติยังโลกมนุษย์ แล้วได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ต่อไป (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2553: 291)

3. พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ในคัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์

สำหรับพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ฉบับภาษาบาลี คณะผู้เขียนบทความมีประเด็นในการนำเสนอแบ่งเป็น 5 หัวข้อ คือ 1) ความเป็นมา 2) ลักษณะคำประพันธ์ 3) เรื่องย่อ 4) แนวคิด จุดมุ่งหมาย เจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่อง และ 5) คุณค่าของวรรณกรรม ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

3.1 ความเป็นมา

พระธรรมเทศนาคัมภีร์ใบลานภาษาขแมร์ (เขมร) อักษรขอม จารเป็นตัวหนังสือลงบนใบลาน ไม่มีระบุชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปี ที่แต่งหรือจารลงในใบลาน ใบลานที่ใช้จารนับรวมใบปะหน้าและใบหลังด้วย จำนวนทั้งหมด 20 ใบ ปัจจุบันถูกเก็บอยู่ที่วัดชัยมงคลมนีวาส หมู่ 1 ตำบลตรมไพร อำเภอสี่ขาม จ.สุรินทร์ โครงการหอคัมภีร์และวรรณกรรมโบราณอีสาน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ลงพื้นที่สำรวจ เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2565 นำโดย พระครูศรีปริชากร,ดร อาจารย์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเคยเป็นสามเณรที่สังกัดวัดชัยมงคลมนีวาส จากการสอบถามข้อมูลจากเจ้าอาวาสได้ทราบว่า พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ในคัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์มีอยู่ที่วัดแห่งนี้มาเป็นเวลานานแล้ว เจ้าอาวาสรูปก่อน ๆ ได้เก็บรักษาไว้ในตู้คัมภีร์ใบลาน ซึ่งในตู้มีการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานต่าง ๆ ไว้รวมกันหลายคัมภีร์ จากการสำรวจเบื้องต้นได้พบว่า มีจำนวน 65 ผูก และพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ ก็ถือเป็นคัมภีร์หนึ่งที่รวมอยู่ในจำนวนดังกล่าวนี้ด้วย

3.2 ลักษณะคำประพันธ์

พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ภาษาขแมร์ มีลักษณะเป็นร้อยแก้ว รูปแบบวรรณกรรม จัดอยู่ในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน เนื้อหา

ของวรรณกรรมเริ่มต้นด้วยคำนำมัสการพระพุทธเจ้าคือตั้งนะโม 3 จบ ตามด้วยคาถาภาวนาภาษาบาลี กลวิธีการแต่ง ใช้วิธีเขียนแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน การจัดเนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่วกวนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปตลอดทั้งเรื่อง สำนวนภาษาที่ใช้ ผู้แต่งใช้โวหารในการเขียน มีทั้งแบบบรรยายโวหาร พรรณาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร และเทศนาโวหาร

3.3 เรื่องย่อ

ในโครงเรื่องวรรณกรรม เริ่มต้นว่า สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ประทับอยู่บนหินทิพย์เป็นอาสนะ แสดงพระธรรมเทศนาอภิธรรม 7 คัมภีร์ มีมหาเวทย์พุทธมารดา เทพทั้งหลาย มีอินทร์และพรหมเป็นประธาน มาร่วมกันฟังธรรมตลอด 3 เดือน เวลาต่อมามีเทพบุตรตนหนึ่ง ชื่อว่า “สุปติทิตเทพบุตร” (ชื่อเทพบุตรนี้ฉบับแปลจากคัมภีร์ไบเบิลภาษาเยอรมันต่างจากฉบับภาษาบาลีใช้ชื่อว่า สุปติธิตา) เป็นผู้ครองทรัพย์สมบัติเป็นทิพย์และมีเทพบริวารจำนวนมาก ต่อมา เทพบุตรองค์หนึ่งชื่อ “อากาสจารินี” ทราบว่า สุปติทิตเทพบุตร เหลือเวลาอายุที่อยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อีก 7 วัน จากนั้นจะหมดบุญจุติจากสวรรค์ลงไปอุบัติในนรกอเวจี จึงนำเทพบริวารเข้าไปหาเล่าเหตุการณ์ให้ทราบ จากนั้นชวนสุปติทิตเทพบุตร เข้าเฝ้าสมเด็จพระอมรินทราบาราช ต่อมาสมเด็จพระอมรินทราบาราชได้บอกกับเทพทั้งหลายที่เข้าเฝ้าว่า อีก 7 วัน สุปติทิตเทพบุตร จะสิ้นบุญจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์แล้วลงไปเกิดในนรกอเวจีหลายชาติ ครั้นพ้นนรกแล้วก็จะไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานชนิดต่าง ๆ หลายชาติ เมื่อไปเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนหูหนวก ตาบอด เมื่อสุปติทิตเทพบุตร ได้รู้เหตุการณ์ดังนั้นแล้วก็มีจิตหดหู่ พร้อมขอให้สมเด็จพระอมรินทราบาราชช่วยเหลือให้มีชีวิตยืนยาวในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ต่อไป แต่สมเด็จพระอมรินทราบาราชบอกว่า พระองค์เองไม่สามารถช่วยได้ จึงชวนเทพทั้งหลายไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ และขอให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาโปรดและชี้ทางออกจากทุกขภัยที่กำลังจะเกิดขึ้นกับสุปติทิตเทพบุตรด้วย พระพุทธเจ้าได้ตรัสปฏิญาณว่า จากนั้นจึงตรัสว่า บพิตรมหาราช เทพบุตรนี้ ในชาติก่อนเคยเกิดในตระกูลนายพรานใหญ่ ชอบฆ่าสัตว์เกิดในตระกูลผู้มีทรัพย์สมบัติมาก แต่ตระหนี่ เมื่อสมณพราหมณ์หรือผู้ยากไร้ผ่านมาสู่เรือนก็ไม่ต้อนรับหรือไม่ก็หลับตาทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น เป็นคนมักโกรธ ไม่เคารพธรรม มักดิฉินนิทาพูดคำหยาบ ด้วยวิบากกรรมนั้นทำให้เกิดในนรก เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ทำให้เป็นคนตาบอด เมื่อมีการแสดงธรรมไม่ตั้งใจฟังธรรม นั่งใจเหม่อลอย พูดเสียงดังรบกวนผู้ฟังธรรมอื่น ด้วยวิบากกรรมนั้นทำให้เกิดเป็นคนหูหนวก เป็นต้น จากนั้นสมเด็จพระอมรินทราบาราชทูลถามพระพุทธเจ้าว่า หากจะทำให้สุปติทิตเทพบุตรมีชีวิตยาวนานในสวรรค์วิมานนี้จะทำอย่างไร พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ให้พากันฟังพระธรรมเทศนาชื่อว่า “อุณฺหิสสวชฺช” อันไม่มีหลักธรรมใดเปรียบเทียบได้ จากนั้นเทพทั้งหลายได้ร่วมกันตั้งสมาธิฟังพระธรรมชื่อว่า อุณฺหิสสวชฺช ด้วยจิตเลื่อมใสและเคารพในธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงตั้งแต่ต้นจนจบ

เนื้อหาของพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวชฺชในคัมภีร์ไบเบิลอักษรขอมภาษาเยอรมันฉบับนี้ได้มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับความขลังและศักดิ์สิทธิ์ไว้ว่า “อันเทพบุตรทั้งหลาย

พระธรรมเทศนานี้ อาจชนะศัตรูทั้งปวง ถ้าหมดปัญญาชั้น ชีวิตนี้แล้วไม่ว่า ภูต ผี ปีศาจ ที่จะมาทำร้าย ภัยทั้งหลาย ไม่ว่าไฟ ลัทธิร้าย เสือโคร่ง เสือดาว ช้าง ม้า วัว ควาย หมา จระเข้ ภัยทั้งปวงนี้ มีอำนาจเบียดเบียนเราได้ ด้วยอำนาจพระธรรมเทศนาชื่อว่า อุนหิสสวิชัยนี้อาจช่วยชีวิตบุรุษชายหญิงทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ ภัย ไข้เจ็บ ที่มาเบียดเบียนตน ในรูปกายสังขาร คนแก่ หนุ่มสาว เด็ก ทารก... เทวบุตรนั้นจะมีอายุยืนยาว สุขสำราญเกษมศานต์ ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย บนสถานเทวโลกนี้ เมื่อหมดจากศาสนาพระตถาคตแล้ว ถึงศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย์ บุคคลใด มีจิตศรัทธา ประสทาหะ ได้สร้าง เขียนจารึกก็ดี ได้รำลึกนึกถึงหลักธรรมและบูชา ได้จ้างนักปราชญ์บัณฑิตให้เขียนหรือจารึกไว้เคารพ ประพฤติปฏิบัติ สวด เรียง ท่องมนต์สาธยาย นิมนต์พระภิกษุ สามเณร เทศนาให้ฟังก็ดี ได้บูชาเคารพปฏิบัติ กลัวต่อบาปกรรมอกุศล บุคคลทั้งหลายก็จะมีอายุยืนยาว สุขสบาย ดังพระตถาคตตรัสพระธรรมเทศนา” (วัดชัยมงคลมุนีวาส, สำนวณ 1 ก.ย. 2565).

ข้อสังเกตคือในพระธรรมเทศนาอุนหิสสวิชัยในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ ฉบับนี้ได้บันทึกเกี่ยวกับระเบียบการทำพิธีกรรมต่ออายุไว้ด้วย ดังนี้ “ระเบียบการทำพิธีต่ออายุนั้น ให้เอาข้าวสารนั้นมาตวงน้ำหนักเท่ากับตัวเรา ให้หล่อเทียนขี้ผึ้งรอบศีรษะเรา ใส่เทียนนั้นให้วัดจากไหล่มาถึงเอว ให้วัดนี้กลางให้ครอบอายุ แล้วมีขัน 5 ขัน 8 ดอกไม้ รูป เทียน เอาข้าวสารที่ชั่งน้ำหนักเท่าตัวเรามาปั้นเป็นรูปคน เอาผ้าขาวมาปูลาดบนรูปคนเสร็จแล้วนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ สกุกตวา 108 จบ บรรดาการทั้งหมดนั้นให้บูชาแล้วนิมนต์เทศนา อุนหิสสวิชัย ให้ตั้งอกตั้งใจฟังธรรมเทศนาชื่อว่า อุนหิสสวิชัย ด้วยอำนาจอานิสสได้ฟังธรรมนั้น ทำให้อายุยืนยาว เกษมศานต์ อยู่สุขสบาย ให้ปล่อยสัตว์ 2 ขา 4 ขา ด้วยอำนาจอานิสสทั้งหลายทั้งหมดนี้ ได้หลุดพ้นจากภัยอันตรายถึงชีวิตได้” (โครงการหอคัมภีร์และวรรณกรรมโบราณอีสาน, 2566)

ตอนท้ายของพระธรรมเทศนาอุนหิสสวิชัยในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ ฉบับนี้ ได้ลงสรุปไว้ว่า ด้วยอานุภาพแห่งมนต์เป็นยาทิพย์ประเสริฐดีนักแล โรคภัยเบียดเบียน สุขภาพกาย สุขสบาย บุคคลใดชายหรือหญิง ผู้มีปัญญา พราธนาความสุขเกษมศานต์ จะสร้างมรรคผลเป็นโยชน์ ให้ได้สมบัติทั้ง 3 ประการ เป็นสถานบรมสุข ให้แสงบุญทำไปเรื่อย ๆ อย่าให้ขาด ด้วยอำนาจผลทานที่ได้ทำ จะทำให้บุคคลนั้นมีชีวิตที่ดีและมีอายุยืนยาวนาน สุขภาพกายอุดมสมบูรณ์ มีบารมี มีราศี ด้วยอำนาจได้ดับพระธรรมเทศนาชื่อว่า อุนหิสสวิชัย นั้นเอง พระอินทราธิราช และเทวดาทั้งหลายนั้น ก็ได้สดับพระธรรมเทศนาชื่อว่า อุนหิสสวิชัย ในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า สุปตติตเทวบุตร ก็เจริญมีอายุยืนยาวไปจนหมด พระศาสนาพระสมณโคดม จนถึงศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย์โพธิสัตว์ ด้วยอำนาจผลบุญ พระพุทธรองค์ พระสงฆ์ผู้มีศีลาจารวัตรอันงดงาม แผ่บุญกุศลให้เราทั้งหลาย ภัยโรคภัยไข้เจ็บ ภัยโรคาพยาธิ ก็ระงับสูญหายไปหมด บุคคลใด ต้องการชัยชนะให้อายุยืนยาว ให้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของตถาคต จะสำเร็จตามบทพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ชื่อว่า อุนหิสสวิชัย พระอินทราธิราช ผู้เป็นใหญ่ในภิกขุ สุปตติตเทวบุตร และเทวดาทั้งหลาย

ได้ฟังรศพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็เข้าใจอนุโมทนาบุญ สุขกายสบายใจ เกษมศานต์สมบูรณ์ ตามหลักแนวปฏิบัติของพระพุทธองค์ บางท่านก็บรรลุโสดาบัน สกทาคา อนาคา และอรหัตต์ ตามบุญกุศลของแต่ละองค์ ตามลำดับ

3.4 แนวคิด จุดมุ่งหมาย เจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่อง

ได้กล่าวแล้วว่าคาถาอุณ्हิสสวีย์ เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่จัดอยู่ในวรรณกรรม พระพุทธศาสนาผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน เมื่อได้สำรวจดูเนื้อหาโดยละเอียดแล้วได้ เห็นประเด็นแนวคิด จุดมุ่งหมาย น่าจะเป็นเจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่องซึ่งจะนำมา วิเคราะห์ในบางแง่มุมเท่าที่จำเป็นดังนี้

1) แนวคิดที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) แนวคิดจากหลักศีล 5 เห็นได้จากเนื้อหาตอนที่พระอินทร์นำเหล่า เทพทั้งหลายเข้าเฝ้าเพื่อกราบทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาโปรดและชี้ ทางออกจากทุกข์ภัยที่กำลังจะเกิดขึ้นกับสุภติทิตเทพบุตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสวิสาขนาใน ประเด็นศีล 5 ข้อที่ 1 ความว่า “บพิตรมหาราช เทวบุตรนี้ ในชาติปางก่อนนั้น เกิดในตระกูล นายพราหมณ์ใหญ่ ชอบฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเขา เพื่อเอามาเลี้ยงชีวิตเป็นประจำ เหตุนี้เองทำให้เกิด เป็นสัตว์ อีแร้ง เต่า หมู หมา...เทวบุตรนี้ ชาติปางก่อนนี้เสียชอบเอาไข่สัตว์มาต้มกิน ให้พรตพราหมณ์จิ้ง จากแม่ จึงมาเกิดเป็นสัตว์ เจริญจัน” จากเนื้อหาตรงนี้ทำให้เห็นเจตนา ของผู้เขียนในการฝากแนวคิดให้คนในสังคมนำศีลจากพระธรรมเทศนาอุณ्हิสสวีย์ในคัมภีร์ ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นหลัก

(2) แนวคิดจากหลักอกุศลมูลและกุศลมูล 3 พระพุทธเจ้าได้ตรัส วิสาขนาในประเด็นอกุศลมูล 3 ความว่า “บพิตรมหาราช เทวบุตรนี้ ในชาติปางก่อนนั้น ได้เกิดในตระกูลผู้มีทรัพย์สมบัติมาก บุรุษนั้นเห็นพระสงฆ์สมณพราหมณ์ ยาจก ทุกข์ยาก ทั้งหลายมาขอทาน แต่เป็นคนตระหนี่ในทานห้วงทรัพย์สมบัติไม่ให้เป็นทาน เข้าไปในบ้าน แล้วปิดประตูหลบอยู่ในบ้าน นั่งทำเป็นเฉยเมยไม่รู้ไม่เห็น พอหม้ายจากเขินใจเดินผ่านไป แล้ว จึงเปิดประตูออกมาจากบ้าน เป็นผู้ตึงนินทาต่อพระภิกษุสงฆ์และสามเณรว่า สวดมนต์ผิด ๆ ถูก ๆ ไม่ไพเราะ ชี้เกียจสวดเรียนมนต์ มีแต่มาขอทานเขากิน ไม่มีการเคารพพรณินิบัติต่อ ภิกษุเถระ สามเณรผู้บวชก่อนทั้งหลาย ด้วยกรรมวิบากนั้นเองจึงมาเกิดเป็น หมู...เทวบุตรได้ ไปเกิดอยู่ในตระกูลหนึ่ง มีจิตโกรธเคืองต่อพระสงฆ์เถระ สามเณร พราหมณ์ ทั้งหลายมี นักปราชญ์ราชบัณฑิต ไม่เคารพในธรรม ตึงนินทาใช้คำหยาบคาย ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ เพราะเหตุกรรมนั้นเองจึงมาเกิดเป็น หมาบ้า ... เทวบุตรนี้ไปเกิดในชมพูทวีป อยู่มาวันหนึ่ง ผู้มีจิตศรัทธาในมนต์พระสงฆ์มาเทศนา เทวบุตรนั้นก็เข้าไปร่วมฟังธรรมกับเขาแต่ไม่ได้ตั้งใจฟัง ธรรมเทศนา นั่งใจลอย พุดเสียงดัง รบกวนผู้ฟังธรรม เพราะเหตุนี้เอง เทวบุตรนั้นไปเกิด เป็นคน หุนววก ด้วยวิบากกรรมนั้นเอง...เทวบุตรนั้น ในกาลเกิดเป็นมนุษย์นั้นเห็นพระสงฆ์ สามเณร มาบิณฑบาตอาหาร มาก พลุ มีปัจจัย ทั้ง 4 จำพวก เมื่อท่านมาถึงบ้านแล้ว ก็ทำ

เป็นเฉยเมยไม่สนใจ หลับตาทำเป็นไม่เห็น ไม่พูดไม่จา ก็เพราะเหตุนี้เอง อุกุศล จึงมาเกิด เป็นเป็นคน ตาบอด ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา” (โครงการหอคำม็กร์และวรรณกรรมโบราณอีสาน, 2566)

สรุปแนวคิดหลักซึ่งเป็นเจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่อง คือ ให้เว้นจากหลักธรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลมูล อันเป็นต้นตอของความชั่วทั้งปวง มีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ โลภะ ความอยากได้, โทสะ ความคิดประทุษร้าย, โมหะ ความหลง และ ให้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นฝ่ายกุศลมูล อันเป็นต้นตอของความดีทั้งปวง มีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ อโลภะ ความไม่โลภ ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโลภะ ความคิดเผื่อแผ่ จาคะ, อโทสะ ความไม่คิดประทุษร้าย ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโทสะ เมตตา, อโมหะ ความไม่หลง ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับความหลง มีปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558: 71)

2) จุดมุ่งหมาย ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ เพื่อเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นเครื่องมือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) ประเด็นเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากเนื้อหาของพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ฉบับนี้ ความตอนหนึ่งที่บันทึกว่า “บุคคลใด มีจิตศรัทธา ประสาทะ ได้สร้างเขียนจารึกก็ดี ได้รำลึกนึกถึงหลักธรรมและบูชา ได้จ้างนักปราชญ์บัณฑิตให้เขียนหรือจารึกไว้เคารพ นำมาประพาดปฏิบัติ สวดเรียน ท่องมนต์ สาธยาย นิมนต์พระภิกษุสามเณร มาเทศนาให้ฟังก็ดี ได้บูชาเคารพประพาดปฏิบัติ กล่าวต่อบาปกรรมอกุศล บุคคลทั้งหลายก็จะมีอายุยืนยาว สุขสบาย ดังพระตถาคตตรัสพระธรรมเทศนา” (โครงการหอคำม็กร์และวรรณกรรมโบราณอีสาน, 2566) ข้อความนี้ทำให้เห็นได้ว่า เจตนาที่ผู้เขียนได้ฝากไว้คือต้องการให้พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ฉบับนี้ เป็นเครื่องมือสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ด้วยวิธีการสร้างเขียนจารึกไว้ในลักษณะต่าง ๆ นำมาใช้สักการบูชาฐานะเป็นคัมภีร์ที่ขลังศักดิ์สิทธิ์ นำมาใช้สวดในงานพิธีกรรมต่าง ๆ นำไปใช้เพื่อศึกษาเล่าเรียนหลักธรรม ใช้ท่องมนต์ สาธยาย นิมนต์พระภิกษุ สามเณร มาเทศนาให้ฟัง ได้เคารพบูชาได้นำมาใช้ประพาดปฏิบัติ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยอาศัยพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์ในคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ฉบับนี้มาเป็นเครื่องมือ เป็นต้น

(2) ประเด็นเป็นเครื่องมือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา จากเนื้อหาตอนหนึ่งที่บันทึกระเบียบการทำพิธีต่ออายุไว้ว่า “ระเบียบการทำพิธีต่ออายุนั้น ให้เอาข้าวสารนั้นมาตวงน้ำหนักเท่ากับตัวเรา ให้หล่อเทียนขี้ผึ้งรอบศีรษะเรา ใส่เทียนนั้นให้วัดจากไหล่มาถึงเอว ให้วัดนิ้วกลางให้ครบอายุ แล้วมีขันธ 5 ขันธ 8 ดอกไม้ ธูป เทียน เอาข้าวสารที่ซึ่งน้ำหนักเท่าตัวเรามาปั้นเป็นรูปคน เอาผ้าขาวมาปูลาดบนรูปคน เสร็จแล้วนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ สกุกตวา 108 จบ บรรดาการทั้งหมดนั้นให้บูชาแล้วนิมนต์เทศนาอุณฺหิสสวีย์ ให้ตั้งอกตั้งใจฟังธรรมเทศนาชื่อว่า อุณฺหิสสวีย์ ด้วยอำนาจอาณิสสงส์ได้ฟังธรรม

นั้น ทำให้อายุยืนยาว เกษมศานต์ อยู่สุขสบาย ให้ปล่อยสัตว์ 2 ขา 4 ขา ด้วยอำนาจอานิสสทั้งหลายทั้งหมดนี้ ได้หลุดพ้นจากภัยอันตรายถึงชีวิตได้” (โครงการหอคำม็กร์และวรรณกรรมโบราณอีสาน, 2566) คณะผู้เขียนเห็นว่า จากข้อความที่ปรากฏตามพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัยในคัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์นี้ ได้มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก เห็นได้จากพระสงฆ์ในเขตภาคอีสานตอนใต้และจังหวัดในภาคอีสานอื่นอีก ได้นำเอามาใช้เป็นเครื่องมือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา เช่น การประกอบพิธีกรรมสวดเสเดาะเคราะห์ต่ออายุ มีทั้งจัดเป็นการเฉพาะภายในบ้านเรือนของแต่ละชุมชน หรือทำเป็นพิธีกรรมเล็ก ๆ ภายในของแต่ละวัดในชุมชน หรือวัดบางแห่งหากมีการจัดเป็นงานพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่มีงานผูกพัทธสีมาฝังลูกนิมิตเป็นต้น หลายวัดได้มีกิจกรรมการประกอบพิธีกรรมสวดเสเดาะเคราะห์ต่ออายุ เพื่อใช้พิธีกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจให้ผู้คนเข้าร่วมทำบุญภายในงานที่วัดจัดขึ้นให้มาก เป็นต้น

3.5 คุณค่าในเชิงวรรณกรรมและต่อพิธีกรรมเสเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้

การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัยในคัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ มีการวิเคราะห์ 4 ประเด็น คือ 1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์ 2) คุณค่าด้านเนื้อหา 3) คุณค่าด้านสังคม และ 4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในพิธีกรรมเสเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565: 11) ซึ่งจะวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์ มีลักษณะดีเด่นทางด้านวิธีแต่ง การเลือกใช้ถ้อยคำสำนวน ลีลา ประโยค และความเรียงต่าง ๆ ที่ประณีต งดงาม หรือมีรสชาติเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน ผู้แต่งเริ่มต้นด้วยคำนมัสการพระพุทธเจ้า ตามด้วยคาถาภาษิตซึ่งเป็นภาษาบาลี จากนั้นก็ใช้คำที่เป็นภาษาบาลี (แบบท่องถิ่น) เป็นคำตั้งต้นนำเข้าสู่เนื้อหาและแทรกอยู่กับเนื้อหาได้อย่างสละสลวยตลอดทั้งเรื่อง ดังจะนำตัวอย่างในตอนต้นบางส่วนมาแสดงให้เห็นดังนี้

“นโม ตสฺส ภควโต อรหฺโน สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส”

เอกสมฺมึ กิร สมเย สตุถา ดาวตฺติงสา ภวเน วิหรนฺโต ปริจฺจตฺตณฺ มถฺเลมฺหิ ปลาณมถฺเลสิลา
ลิเนลิ นิทฺธิสเสสฺสทฺโลกธฺาตุ หิรฺนปิติตา สพฺเพ เทวา นมฺหามยา เทวปฺุตตปฺุชฺ อภิธมฺมํ
สงฺคหฺ ตฺนินาติกิง สตบฺปกรณฺ อภิธมฺมํ กเถสิฯ

โภ สาธุโว ให้สาธุชน สัพพบุรุษทั้งหลาย กิร เราเคยได้ยินมาเรื่อยๆ มาแล้ว มีอยู่วันหนึ่งนั้น สตุถา พระศาสดาทรงตรัสแก่สาธุชนทั้งหลาย

โส จ โน เทวปุตโต นั้นเทวบุตรและมหาชนทั้งหลาย บัดนี้ พระองค์แสดงธรรมอยู่นั้นพระองค์เสด็จเหาะเหิรไป ประทับอยู่สถานไตรตรึงสา เสด็จเข้าไปจำพรรษา พระองค์ประทับอยู่บนหินลีลาอาสน์ เป็นอาสนะ สมเด็จพระอินทราธิราช ทรงแผ่ฉัพพรรณรังสี ส่องสว่างงามเหมือนดอกทองกวาว มีความสูงนั้น 50 โยชน์ ความยาวนั้น 60 โยชน์ และหินลีลา

อาสน์นั้นอ่อนประดุจสำลี ที่เขานวดวันละ 7 ครั้ง หินนั้นก็ยุบลงถึงเอวของพระองค์ เวลาพระองค์ลุกขึ้นไปแล้ว หินนั้นเต็มขึ้นเหมือนเดิม

ดทา กาลบัดนั้น พระพุทธรูปทรงประทับอยู่บนหินทิพย์เป็นอาสนะ สมเด็จพระอินทราชาทรงนิมนต์ให้ประทับแล้ว พระองค์ผู้เป็นเจ้าของไตรภพทั้ง 3 พระองค์ตรัสพระธรรมเทศนา คัมภีร์พระอภิธรรมทั้ง 7 คัมภีร์ มีพระสังคินีเป็นต้น จนถึงคัมภีร์พระมหาปัญญาทั้งหมด เทวทั้งหลายฟังมีมหายาเป็นวรพุทธมารดา มีอินทร์ พรหมเป็นประธาน พระพุทธรูปเทศนาได้ 3 เดือน มีวาจาอันไพเราะเสนาะหู สุขุม รอบคอบ ประดุจฝนตกมาจากด้านบนอากาศ”

จากตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นว่า พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวิชัยในคัมภีร์โปลาณ อักษรขอมภาษาขแมร์มีลักษณะดีเด่นด้านวิธีแต่ง การเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน ลีลา ประโยค และความเรียงต่าง ๆ ที่ประณีต งดงาม หรือมีรสชาติเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน ลักษณะเด่นดังกล่าว ในแง่การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมถือว่าเป็นคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของวรรณกรรมนี้

2) คุณค่าด้านเนื้อหา คือ เป็นการให้ความรู้ ความคิดเห็น แบบอย่าง คำสอน ข้อเตือนใจ ชี้ช่องทางให้มองเห็นความจริง ความดี วิธีแก้ปัญหา แนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติและสิ่งที่ควรละเว้น กลวิธีนำเสนอ ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ศึกษา และนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องด้วยตนเอง มีเนื้อหามุ่งสร้างสรรค์ ให้ประโยชน์กับผู้อ่าน ดังความตอนหนึ่งที่บันทึกไว้ว่า “ธมฺเมนาณูภาเวน ด้วยอานุภาพลดับฟังพระธรรมเทศนาชื่อว่า อุณฺหิสสวิชัย เทวบุตรนั้น จะมีอายุยืนยาว สุขสำราญเกษมสันต์ ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย บนสถานเทวโลกนี้ พุทฺธนตฺเร เมื่อหมดจากศาสนาพระตถาคตแล้ว ถึงศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย์ ทั้ง 2 พระองค์นั้น เทวบุตรได้ไปจุติลง เทสน์ สุด สุดวา ตส อายุภวตฺนตี บุคคลใด มีจิตศรัทธา ประสาทะ ได้สร้างเขียนจารึกก็ดี ได้รำลึกนึกถึงหลักธรรมและบูชา ได้จ้างนักปราชญ์บัณฑิตให้เขียนหรือจารึกไว้เคารพ ประพฤติปฏิบัติ สวด เล่าเรียน ท่องมนต์ สาธยาย นิมนต์พระภิกษุ สามเณร มาเทศนาให้ฟังก็ดี ได้บูชาเคารพ ประพฤติปฏิบัติ เกรงกลัวต่อบาปกรรมอกุศล บุคคลทั้งหลายก็จะมีอายุยืนยาว สุขสบาย ดังพระตถาคตตรัสพระธรรมเทศนา”

จากตัวอย่างด้านเนื้อหาสาระบางตอนที่ยกมานี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความรู้ ข้อเตือนใจ ชี้ช่องทางให้มองเห็นความจริง ความดี วิธีแก้ปัญหา แนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติและสิ่งที่ควรละเว้น และได้ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ศึกษา และนำไปประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องด้วยตนเอง ให้เว้นจากหลักธรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลมูล อันเป็นต้นตอของความชั่วทั้งปวง และให้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นฝ่ายกุศลมูล เป็นต้น ลักษณะเด่นดังกล่าว ในแง่การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมถือว่าเป็นคุณค่าด้านเนื้อหาของวรรณกรรมคัมภีร์โปลาณเรื่องนี้

3) คุณค่าด้านสังคม คือ วรรณกรรมเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดทั้งมุ่งเน้นให้ความรู้เพื่ออบรมสั่งสอนคนที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมให้เป็นคนดี ให้มีความขยันหมั่นเพียรแสวงหาความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่สุจริต มีการสอดแทรกวิถีชีวิตตามสภาพสังคม ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี

และวัฒนธรรม แสดงแนวความคิด ให้คติธรรมในการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีงามทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น มีตัวอย่างพฤติกรรมเรื่องเกี่ยวกับการทำชั่วและการทำดีของตัวละครซึ่งถือว่าเป็นตัวเอกที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ คือ “สุปติหิตเทพบุตร” ในเรื่องพระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงให้เห็นถึงบุพกรรมฝ่ายที่เป็นอกุศลกรรมในชาติปางก่อน เช่น การฆ่าสัตว์ ความเป็นผู้ตระหนี่ เป็นผู้มักโกรธ ไม่เคารพธรรม ผลของกรรมฝ่ายชั่วดังกล่าวจะส่งผลทำให้ไปเกิดในนรกเวจีเป็นเวลานาน พ้นจากนรกแล้วก็จะมาเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานต่าง ๆ อีกหลายจำพวกเป็นเวลานาน และเมื่อพ้นจากกำเนิดสัตว์เดรัจฉานแล้วก็จะมาถือกำเนิดเป็นมนุษย์เป็นคนหูหนวก ตาบอด เป็นต้น ส่วนการกระทำกรรมฝ่ายที่เป็นกุศลกรรม เช่น เมื่อ “สุปติหิตเทพบุตร” พร้อมเทพทั้งหลายได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ฟังธรรมซึ่งมีเนื้อหาเป็นไปในฝ่ายกุศลดังมีเนื้อความที่ว่า บุคคลใดก็ตามที่มีจิตศรัทธา เลื่อมใส ได้สร้างเขียนจารึกกิติ ได้รำลึกนึกถึงหลักธรรมและบูชา ได้จ้างนักปราชญ์บัณฑิตให้เขียนหรือจารึกไว้ เคารพ ประพฤติปฏิบัติ สวด เล่าเรียน ท่องมนต์ สาธยาย นิมนต์พระภิกษุ สามเณร มาเทศนาให้ฟังกิติ ซึ่งคาถาอุณ्हิสสวีย์ รวมทั้งได้บูชาเคารพ ประพฤติปฏิบัติ เกรงกลัวต่อบาปกรรมอกุศล บุคคลทั้งหลายก็จะมีอายุยืนยาว สุขสบาย เป็นต้น ลักษณะเด่นดังกล่าว ในแง่การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมถือว่าเป็นคุณค่าด้านสังคมของวรรณกรรมคัมภีร์ไบเบิลเรื่องนี้

4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้ คือ การนำสาระที่ได้จากพระธรรมเทศนาอุณ्हิสสวีย์ในคัมภีร์ไบเบิลอักษรขอมภาษาขแมร์ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต คือ คุณค่าฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ คือ เมื่อคนในชุมชนเกิดความวิตกกังวลหวั่นไหวว่ามีลางร้ายอะไรบางอย่างเกิดขึ้นกับตัวเอง มีอุปสรรคบางอย่างเป็นสิ่งขัดขวาง ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันไม่เป็นไปอย่างราบรื่น เช่น การเจ็บป่วย มีอุปสรรคในหน้าที่ การงาน มีภัยพิบัติอันเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ เกิดขึ้นกับคนอื่นเป็นที่รักหรือเกิดกับคนในครอบครัวอยู่สม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้มักทำให้คนในชุมชนเกิดความวิตกกังวล จิตหวั่นไหวไร้ความสงบสุข ทำให้การดำเนินชีวิตไม่ราบรื่น ความเชื่ออันหนึ่งที่คนในชุมชนถิ่นอีสานใต้มีอยู่คือ คิดว่าตนเองมีเคราะห์ หรือมีเคราะห์ร้าย ดังนั้นในการที่จะปลดเปลื้องความวิตกกังวลหวั่นไหวดังกล่าวมักจะให้พระสงฆ์หรือคนในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุมาทำพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุให้กับตนเองหรือคนที่ตนเองรักเพื่อเป็นการปลอบประโลมใจให้คนในชุมชนมีพลังที่จะต่อสู้กับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ต่อไป จึงถือได้ว่าพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุดังกล่าวมีคุณค่าฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจให้คนในชุมชนมีพลังต่อสู้กับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ต่อไปได้เป็นอย่างดี คุณค่าด้านอื่นอีก เช่น คุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมให้อยู่เป็นปกติสุข คือ เมื่อมีการทำพิธีกรรมดังกล่าวมักมีการไล่ชีวิตหรือปล่อยชีวิตสัตว์ซึ่งกำลังจะถูกนำไปฆ่าเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้เป็นผู้มีเมตตาอันจะเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมให้อยู่เป็นปกติสุขได้ด้วย เป็นต้น

4. สรุป

พระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวีย์คัมภีร์ใบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ซึ่งได้นำเสนอมาทั้งหมดคณะผู้เขียนมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจจะนำมาสรุปดังนี้

ความเป็นมา พระธรรมเทศนาคัมภีร์ใบลานภาษาขแมร์อักษรขอม จารเป็นตัวหนังสือลงบนใบลาน ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง วัน เดือน ปี ใบลานที่ใช้จารนับรวมใบปะหน้าและปะหลังด้วย จำนวนทั้งหมด 20 ใบ ปัจจุบันถูกเก็บอยู่ที่วัดชัยมงคลมนู๊วาส หมู่ 1 ตำบลตรมไพร อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์

แนวคิด เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นแนวคตินำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีสาระสำคัญ แนวคิดจากหลักศีล 5 ข้อที่ 1 ว่าด้วยเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ แนวคิดจากหลักอกุศลมูลและกุศลมูล 3 คือ ให้เว้นจากหลักธรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลมูล อันเป็นต้นตอของความชั่วทั้งปวง และ ให้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นฝ่ายกุศลมูล อันเป็นต้นตอของความดีทั้งปวง

จุดมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ด้วยวิธีการสร้างเขียนจารึก ใช้สวดในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ใช้เพื่อศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมใช้ท่องมนต์ สาธยาย นิมนต์พระภิกษุ สามเณร มาเทศนาให้ฟัง ใช้เคารพบูชา ใช้ประพจน์ปฏิบัติ 2) เป็นเครื่องมือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา เช่น การประกอบพิธีกรรมสวดสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ ภายในบ้านเรือนของแต่ละชุมชน ภายในวัดของชุมชน หรือจัดเป็นงานพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่มิ่งงานผูกพัทธสีมาฝังลูกนิมิต เป็นต้น

คุณค่าของวรรณกรรม คือ 1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์ มีลักษณะดีเด่นทางด้านวิธีแต่ง การเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน สลีลา ประโยค และความเรียงต่าง ๆ ที่ประณีตงดงามเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกับวรรณกรรมคำสอน 2) คุณค่าด้านเนื้อหาสาระและกลวิธีนำเสนอ เป็นการให้ความรู้ ความคิดเห็น แบบอย่างคำสอน ข้อเตือนใจ ชี้ช่องทางให้มองเห็นความจริง ความดี วิธีแก้ปัญหา ให้คติธรรมการดำเนินชีวิตที่ดีงาม 3) คุณค่าด้านสังคม สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดทั้งมุ่งเน้นให้ความรู้เพื่ออบรมสั่งสอนคนที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมให้เป็นคนดี ให้มีความขยันหมั่นเพียรแสวงหาความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่สุจริต มีการสอดแทรกวิถีชีวิตตามสภาพสังคม ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ให้คติธรรมในการดำเนินชีวิต 4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานใต้ เช่น คุณค่าฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ คุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมให้อยู่เป็นปกติสุข เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตนเอง บุคคลรอบข้าง ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทความนี้ได้สะท้อนให้เห็นภาพความเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมอีสานใต้เกี่ยวกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุซึ่งมีการปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายอยู่ในชุมชนต่าง ๆ จากการ

สืบค้นและวิเคราะห์ที่มาของความเชื่อดังกล่าวทำให้เห็นว่ามีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวชิยคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ฉบับนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้นองค์ความรู้ที่ปรากฏในบทความนี้น่าจะเป็นสิ่งยืนยันได้อย่างน่าเชื่อถือว่า ภาพวิวัฒนาการธรรมอีสานได้เกี่ยวกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุซึ่งปฏิบัติกันอยู่อย่างแพร่หลายในชุมชนต่าง ๆ ส่วนหนึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลจากพระธรรมเทศนาอุณฺหิสสวชิยคัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ฉบับนี้ ทั้งในแง่ของวรรณกรรมดังกล่าวยังได้ก่อให้เกิดคุณค่าหลายด้าน ได้แก่ ด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหา ด้านสังคม และด้านการประยุกต์ใช้ในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุชุมชนอีสานได้ เช่น คุณค่าฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมให้อยู่เป็นปกติสุข

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2565). **วรรณกรรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โครงการหอคัมภีร์และวรรณกรรมโบราณอีสาน. (2566). **พระธรรมเทศนา เรื่อง อุณฺหิสสวชิย (ฉบับแปลจากอักษรขอมภาษาขแมร์)**. หลักสูตรพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต และพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2553). **วัฒนธรรมศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระราชวัชรรังสี (เอี่ยม สิริวณฺโณ). (2562). **มนต์พิธี สำหรับพระภิกษุสามเณรและพระพุทธศาสนาในอีสานใต้**. ประกอบรายวิชา: พระพุทธศาสนากับวรรณกรรมท้องถิ่น ณ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช.
- พระราชปรีดีวิมล (ศรีสุระ) และวิเชียร แสนมี. (2561). คาถาอุณฺหิสสวชิยศักดิ์สิทธิ์ต่ออายุป้องกันภัย. **วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์**, 2(1), 34.
- ภูมิจิต เรื่องเดช. (2566). **เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในอีสานใต้**. ประกอบรายวิชาพระพุทธศาสนากับวรรณกรรมท้องถิ่น: ณ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช.
- วัดชัยมงคลมนิवास. (ม.ป.ป.). **พระธรรมเทศนา เรื่อง อุณฺหิสสวชิย**. คัมภีร์ไบลานอักษรขอมภาษาขแมร์ หมู่ 1 ตำบลตรมไพร อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. สํารวจ ณ วันที่ 1 กันยายน 2565.

แนวทางควบคุมตนเองเชิงพุทธเพื่อลดการพนัน A Buddhist Self-Control Approach to Reduce Gambling

พระอัครวินท์ หิรัญยาภาพงค์, ฌริศา ไชอำเอี่ยม
Phra Akkharawin Hiranyaphaphong, Karisa Sai-am-eam
คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Ratchasima Campus
E-mail: Nirvana.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

การพนันถือเป็นกิจกรรมปกติที่มีเล่นกันมากทั้งที่ถูกและผิดกฎหมาย เป็นสิ่งรบกวนทางสังคมที่กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในด้านชีววิทยาทางสมองและจิตวิทยาการรับรู้ ส่งผลถึงพฤติกรรมของผู้เล่นในทางสังคมวิทยา การพนันสร้างความสนุกจากการลุ้นผลแพ้และชนะ หลายคนเสพติดพนันเพราะควบคุมการรับรู้ของตนเองไม่ได้ ซึ่งการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมมีหลายแนวทาง องค์ความรู้เชิงพุทธเมื่อนำมาปฏิบัติจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยบุคคลลดปัญหาพนันในการดำเนินชีวิตได้คือ 1) ช่วยควบคุมพฤติกรรมภายในและภายนอก คืออารมณ์ ความคิด ความรู้สึก และการแสดงออก ให้มีสติรู้ตัวด้วยหลักความไม่ประมาท 2) ช่วยควบคุมประสาทสัมผัสที่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมพนันมีตา หู กาย และใจ ด้วยหลักอินทริยสังวร และ 3) ช่วยควบคุมความคิด ให้รู้เท่าทันกิจกรรมพนันในมิติต่าง ๆ ด้วยหลักโยนิโสมนสิการ โดยธรรมทั้ง 3 หลักนี้ บุคคลสามารถประพฤติได้ตามกำลังของสติ เพื่อควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ ในการเลือกหรือไม่เลือกที่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมพนันทั้งโลกจริงและโลกออนไลน์

คำสำคัญ: แนวทางควบคุมตนเองเชิงพุทธ, การลดการพนัน

Abstract

Gambling is a normal activity that is played a lot both legally and illegally. It is a social stimulus that drives changes in brain biology and cognitive psychology. affects the behavior of players in sociology Gambling creates fun from losing and winning results. Many people become addicted to gambling because they cannot control their perceptions. There are many ways to control emotions, thoughts and behaviors. Buddhist knowledge when applied will be another way to help people reduce gambling problems in their lives, namely: 1) Helps control internal and external behavior, namely

emotions, thoughts, feelings and expressions. To be conscious with the principle of heedlessness, 2) to help control the senses involved in gambling activities, having eyes, ears, body and mind with the principle of organic consciousness, and 3) to help control thoughts. To be aware of gambling activities in various dimensions with the Yonisomanasikara Principle. With these 3 principles, a person can behave according to the power of mindfulness. To control oneself physically, verbally and mentally in choosing or not choosing to involve gambling activities. Both the real world and the online world.

Keyword: Buddhist Self-Control Guidelines, Gambling Reduction

1. บทนำ

พุทธศาสนาถือว่าการรับรู้เป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิต และให้ความสำคัญต่อว่าชีวิตจะเป็นไปในกุศลหรืออกุศลก็อยู่ที่การรับรู้ เพราะการรับรู้ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก และอารมณ์ความรู้สึกก็บอกเราว่า ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565: 25) ถ้าชอบพฤติกรรมการตอบสนองก็จะโน้มเอียงเข้าหาสิ่งหรือเรื่องราว แม้แต่กิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ชอบนั้น ถ้าไม่ชอบก็จะเป็นไปในลักษณะหลบเลี่ยง ผลักออก แม้กระทั่งทำลาย หรือเมื่อรับรู้แล้วเกิดความรู้สึกเฉย ๆ การตอบสนองก็จะเป็นไปในลักษณะกลาง ๆ ดังนั้นการรับรู้สิ่งเร้าทางสังคมจึงสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะกิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อเกี่ยวข้องจะให้ผลเป็น ๒ ทางเสมอ ทั้งที่ดีเกิดประโยชน์และที่ร้ายก่อโทษ โดยเฉพาะกิจกรรมพนันที่เล่นแล้วเพลินรู้สึกดี มีความสุข ซึ่งเป็นอารมณ์ทางบวกที่เกี่ยวข้องกับ Dopaminergic behavioral activation system ในสมอง การหลั่งของสารสื่อประสาทโดปามีนจะกระตุ้นการตอบสนองของบุคคล ให้มีแนวโน้มที่จะเล่นเกมพนันที่ชอบนั้นซ้ำ ๆ (จุฑามาศ แหนจอน, 2558: 15-16) ในแง่หนึ่งจึงถือว่าการเล่นเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ แต่คำถามคือแค่นั้นและอย่างไร เพราะการพนันแม้จะเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่เมื่อเป็นปัญหาแล้วจะส่งผลกระทบในหลายมิติ ทั้งในด้านชีววิทยาการแพทย์ ด้านจิตวิทยา และมิติในด้านสังคม บทความนี้จึงต้องการศึกษาปรากฏการณ์พนัน และแนวคิดการควบคุมตนเองเพื่อนำเสนอองค์ความรู้การควบคุมตนเองเชิงพุทธเพื่อลดการพนัน เพราะปัญหาพนันในระดับสังคมหรือระดับครอบครัว ท้ายที่สุดแล้วก็คือปัญหาแวดล้อมของชีวิตในระดับปัจเจก ทั้งตัวผู้เล่นเองซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงอยู่แล้ว บุคคลแวดล้อมใกล้ชิดก็ได้รับผลกระทบในทางใดทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

2. ปรากฏการณ์พนัน

กิจกรรมพนันตามความเข้าใจของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน บางคนมองเป็นเรื่องของการพักผ่อน บางคนมองเป็นทางเลือกของการสร้างรายได้ ปรากฏการณ์พนันจึงมีหลายมิติให้ทำความเข้าใจดังนี้

2.1 ความหมาย

พนันมีนิยามความหมายที่ครอบคลุมในทุกเหตุการณ์ ทุกกิจกรรมที่สร้างเงื่อนไขข้อตกลงขึ้นมาในการเดิมพัน โดยมีทรัพย์สิน (ส่วนใหญ่เป็นเงิน) สิ่งมีค่าที่ตกลงกันได้ระหว่างบุคคลและเว็บพนัน การพนันคือการเล่นที่เกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขข้อตกลงนั้น ๆ ทั้งโลกจริงและโลกออนไลน์ รางวัลหรือสิ่งตอบแทนครอบคลุม สิ่งที่สำคัญว่าจะให้ใด ๆ ก็ตามที่ถือเป็นรางวัลได้ (รายงานศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2563: 33) นอกจาก “เงื่อนไข” ที่ทำให้เกิดการเล่นพนันแล้ว คำว่า “การพนัน” ยังสื่อถึงอารมณ์ที่หลากหลายของผู้เล่นพนันอีกด้วย เช่น ผู้เล่นมีความคาดหวัง มีการกระปรี่เมิน มีการลุ้น มีความตื่นเต้น มีการคิดถึงผลแพ้ ชนะ หรือเสมอ

2.2 ลักษณะและประเภท

ลักษณะของเกมพนันจะมีพื้นฐานคือความไม่แน่นอน การใช้ทักษะหรือฝีมือในการเล่นอาจมีอยู่บ้างสำหรับการพนันบางประเภท แต่ก็แฝงความไม่แน่นอนอยู่ด้วยเช่นกัน การพนันแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทที่เสี่ยงล้วน ๆ เช่น ล็อตเตอรี่ สล็อตแมชชีน โป๊กเกอร์แมชชีน รูเล็ตในสถานกาสิโน การเล่นบิงโก ซื้อสลากสินค้าเพื่อชิงรางวัล ฯลฯ 2) ประเภทที่ใช้ความรู้และทักษะร่วมด้วย เช่น การเล่นไพ่บริดจ์ โป๊กเกอร์ การแทงม้าฟุตบอล การเล่นหุ้น เงินตราต่างประเทศ ฯลฯ (วิทยากร เชียงกุล, 2562: 27) การพนันแต่ละประเภทมีการเล่นที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขและกติกาที่ตั้งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมพนันที่บุคคลเข้าไปข้องเกี่ยวนี้ แท้จริงแล้วคือ “สิ่งเร้าซึ่งมีลักษณะของความไม่แน่นอน”

2.3 พฤติกรรมการพนัน

ความชอบ ความสนุก ความสุขและความพอใจ คืออารมณ์ทางบวกจากการเล่นพนัน ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต่างกันไปในแต่ละบุคคล คนที่ชอบเล่นพนันจะมีพฤติกรรมตามความยึดติด ดังนี้ 1) พนันที่เล่นเพื่อความเพลิดเพลิน ถือเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และผู้เล่นยอมรับได้ว่าการเสียพนันเป็นส่วนหนึ่งของความเสี่ยง และจะไม่เสี่ยงเล่นพนันเกินกว่าความสามารถในการจ่ายเดิมพันของตนเอง 2) พนันที่เล่นแล้วเป็นปัญหา เป็นลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่เริ่มเล่นพนันเป็นประจำ ด้วยเงื่อนไขเดิมคือรู้สึกเพลิดเพลินพอใจจึงต้องเล่นบ่อยขึ้น มีพฤติกรรมยึดติดการพนันเพิ่มขึ้น จนเป็นการยากที่จะถอนตัว คนที่เริ่มติดพนันจะหมกมุ่นกับความคิดเรื่องการไปเล่นพนัน และวางแผนหาโอกาสที่จะไปเล่น และ 3) พนันที่เล่นแล้วไม่เป็นปัญหา พวกนักพนันอาชีพ (มีบ้างแต่น้อย) เป็นลักษณะของบุคคลที่

เล่นพนันอย่างมีวินัยควบคุมตนเอง เล่นเพื่อให้ได้เงิน ไม่เสี่ยงโดยไม่จำเป็น และหยุดเล่นพนันทันทีเมื่อเล่นได้

2.4 ผลกระทบของปรากฏการณ์

การศึกษาช่วยสะท้อนปรากฏการณ์ได้ในหลายมิติ ชี้ให้เห็นสาเหตุ ปัญหา รวมถึงผลกระทบ และเมื่อพิจารณาในทุกแง่มุมจะทำให้เข้าใจกิจกรรมพนันที่บุคคลเข้าไปข้องเกี่ยวได้ชัดเจนขึ้น

1. ชีววิทยาการพนัน อธิบายว่า เกมพนันกระตุ้นอารมณ์ภายใน โดยจากการศึกษา การหลั่งของสารโดปามีนที่สมองส่วน Striatum ระหว่างการเล่นพนันของกลุ่มตัวอย่างที่สุขภาพดีและผู้ติดพนันจำนวน 48 ตัวอย่าง โดยทำการสแกนสมอง 3 ครั้งตามสถานการณ์ที่ผู้เล่นพนันได้รางวัลขนาดต่างกัน คือระดับควบคุม ระดับรางวัลเล็ก และระดับรางวัลใหญ่ การศึกษาพบว่า ไม่ว่าผลลัพธ์ของรางวัลจะออกมาอย่างน้อยระดับไหน สมองของผู้ติดพนันก็หลั่งสารโดปามีนออกมาได้หมด ซึ่งบ่งชี้ว่า ผู้เล่นไม่สนใจว่าได้รับรางวัลเท่าใด แค่ให้ได้ “ลุ้น” ก็เพียงพอแล้ว และพบว่ายังมีการหลั่งสารเพิ่มขึ้น ยิ่งสัมพันธ์กับความรุนแรงของการติดพนันมากขึ้นด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาด้วย PET scan ที่พบว่า การหลั่งสารโดปามีนที่สมองส่วน striatum สัมพันธ์กับการขาดความยับยั้งชั่งใจเพราะอารมณ์ หมายความว่า การที่ผู้เล่นพนันได้มีโอกาส “ลุ้นผล” บ่อย ๆ และมี “อารมณ์” ร่วมบ่อย ๆ ก็มีโอกาสเสพติดพนันมากขึ้นเท่านั้น (พรจิรา ปรีวัชรกุล, 2559: 74)

เสพติดพนันจึงเป็นกระบวนการทำลายสมองอย่างต่อเนื่อง จากการเล่นเป็นครั้งคราวเพื่อพักผ่อน สนุกและตื่นเต้น นำไปสู่การเล่นที่บ่อยขึ้น จนมีความหมกมุ่นและยากที่ต้องการอยากเล่นพนันอย่างต่อเนื่อง และเมื่อผู้เล่นเสพติดพนัน สมองส่วนหน้า PFC หรือสมองส่วนคิด ซึ่งทำงานลดลงจะไม่สามารถวิเคราะห์ผลหรือเกมต่าง ๆ ได้แม่นยำอีกต่อไป และหนักเข้าจะไม่สนใจผลพนันด้วยซ้ำ ขอแค่ได้ลุ้นได้เล่นก็พอใจแล้ว (พรจิรา ปรีวัชรกุล, 2559: 75)

2. จิตวิทยาการพนัน อธิบายว่า การเล่นพนันสามารถพัฒนาเป็นพฤติกรรมเสพติดได้ โดยผู้เล่นหน้าใหม่จะมีความสุข สนุกกับการชนะพนันในการเล่นครั้งแรก ๆ จึงมีแนวโน้มที่จะเล่นพนันต่อไปเรื่อย ๆ สถานการณ์ดังกล่าวในทางจิตวิทยาเรียกว่า “ความโชคดีของมือใหม่ Beginner’s Luck” จุดเริ่มต้นของการเสพติดพนันมาจากความสนุกและความตื่นเต้น กระทั่งบุคคลขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ชีวิต โดยปัญหาเสพติดพนันจะปรากฏชัดเจนขึ้น เมื่อความเสียหายจากการควบคุมตนเองไม่ได้ของบุคคล เริ่มลุกลามไปยังการใช้ชีวิตในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการเงิน ด้านการงาน ด้านการเรียน และความสัมพันธ์ในครอบครัวเริ่มมีปัญหา เป็นต้น (ศศิวิทย์ วงษ์มณฑา, 2562: 56)

องค์การอนามัยโลกกำหนดให้การ “ติดพนัน” เป็นความผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่งที่เรียกว่า Pathological Gambling ซึ่งผู้ป่วยมักคิดถึงแต่เรื่องการเล่นพนัน และ

รู้สึกว่าคุณมีความสุขหลังจากได้เสียงดวง ยิ่งไปกว่านั้นผู้ป่วยมักมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน คือยิ่งเสียยิ่งทุกข์ แม้จะรู้ว่าการพนันเป็นสิ่งไม่ดี เล่นแล้วมีหนี้สิน แต่สมองจะสั่งให้ไปเล่น ทั้งนี้ทางออกก็ต้องรักษา เพื่อนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเสพติดพนัน ถ้าไม่ได้เล่นจะรู้สึกหงุดหงิด กระวนกระวาย จนล้มภารกิจสำคัญของตนเอง มีปัญหาสุขภาพ พักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่กินอาหาร ร่างกายอ่อนแอ มีโอกาสป่วยง่าย พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และมีภาวะซึมเศร้า (กนกวรรณ มะโนรมย์ และคณะ, 2551: 6)

อาการป่วยทางจิตเชื่อมโยงถึงวิธีคิด นักจิตวิทยาพบว่า ผู้ติดพนันมักมีการรู้คิดที่บิดเบือนในลักษณะของการขาดความรู้ความเข้าใจข้อเท็จจริงของการพนัน ไม่เข้าใจว่า เกมพนันคือความไม่แน่นอน และผู้เล่นจะได้รับผลตอบแทนทางลบในระยะยาว แม้จะเคยเล่นได้บ้างบางครั้งก็ตาม แท้จริงแล้วคณิตศาสตร์การพนัน คือผู้เล่นย่อมเป็นฝ่ายสูญเสียให้เจ้ามือ หรือเจ้าของเครื่องเล่นพนันแบบอิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ แต่ผู้เล่นพนันกลับมีความเชื่อที่ผิด ๆ โดยนึกคิดเอาว่าตนเองมีฝีมือ รู้วิธีหรือเป็นคนดวงดีที่มีโอกาสชนะมากกว่าคนอื่น (วิทยากร เชียงกุล, 2562: 42)

3. สังคมวิทยาการพนัน อธิบายว่า กิจกรรมพนันในความหมายของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน บางคนมองเป็นเรื่องของการพักผ่อน บางคนมองเป็นทางเลือก ทางออกเป็นโอกาส และด้วยความเหลื่อมล้ำทางสังคม การพนันจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ต้องลงทุนเสี่ยงเพื่อความหวังที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะสถานะและอาชีพการงานไม่สามารถนำพาบุคคลให้ไปถึงความฝันเช่นนั้นได้ และทุกวันนี้ธุรกิจพนันเติบโตแพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านโลกออนไลน์ ทำให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงการพนันได้อย่างเสรี ปัญหาใหญ่ของการพนันมีอยู่ 2 เรื่อง ที่ต้องพิจารณาร่วมกัน หนึ่ง) คือปัญหาทัศนคติของคนส่วนใหญ่ในสังคมยังมองว่าการพนันเป็นเรื่องปกติ สอง) คือปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจ ที่มองการพนันเป็นเรื่องปกติ จึงไม่ได้มองปัจจัยเสี่ยงภายในว่าการพนันสามารถทำลายสมองได้อย่างถาวร (ธิดารัตน์ พันทวี วงศ์ณะเอก, 2563: 33)

มองในแง่ธุรกิจที่กลไกการทำงานของพนันแต่ละประเภท ทำให้การพนันบนความเสี่ยง ไม่ได้เป็นความบังเอิญที่ไม่แน่นอน หรือคาดการณ์ไม่ได้ไปเสียทั้งหมด เช่น การสร้างและผลิตซ้ำความเชื่อผิด ๆ จนทำให้คนเล่นพนันคิดว่าสามารถคาดเดา หรือจัดการควบคุมผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้ มายาคติเช่นนี้ส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมเสพติดพนันกันมากขึ้น แม้การพนันจะเป็นส่วนหนึ่งของความเสี่ยงในสังคม แต่เป็นความเสี่ยงที่สร้างรายได้และกำไรมหาศาลให้กับทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งต่างมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ผู้คนในสังคมจำนวนมากทุ่ทุเท และสูญเสียเงินทองไปกับเล่นการพนันอย่างไม่รู้จักจบสิ้น (วัฒนา สุกัณฐ์, 2562: คำนำ) โดยเฉพาะการพนันออนไลน์ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว และสามารถชักชวนเข้าสู่คนทุกกลุ่มในสังคมได้โดยไร้ข้อจำกัด ประตูสู่โลกพนันที่มีอยู่หลายบานเปิดกว้างให้กับคนไทยทุกเพศทุกวัย ได้เข้าสู่วงจรพนันกันมากขึ้น

สรุปความว่า การศึกษาช่วยสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย ชี้ให้เห็นสาเหตุของปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตและสังคม ชีวิตวัยชราชี้ให้เห็นการเกิดขึ้นของอารมณ์และความผิดปกติของสมอง จิตวิทยาชี้ให้เห็นการควบคุมตนเองและความคิดที่บิดเบือนในลักษณะต่าง ๆ สังคมวิทยาชี้ให้เห็นการขยายตัวของธุรกิจพนันและมุมมองในการเล่นพนันของปัจเจกบุคคล ต่าง ๆ เหล่านี้คือมิติของปัญหาในปรากฏการณ์ ซึ่งการเล่นพนันโดยภาพรวมในระดับสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อมาในระดับครอบครัว ท้ายสุดก็คือปัญหาของชีวิตในระดับปัจเจก ทั้งตัวผู้เล่นพนันเองซึ่งได้รับผลกระทบอยู่แล้วเพราะควบคุมตนเองไม่ได้ และผู้ใกล้ชิดก็ได้รับผลกระทบไปด้วยเช่นกัน

3. แนวคิดว่าด้วยการควบคุมตนเอง

พนันมีมิติของปัญหาที่สัมพันธ์ทั้งปัจจัยภายนอกในแง่ของกิจกรรมซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางสังคม และปัจจัยภายในของปัจเจกบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองเพื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3.1 แนวคิด

พุทธศาสนาสอนว่าการควบคุมตนเองเป็นเรื่องเดียวกันกับความไม่ประมาท คือความที่บุคคลไม่นิ่งอยู่เฉย แต่กระตือรือร้นทำสิ่งที่ควรทำ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสื่อมและเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2551: 83) การควบคุมตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกัน เพื่อยับยั้งตนเองในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการควบคุมการแสดงออกของชีวิตต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับประโยชน์ของชีวิตในปัจจุบัน (ทิฐฐธัมมิกัตถะ) โดยมีจุดหมายคือประโยชน์ (อรรถะ) ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอยู่ของคนในสังคม กล่าวคือเมื่อบุคคลมีความเพียรพยายามควบคุมตนเองในการที่จะ ลด ละ เลิกการเล่นพนัน ก็จะได้ทั้งประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น รวมแล้วสำเร็จประโยชน์พร้อมกันในปัจจุบัน คือความสุขของทั้งตนเองและบุคคลรอบข้าง

3.2 ความหมาย

การควบคุมตนเอง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเป็นผู้กำหนดแผน เป้าหมาย และดำเนินการปรับพฤติกรรมตนด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือหลายวิธีการร่วมกัน เพื่อยับยั้งตนเองในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่มากระตุ้น เป็นการควบคุมการแสดงออกของชีวิตต่อสิ่งต่าง ๆ

การควบคุมตนเอง (ทมะ) คือการฝึกฝนปรับปรุงตนเอง เป็นการรู้จักข่มจิตข่มใจ บังคับควบคุมตนเองได้ ไม่พูดไม่ทำตามที่ยอยาก แต่พูดและทำตามเหตุผลที่พิจารณาเห็นด้วย ปัญญาว่า ดีงาม สมควร เป็นประโยชน์ รู้จักปรับตัวปรับใจ และแก้ไขปรับปรุงตนด้วยปัญญา ไตรตรองให้งอกงามดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2561: 137)

สาระสำคัญของแนวคิดและความหมายที่ยกมา คือกระบวนการที่บุคคลเป็นผู้ดำเนินการปรับพฤติกรรมด้วยตนเองทั้งหมด เช่น การกำหนดรู้พฤติกรรมที่เป็นปัญหา การเลือกเป้าหมายและวิธีการ ตลอดถึงการดำเนินการทั้งหมด เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของตนเอง ควบคุมให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3.3 ปัจจัยต่อการควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการควบคุมตนเอง เช่น ความตระหนักรู้ การดำเนินการ ความรู้สึกแห่งตน และความรู้สึกแห่งความปรารถนา ดังนี้

1. ความตระหนัก เป็นการรับรู้ถึงพฤติกรรมที่จะต้องเปลี่ยนเสียก่อน ความตระหนักไม่ใช่ความคิด แต่เป็นการรู้ถึงความคิด ซึ่งจะมีผลต่อการควบคุมตนเองของบุคคล

2. การดำเนินการ ในการกระทำเพื่อควบคุมตนเองนั้น เริ่มต้นที่ความตระหนัก จากนั้นบุคคลจะกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ซึ่งการดำเนินการนั้น อาจทำได้โดยการเปลี่ยนความต่อเนื่องของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การหยุดพฤติกรรม หรือแสดงพฤติกรรมอื่นทดแทน เป็นต้น

3. ความรู้สึกแห่งตน คือความรู้สึกของ “ฉัน” ที่เห็น คิด หรือพูด ซึ่งมีผลต่อการควบคุมตนเองใน 2 ลักษณะ 1) อาจทำให้บุคคลบิดเบือนการรับรู้เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับความรู้สึกแห่งตน ซึ่งการบิดเบือนการรับรู้มีผลต่อการพัฒนาความตระหนักของบุคคลนั้น 2) ความรู้สึกแห่งตนเกี่ยวข้องกับความเชื่อของบุคคลที่ว่า เขาสามารถจะทำสิ่งที่เขาปรารถนาได้หรือไม่ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีผลต่อการควบคุมตนเองโดยตรง

4. ความรู้สึกแห่งความปรารถนา เป็นสิ่งที่มาคู่กับความรู้สึกแห่งตน คือความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของการกระทำ และความปรารถนาสามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยผ่านการสร้างแรงจูงใจภายใน (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562: 352-353)

สรุปความว่า เมื่อบุคคลต้องการควบคุมตนเอง อย่างแรกที่ควรใส่ใจคือ บุคคลจะต้องตระหนักถึงสาเหตุของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เป็นปัญหา แล้วบุคคลเลือกวิธีในการดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้วยตนเอง และบุคคลต้องมั่นใจได้ว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ ความสำเร็จในการควบคุมตนเองของบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวบุคคลเอง

4. แนวทางควบคุมตนเองเชิงพุทธเพื่อลดการพนัน

การควบคุมตนเองเชิงพุทธนั้น ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของจริยธรรม เป็นความตระหนักเพื่อควบคุมธรรมชาติการรับรู้ของบุคคลเอง ซึ่งบุคคลจะต้องเข้าใจธรรมชาติตนเองเสียก่อน ดังนี้

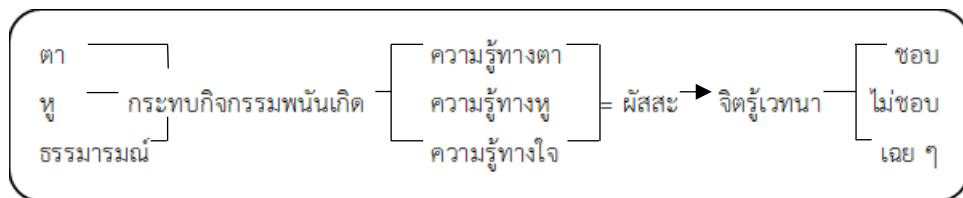
4.1 การรับรู้ตามธรรมชาติ

มนุษย์รับรู้ด้วยอายตนะภายใน คือตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ หรืออินทรี 6 และสิ่งที่ถูกรู้ เรียกว่าอายตนะภายนอกหรืออารมณ์ 6 คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

(สิ่งที่ต้องกาย) และธรรมารมณ์ (อารมณ์ที่เกิดกับใจ หรือสิ่งที่ใจนึก) อายตนะภายในและภายนอกเมื่อกระทบกันจะเกิด ความรู้ ที่เรียกว่า วิญญาณ แปลว่าความรู้แจ้งในอารมณ์ เช่น วิญญาณทางตาคือการเห็น วิญญาณทางหูคือการได้ยิน เป็นต้น อายตนะ + อารมณ์ + วิญญาณ เรียกว่าผัสสะหรือสัมผัส แปลว่าการกระทบ ซึ่งการรับรู้ตามธรรมชาติจะเสร็จสมบูรณ์ที่ผัสสะหรือสัมผัสนี้เอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2565: 40-45)

4.2 การรับรู้กับกิจกรรมพนัน

กิจกรรมพนันกับการรับรู้ เริ่มต้นด้วยอายตนะทางตา หู และธรรมารมณ์ เมื่อตาเห็น รูปคือกิจกรรมพนัน หูได้เสียง และธรรมารมณ์คือสิ่งที่ใจนึกกับเกมพนันประเภทต่าง ๆ (จิตรู้อารมณ์ชอบ ไม่ชอบ เฉย ๆ)

ภาพที่ 1 กิจกรรมพนันกับการรับรู้

เมื่อกระบวนธรรมเกิดผัสสะแล้ว (ยกตัวอย่างสุเขเวทนา) ถ้าชอบกิจกรรมพนัน บุคคลจะปรุงแต่งด้วยการคิด (ถ้าชอบ = อุปาทาน) จากนั้นจิตตื่นรนออกไปรับอารมณ์ตามชอบ อยากสนุก อยากลุ้น อยากได้เงินเต็มพ้น ฯลฯ การเกี่ยวข้องจึงเริ่มต้นด้วยความหลง ความพอใจ การข้องติดใจใน (อารมณ์อยาก) จึงเกิดการตอบสนอง คือบุคคลเริ่มเล่นพนัน ประเภทต่าง ๆ ตามชอบ จากนั้นการรับรู้และตอบสนองดำเนินต่อไปด้วยความยึดถือมั่นจากการลุ้นพนัน เมื่อชนะจิตปรุงแต่งยินดีพอใจ มีความสุขกับการเดิมพัน (โมหะ+โลภะ) ต่อเมื่อเสียพนันจิตปรุงแต่งหงุดหงิด อึดอัด ขัดเคือง บีบคั้น เกิดความเสียดาย ต้องการเล่นอีกต่อไป เพื่อแก้มีอ (โมหะ+โทสะ) กระบวนธรรมวนซ้ำอยู่เช่นนี้ตลอดการเล่น (ทั้งดีใจและขัดเคือง) ชักนำพฤติกรรมไม่ว่าบุคคลจะเล่นชนะหรือแพ้เดิมพัน

4.3 พิจารณาปรากฏการณ์

ชีวิตจะดำเนินไปด้วยปัญญาอย่างรู้เท่าทันและสามารถควบคุมตนเองได้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น บุคคลต้องศึกษาเรียนรู้ก่อน จากนั้นจึงนำความรู้มาพิจารณากับปรากฏการณ์ เพื่อใคร่ครวญตรวจสอบ ดังนี้

พุทธศาสนากล่าวถึงการเกิดของปัญญาหรือเหตุผลว่าเกิดได้ 3 ทางหลัก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ปา. (ไทย) 11/43/271) เมื่ออธิบายในแง่ของการพนัน จะได้รูปแบบของการอบรมตนดังนี้ 1) บุคคลชวนชวาศึกษาเล่าเรียนหรือฟังบรรยายจากสื่อในเรื่องของการพนันเสียก่อน จากนั้น 2) บุคคลพิจารณาคิดวิเคราะห์ถึงคุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ ของการพนันในแง่มุมต่าง ๆ และ 3) บุคคลหมั่นฝึกฝนอบรมปฏิบัติการควบคุมตนเองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การรับรู้ การคิดและการแสดงออกที่เกี่ยวกับกิจกรรมพนัน

ซึ่งองค์ความรู้ว่าด้วยการพนันในทางพุทธศาสนาที่บุคคลสามารถศึกษาเพื่อที่จะนำความรู้มา
เป็นฐานในการวิเคราะห์กิจกรรมพนันนั้น สามารถศึกษาได้จาก 2 พระสูตรสำคัญคืออาทิตต
ปริยายสูตรและสังคาลสูตรดังนี้

1. อาทิตตปริยายสูตร พระสูตรที่ว่าด้วยความรุ่มร้อนของจิตใจด้วยอำนาจ
ของกิเลส กล่าวถึงพฤติกรรมของจิตที่เรียกว่า “ตัณหา” สรุปความได้ว่า ชีวิตนี้เราร้อนเพราะ
ไฟคือราคะ โทสะ และโมหะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: วิ.ม. (ไทย) 4/54/63-65)
สรุปข้อความชี้ให้เห็น ความทะยานอยากออกไปรับอารมณ์ ออกไปเสพอารมณ์ของจิต
ด้วยความติดใจยินดีกับความเพลิดเพลินนั้น ๆ ความพอใจยินดีที่เข้มข้นขึ้นกลายเป็นกิเลส
กิเลสที่ว่าแสดงตัวออกมาเป็นพฤติกรรมได้ 3 ลักษณะ ในแง่ที่เกี่ยวกับกิจกรรมพนัน ไม่ว่าจะ
เล่นด้วยราคะคือโลภอยากได้เงิน เล่นด้วยโทสะคือความโกรธ เครียด ประชดปัญหา หรือจะ
เล่นด้วยโมหะคือความหลงอยากสนุกในแง่ใดแง่หนึ่งแล้ว เมื่อหมกมุ่น แรงขับตามธรรมชาตินี้
ก็จะสร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย บุคคลที่ไม่ควบคุมกิเลส 3 อย่างนี้ จะเกิดภาวะ
ร้อนรนบีบคั้นทางจิตใจ ดังกล่าว

2. สังคาลสูตร พระสูตรที่ว่าด้วยแนวทางการประพฤติอย่างอารยชน
กล่าวถึงการหมกมุ่นในการเล่นพนันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขคือทางแห่ง
ความเสื่อมของทรัพย์สมบัติทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: ที.ปา. (ไทย)
11/247/202) นอกจากจะเสียทรัพย์ทันตาเห็นแล้ว เนื้อความในพระสูตรยังเตือนสติถึงโทษที่
จะเกิดด้วยว่า เมื่อชนะย่อมก่อเวร ถูกดูหมิ่นจากคนใกล้ชิด และขาดความน่าเชื่อถือจาก
บุคคลรอบข้าง ทั้งชายและหญิงไม่เหมาะที่จะเป็นคู่ชีวิตเพราะติดพนัน (มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, 2539: ที.ปา. (ไทย) 11/251/204)

4.4 แนวทางปฏิบัติ

องค์ความรู้จาก 2 พระสูตรเมื่อบุคคลได้พิจารณาศึกษาดีแล้ว จะถูกเก็บไว้ใน
สัญญาขันธ์คือความจำ และในการดำเนินชีวิตบุคคลก็สามารถนำความรู้มาเป็นฐานสนับสนุน
การประพฤติร่วมกับธรรม 3 หลักได้ดังนี้

1. หลักความไม่ประมาท (อัปมาทะ) คือความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือ
ความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม หมายถึงการดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่อง
กำกับความประพฤติปฏิบัติและการกระทำทุกอย่าง ระมัดระวังตัวไม่ยอมถลำลงไปทางที่
เสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความดีงามและความเจริญก้าวหน้า ตระหนักรู้ในสิ่งที่
ควรทำและควรละเว้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559: 58)

2. หลักอินทริยสังวร คือการสำรวมอินทริย ระวังไม่ให้บาปอกุศลครอบงำใจ
เมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทริยทั้ง 6 หมายถึงการมีสติระวังรักษาใจไม่ให้กิเลสคือความชอบ
ความชัง หรือยินดียินร้ายเข้าครอบงำ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559: 124, 165)

3. หลักโยนิโสมนสิการ คือการใช้ความคิดถูกวิธีโดยแยบคาย ความรู้จักคิด
คิดเป็น มองสิ่งทั้งหลายอย่างพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวหาเหตุผลจนตลอดสาย

แยกแยะออกวิเคราะห์ด้วยปัญญา ด้วยอุบายวิธีที่คิดเป็นระเบียบ ให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะหรือตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559: 69)

ธรรมทั้ง 3 หลักนี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการควบคุมตนเอง ที่สามารถช่วยบุคคลให้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถอธิบายได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ช่วยควบคุมพฤติกรรมทั้งภายนอกคือการแสดงออกทางกาย วาจา และภายในคืออารมณ์ ความคิด ความรู้สึก คือเรื่องของจิตใจ ด้วยสติสัมปชัญญะ ช่วยบุคคลให้ตั้งอยู่ในทางที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต (การคิดและการแสดงออกต่อกิจกรรมพหุนัยในแง่มุมต่าง ๆ)

2. ช่วยควบคุมประสาทสัมผัสหรืออายตนะ คือตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ให้เกิดผลดี ให้ตั้งอยู่ในทางที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต (ที่เกี่ยวกับกิจกรรมพหุนัยมี ตา หู กาย และใจ)

3. ช่วยควบคุมความคิด ด้วยวิธีคิดในแง่มุมต่าง ๆ ให้เกิดผลดี และช่วยควบคุมความคิดให้ติดอยู่ในทางที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต (ปัญญารู้เท่าทันกิจกรรมพหุนัยในมิติต่าง ๆ แล้วควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ ในการเกี่ยวข้อง)

การควบคุมตนเองเป็นเรื่องของความไม่ประมาท (สติ สัมปชัญญะ) โดยไม่ปล่อยให้การรับรู้เป็นไปตามชอบใจ ไม่ชอบใจ ไม่ติดอยู่แค่ถูกใจหรือเพลิดเพลิน รู้จักเลือกที่จะเกี่ยวข้องหรือไม่ แค่นั้น อย่างไรก็ตามอย่างไรกับกิจกรรมพหุนัย โดยบุคคลสามารถฝึกควบคุมตนเองตามหลักอินทริยสังวร คือใช้สติกำหนดรู้ให้เท่าทันการรับรู้ตามธรรมชาติ กระทั่งสามารถที่จะหยุดกระแสความคิด (ที่ผัสสะหรือสัมผัส) เช่น เห็นหนอ ได้ยินหนอ รู้หนอ เป็นต้น การกำหนดรู้ดังกล่าวจะช่วยหยุดกระแสความคิด ก่อนที่การรับรู้จะเกิดเวทนาที่เป็นปัญหา (ก่อนที่สมองจะหลั่งสารโดปามีน) หรือเมื่อเกิดเวทนาแล้ว บุคคลก็สามารถใช้วิธีคิดโดยแยกกายตามหลักโยนิโสมนสิการช่วยในการวางท่าทีต่อกิจกรรมพหุนัยเพื่อไม่ให้เกิดโทษกับชีวิต

อย่างไรก็ตามการประพฤตินั้น เริ่มต้นจากภายในของบุคคลซึ่งเป็นเรื่องของปัญหาที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่ปัจจุบันมีงานวิจัยทางการแพทย์ยืนยันความสำคัญของการประพฤตินั้นไว้อย่างชัดเจนว่า “การฝึกสติสามารถช่วยลดความอยากเสพได้” โดยเมื่อไม่นานมานี้มีงานวิจัยเกี่ยวกับการเลิกบุหรี่ด้วยวิธีการนั่งสมาธิ (meditation) ซึ่งทดลองโดยใช้อาสาสมัครที่อยากเลิกบุหรี่แต่ไม่เคยนั่งสมาธิมาก่อนจำนวน 47 คน ให้นั่งสมาธิ (meditation) แล้วตรวจสอบสแกนสมองด้วยคลื่นแม่เหล็กที่แสดงให้เห็นการทำงานของสมองเพื่อดูว่าขณะที่นั่งสมาธิอยู่นั้นเกิดอะไรขึ้น จึงทำให้อาสาสมัครสามารถลดความอยากบุหรี่ (craving) เมื่อเห็นสิ่งล่อตาล่อใจได้ โดยนักวิจัยให้อาสาสมัครลองมองภาพบุหรี่แบบที่เคยมอง เทียบกับตอนมองเห็นแต่พิจารณาด้วยสติ (mindful attention) พบว่า “การพิจารณาสิ่งที่เห็น (ภาพบุหรี่) ด้วยสตินั้น สามารถลดความอยากสูบ และลดการทำงานของสมองที่ subgenual anterior cingulate cortex (sgACC) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความอยากได้ นอกจากนี้ยังลดการกระจายของสัญญาณประสาทที่ sgACC ไปยังสมองส่วนอื่นที่เสริมให้เกิดความอยากร่วมด้วย” (พรจิรา ปรีวัชรกุล, 2559: 102-103)

สรุปความว่า “แนวทางควบคุมตนเองเชิงพุทธเพื่อลดการพนัน” สามารถใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเองของปัจเจกบุคคลได้ เพราะนอกจากจะช่วยป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นกับจิตใจ (ความอยาก) ให้บุคคลรู้เท่าทันเพื่อยับยั้ง หรือแก้ไข ไม่เฉพาะแต่กับกิจกรรมพนันเท่านั้น เพราะโดยหลักการในทางทฤษฎีแล้ว บุคคลสามารถปรับใช้แนวทางนี้ (ระลึก) ได้กับทุกสถานการณ์ในภาคปฏิบัติ

5. สรุป

กิจกรรมพนันเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นอารมณ์ และใครหลายคนประสบปัญหาเรื่องความสามารถและวิธีการยับยั้งชั่งใจในการเกี่ยวข้อง องค์ความรู้ควบคุมตนเองเชิงพุทธภาคทฤษฎี เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยบุคคลลดการพนันในภาคปฏิบัติได้ คือ 1) ช่วยควบคุมพฤติกรรมภายในและภายนอก คืออารมณ์ ความคิด ความรู้สึก และการแสดงออก ให้มีสติรู้ตัวด้วยความไม่ประมาท 2) ช่วยควบคุมประสาทสัมผัสที่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมพนันมี ตา หู กาย และใจ ให้เกิดผลดีเอื้อต่อการพัฒนาชีวิต และ 3) ช่วยควบคุมความคิด ด้วยวิธีคิดให้เกิดปัญญารู้เท่าทันกิจกรรมพนันในมิติต่าง ๆ แล้วควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ ในการเลือกหรือไม่ที่จะเกี่ยวข้อง เมื่อบุคคลรู้เท่าทันและสามารถควบคุมตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แล้ว ความสุขและความทุกข์จะเป็นผลกรรมของแต่ละบุคคลที่จะเลือกสร้างเหตุแห่งการกระทำ

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พุทธศาสนาให้แนวทางการควบคุมธรรมชาติภายในของชีวิต ซึ่งการควบคุมนี้ทุกคนมีศักยภาพนั้นแฝงอยู่แล้วประจำตน เพียงแต่บุคคลใส่ใจศึกษาและหมั่นฝึกฝน กำหนดสติในการรับรู้ เช่น เห็นหนอ ได้ยินหนอ ฝึกระลึกอยู่บ่อย ๆ ต่อเนื่องให้เกิดความชำนาญในการดำเนินชีวิตก็จะสามารถกำหนดรู้ในผัสสะหรือสัมผัสได้ เช่น เห็นหนอ รู้หนอ ได้ยินหนอ เพื่อตัดวงจรของตัณหา (ความอยาก) ก่อนที่จะเกิดเป็นปัญหาได้ โดยธรรมาปฏิบัติเพื่อควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ ทั้ง 3 ด้านนี้บุคคลสามารถเลือกประพฤติได้ตามกำลังของสติที่เกิดขึ้นในด้นนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ มะโนรัมย์ และคณะ. (2561). วิถีพนันวัยใส: กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมด้วยคดีการพนันในภาคอีสาน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑามาศ แหนจอน. (2558). สมองกับอารมณ์: มหัศจรรย์ความเชื่อมโยง. วารสารราชพฤกษ์, 13(3), 15-16.

- ธีรรัตน์ พันทวี วงศ์ณะเอก . (2563). การพนันคือปัญหาสาธารณสุข. รายงานศูนย์ศึกษา
ปัญหาการพนันปี 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- พรจิรา ปรีวีชรากุล . (2559). แกระรอยหยักของสมอง มองผลกระทบของการพนัน. พิมพ์
ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุงแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับ
ลิชชิ่ง จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). การพัฒนาจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.
พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒนา สุกันสีล. (2562). เรื่องความเชื่อการพนันและห่วย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยากร เชียงกุล. (2562). เสพติดพนัน : ความใหญ่โตของปัญหาและแนวทางแก้ไข.
พิมพ์ที่โรงพิมพ์เดือนตุลา. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิวิทย์ วงษ์มณฑา. (2562). การออกแบบชุดการเรียนรู้ “เท่าทันการพนันและเหตุผลวิบัติ
ของนักพนัน” เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนไทย. รายงานวิจัยฉบับ
สมบูรณ์. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). รายงาน
ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันปี 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.
พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2565). พุทธธรรมฉบับปรับขยาย. การพิมพ์ครั้ง
แรกของฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 55.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2562). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมประเพณีชักพระ
และการทอดผ้าป่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Cultural Tourism to Promote the Chak Phra Tradition
and Thod Pha-Pa Festival Surat Thani Province

พระมหาโยธิน มาศสุข, พระมหาประทีป เขมจารี, พระมหาอดิศักดิ์ ฉีดอิม,
พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา, ทิพนาศ เศวตวรโชติ, แสงสุรีย์ ทองขาว
Phramaha Yothin Massuk, Phramaha Pratin Kemmajaree,
Phramaha Adisak Cheed-im, Phramaha Ahipong Khamhongsa,
Tippamas Sawetvorachot, Saengsuri Thongkhao
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus
E-mail: yotin.mas@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการศึกษาทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ซึ่งผสมผสานทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิม วิถีชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของผู้คน และเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตามไปด้วย อาทิเช่น ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม หัตถกรรม อาหาร ศิลปะ ภาษา รวมไปถึงสถาปัตยกรรม ประติมากรรมอีกด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอีกจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ของไทย ที่มีประเพณี และพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะจังหวัด อย่างเช่นประเพณี ชักพระและทอดผ้าป่า คาดว่ามีมาตั้งแต่สมัยอดีตในยุคอาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรือง และในปัจจุบันกลายมาเป็นประเพณีงานบุญที่สำคัญและยิ่งใหญ่ ถือเอาวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับ แรม 1 ค่ำ เดือน 11 อัญเชิญพระพุทธรูปให้พุทธศาสนิกชนชักลากแห่ไปบำเพ็ญกุศล และสมโภชเพื่อความเป็นสิริมงคล เรียกว่า "ชักพระทางบก" และ "ชักพระทางน้ำ" และมีการทอดผ้าป่าร่วมด้วยจนกลายเป็นงานประเพณีชักพระและทอดผ้าป่าของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี และควรแก่การอนุรักษ์หวงแหนสืบทอดรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ประเพณี, ชักพระ, ทอดผ้าป่า

Abstract

Cultural attractions It is a place to study history, culture, ancient sites and antiques. Cultural tourism combined with traditional wisdom, community way of life, environmental conditions as well as the way of life of the people or in other words Travel to study and learn about the surroundings and to

ได้รับบทความ: 4 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 31 ตุลาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 31 ตุลาคม 2566
Received: September 4, 2023; Revised: October 31, 2023; Accepted: October 31, 2023

relate to the things that exist in the world in a linkage and interdependence occur inseparably. Cultural tourism is therefore a tourism related to history as well, such as religion, traditions, rituals, handicrafts, food, art, language, including architecture, sculpture, way of life and including leisure activities. Tourism Management of Chak Phra and Thod Pha-Pa Festival of Surat Thani Province It is another tradition that has a history related to Buddhism. It is a tradition that has been going on since the past. there is evidence Clearly during the Srivijaya Empire which is the center of prosperity of the Srivijaya Empire spreading prosperity to other areas The tradition of Chak Phra and Thod Pha-Pa in many areas, including Chaiya District, Tha Chang District, Phun Phin District, Kanchanadit District Koh Samui District Koh Phangan District Wiang Sa District, Mueang District, and other districts Although there is no Chak Phra Festival held in the district But all of them participated in the Chak Phra festival, namely sending a boat to participate in the Chak Phra festival organized by the Muang District. which is now considered an important tradition and the greatest of Surat Thani Province.

Keywords: Cultural Tourism, Traditions, Chak Phra, Thod Pha-Pa

1. บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น วัฒนธรรมมีการก่อตัวกันขึ้นในทุกประเทศ ประกอบกับวัฒนธรรมมีความหลายหลายขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ

เมื่อมีจุดกำเนิดของการก่อตัว วัฒนธรรมจึงได้ถูกรักษา และสืบทอดกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และได้การพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าให้เข้ากับยุคสมัย หลายประเทศได้นำวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนมาถ่ายทอดให้กับสาธารณชนได้ศึกษา และรับรู้ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศนั้น ๆ และสามารถสร้างรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำรายได้ให้กับชุมชน เข้าสู่การพัฒนาประเทศ และเศรษฐกิจ ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า และนอกจากนี้ยังเป็นการส่วนประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย กลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการบริการอำนวยความสะดวกให้สำหรับนักท่องเที่ยว นำไปสู่การสร้างรายได้ จ้างงานให้เกิดขึ้นกับชุมชน และท่ามกลางการแข่งขันประกอบกับกระแสการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องอาศัยกลยุทธ์สิ่งที่ดีดึงดูดความสนใจ เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวให้อยากจะมาเที่ยว และถือว่าเป็นประเทศที่มีความโชคดี มีเอกลักษณ์เฉพาะตน มีการถ่ายทอดทาง

วัฒนธรรมกันมาอย่างยาวนาน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมตามภูมิภาค ในภาคใต้ของประเทศไทยมีประเพณีและพิธีกรรมที่หลากหลาย อาทิเช่น ประเพณีชักพระแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยด้วยการคำนึงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประเพณีชักพระ เป็นประเพณีที่ถูกเชื่อมโยงความเชื่อเมื่อครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อโปรดพระพุทธมารดาในพรรษาที่ 7 โดยเสด็จลงจากสวรรค์หลังวันออกพรรษาพอดี โดยเหตุการณ์ในครั้งนั้นเองทำให้พุทธศาสนิกชนได้จำลองเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์เสด็จกลับลงมาจากสวรรค์ ด้วยการระดมร่างกายแรงใจช่วยกันจัด รถ หรือ เรือ ตกแต่งอย่างงดงาม ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนในบุษบก หรือ พนมพระ ซึ่งชาวใต้ เรียกว่า นมพระ ออกแห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ รอบเมือง เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวในครั้งพุทธกาล (พระมหาฐิตีพงศ์ ชูจิตต์, 2561: 85) ประเพณีชักพระ เป็นประเพณีที่สำคัญและยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นกลไกวิถีวัฒนธรรมที่ผสมผสานชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยการรวมพลัง ร่วมแรง ร่วมใจของชาวบ้านให้เกิดเป็นประเพณีที่งดงาม โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์แนวคิด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่า ซึ่งปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ทั้งยังเป็นประเพณีที่สะท้อนวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของชาวบ้านในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงออกถึงการยึดถือพระพุทธศาสนาอันเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างมั่นคงเข้มแข็ง (พระมหาฐิตีพงศ์ ชูจิตต์, 2561: 85) สำหรับการทอดผ้าป่า เป็นพิธีทำบุญอย่างหนึ่งของชาวพุทธที่มีมาตั้งแต่ครั้งโบราณ โดยก่อนจะมีพิธีการทอดผ้าป่าเกิดขึ้นอย่างในปัจจุบัน มีความเป็นมาที่ว่า ในสมัยพุทธกาลจีวรของพระภิกษุสงฆ์นั้นทำขึ้นจากผ้าที่ชาวบ้านทิ้งแล้วตามชายป่า ที่นำมาซักล้างและตัดเย็บเพื่อนุ่งห่มเป็นจีวร เมื่อชาวบ้านเห็นความยากลำบากนั้น จึงมีความต้องการถวายแต่ยังไม่มีพุทธาอนุญาต จึงทำได้เพียงนำผ้าที่ตีไปทอดทิ้งไว้ตามทางเดินป่า หากพระภิกษุสงฆ์รูปใดมาพบแล้วนำผ้าไปใช้เป็นจีวรได้ต่อไป โดยประเพณีนี้จะทำในคืนวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ของทุกปี ซึ่งในวันรุ่งขึ้น แรม 1 ค่ำเดือน 11 ก็จะทำพิธีทอดผ้าป่ารับงานบุญออกพรรษาโดยจะมีพระสงฆ์ไปทำพิธีรับทอดผ้าป่าในช่วงเช้ามีด จากนั้นมีประเพณีชักพระ ที่มีเรือพนมพระทั้งทางบกและทางน้ำจัดเรือพระตกแต่งอย่างสวยงามกว่าร้อยวัดให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญจนได้ชื่อว่าพุ่มผ้าป่าหน้าบ้าน มหัทธรรย์ทำบุญร้อยวัดในวันเดียวรับงานบุญออกพรรษามีทำกันเฉพาะในอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้น

ดังนั้นในปัจจุบัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้จัดให้มีประเพณีชักพระในทุกปี เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้ให้กับชุมชน และรักษาประเพณีพิธีกรรมที่ดั่งามทางพระพุทธศาสนา และเพื่อให้เกิดการสำนึกกรักและหวงแหนให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นถึงคุณค่าและควรแก่การศึกษาเรียนรู้ต่อไป

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจบริการอย่างหนึ่งที่สร้างรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับบุคคลในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นก็เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ช่วยสร้างอาชีพ การจ้างงาน กระจายรายได้ ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิตและที่สำคัญ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยมีขอบข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่เก่าแก่ที่สุดในทัศนะของการท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการท่องเที่ยวของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งตามแหล่งประวัติศาสตร์หรือแหล่งวัฒนธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะกิจและงานรื่นเริงต่าง ๆ หรือการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น กำหนดกิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและได้ประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนที่เป็นเจ้าบ้านด้วยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548: 4) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมสิ่งที่มีทางวัฒนธรรม หรือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น จนกลายเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมไปถึงวิถีการดำเนินชีวิต หรือทุก ๆ อย่างทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง และมีพัฒนาการกับสภาพสิ่งแวดล้อมของคนในแต่ละยุคสมัย ทำให้ผู้ท่องเที่ยวได้ทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อมโยงจากอดีตและแนวคิดมุมมองของคนรุ่นก่อนที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านวัฒนธรรมสิ่งเหล่านี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีการให้ความรู้และความภูมิใจที่เน้นเสนอลักษณะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์โบราณคดีและสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคมและให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยได้จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. การท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญทางการศึกษาโบราณสถานและความรู้เรื่องในสมัยอดีตที่ยังหลงเหลือ และสามารถดึงดูดให้เกิดความสนใจอยากเข้าไปศึกษาท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรมเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยยึดถือปฏิบัติ สืบเนื่องกันมาเป็นแบบแผนของชุมชน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สร้างความสนใจให้เกิดกับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปศึกษา เยี่ยมชม มี 2 ประการด้วยกัน คือ

- 2.1 ศิลปะชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา การละเล่นพื้นเมือง สินค้าการเกษตร เป็นต้น

2.2 ประเพณี ได้แก่ แห่เทียนเข้าพรรษา ลอยกระทง กินเจ โยนบัว บุญบั้งไฟ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในชุมชน หรือสถานที่อันอุดมไปด้วยวัฒนธรรม ได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ของสถานที่ต่าง ๆ ที่คนทำขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคมโดยมุ่งเน้นในการให้ความรู้ในด้านเกร็ดประวัติศาสตร์ สิ่งที่น่าสนใจและความภาคภูมิใจ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม 2 ประการ คือ การท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

3. ประเพณีและความหมาย

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพุทธศักราช 2542 ให้ความหมายของคำว่า ประเพณี คือ สิ่งที่อยู่ปฏิบัติตาม ๆ กันมา กลายเป็นแบบอย่างถูกส่งต่อและสืบทอดเป็นรุ่น ๆ อย่างมีแบบแผน จนเป็นขนบธรรมเนียมหรือจารีต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 181)

รชนีกร เศรษฐ (2532: 149) ให้ความหมายประเพณี ว่า เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติกันมาและเป็นที่ยอมรับของคนหมู่มาก จนเป็นความเคยชินในสังคม ถ้าหากจะกล่าวถึงประเพณี ก็ยังหมายถึง นิสัยของคนในสังคมที่ได้รับการถ่ายทอด จนกลายเป็นมรดกวัฒนธรรมและจะมีให้เห็นทุกภูมิภาคของประเทศไทย เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเพณีบุญบั้งไฟ ภาคกลาง มีประเพณีโยนบัว ภาคเหนือ มีประเพณียี่เป็ง ภาคใต้ มีประเพณีชักพระ เป็นต้น กลายเป็นคติความเชื่อ ข้อคิด การกระทำ ศีลธรรม ประเพณี พิธีกรรม ที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสืบทอดทำกันมาตั้งแต่สมัยก่อน จนมีการรักษาต่อยอดและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

สุพัตรา สุภาพ (2541: 103) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเพณี คือ แนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม จารีต รวมไปถึงระเบียบแบบแผน และวิธีการต่าง ๆ ที่ผสมผสานกันจนกลายเป็นพิธีกรรมต่าง ๆ จากอดีต และถูกส่งต่อและมีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ดีงาม ได้ถูกรักษา สืบทอดไว้ ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตนตามพื้นดินนั้น ๆ และเป็นสิ่งที่สังคมส่วนใหญ่ให้การยอมรับ นอกจากนี้ยังรวมไปถึง ความคิด มุมมอง ค่านิยม และวิถีความเป็นอยู่อีกด้วย

4. ประเภทของประเพณี

ประเพณี แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลากหลายแล้วแต่การใช้จำแนก ซึ่งมีนักวิชาการแบ่งไว้ดังนี้

ประภาสรี สีหอำไพ (2538: 2) ได้แบ่งตามลักษณะการดำเนินชีวิตไว้ 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การเกิดไปถึงการตาย ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีบวชพระ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับการตาย อันเกี่ยวเนื่องด้วยศาสนพิธี เป็นต้น

2. พระราชพิธีและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีเป็นการจัดกิจกรรมขึ้นพร้อมกับความเชื่อ ที่ได้ถูกสืบทอด และบอกเล่าต่อ ๆ กันมาที่เป็นทางการเกี่ยวข้องกับพระเจ้าแผ่นดิน เช่น พระราชพิธีแรกนาขวัญ ถือน้ำพระพรทาน ในส่วนที่เป็นประเพณีทั่วไปที่คนไทยรู้จักกันดี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

3. ประเพณีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา เทศน์มหาชาติ ถือน้ำ ถวายพรน้ำ ออกพรรษา เป็นต้น

สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2536: 1) ได้แบ่งประเพณีเป็น 3 ประเภทสรุปได้ดังนี้

1. จารีตประเพณี เกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรม ในสังคมเป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม และเพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติอย่างเข้มงวด เช่น การแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบิดามารดา เป็นต้น

2. ขนบประเพณี มีขั้นตอนและระเบียบแบบแผน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา มีทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังนี้

2.1 โดยตรง คือ มีแบบแผนวิธีการ อย่างมีทิศทาง คือ ระเบียบในองค์กร ในหมู่บ้าน หรือของราชการ แม้กระทั่งเรื่องการศึกษาต้องมีระเบียบแบบแผนประการใดบ้าง เป็นต้น

2.2. โดยอ้อม ที่สืบทอดกันมาอย่างช้านานจนกลายเป็นประเพณี อาจจะมีความหมายจากตำนาน นิทาน ที่ถูกปลูกฝังใส่ความเชื่อลงไป เป็นต้น

3. ธรรมเนียมประเพณี ไม่มีแบบแผนพิธีการหรือขั้นตอนเหมือนจารีต แต่เป็นความเคยชิน เช่น ไม่มีผิดหรือถูกเหมือนจารีตประเพณี เป็นเรื่องปฏิบัติสืบทอดกันมา จากที่รับรู้ ได้เห็น ได้ทำ จนกลายเป็นค่านิยมถูกสืบทอดต่อ ๆ กันมา เช่น การตักน้ำชา การใช้ช้อนส้อม หรือการกิน เป็นต้น

เมื่อกล่าวสรุป ประเพณีสามารถแบ่งได้หลายประเภท ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และมีความเกี่ยวข้องด้านศาสนา นำไปสู่พิธีกรรมต่าง ๆ ตามมา ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา เนื่องจากประเพณีเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคมแล้วแต่ว่าสังคมให้คุณค่าและความสำคัญกับประเพณีนั้นอย่างไร

5. ความสำคัญทางประเพณี

รัชนิกร เศรษฐ (2532: 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญประเพณีไว้ว่า

1. ประเพณีเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญ แสดงถึงความเจริญจากอดีตที่ผ่านมา

2. ประเพณีบอกถึงความรุ่งเรือง มีอารยธรรมและบ่งบอกถึงความเข้มแข็ง ไม่ด้อยไปกว่าชาติใด

3. ประเพณีไทยเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของไทย ซึ่งชาติใดก็ไม่สามารถเลียนแบบได้

4. ประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของคนในชาติให้มีความเป็นเอกภาพ สร้างความแนบแน่น และความมั่นคงของคนในชาติ

5. ประเพณีนั้นเป็นเครื่องมือแสดงให้เห็นอดีตที่ผ่านมา รักในสิ่งที่ถูกสืบทอดว่าควรรักษา

ประเพณี จึงมีความสำคัญที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นชาติ อารยธรรม เอกลักษณ์ ความมั่นคง ซึ่งรวมถึงกฎเกณฑ์หรือแบบแผนเพื่อกำหนดลักษณะของคนในสังคมได้ เช่น ประเพณีแสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่น และวัฒนธรรมของคนในชาติได้อีกด้วย

6. ประเพณีและคุณค่า

วิจิตรา ขอนยาง (2532: 41) ได้ศึกษาจากวรรณกรรมพื้นบ้าน พบประเพณีที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. ศาสนา

1.1 ประเพณีบางอย่างทำให้ได้แสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ทั้งตอนที่มิชีวิตอยู่และตอนที่เสียชีวิตไปแล้ว เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการให้ทานแก่ผู้ที่ล่วงลับ เป็นต้น

1.2 ประเพณีทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความร่มเย็นแก่จิตใจ ส่งผลให้เกิดการประพาสที่ดีตามไปด้วย

1.3 ประเพณีทำให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนา การรักษาศีล เป็นต้น

1.4 ประเพณีทำให้คนในชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคี เห็นอกเห็นใจกัน เช่น การให้ทาน เป็นต้น

2. วัฒนธรรม

2.1 ประเพณีช่วยควบคุมการกระทำของกลุ่มคนในสังคมให้เป็นผู้ที่ดำรงตนอยู่ในทำนองคลองธรรม มีความสงบเกิดขึ้นในสังคม เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญทางศาสนา

2.2 ประเพณีที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศ เป็นเฉพาะบุคคล ชุมชน และทำมาร่วมกันเป็นเวลานาน เช่น จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และ วันสงกรานต์ เป็นต้น

2.3 ประเพณีที่ยกกฎเกณฑ์ทางสังคมขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย และได้กำหนดเอาไว้นั้นเป็นแบบอย่างทางพิธีกรรมแต่ละขั้นตอน เช่น การบวช การแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

3. เศรษฐกิจและการปกครอง

3.1 เป็นเครื่องหมายบอกถึงความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติประเพณีจะมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนทางวัตถุที่จะนำมาประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ เช่น ค่าทำขวัญ ค่าสินสอด ของฝาก ค่ายกครู เป็นต้น

3.2 ประเพณีที่ทำให้เกิดความสามัคคี เพราะเป็นประเพณีเกิดจากการร่วมใจของตนในสังคม และอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข

เมื่อกล่าวโดยสรุป ประเพณีต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งทางสังคมที่ได้รับการยอมรับร่วมกัน มีการรับเอาและถูกสืบทอด เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา มีคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจรวมถึงการปกครอง เป็นตัวเชื่อมโยงให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก และปกติสุข

7. การอนุรักษ์ประเพณี

การอนุรักษ์ของประเพณี ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ.2542 หมวด 3 ได้ให้แนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม และการดำเนินงานวัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าอย่างมีระบบไว้ดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนทางวัฒนธรรม ทั้งเป็นแผนระยะยาว แผนระยะสั้น แผนระดับชาติ แผนระดับท้องถิ่น เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

2. ควรส่งเสริมและให้การสนับสนุน มีการประสานงานวางแผนและระดมสมองกำลังทรัพยากรเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานองค์กร ภาครัฐ เอกชน จนถึงระหว่างประเทศ

3. การวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมในทุกระดับ ให้ถือว่า ศาสนธรรมเป็นบ่อเกิดสำคัญของการประพฤติปฏิบัติ และการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ตามไปด้วย

4. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรม ไม่ทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียว ควรมีการพัฒนา อบรมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้เห็นคุณค่า อย่างสร้างสรรค์และให้เหมาะสมกับยุคสมัยด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538: 13)

วัฒนธรรมประเพณีควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน มีการสร้างองค์ความรู้ ปลุกฝังคุณค่า วางแผนพัฒนาหาแนวทางในการอนุรักษ์และต่อยอดรักษาเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

8. วิธีการส่งเสริม พัฒนา และรักษาวัฒนธรรม

ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 ได้ให้วิธีการในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือ การสร้างนวัตกรรม โดยการริเริ่มจัดกิจกรรมบุกเบิกประดิษฐ์คิดค้นการวิจัย และการพัฒนาทางวัฒนธรรม

2. การส่งเสริมและสนับสนุน คือ สนับสนุนให้การช่วยเหลือ จากหน่วยงานรัฐและองค์กรภายนอก อย่างเหมาะสม เช่น การจัดสรรงบประมาณในการช่วยสนับสนุนของงานวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ การยกย่องเชิดชูเกียรติและการอุปถัมภ์ศิลปินนักประดิษฐ์คิดค้น และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม

3. การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ คือ นำออกไปสู่สาธารณชนภายนอก ด้วยการเผยแพร่เป็นเอกสาร ตำรา สื่อตามช่องทางต่าง ๆ ให้เกิดความแพร่หลายออกไป

4. ให้บริการทางวัฒนธรรม คือ ด้วยการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ และแนวทางการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น แนวทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การบริการห้องสมุด การสาธิต นิทรรศการ การจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีตามเทศกาล เป็นต้น

5. การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรม คือ การรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อผลประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเล่าเรียน หาร่องรอยทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการจัดตั้งหน่วยศิลปากร ศูนย์วัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์ และสถานที่ใด ๆ เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้วย

6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจ การจัดกิจกรรม และการดำเนินการทางวัฒนธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมในการเลือกสรรวัฒนธรรมและการส่งเสริมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

7. การเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ทางวัฒนธรรม ให้ประชาชนมีความเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาการขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตน เพื่อความมั่นคงของสังคมไทยโดยรวม

8. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมและดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การลดอัตราการไม่รู้หนังสือ การบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดเนื้อหาทางวัฒนธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนโดยตรงและโดยอ้อม การเตรียมและพัฒนาบุคลากรโดยจัดการศึกษา เพื่อฝึกอบรมนักบริหาร นักวิชาการ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาด้วยวิธีการในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการจัดการกิจกรรมทางศิลปะทุกแขนงสำหรับเด็กและเยาวชน

9. การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือ จัดกิจกรรมปรับปรุง ชุมชน สิ่งแวดล้อม และสาธารณูปโภค เสริมสิ่งบันเทิงใจให้เกิดขึ้นกับชุมชน มีสวนสาธารณะ เกิดความสะอาด สวยงาม

10. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของประเทศ คือ สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนมีเครื่องคุ้มใจ มีความรู้ ความเข้าใจ ในเอกลักษณ์ของชาติ ศาสนา กษัตริย์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย อันเป็นอัตลักษณ์ของหมู่คณะและของคนส่วนใหญ่ในประเทศ

11. รักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม คือ การดำเนินการให้ประชาชนเห็นคุณค่าอันดีงามทางวัฒนธรรม มีกิจกรรมการแข่งขันอื่น ๆ ทางวัฒนธรรม และให้ความรู้เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมถูกทำลายหรือถูกกลืนกินจากวัฒนธรรมต่างประเทศ

12. สร้างความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมระดับชาติ คือ การจัดกิจกรรมกับอาณาประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ด้วยการไม่กระทบกระทั่งถึงความเป็นวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ด้วยหวังเพียงว่าต้องการสร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538: 7)

กล่าวโดยสรุป การทำนุบำรุง ส่งเสริม สืบทอด ทางประเพณี ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชนทุกคนอย่างจริงจัง เป็นการรักษา ส่งเสริมอนุรักษ์ไว้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ประพฤติดิปฏิบัติสืบทอดต่อไป

10. ประเพณีชักพระ

ประเพณีลากพระหรือประเพณีชักพระ เป็นประเพณีดั้งเดิมเก่าแก่ ที่สืบเนื่องมาจากตำนานทางพุทธศาสนา และถูกสืบทอดความเชื่อมาจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมในราชอาณาจักรไทย อาทิ เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และปัตตานี ชาวเมืองจะมีความเคร่งครัดประเพณีนี้อย่างจริงจัง เพราะสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษดั้งเดิมที่เคยยึดถือไว้ กำหนดพิธีลากพระ คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 คือ ตรงกับเทศกาลวันออกพรรษา อุปกรณ์สำคัญเกี่ยวกับพิธีลากพระนั้น ได้แก่ การตัดไม้มาทำเป็นรูปคล้ายกับเรือ โกลน 2 ท่อน และให้เป็น 4 เหลี่ยม ทำให้หัวท้ายสูง ยาวประมาณ 5-6 เมตรแล้วเจาะที่ปีกเสาข้างละ 3 รู ทั้งหมด 6 รู แล้วสร้างเหมือนรูปปราสาทเล็ก ๆ มี 2 ชั้น ชั้นล่างใช้สำหรับเอาเชือกผูกลากติดตอกหลักปักเสาให้แน่น และแข็งแรงกันมิให้หลุดได้ ส่วนชั้นบนนั้นเรียงจากพื้นบนประมาณเสมอเอว และชั้นบนนี้มีสิ่งหนึ่งรูปเหมือนธรรมมาสน์ที่พระนั่งเทศนาประดับอยู่ส่วนหลัง ยอดสุดซึ่งเป็นยอดปราสาทนี้ชาวพื้นเมืองเรียกว่า “ยอดนม” เฉพาะยอดนมมีการสร้างประกวดแข่งขันความสวยงามกันมาก มีลวดลายต่าง ๆ ทำให้ช่างแต่ละคนได้สร้างไว้ซึ่งฝีมือการสร้างเพื่อชื่อเสียงอย่างเต็มที่ ครั้นเมื่อถึงเวลามีพิธีลากพระจะได้ไปเปรียบเทียบกับที่อื่น ๆ เพื่อประลองฝีมือว่าใครทำสวยกว่ากัน วันทำพิธีลากพระ ใช้กลองใหญ่ 1 ใบ หรือ 2 ใบก็ได้ วางไว้ที่มุมด้านหน้า และมีคนตีกลองอยู่ข้างหลังพระ เป็นกลองนำพระพุทธรูป และจะมีพระพุทธรูปยืนปางต่าง ๆ กัน การลากพระต้องใช้คนที่แข็งแรงจำนวนมาก ลากกันไปก็มีให้และรับเป็นทอด ๆ ดนตรีก็ประกอบให้จังหวะกันไป เมื่อได้ยินหรือได้ชมก็จะเกิดความสนุกสนานครึกครื้นมาก การลากพระนั้น ต้องมีที่นัดหมายชุมนุมไว้แห่งใดแห่งหนึ่ง

เสียก่อน เมื่อถึงกำหนดวันเรียบร้อยแล้วก็จะลากพระไป ณ ที่แห่งนั้น เพียงใจ พร้อมมูล, มณฑิรา รอดเจริญ และมยุรี เผือก (2529: 161-165) กล่าวถึง ประเพณีชักพระของภาคใต้ว่า ประเพณีชักพระหรือประเพณีลากพระของภาคใต้สืบเนื่องจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยการนำพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานภายใต้บุษบก ซึ่งสร้างไว้บนเรือหรือรถที่เรียกว่า เรือพระ แล้วชักลากไปยังจุดหมายเมื่อไปถึงที่หมายแล้วอาจมีการสมโภชหรือไม่ก็ได้ แล้วชักหรือลากกลับซึ่งอาจเป็นการกระทำในวันเดียวกันหรือไม่ก็ได้ การชักพระก็จะมีการทำบุญตักบาตร การตักทอง และเครื่องดนตรีอื่น ๆ ประโคมทั้งก่อนและในขณะลากพระ การลากพระถ้าลากทางบกก็เรียกว่า ลากพระบก แต่ถ้าสถานที่ใดสะดวกที่จะชักลากไปตามแม่น้ำลำคลองก็เรียก “ลากพระน้ำ” การลากพระก่อให้เกิดวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ตามมา คือ การละเล่น กีฬา และอาหาร เช่น การแข่งเรือ การทำข้าวต้มมัด สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2529: 165) ได้เขียนไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ และได้กล่าวถึงประเพณีลากพระว่า ลากพระหรือชักพระเป็นประเพณีเนื่องในพุทธศาสนา กระทำกันหลังวันมหาปวารณาหรือวันออกพรรษา 1 วัน คือตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยชาวพุทธจะนิยมอาราธนาพระพุทธรูปมาประดิษฐานบนบุษบกที่วางอยู่เหนือเรือ หรือรถ แล้วแห่ชักลากไปตามท้องถนน ที่ใดเป็นทางน้ำก็จะแห่โดยทางเรือ ไปตามลำคลองต่าง ๆ ประเพณีชักพระจึงเป็นประเพณีที่ชาวภาคใต้ทำกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ และก่อให้เกิดวัฒนธรรมอื่น ๆ สืบเนื่องหลายอย่าง เช่น ประเพณีการแข่งขันเรือพาย การแข่งประชัน โพนหรือแข่งโพน กีฬาชั้ดตัม การทำต้มยำ การเล่นเพลงเรือ สัญญา วัชรพันธ์ (2535: 77-78) ได้เขียนไว้ในชีวิตไทยปักษ์ใต้ ว่า ประเพณีลากพระหรือประเพณีชักพระตามปกติมีใน แรม 1 ค่ำ เดือน 11 บางพื้นที่ก็มีวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 หรือไม่ก็จัดให้มีปีละ 2 ครั้ง แต่ส่วนมากมีเฉพาะวันออกพรรษา คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยมีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่าในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษาเพื่อโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เมื่อถึงวันออกพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 11 พระองค์ก็เสด็จกลับลงมาสู่มนุษยโลก พุทธศาสนิกชนเมื่อทราบข่าวต่างยินดีพากันไปต้อนรับพร้อมกับนำภัตตาหารต่าง ๆ ไปถวาย อัญเชิญพระองค์ประทับบนบุษบกแห่ไปที่ประทับ จึงได้เกิดประเพณีชักพระขึ้น

ประเพณีลากพระหรือชักพระเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีทางน้ำ ถึงแม้เทศกาลทางน้ำจะมีจำนวนน้อยลง หรือลดลงกันไม่ใหญ่โตเท่ากับสมัยก่อนก็ตาม แต่ก็ยังเป็นงานที่สนุกสนาน เมื่อถึงกำหนดเวลาชาวบ้านจะอัญเชิญพระพุทธรูปจากวัดออกมาแห่เป็นขบวนงานชักพระที่น่าประทับใจมากที่สุด คือที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีทั้งการชักพระทางบกและทางน้ำ ในอดีตชักพระทางบกใช้วิธีลาก “แพ” โดยไม่มีล้อเซ็น “แพ” นี้มีอยู่ 2 ลำทำเป็นรูปพญานาค บน “แพ” มีธงประดับและมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่เส้นทางที่ลาก “แพ” ผ่านเป็นระยะทางยาวและต้องข้ามทุ่งนา แต่ชาวบ้านก็พร้อมใจกันลากไปจนสำเร็จเหมือนกับว่าเป็นการลากแพในน้ำ การชักพระทางน้ำ ก็จะเป็นแพที่ลอยอยู่ในน้ำจริง ๆ คือแพชักพระที่แม่น้ำตาปี แพ ดังกล่าวประกอบด้วยเรือพระ 3 ลำ ผู้ขนานเข้าด้วยกัน ตรงกลางจัดเป็น

ที่ตั้งบูชาสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญของชาวเมือง ซึ่งล้อมรอบด้วยฉัตรและธงนานาชนิด ด้านข้างทั้งสองของแท่นเป็นรูปพญานาคขนาดใหญ่ และจะมีชาวบ้านแจวเรือออกมาช่วยกันลากแพ แต่ในปัจจุบันการชักพระแบบนี้ไม่มีให้เห็นแล้ว การชักพระทางน้ำและชักพระทางบกหันมาใช้เรือเครื่องยนต์และรถยนต์แทน จะมีการจัดประดับตกแต่งตามความนิยมร่วมสมัยแตกต่างกันออกไป แต่คงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของภาคใต้

สรุปได้ว่า ประเพณีลากพระหรือชักพระเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และเป็นประเพณีที่กระทำกันติดต่อกันมาช้านาน อีกทั้งเป็นประเพณีที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น วัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้าน วัฒนธรรมทางศิลปะลายไทย วัฒนธรรมทางการคมนาคม วัฒนธรรมด้านศาสนา เป็นต้น

11. ประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ออกพรรษาของทุกปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะมีงานบุญที่สำคัญและยิ่งใหญ่ ได้แก่ ประเพณีชักพระ ทอดผ้าป่า และแข่งเรือยาว ซึ่งอนุรักษ์สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ จนนับได้ว่าเป็นมรดกแห่งศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของจังหวัดโดยเฉพาะ

การชักพระ จะถือเอาวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 11 อัญเชิญพระพุทธรูปให้พุทธศาสนิกชนชักลากแห่ไปบำเพ็ญกุศล และสมโภชเพื่อความเป็นสิริมงคล เรียกว่า "ชักพระทางบก" และ "ชักพระทางน้ำ" เป็นการจำลองเหตุการณ์ตามเรื่องราวในวันเทโวโรหนสูตร ที่กล่าวไว้ว่า สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา ครั้นถึงวันออกพรรษาจึงเสด็จลงมาสู่โลกมนุษย์ทางบันไดแก้ว เมื่อพุทธศาสนิกชนทราบข่าวต่างยินดี ขุนกันเผื่อรดักบาตรรับเสด็จอย่างคับคั่ง จนเกิด "ประเพณีตักบาตรเทโว" ขึ้น ควบคู่กับประเพณีชักพระจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประเพณีชักพระ มีทั้งชักพระทางบกและชักพระทางน้ำ ก่อนถึงวันออกพรรษา ในทุก ๆ ปี ชาวบ้านจะมีการเตรียมตัวกันจัดเตรียมเรือ หรือ รถ ประดับประดาตกแต่งสวยงาม แล้วอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นไปประดิษฐานบนบุษบก เมื่อถึงวันออกพรรษา ชาวบ้านก็จะพากันทำบุญด้วยของหวาน ขนมข้าวต้มมัด จะมีการชักพระเพื่อไปสมโภช พร้อมประกอบการตักบาตรและตีตะโพนไปตลอดระยะทาง ส่วนการทอดผ้าป่าที่นี้จะแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ คือ "ทอดผ้าป่าหน้าบ้าน" ทำติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยอดีต และเล็งเห็นว่าการชักพระ-ทอดผ้าป่าเป็นงานใหญ่ ชาวต่างชาติและเมืองอื่น ๆ ให้ความสนใจ จึงกำหนดให้เป็นงานประจำจังหวัด จนถึงปัจจุบันนอกเหนือจากประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่าแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่สร้างความสนุกสนานและสีสันให้กับลำน้ำตาปี คือ "การแข่งขันเรือยาว" ซึ่งจัดขึ้นพร้อม ๆ กับการแข่งขันเรือพายและการประกวดเรือแต่ง ประเพณีนี้ยังเป็นจุดกำเนิดของเรือยาวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ คือ เรือเจ้าแม่ตาปี และเรือเจ้าแม่ธารทิพย์

ประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่าและแข่งเรือยาวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะจัดขึ้นระหว่างเดือนตุลาคม บริเวณริมเขื่อนแม่น้ำตาปี มีการจัดขบวนแห่พระทางบกและแห่

พระทางน้ำ มีการจัดพุ่มผ้าป่าทั่วเมืองเป็นภาพพุทธชาดกแห่งเดียวในประเทศไทย โดยในคืนวันที่ 15 ค่ำ เดือน 11 มีการประกวดพุ่มผ้าป่า และวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันออกพรรษา พระสงฆ์จะชักพุ่มผ้าป่าพร้อมกันทั่วเมือง ส่วนการแข่งขันเรือยาว จะมีการจัดแข่งขันบริเวณลำน้ำตาปี เกาะลำพูน ระหว่างช่วงเดือน ตุลาคม หรือ พฤศจิกายนของทุกปี ยังมีการแสดงมหรสพการทั้งดนตรีร่วมสมัย-ลูกทุ่ง และการแสดงนาฏศิลป์ มโนราห์ หนังตะลุง ให้ชมในงานอีกด้วย ประเพณีชักพระจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีขั้นตอนของประเพณี คือ 1. ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา 2. ความเสียสละทางกายและทรัพย์สิน 3. ผู้ร่วมงานต้องมีสุนทรียภาพ 4. มีจิตสำนึกห่วงหาในความถูกต้องดีงามและนอกจากนี้ประเพณีชักพระของชาวสุราษฎร์ธานีถือว่าเป็นอัตลักษณ์และเป็นจุดเด่นของจังหวัด และมีจุดเด่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยคือ พิธีกรรม การละเล่น การแข่งเรือ การกิน ที่ไม่เหมือนกับภาคอื่น ๆ

12. สรุป

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมสิ่งที่มีทางวัฒนธรรม หรือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ มีทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมไปถึงกิจกรรมและงานรื่นเริงต่าง ๆ ด้วย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ 2) การท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมหรือกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสอดคล้องกับประเพณี ความถูกต้องดีงาม เพื่อให้ถูกรักษาไว้ และส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ประเพณีมีทั้งเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงตาย เกี่ยวกับพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์ และเกี่ยวกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นประเพณีที่สามารถบอกอัตลักษณ์ของคนในชาติ และประเพณีก็ยังคงได้รับการส่งเสริม รักษาไว้ อย่างเช่นประเพณีชักพระ และทอดผ้าป่าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในทุก ๆ ปี ช่วงออกพรรษา จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะมีงานบุญที่สำคัญและยิ่งใหญ่ ได้แก่ ประเพณีชักพระและทอดผ้าป่า ซึ่งอนุรักษ์สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ จนนับได้ว่าเป็นมรดกแห่งศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของจังหวัดโดยเฉพาะ การชักพระ กำหนดถือเอาในวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 11 อัญเชิญพระพุทธรูปให้พุทธศาสนิกชนชักลากแห่ไปบำเพ็ญกุศล และสมโภชเพื่อความเป็นสิริมงคล เรียกว่า "ชักพระทางบก" และ "ชักพระทางน้ำ" เป็นการจำลองเหตุการณ์ตามเรื่องราวในเทโวโรหนสูตร ที่กล่าวถึงสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมโปรดพุทธมารดา ครั้นถึงวันออกพรรษาจึงเสด็จลงมาสู่โลกมนุษย์ทางบันไดแก้ว เมื่อพุทธศาสนิกชนทราบข่าวต่างก็ยินดี ขวนขวายเฝ้ารอตัดบาตรรับเสด็จอย่างคับคั่ง จนเกิด "ประเพณีตัดบาตรเทโว" ขึ้น ควบคู่กับประเพณีชักพระ จังหวัดของสุราษฎร์ธานี มีประเพณีชักพระทั้ง ทางบกและทางน้ำ โดยก่อนถึงวันออกพรรษาชาวบ้านจะช่วยกันจัดเตรียม รถ เรือ ประดับประดาตกแต่งสวยงาม แล้วอัญเชิญพระพุทธรูปประดิษฐานบนบุษบก เมื่อถึงวันออกพรรษา ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรอาหารคาวหวาน

ที่ขาดไม่ได้คือ ขนมห่ม ต่อจากนั้นจะเริ่มชักเรือพระ-รถพระ ออกจากวัดไปสมโภช พร้อมกับตีกลองตะโพนไปตลอดทาง

ส่วนการทอดผ้าป่าที่นี้จะแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น คือ "ทอดผ้าป่าหน้าบ้าน" ทำติดต่อกันมาตั้งแต่สมัย พ.ศ. 2467 และได้เล็งเห็นว่างานชักพระ-ทอดผ้าป่า เป็นงานใหญ่ ชาวต่างชาติและเมืองอื่น ๆ ให้ความสนใจ จึงกำหนดให้เป็นงานประจำจังหวัดจนถึงปัจจุบัน

13. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมประเพณีชักพระและทอดผ้าป่า ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยมีการแห่เรือทางบก และแห่เรือทางน้ำ ที่ตกแต่งงดงาม มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตามไปด้วย อาทิเช่น ศาสนา ประเพณีพิธีกรรม หัตถกรรม อาหาร ศิลปะ ภาษา รวมไปถึงสถาปัตยกรรม ประติมากรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่และรวมไปถึงกิจกรรมยามว่างด้วย การจัดการท่องเที่ยวประเพณีชักพระ และทอดผ้าป่า ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้อย่างมีเสน่ห์อีกด้วย

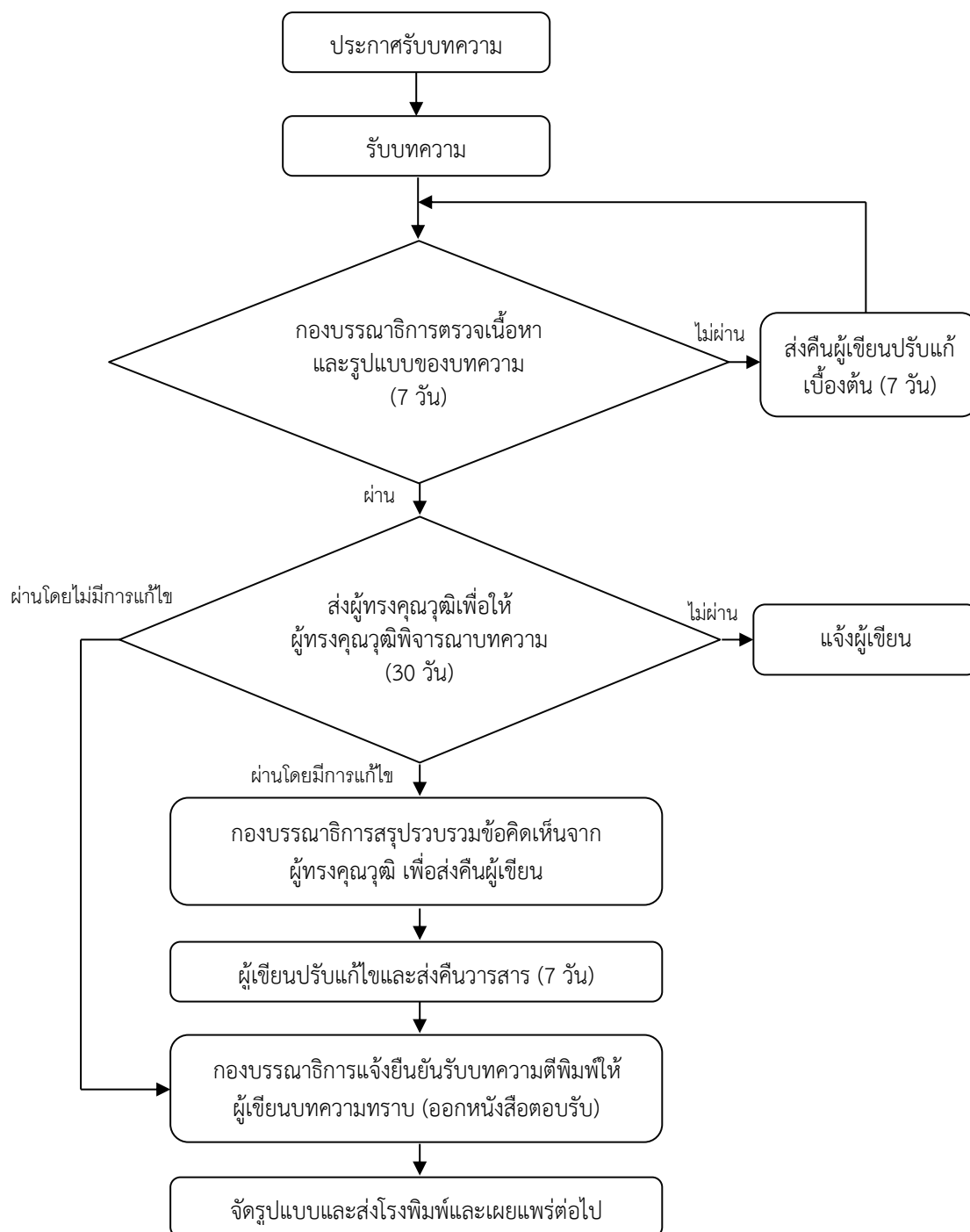
เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). **การวัฒนธรรมศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทประชาชน.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2548). **ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิรัชญา มณีเนตร. (2552). **ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว**. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2538). **วัฒนธรรมทางภาษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาวิจิตรพงศ์ ชูจิตต์. (2561). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการมีส่วนร่วมในการสงวนรักษาประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญใจ พร้อมมูล, มณฑิรา รอดเจริญ และมยุรี เผือกคง. (2529). ประเพณีการชักพระของภาคใต้และประเพณีการชักพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารศรีวิชัย**, 5(5), 161-165.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตรา ขอนยาง. (2532). การศึกษาประเพณีจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน. **ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.

- สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (2536). **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สัญญา วัชรพันธ์. (2535). วัฒนธรรมที่ปรากฏในพระเพณีสลากพระเดือน 11 ของชาว
นครศรีธรรมราช. **ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุธินันท์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). “เรือพระ”. **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 (เล่มที่ 8)**.
สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). **สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องยินยอมและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ รูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปกิณกะ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงในเนื้อหาและอ้างอิงในท้ายบทความ(References) ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารในรูปแบบของ APA 6th edition ดูตัวอย่างอ้างอิง

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำซ้อนของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCatch ในระบบเว็บไซต์ของ ThaiJO ไม่เกิน 25%

ผู้ประสงค์จะตีพิมพ์บทความต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนจะต้องศึกษารูปแบบและตรวจสอบการเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบของวารสาร

2. แนบไฟล์บทความ (Microsoft word) เข้าสู่ระบบออนไลน์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index> พร้อมแจ้งและติดต่อประสานงานไปที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการนายมงคล สอนไธสง โทร. 064-946-1595, อีเมล: mongkol.son@mcu.ac.th, ไลน์: kee_s ทั้งนี้ผู้เขียนต้องระบุต้นสังกัด และเบอร์โทรศัพท์ ที่ติดต่อได้โดยตรง ไว้ในกล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

3. บทความต้องผ่านการตรวจรูปแบบจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนต้องปรับแก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการ

4. เนื้อหาบทความและองค์ประกอบของบทความต้องผ่านการตรวจพิจารณาและอนุมัติจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความ

5. เมื่อบทความผ่านการอนุมัติจากกองบรรณาธิการแล้ว ผู้เขียนต้องทำการโอนเงินค่าธรรมเนียมบทความ 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ตามหมายเลขบัญชี "791-0-50021-1" ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี "วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ (วารสาร)" พร้อมแนบสลิปหลักฐานไปที่กล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ไม่มีนโยบายในการเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกินที่กำหนดไว้ โปรดระวังมีบุคคลแอบอ้างเรียกเก็บเงินเพิ่ม ซึ่งทางวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ขอรับผิดชอบโดยประการทั้งปวง

6. บทความต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 2 ท่าน และการพิจารณาของกองบรรณาธิการถือเป็นขั้นสุดท้าย ในกรณีที่บทความของท่านไม่ผ่านการประเมินและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการไม่รับตีพิมพ์บทความ และไม่คืนเงินโดยประการทั้งปวง

7. เมื่อได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนยินยอมที่จะรับผลการประเมินนั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

8. เนื้อหาบทความที่แก้ไขตามผู้ประเมินต้องไฮไลต์ตัวอักษรสีแดง เพื่อให้กองบรรณาธิการได้ใช้ตรวจสอบว่าท่านได้แก้ไขจริง และหากท่านไม่ไฮไลต์ตัวอักษรสีแดง ทางวารสารจะถือว่าท่านไม่ได้แก้ไขบทความตามผู้ประเมิน และส่งไฟล์ (Microsoft word) บทความที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วแนบเข้ามาในระบบ โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน หลังจากวารสารได้ส่งผลประเมินให้ผู้เขียนทราบ ในกรณีกองบรรณาธิการตรวจพบว่าบทความย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ไม่สมบูรณ์ ทางวารสารจะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาปรับแก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจแก้ Abstract จำนวน 500 บาท

9. ทั้งนี้แม้บทความที่ผ่านการอนุมัติแล้ว ภายหลังพบว่า หากไม่สามารถติดต่อผู้เขียนบทความได้ และผู้เขียนไม่ยอมแก้ไขบทความให้สมบูรณ์หรือแก้ไขบทความล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับตีพิมพ์บทความ และขอยกเลิกใบตอบรับตีพิมพ์บทความ โดยวารสารจะแจ้งผ่านทางอีเมลจากระบบที่ผู้เขียนได้ลงทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

10. การจัดเลื่อนลำดับเพื่อเผยแพร่บทความในแต่ละฉบับ เป็นอำนาจและสิทธิ์ในการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของบทความ

11. ความก้าวหน้าเกี่ยวกับบทความ เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความที่ต้องติดตามสอบถามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กองบรรณาธิการ จะแจ้งให้ทราบในระบบของวารสาร

ผู้พิมพ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบและรูปแบบที่วารสารกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.3 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อมส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้

การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) ระเบียบวิธีวิจัย

3) ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

4) คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (ถ้ามี) (Knowledge Gained) เป็นองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: ชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และให้วงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย หรือ (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ตัวอย่างเช่น

(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อัง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

2. หนังสือ

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557: 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557: 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563: 61)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563: 61)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรณัฐ ฐาตฺตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรณัฐ ฐาตฺตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525: 100)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525: 100)

(Prasitratsin et al., 1982: 100)

3. วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557: 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557: 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563: 61)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563: 61)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรม ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรม ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ
คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525: 100)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525: 100)

(Prasitratsin et al., 1982: 100)

4. วิทยานิพนธ์/คหวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557: 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557: 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563: 61)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563: 61)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้
คำว่า“และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระนันท์ ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระนันท์ ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้
แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ“and” หรือ “&”สำหรับผู้แต่งชาว
ต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ
 คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ
 ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525: 100)
 Prasitratsin et al. (1982: 100)
 ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525: 100)
 (Prasitratsin et al., 1982: 100)

5. รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

6. ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

7. สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
 ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์
 ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. พระไตรปิฎก

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). **พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา**. กรุงเทพฯ: โปแดง.

Yamane, T. (1967). **Statistics: an introductory analysis**. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

อานวย มีราคา. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**, 6(1), 134-145.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. **Journal of Microbiology & Biology Education**, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์. **ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. **Master of arts**. Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ รายงานการวิจัย./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ **ราชกิจจานุเบกษา**./ เล่มที่/ตอนที่./ หน้า.
พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ **ชื่อเรื่อง**./ เข้าถึงได้จาก/ <http://www.xxxxxxx> (สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) (คำว่า สืบค้นเมื่อ ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Accessed สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

กรวรรณ สังขกร. (2558). **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย**. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224> (สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2559).

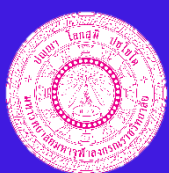
Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). **Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model**. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03> (Accessed 12 February 2014).

9. วิกีพีเดีย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ **ชื่อเรื่อง**./ วันที่สืบค้น./ จาก/ <http://www.xxxxxxx>

วิกิพีเดีย. (2561). **จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2560**. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

➤ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์ 06 4946 1595, 08 97102920

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>